BANBRYTAREN

HISTORISK SKILDRING AF NYBYGGARELIFVET I NORDVÄSTERN UNDER EN TID AF TRETTIOFEM ÅR 1870-1905 Af S. J. KRONBERG svensk luth. pastor -------- Första tusendet -------- PÅ FÖRFATTARENS FÖRLAG 1906

 TRYCKT H0S AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND. ILL.

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken, som tillhör New York Public Library, har scannats i januari 2008 av Google Books. Den anpassades för Projekt Runeberg i augusti 2013 av Bert H.

En forntida banbrytare. FÖRORD.

/Yt må synas, minst sagdt, djärft och förmätet af mig att begifva mig ut på författarebanan, som ofta är så vansklig och på hvilken så många gått under, i all synnerhet som jag icke kan göra några anspråk på gedigen och allsidig lärdom. Men det har dock sina orsaker, hvarför denna bok skrifvits. Som man vet, tänka vi gamle med förkärlek på "den gamla goda tiden", och det syntes mig vara skäl uti att göra några anteckningar om denna tids händelser, så långt jag lärt känna dem, på det att mina barn skulle få veta något därom. . Dessa anteckningar växte slutligen till en liten volym. Sedan framställde sig frågan, huru det skulle vara att bekosta lite trycksvärta på dessa anteckningar. Då jag själf fruktade för ett sådant företag, vände jag mig till en ämbetsbroder, som jag visste förstod sig på en sådan sak, med begäran om hans råd, och han uppmuntrade mig till att våga försöket. Skulle någon finna för godt att recensera detta lilla anspråkslösa arbete, så hoppas jag recensionen må blifva så hof sam som möjligt. Och skulle man här och där i~boken finna åtskillig satir och någon ironi, så må* man söka efterkomma vår barnalära, som säger oss, att vi skola tänka och tala väl om vår nästa och tyda allting till det bästa. Den grundsats, som jag sökt följa, kan uttalas i dessa ord: uppriktighet, ärlighet och sanning samt ett ädelt syftemål. Att i "Banbrytaren" ingår icke så lite af min egen själfbiografi, torde man förstå. Men detta kunde omöjligen undvikas, alldenstund jag varit med under dessa år och personligen deltagit i mycket af det, som här beskrifvits. Någon skall kanske tycka, att författarens eget "jag" allt för ofta och allt för bjärt framträder i denna anspråkslösa berättelse, men det har varit omöjligt att i en skildring som denna undvika äfven detta. Ingen må tro, att ärelystnad utgör motivet för detta arbete, äfven om det är sant, "att något af den smittan ligger i allas vårt blod." Dessa mina minnesteckningar framträda utan alla anspråk, och jag vågar därför för nu antydda såväl som för alla öfriga brister, som vidlåda detta arbete, hoppas på allmänhetens benägna öfverseende.

FÖRFATTAREN.S. J. KRONBERG.Nordvästern.

Nordvästern är ett ord, som är mycket obestämdt och obegränsadt. För trettio år sedan ansåg man att till nordvästern hörde hufvudsakligast: Michigan, Wisconsin, Minnesota och Dakota. På senare tiden har man tänkt sig, att Montana och Wyoming också tillhöra nordvästern. Hvar gränsen eller gränserna äro för nordvästern, lämna vi åt den värde läsarens eget afgörande. Då Fredrika Bremer var här i landet och skulle resa ut till nordvästern, sade hon: "Jag vet ingenting annat om nordvästern, än att den är stor, stor, stor." Hela den landsträcka, som nu utgöres af Förenta staterna, har ursprungligen tillhört landets urinvånare, indianerna, men genom underhandlingar, köp och — krig, har "Onkel Sam", såsom man kallat vårt lands regering, kommit i besittning af nära nog hela landet från Atlanten i öster till Stilla hafvet i väster, från Mexikanska viken i söder till Canada i norr. En viss del af detta land har Onkel Sam lofvat gifva åt hvarje medborgare, man eller kvinna, som

uppnått myndig ålder. Denna "hemgift" eller frihemman kalla vi här "homestead", och består den af 160 acres. Men innan dessa frihemman kunna erhållas, måste regeringen låta sina ingeniörer uppmäta landet. Tusentals och hundra tusentals10

acres uppmätas och kartläggas. Man drager linier kors och tväre öfver de snart sagdt oändliga prärierna och genom dc nästan ogenomträngliga urskogarna. Landet uppmätes da i fyrkantiga rutor, sektioner^ som hvardera innehålla 640 acres. Dessa delas sedan i fyra lika stora delar, hvarje kvart innehållande 160 acres. Det är en sådan kvart, kolonisten erhåller som ett frihemman af Onkel Sam. Regeringen utdelar dock icke allt landet på detta sätt till kolonisterna. Det gifves olika slags land, såsom t. ex. "state land", som staten fått af regeringen på vissa villkor, "school land", hvilket regeringen skänkt till de allmänna skolorna och som, sedermera af dessas styrelser säljes för rimligt pris, vanligen för $5 acren. Vidare ha vi s. k. järnvägsland. Då ett bolag eller en korporation lofvar anlägga en järnväg på några hundra mil i ödemarken, lofvar Onkel Sam gifva detta bolag i gengäld hvarannan sektion land inom tio mil på ömse sidor om järnvägen. Detta land säljer bolaget sedermera, till sådana, som äro hågade att köpa. Priset på dylikt land är vanligen $5 per acre och högre. Så ha vi äfven's. sk. "specu-lator's land". Enskilda personer ha köpt större landsträckor af regeringen för $1 eller $1.50 per acre och behålla det i några år, tills landet stigit i värde, då dc sälja det för 10, 15 och 20 dollars per acre. Det finnes också åtskilligt annat slags land, som kan erhållas på vissa villkor, såsom t. ex. "swamp land", trädplanteringsland, d. v. s. jord, som erhölls mot förbindelse, att årligen plantera ett bestämdt antal träd, och "preemption land", d. ä. jord, som upptogs med förköpsrätt. Men de fvra förstnämnda slagen af land äro de hufvudsakligaste.

Dessa frihemman gifver Onkel Sam under vissa villkor. Nybyggaren förbinder sig att bygga en liten hydda på landet, skaffa sig en liten spis och koka sin mat där samt ligga där under nätterna. Han måste vistas där en vecka eller två, ett par gånger om året allra minst, samt odla en acre hvarjeNORD VASTKRX'. 11

år o. s. v. under en tid af fem år, sedan kan luin la fa."t<"Iiref på sitt frihejnman och kan då sj ja det. om han så behagar. Han kan nu göra och låta därmed, som han finner för godt, ty det är icke längre "kronohemman", utan "frälse". Nu är han äfven till all olycka betrodd, så att han kan få få na penningar på banken. Vi ville dock tillropa kolonisten ett: Akta dig för björnarna! Huru mången nybyggare liar icke allt för tidigt och allt för hårdt anlitat banken för penninglån mot hög ränta! Bättre hade det varit, om de gifvit akt på ordspråket: "Köp icke hvad du anser vara behöfligt, utan endast det, som iir absolut nödvändigt."

Den vilda Nordvästern.

Hvem som gifvit nordvästern epitetet vild, kunna vi icke bestämdt säga. Om det varit ett snille vid östervåg eller anrnare någon fyndig stadsbo eller österbo — hvad veta vi ? Det kunde ju också vara så, att någon klyftig gumma i en af våra städer icke så långt från nordvästern gifvit den benämningen vild, för att på så sätt skrämma sin gubbe från att resa dit ut. Då vi någon gång händelsevis kommit ned till en stad och där logerat på något ställe öfver natten, har samtalet ofta kommit in på detta limne: att gå ut till västern och taga sig land. Mannen säger mången gång så här: "Ja, jag haT ofta tänkt på att resa ut till nordvästerft och taga mig ett frihemman, så att jag en gång kunde blifva fri, oafhiingig — en odalbonde." Hustrun har då vanligtvis svarat: "To, resa ut i den vilda västern." "Ja, så är det", säger gubben, "jag vill, men mor vill icke följa med mig, och då tycker jag, vi kunna ju icke skiljas på det viset."

Stadsdamen tycker naturligtvis, att det iir bekvämare att blott behöfva stiga ut på trappan med mjölkbringarcn i hand och få den ifylld af mjölkbudet och så stiga in och sätta sig för att hvila en stund, än att på en farm sitta och mjölka 9ex12

@ åtta kor. Det ml nu vara med uppkomsten af denna benämning huru som helst, säkert är, att man i det hvardagliga talet använder uttrycket den vilda nordvästern. Detta torde också ha sina goda skäl, ty innan landet blef upptaget, odladt och bebyggdt af nybyggarna, var det ju vildt. Man säger ju vildt land, vildmark o. s. v.

Dessutom har ju landet af ålder haft sina vildar — indianerna, ty de äro ju vildar. — Men att nordvästern heter vild, beror också därpå, att härute är nästan allting vildt, hela naturen är vild. Man säger: De vilda präriorna, den vilda skogen, den vilda stormen, den vilda snöstormen o. s. v. Så komma vilddjuren på marken, i främsta rummet rofdjuren, men ock vildhästen, vildåsnan, vildoxen, buffeloxen. Rådjur, hjortar och älgar äro ock vilda. Sedan alla vilda fåglar, såsom vildgäss, vildänder o. s. v. Här växer vildt gräs, såsom nästan allt gräs är, vildhafre, vildt lin, vild korn, vildsenap, vild persilja, vildbär, vild-drufvor, vildpäron, för att nu icke nämna alla vildbasare. Må då icke västern med rätta heta den vilda nordvästern?

Fordomdags brukade man ofta i våra städer österut, i synnerhet i Illinois, tänka och säga: "I Minnesota finnes ej något annat än is och snö, björnar och indianer." Is och snö komma dock och gå, enligt naturens fastställda lagar, här såsom i de flesta andra länder på jorden. "Någon björn har jag verkligen icke sett under de 30 år, jag varit härute. Indianer ha vi haft och ha*några iinnu här i västern, men de äro numera ganska fredliga. Vi hafva också annat härute än det nu nämnda, mycket godt, men det skola vi gömma till sist. Det är ju alltid godt att ha det bästa till sist.

"Hvilka äro dessa, och hvarifrån ha de kommit?"

Dessa tusen sinom tusen svenskar, hvarifrån kommo de? Dessa kraftiga, manhaftiga, frimodiga och morska män och kvinnor, dessa ynglingar och jungfrur med rosenröda kinder,NORD VÄSTERN.

3

höghvälfd panna och blonda ögon, 1 juel etta och fagra som liljorna på marken, hvarifrån kommo de? Fråga moder Svea, hvarifrån dessa ädlingar kommo, och hon skall med Flickan, sorg och blödande hjiirta svara: "Skulle icke jag veta. hvarifrån alla dessa kommit? Månne en moder kan förgäta sitt barn, så att hon icke vill förbarma sig öfver sitt lifs son? Jag har bedit och förmanat dessa mina söner och döttrar, att de skulle stanna hemma i vårt sköna, älskade fosterland, Sverige. På jorden finnes ej ett skönare land iin vårt, med sina berg och dalar, sina spegelklara sjöar och sitt oöfverträffliga klimat. Men alla mina böner och förmaningar, råd och varningar tyckas vara fruktlösa. Hvad mera skulle jag väl göra dem, det jag icke gjort hafver? Och hvad har icke vår ädle konung Oscar gjort för att förmå sina älskade söner och döttrar att stanna hemma? Skall jag väl ock nämna hvad våra diplomater, rådsherrar och riksdagsmän gjort och göra för att förmå dessa våra förvillade landsmän att stanna i skönt och älskadt fosterland? Som jag förstår, saknar ni kännedom om hvad våra rådsherrar och riksdagsmän haft före i riksdagen. Jag vill då blott anföra en motion, väckt i riksdagen angående emigrationsfrågan af hr Jakobsson i Karls-hult, hvari hemställes om en skrifvelse till k. m :t med anhållan om en allsidig utredning af emigrations-frågan och om vidtagande'fortast möjligt af lämpliga åtgärder mot emigrationen. Bland sådana åtgärder rekommenderar motionären — utom ett kraftigt befrämjande af egna hems-saken och förbud mot emigrantagenters verksamhet — att något flottans därtill lämpligt fartyg några gånger årligen gjorde en tur till en amerikansk hamn för att afgiftsfritt medföra hem svenskar, som vilja återvända. Flottans manskap kunde ju få öfning på dessa expeditioner. Naturligtvis skulle dessa gratis hemlieford råde sedan ej tillåtas begifva sig ur landet förr, än de ersatt kostnaden för sin hemresa."

Vi immigranter härute söka dock genom att hemsända pen-14

' BANBRYTAREN.

ningar att i någon mån godtgöra eder den förlust ni lidit. Visserligen sändes ock något från Sverige hit, men i jämförelse med hvad som sändes härifrån till Sverige, är det helt litet. Jag tar mig friheten att anteckna något af statistiken för 1903. Från Sverige till Förenta staterna sändes under år 1903 9,660 postanvisningar, belöpande sig till $433,-441.80. Under år 1902 sändes från Sverige till Förenta staterna $398,953.27. Men från Förenta staterna till Sverige sändes under förlidet år, 1903, $2,319,632.28 mera än som sändes från Sverige till Förenta staterna, eller i svenskt mynt icke så långt ifrån 12,000,000 kronor.- Och detta endast genom Förenta staternas postverk! Ofantliga summor sändes äfven från Förenta staterna till Sverige i rekommenderade bref, i bankanvisningar, genom expressbolag och en mängd privata banker. Lågt beräknadt torde Onkel Sams tribut till Sverige under år

1903 ha uppgått till cirka 20 millioner kr., en ofantlig summa, äfven om den långt ifrån betäcker den national förlust, som Sverige — om man betraktar saken från annan än penning-synpunkt — gör genom den årliga utvandringen.

Men moder Svea lyssnar till dessa siffror och denna toiTa statistik med mycken likgiltighet, ty man kan ej värdera en människa i dollars och cents. Det amerikanska guldet kan dock icke blifva en lösen för det svenska blodet, söm aftappas. Därför säger moder Svea vidare: "Motion är också väckt i riksdagen att utsända en expedition af spejare, d. v. s. kun-skapare, till Förenta staterna — det stora landet i väster. Denna expedition skall bestå af våra mest dugande och kunskapsrika män af alla klasser, stånd, yrken och ämbeten, adel, präster, borgare och bönder. Dessa kunskapare böra vara minst tolf: konstnärer, arkitekter, målare, byggmästare, snickare, murare, handelsmän, läkare, advokater, smeder skräddare och skomakare, fabriksarbetare af flera slag, och sådana, som arbeta i jordens innandömen. Men vi inse nog,NORD VAS TERN.

att tolf kunskapare äro för litet för att vinna noggrann kunskap, verklig sakkännedom om allt och ni la, ty landet säges vara stort. Dessa skola då utröna, hvarest felet ligger, oni vi annars tilläfventyrs skulle ha lxjgått något fel här lu innia. När då dessa kunskaipare ha fått en grundlig kännedom 0111 våra utvandrares ställning och förhållanden och om allt som tilldrager sig i de djupa lederna i den stora nordvästern, så komma de hem och säga oss det. Då skola vi strax taga mått och steg för att hela hvad vi felat, då skall allt blifva rätt här hemma, ocli — emigrationen skall upphöra med ens. Detta rådslut är utan tvifvel fattadt i Svea rike med afseende på saken i fråga. Med ett ord: vi flytta Amerika hitöfver till Sverige, och då kommer ingen svensk att flytta öfver till Amerika."

I detta syfte ha ock redan flera af svenska kyrkans prästmän besökt oss härute. En af dess ädlaste, lärdaste och most frisinnade biskopar, K. II. Gezelius von Schéele från Visby stift, har tvenne gånger besökt vårt land och äfven varit ute i den vilda västern. Såsom sin konungs representant talade lian å hans majestäts vägnar samt tog noga reda på de små, fattiga lutherska församlingarna i våra nybyggen i nordvästern, och han torde därför känna till hur en pastor har det härute lika bra som "banbrytaren" själf. Detta är nu inte ironi, utan allvarligt menadt.

Dessutom ha vi haft besök af fil. dr Carl Sundbeck, som studerat oss svensk-amerikaner i grund och botten, studerat vår filæofi, våra skolor och inrättningar, ja, äfven våra kyrkliga och religiösa förhållanden, våra arbeten och resurser af alla slag. En lärd och fint bildad man var han, och reste med stipendium af staten.

Dessa två män representerade således teologien och filosofien. För dessa män tillställdes banketter och. fester och höllos skål- och loftal i långa banor, såsom ju tillbörligt var.

De frireligiösa, förbundsvännerna, ha också haft sin värdige6 ' BANBRYTAREN.

representant på besök här några gånger. Han har också noga och grundligt studerat sina "vänner", deras frihet och frikoetighet, och han tyckte, att allt stod väl till. Men då detta ligger utom "banbrytarens" trånga synkrets, så skola vi

Biskop Gezelius von Schéele.

icke försöka säga något därom. Han själf — den lärde doktorn — har dessutom skrifvit en bok om sina "färder i Amerika", och den talar för sig själf. Att han icke tyckte om "Augustana-folket", var ju att vänta.. Yi vilja erinra endastI

om, hvad fru Waldenström lär hafva sagt till sin herre och man, då han höll på att sluta sin reselteskrifning öfver Amerika: "Må du nu icke ha skrifvit för många dumheter!"

Dr Carl Sundbäck.

Hvad är det egentliga motivet för emigrationen?

Fråga vi moder Svea efter den egentliga orsaken till den ständiga utvandringen till Amerika, så skall hon nog svara: "Jag kan icke se eller förstå, att det gifves något godt skäl,18

hvarför vårt falk skulle så där i massa utvandra. Vi ha både arbete och bröd här hemma, ingen lider nöd. Men hvarfö|r lämnade väl den förlorade sonen fadershuset? Han hade ingen verklig anledning därtill, utan drefs af sitt öfvermod oeh äfventyrslusta. Han fick ock, som tillbörligt var, dyrt plikta fÖV sin dårskap. Våra präster bruka ock säga till emigranterna, då de afhämta sina prästbetyg: "Blif i landet och föd dig redligen!" Men hvad hjälper allt sådant? Det är som att tala för döfva öron. Därför, jag upprepar det igen, kan jag icke inse något som helst skäl, hvarför vårt folk emigrerar."

I Sverige tyckes man således icke kunna finna något giltigt skäl för den massutvandring, som pågått. Att ett sådant dock gifvits, är alldeles säkert, och om vi än ioke tilltro oss kunna på ett för alla tillfredsställande sätt besvara frågan, vilja v.i dock våga ett försök. Vi medgifva då gärna, att det är sant, att både arbete och bröd kan fås i Sverige för dess befolkning, men ersättningen för det förra har likväl ofta varit så ringa, att det senare blifvit knappt nog och ingen utsikt lämnats för den arbetande att sc sin ställning i någon nämnvärd grad förbättrad. Dock må medgifvas, att från de norra provinserna, där ju brödet är mera knappt, ett proportionsvis minde antal utvandrat, medan siffrorna från de mellersta oeh södra provinserna äro större. Vi svenskar äro också ättlingar af de gamla vikingarna, och något af det forna vikingablodet torde ännu flyta i våra ådror. Våra förfäder hade stor lust för resor och äfventyr, och, som ordspråket säger, "äpplet faller icke långt från trädet." Dessutom tro vi ock, att Gud icke har så litet med världen och människorna att beställa. Vi tro, att Herren håller världstyglarna i sin hand, att han leder konungarnas hjärtan såsom vattenbäckar och leder dem hvart han vill. Har han nu makt att leda konungarnas hjärtan och sinnen, så är det mycket sannolikt, att han också leder folkens. Med ett ord : vi tro på en vis ochNORD VÄS TE RA.

nådig Guds försyn. Vi företa visserligen icke hans vägar och styrelse i fråga om de stora världshändelserna — hans världs-regaring — men de äro alla visa och för oss välgörande, och om vi tro och älska honom, så skall allt medverka äfven till vårt lekamliga, andliga och eviga vä!.. Att Herren liar sin ledande och styrande hand med i folkvandringarna, tro vi med full visshet. "Och han har gjort hela människosläktet af ett blod till att bo på hela jordens vta och har faststiillt bestämda ti der och gränser för de.raà boende." Apg. IT: 2<>. Herren må ha bestämt plats på jorden för den ene här och för den andre där, för oss gäller det att vi äro trogna i vår kallelse och följa hans anvisningar.

Dc första kolonisterna gå ut i västern för att taga sig land i "Villans härad".

Det var en kulen novemberdag 18G8, då tre raska män kommo ut till Villans härad för att, som man säger, "taga land", d. v. s. man stjäl det ej, utan man får det af Onkel Sam. Dessa tre senfulla män hade gjort sällskap. Två hade livar sin kappsäck. Genom handtaget på dessa hade de stuckit en stake och buro dem så på axeln. Den ene hade dessutom trädt en yxa och den andre en såg på staken. Kappsäcken och dess innehåll, ett par brödkakor och en fläskskinka, var hela deras bagage. Den tredje hade blott en gammal säck, i hvilken han lagt några bröd och ett par stekta vildänder samt något salt i en trasa, Detta var hans utrustning för denna expedition. Två vøip ifrån Skåne, den tredje från Norrland. De voro dock vänner, fastän de voro från långt skilda provinser. Dessa män hade varit inne på ett af Onkel Sams landkontor och fått sig en karta öfver Villans härad, där de ämnade taga sig land. På denna karta var hvarje kvart (1G0 acres), som redan var upptagen, märkt, så att de ej behöfde befara, att de kunde slå sig ned på någon annan22 ' BANBRYTAREN.

tillhörigt land. De sågo först på sin karta, och sedan letade de efter "sektionslinan" — stickan eller stören eller ett sten-rös, hvad det nu var, som skulle finnas någonstädes. Som detta var Villaas härad, må ingen förvåna sig, om de en och annan gång kommo vilse. Efter mycket sökande hit och dit, utan att vara vissa om att de funnit den rätta sektionen, som de sökte, voro de visserligen något villrådiga, men ej rådlösa,

De första kolonisterna.

tv det blir aldrig en landsökare i västern. De träffade en "nimrod", en väldig jägare, som var viil bekant i Villans härad, och bådo honom om råd och hjiilp. Han sade sig vara villig härtill mot kontant erkänsla. Huruvida de gåfvo honom några pengar eller ej, veta vi ej. Allt nog, lian visade dem livad de sökte, och allt var nu klappadt och klart. Hvar och en tog sin kvart.NORD VÄSTERN.

21

Ännu en expedition af landsökare.

Fem modiga och morska män kommo ut för att söka hind i "Himle härad". Dessa fem karlar voro från följande provinser i Sverige: Skåne, Småland, Västergötland, Värmland och Dalarne. Sedan de först besökt hndkontorct och erhållit kartor och nödiga dokument, begåfvo de sig åstad. Tjänstemannen på landkontoret tillsade dem att gå rätt i norr, men skåningen anmärkte då: hvem vet hvar norr eller söder är i dessa vilda traktor? — Dalkarlen, som alltid är fyndig och rådig, svarade då: "Jo, ser du, jag har en säker vägvisare i mitt sällskap, hvilken alltid och säkert visar mig vägen åt norr.' ' Skåningen blef något fundersam och tänkte, hvem af dessa tre kan det vara som han menar; månne det är smålänningen, som är så urstyf ? Dalkarlen log lite skälmaktigt, och de andra sågo på hvarandra och tänkte: ho är den, som är så säker på väderstrecken? Dalkarlen tittade under lugg och smålog ännu mer. Ändtligen tager han fram ur sin ficka ett litet instrument, som han höll i handen, och säger: Här är vägvisaren. Det var en kompass. De andra hade aldrig sett ett dylikt instrument förr och förundrade sig storligen öfver huru denna lilla tingest kunde så ofelbart visa vägen åt norr.

Dessa landsökare hade ingen annan utrustning än hvar sitt gevär på axeln och ett bylte i handen. De hade för afsikt att jaga och fiska under tiden för att på så sätt få sitt uppehälle. Oeh det lyckades bra för dem, tv de voro vana vid både jakt och fiske. Deras ålder varierade från 25 till 35 år. De voro således i sin bästa mannaålder. Tidigt på* morgonen den 25 mars 1870 lämnade de stationen vid ändpunkten af järnbanan, och i skymningen samma dag anlände de till gränsen af Himle härad. De hade då till fots tillryggalagt femton mil på dagen, hvilket kan sägas vara bra gjordt. Skåningen kände sig något medtagen af den dagsresan: Små-22

' BANBRYTAREN.

lämningen, västgöten och dalkarlen hade redat sig bäst. Emellertid kände alla sig mer eller mindre trötta efter den långa fotvandringen. Nu skulle de tälta, inen de hade tyvärr icke något tält att slå upp. Men de hade dock godt mod. Värmlänningen stod och betraktade sitt vackra gevär och tänkte, om jag nu finge se något vildt, så skulle det bli mitt. Jo. passpå. Kommer där icke två vildänder flygande rätt emot dem. Ögonblickligen lade han an, ett skott brann af och änderna föllo ned midt framför dem. "Nu ha vi kött till kvällsvard", sade värmlänningen. Smålänningen var icke heller så klen jägare. En hare kom springande ut ur en a_sp-dunge, ett skott — och haren stupade för smålänningens kula! "Nu kunna vi äfven få harstek till kvällsmat", sade smålänningen. Men bröd då? Ja, det var ju icke att tänka på. Men se, den knepige västgöten hade verkligen en kaka bröd i sitt bylte. Nu blef det kalas af, må du tro. "Om vi nu ändå hade haft en kopp kaffe med", anmärkte någon. Dalkarlen strök sig då om munnen, slog några slag på sin pälsficka och sade: "Kanhända här finnes något af det slaget." Nu blef det brådt i "köket". Värmlänningen börjar plocka änderna och smålänningen drar skinnet af sin hare, dalkarlen kokar kaffe, men — skåningen då? Ja, ingen visste riktigt hvarthän tagit vägen. Men se, om en stund kommer ban ned ifrån en närbelägen sjö med en säck full af fisk. Två stora buffalos, tre stora gäddor och något små-fisk. Dessa fem präktiga män sutto nu vid eldbrasan och intogo sin supé, samspråkande om ett och annat. Smålänningen tog sig ett tag om munnen och sade: "Denna kost smakar, ska jag säja, för en fattig smålänning, som endast är van vid potatis oeh sill." Värmlänningen sade: "Ja, äfven för en fattig värmlänning, som endast är van vid hafrebröd och strömming." Västgöten sade: "Till och med för en knalle, som är väl van vid god kost." Skåningen drog något på smil-bandet, sägande: "Kosten är, så den går an, till och med förNORDVÄST KRN.

23

en skånsk bonde i sin välmakts dagar." Dalkarlen res te sig upp och yttrade sig på följande sätt: "Om detta varit i

Gustaf Vasas tid och jag haft kungen här, skulle jag icke fruktat för at bjuda honom på vår supé! Vi dalkarlar hålla styft på, som I väl veten, att vi skola säga du till kungen. J kunnen också vara säkra på att, om jag bjudit honom, lian icke hade nekat att hålla till godo. Kungen är en människa

Ännu en expedition af landsökare.

som vi — ser du." Alla kände sig nu öfvermåttan belåtna med att spisa en måltid, som dugt till och med för kungen. Snart gingo de till hvila efter denna dags möda. Innan de lade sig, sade dalkarlen: "I)et är tillbörligt, att vi tacka Gud för hans visa och nådefulla ledning med (tes under denna dag, samt bedja honom om hans beskydd under denna natt." Så bad han en kraftig bön, läste ett par psalmverser. Fader vår och välsignelsen. De skiftades vid att vaka och lägga på24

' BANBRYTAREN.

brasan hvar sin timma under natten. Tidigt på morgonen voro de alla uppe och sågo sig omkring. Alla tyckte, att landet var härligt ocn godt. Just som de höllo på med att intaga sin frukost, kom en man gående rätt emot dem. De sade då: Här kommer en landsökare till. Då främlingen hade hunnit fram, sutto de och språkade om ett och annat. Dalkarlen frågade då: "Har du kommit ut för att söka land?"

"Icke just det", svarade främlingen.

"Kanhända du är ute för att fiska?" frågar skåningen.

"Icke just det heller", blef svaret.

"Hvad då, är du jägare?"

"Nej, icke precis i vanlig mening."

De fem landsökarna sågo stort på mannen, som kommit till dem.

Då svarade främlingen dem och sade: "Jag har icke kommit hit, vare sig för att taga land, jaga eller fiska i den mening, som I tagen det, utan för att 'jaga och fiska människosjälar'."

Våra landsökare sågo på hvarandra och undrade, om denne man var en vanlig människa, eller om han var rubbad till förståndet, eller om han var ett öfvernaturligt väsenide?

Medan de så där funderade och resonerade mied sig själfva öfver den underlige mannen och hane lakoniska svar, sade främlingen: "Jag har kommit hit för att fiska människosjälar för himmelen. Em själ är mera vard än hela Amerika, ja, än hela världen. Evangelium är den not, som jag fångar själarna uti."

"Är du präst?" frågade dalkarlen.

• "Nej", blef svaret.

"Är du kolportör?" frågade smålänningen.

"Ja, de brukade kalla oss evangelister så."

"Jaså, du är eg sådan där vinkelpredikant", sade västgöten. "Kringstrykare kalla vi sådana i Västergötland."NORD VÄSTERN.

"Ni må kalla mig för hvad ni vill, men jag vill ingenting annat än frälsa edra själar."

"Hade du varit präst, så ville vi hört dig", sade västgöten, "men nu bry vi oes ej om dig."

"Låtom oes fråga, hvilken bekännelse han tillhör", sade dalkarlen.

"Hvilken kyrka tillhör du ?"

"Jag tillhör Kristi kyrka", svarade han.

"Ja., men hvad är din bekännelse:"

"Min bekännelse är bibeln."

"Då är det rätt med mannen", sade både smålänningen och värmlänningen. Han är i alla fall en läsarepräst — låtom oss höra honom."

Skåningen sade: "Kanhända ban iir mormon, ban bryter på danska."

"Är du mormon?" frågade de.

"Nej", blef svaret.

De skulle nu taga omröstning, huruvida han skulle få tala för dem. Den utföll så, att 3 röstade för och 2 emot. Värmlänningen, smålänningen och skåningen röstade för att han skulle få tala, dalkarlen och västgöten emot. Främlingen tog nu upp sin bibel, som han hade i fickan, läste upp några verser i 1 Mos. 13, bad och sjöng en sång. Sedan talade han något öfver den 11 versen. Talaren framhöll, huru landsökare endast eöka efter godt land, liksom Lot, men fråga icke efter om de få ogudaktiga människor till grannar. Han förmanade dem, att de skulle taga sig till vara för sådana människor, som förnekade Gud och smädade hans ord och hans tjänare. Predikan var på sätt och vis oklanderlig. Men på dalkarlen ville den icke göra något intryck. Han sade till kolportören: "Vi ha icke kommit hit för att höra allehanda predikanter och hängifva oss åt religiös fanatism, utan för att taga oss land, förskaffa oss ett frihemman samt jaga och fiska."

Nu utspann sig ett längre samtal emellan predikanten och ett par af landsökarna, men vi vilja med tystnadens vältalighet gå det förbi. Då främlingen gått, sade västgöten: "Sådana där kringstrykare äro lättingar, som icke vilja arbeta. Genom att så där resa omkring få de ju sitt lefvebröd, men skriften säger: "Den som icke vill arbeta skall icke heller äta."

Smålänningen och värmlänningen försvarade honom och sade: "Mannen menar nog väl med oss. Vi behöfva allt en predikant härute, vi också." Nu slöts samtalet och de började tala om det land, som de nyss upptagit.

Skåningen erhöll det rikaste landet, lågland, men han förstod att "driinera", d. ä. dika och rörlägga det. Smålänningen valde ett stycke, som innehöll tre fjärdelar slättland och en fjärdedel skogland. Värmlänningen fick ett stycke, som var starkt kuperadt, och västgötens var icke blott kuperadt, utan därtill stenigt, hvarför de andra på skämt sade: "Du har fått 'svältorna'."

Defsa fyra togo hvar sin kvart i samma sektion. Dalkarlen tog sitt land i sektionen näst intill, och det på beräkning. Han hade tre fullväxta söner, som han spekulerade på skulle taga de andra tre kvarterna i samma sektion, hvilket de ock senare gjorde. De voro nu snart färdiga för hemresan, alla väl belåtna med det land, de tagit, eller rättare fått, 160 acres rikt och bördigt land hvardera. De visste, att andra, som tagit land för något tiotal af år sedan, sutto nu som välmående bönder, och deras farm var värd från fyra till tem tusen dollars, omkring femton @ aderton tusen kronor. . Och de mente, att äfven de med tiden kunde blifva förmögna, ja, rika.

På hemresan mötte våra landsökare flera, som ämnade sig ut till den vilda västern- för att taga. land. Ett lifligt samtal uppstod emellan dem. De som voro på hemresan togo upp sina kartor och visade, hvar de tagit sig land i Himle härad,NORD VAS TERN. 2 7

och sade: "Vi ha tagit land i sektionerna 16 och 17. Tagen I näst intill, så blifva vi grannar."

De som voro på återresan ämnade söka arbete på en järnväg. Två hade sina familjer i Sverige och skulle nu försöka förtjäna sig så mycket, att de kunde sända hem efter dem. Den som hade en vuxen son hemma skickade först en biljett ($55) till honom. Sedan skulle han hjälpa fadern att förtjäna penningar till biljetter för hustrun och ett par tre mindre barn. Hundratals män ute i nordvästern ha fått göra denna erfarenhet. En man, som måhända först fått låna penningar till sin egen biljett och sedan betala den och därpå försökt förtjäna så mycket, att han kunnat sända hem biljetter till sin familj, satt nu efter tio @ tolf år på sitt frihemman såsom en välburgen

odalbonde. Detta är icke så dåligt vittnesbörd om en sådan man eller om Amerika. De flesta som resa till Amerika äro utan tvifvel män med stark ambition ocli god arbetsförmåga, med ett ord, företagsamma män och ynglingar. Att en och annan odåga äfven kommer hit, förstår man väl. Här är dock ett land, där den idoga, arbetsamma och sparsamma mannen och kvinnan kunna få sin rikliga utkomst.

En af dem som tagit sig land i Himle härad skrifver hem till sin hustru.

Frihem, Himle härad, Nordvästern i Norra Amerika.

den 1 april 1870.

Kära älskade Anna Stina.

Må väl är min önskan! Tack för det kära brefvet af den 15 februari, fick det den 15 mars, åtta dagar innan jag reste ut för att taga mig ett frihemman på ett hundra sextio tunnland godt land, svartmylla, som ligger på ler-botten. Vi voro fem i sällskapet, och hvar och en tog 160 tunnland. Jorden är lika fet som i det allra fetaste Skåne. Jag sköt en hare, och Wermelin sköt två ankor. Vi hade28

också "meeting", som det här kallas; sammankomst kalla vi det hemma. Vi voro fem män på "meetingen". Du tycker kanhända, att det icke var så många, som vi brukade vara i Lyckedal, nära Värnamo, men du må veta, att det icke fanns mera folk på sju mil däromkring. Värmelin ooh jag tyckte bra om predikanten, men Erik, Anders och Hans knorrade och sade: "Denne bara förvillar folk." Kolportören sade, att han kände till Värend i Småland.

Om väl går, så skall jag sända dig en biljett om två månader. Jag hade först tiinkt att telegrafera detta bref, men så tyckte jag det blef något dyrt. Agenten sade, att för hvarje ord härifrån och till Småland kostade det en krona stycket.

Vänligen, din allid käre

J ohan.

Hustrun Anna Stina svarar på Johans bref.

Lyckodal, Värnamo, Småland, den 1 maj 1870. Snälla Johan.

Må väl och lef väl. Jag finner mig väl efter omständigheterna. Jag och barnen äro krya, och allt är väl. Vi hade sammankomst här i Lyckedal. Då uppläste jag ditt Amerika-bref för vännerna, och alla lyckönskade dig oeh mig till en sådan lycka. Du säger, att du tagit ett hundra sextio tunnland jord. Huru skall man förstå det? Icke liar du väl stulit det, eller hur? Vi höra nog af ditt bref, att där är icke mycket folk i Amerika —. Fem personer på en sammankomst. Du är snäll, som vill sända mig fribiljett så snart. Alla vännerna sade väl hundrade gånger: "Å, hvad du är lycklig! Ett hemman på ett hundra sextio tunnland, fet, god jord som i Skåne! Här har du setat i en liten koja, i fattigdom och nöd i så många år, och nu, med ens, kommer du upp till en sådan lycka och rikedom. Vi nästan afundas dig, men det sir ju synd att afundais också —' det vilja vi icke." Så ville jag fråga dig, om du har t ni Ilat Petter i Ryd. HanNORD VÄSTERN.

roste för en månad sedan till en l>y, som heter Towa. Jag bad han skulle hälsa dig. Jag tänker, att nordvästern iir nära Iowa. Han sade, att han skulle försöka träffa dig, och han fick din adress: Johan, Frihem, Himle härad, Nordvästern, Norra Amerika, så han kan inte taga fel. I går på Värnamo marken talades nästan inte om annat iin den stora lycka, som Jolians i Lyckedal Anna Stina vederfaren iir. Både jag och alla, som hörde det förundrade sig storligen öfver det du nämner om, att du tänkt telegrafera brefvet hem. Men kostnaden då? Jag gjorde mig omak och räknade oiden i ditt bref, och de voro omkring två hundra — en krona ordet — således två hundra kronor. Om du skulle telegraferat det — !

Nej, jag måste nu sluta.

Din käraste och alltid afhållna

Anna Stina.

P. S. Skrif på telegrafen nästa gång, så går det fortare.II.

Banbrytarnas bostäder, kost och klädedräkt samt deras husdjur o. s. v.

Byggnadskonsten var icke så högt uppdrifven på den tiden, och. vkl stilen fäste man aldrig något afseende. Bostäderna voro vanligen jordkulor, källare, stockhus, torfhus och kyffen.

De som togo sig land, där det ej fanns skog, vanligen något kuperadt prärieland, brukade oftast i någon backe gräfva en håla, hvilken man dock vanligtvis kallade källare. Öfver denna håla lades några störar och på dessa en del långt, groft gräs eller säf ocli ofvanpå alltsammans litet jord. Hade man så några bräder till en dö"rr samt ett litet fönster med fyra små rutor i, så var huset färdigt.

Med källare, som skulle vara något bättre än en jordkula, förstod man vanligen ett hål, som man gräft i en backe. Väggarna i denna källare bestodo af på hvarandra lagda kullerstenar, mellan hvilka man strukit litet lera. Om det skulle vara riktigt fin-fint, så hvitmenades stenarna. Vid framsidan af detta hus eller, som vi kallade det, källare var en dörr och ett litet fönster. Taket byggdes på så sätt, att man ställde en klyka af trä i hvardera ändan af källaren, hvarpå lades en

Jordkulor och källare.

ryggås och på denna några störar, hvilkas nedersta ändar hvilade på marken. Ofvan på dessa lades långt gräs och säf och sedan en del jord, och bostaden var färdig. Några bräder funnos vanligen icke att tillgå. j

Vi stiga in i en dylik boning och finna där ett ganska enkelt möblemang. Det som faller en först i ögonen är en liten rostig "stove" eller spis, där de koka sin mat. Denna har vanligtvis först användts några år af bättre folk, d. v. s. sådana, som nu äro förmögna och köpt sig en ny och vacker spis. Ett rör af järnbleck, som gåT från spisen upp genom taket, släpper ut röken. Några stolar finnas egentligen icke, utan såsom substitut för dessa några träblock, ett par fot långa och afsågade af en stock. I rummet finnes vidare ett bord, hopslaget af några dåliga, ohyflade bräder, samt en säng. Denna senare är också mycket primitiv. Don består af några störar eller stakar af ek eller asp, som icke äro sammanspikade, ty spik är i ett nybygge en okänd lyxartikel, utan sammanbundna med bast eller dylikt. Vi kalla en sådan säng för "home-stead-bädd". Den är. hemmagjord, förstås. Under denna säng kan man dock stundom finna en liknande, som kallas dragsäng. Ett eller två gamla smutsiga och trasiga bomullstäcken eller filtar och möjligen under dessa ett bolster, och sängen är färdig. I rummet finnes vidare några bleckkärl, en gryta och en stekpanna af gjutjärn samt möjligtvis en sopkvast af björkris eller, bättre upp, af "broomcorn." Härmed ha vi nu. angifvit de husgerådssaker, som vanligen finnas i en nybyggares hem. Bohaget är icke vidlyftigt eller storartadt. Husets storlek är i allmänhet 16x18 fot, 6 @ 7 fot högt. Men dörren är vanligtvis icke mer än fem fot, knappt det ibland, så att äfven en liten person måste bocka och buga sig, då man skall in, för så vidt man icke vill slå skallen emot öfra dörrträet. Ungefär så ser det ut invändigt i en nybyggehydda på de stora slätterna i nordvästern.

Stockhus.

Den som slår sig ned i skogen bygger vanligtvis sitt boningshus af stockar, ty han har tillgång på timmer på sitt land. Såsom verktyg härtill fordras en yxa och i bästa fall < n såg, om den kan anskaffas. Skogen i Villans härad består vanligtvis af ek, men där tall finnes, begagnas äfven dem. Man hugger nu ner trädet och skräder det och tillyxar det nå-

Ett första klassens stockhus.

got i all hast, gör ett hak vid ändarna, och så försöker man att sammanfoga det, så godt man kan. Man lägger dessa stockar lag på lag, tills man kommer upp till den höjd, man önskar, 5 @ 6 fot. Något soto en främling

förundrar sig öfver är, att han ungefär fyra fot från jorden på ett dylikt stockhus finner fyra stockändar, som sticka ut ett par fot längre än de andra. För 35 år sedan voro vi nere i Iowa och besökte där en kolonist, som bodde i ett dylikt stockhus. Jag

var ute på kvällen, sedan det var mörkt, och då jag skulle gå omkring husknuten, stötte jag mitt lilla hufvud emot en sådan stockända. Då jag kom in, frågade jag husbonden, hvad det skulle betyda att låta ändan på stocken sticka ut så där. Han. drog något på smilbandet och svarade godmodigt: "Förstår ni icke det? Det har en gång tjänat som byggnadsställning för att lägga andra stockar på för att stå på, då vi skulle lyfta upp ocli lägga de öfre lagen."

"Kunde ni då icke ha afsågat dem, sedan huset blef färdigt? Det är ju tre @ fvra år sodan ni byggde?"

"Ja, det har aldrig blifvit utaf."

Nu känner jag betydelsen af dessa stötestenar och vet att akta mig för dem.

Vi återgå till vårt stockhus. Tvenne stora stockar med klykor i öfra ändan upprestes vid båda gaflarna, och på dessa lades en stock, som utgjorde ryggås. Därpå lades några störar, så näfver eller näfvermassa, långt gräs eller siif, och så en del jord ofvanpå, och huset var färdigt utvändigt. Skulle det nu vara fint, så beströk man väggarna med kalk, både utan och innan. Ett sådant hus sei riitt näpet ut. Dess storlek är vanligtvis 10x12, 12x14 eller 14xl(! fot. Nu iir nybyggaren glad, att ban bar sin manbyggnad färdig.

Torfhos.

De som bosätta sig på prärien, där det finnes hvarken backar eller skog på 30, 40 och 50 mils afstånd, måste bygga sig torfhus, alldenstund fattigdomen förbjuder dem att bygga hus af timmer. Dessa hus se tarfligast ut. De uppföras på så sätt, at man plöjer upp gräsvallen. Sedan tager man de upplöjda torfvorna och lägger den fna på den andra, tills man nått den höjd man önskar. Två eller tre sådana väggar blifva då en kompakt vägg. Taket bygges på samma sätt som på källare och stockhue, och bohaget är vanligen detsamma som i dessa.

Kyffen byggas vanligtvis af tunna, simpla bräder. 12x14 fot är den vanliga storleken. Taket sluttar oftast blott åt en sida. Eesningsvirket är 2x4 tum i genomskärning. På insidan spikar man tunna bräder eller också ribbor, i hvilket senare fall det rappas med murbruk. Huset är nu färdigt, sedan det fått ett spåntak. Den som förmår det bygger ett litet tillbygge, som kallas kök. Detta är merendels 6x8 fot och det mest primitiva, man gärna kan få se. Husets inred-

Ett torfhus.

ning är densamma som i de förut beskrifna. Nybyggaren är glad, att han har fått en bostad. Några åbyggnader eller huslängor komma ännu alls icke i fråga, ty hvad skola de tjäna till, då farmaren ännu icke har några husdjur och icke heller hö eller säd?

Kosten.

Denna är på sätt och vis ganska enkel och tarflig. Dock, hvetebröd har man, om man annars har något bröd alls. "Han skall mätta eder med bästa hvete", heter det. Amerika är,

som man vet, ett hveteproducerande land. Utom bröd liar mail också potatis, molasses, ett slags sämre sirap, och fläsk samt prärie-te, utan socker och grädde. Frågan är dock, hur farmaren skall kunna skaffa sig födan, innan han ännu har någon åkerteg, som bär gröda. Det kan ibland vara kinkigt nog att förskaffa sig det nödtorftiga under sådana omständigheter. Men de, som äro lyckliga nog att ha kommit till "de tiotusen-sjöars land", de kunna jaga och fiska och på så sätt skaffa sig lifsförnödenheter. Bössa och fiskredskap äro därför mången gång alldeles oumbärliga för en nybyggare, om han önskar skaffa sig något hvarmed han kan stilla sin hunger.

Det vildt, som man helst jagar för sådant ändamål, är vildänder, hjärpar, åkerhöns och hjort. Man begagnar också bössan för att skjuta fisk, hvilket dock händer mera sällan. Geväret behöfs däremot aldrig som vapen mot tjufvar,

emedan inga tjufvar finnas i ett nybygge. Hur så? Helt enkelt af det skälet, att det finns ingenting där att stjäla. Behöfs det någon öfning för att använda ett gevär, så fordras däremot icke så synnerligt stor konst att fiska. Ofta går det helt primitivt till, i det man tager fisken med blotta händerna i små bäckar, som löpa ut i sjön. Mera ofta begagnas dock fiskredskap af olika slag, såsom ref, ryssja, nät m. m. Nästan allt slags fisk finnes i våra "tio tusen" insjöar i nordvästern. Man fiskar så väl om vintern som om sommaren. Det går ibland för våra fiskare, som det gick för lärjungarna på sjön G en nosaret — nätet går sönder. Mången får en så rik fiskfångst, att han kan både sälja och skänka bort, och det finnes alltid afnämare.

Men denna näringsgren synes dock icke alltid vilja räcka till för mat och kläder, synnerligast om nybyggaren har familj. Han lämnar därför sin gård, d. v. s. sin koja, och reser ut för att söka sig arbete, merendels vid någon järnväg, som håller på att byggas. Sådant arbete kan fås 40 @ 50 mil36

från nybygget. Nybyggaren förser då hustru och barn, om ban har några sådana, med det nödvändigaste: en säck mjöl, några potatis, en fläskskinka samt en kanna sirap, och sedan han på detta sätt tillgodosett de sina, öfverlämnar han dem i den Högstes beskydd och Lämnar lugnt sitt hem för att genom några månaders arbete förtjäna litet lemningar. Det händer stundom, sedan han lämnat hemmet, att hustrun får besök af några indianer — ett ovälkommet besök. De bära gevär på

Indianer.

axeln, äro omsvepta med en filt och utan hufvudbetäckning. De vilja byta bort ett skinn eller något vildt för mjöl eller bröd. Den stackars hustrun, som håller på att få dåndimpen af pur förskräckelse, förstår ej indianernas språk, vet hvarken hvad de tänka eller tala. Men så föra de handen till munnen, och då förstår hon att de äro hungriga, och hon gifver dem hvar sitt stycke bröd, hvarpå de aflägsna sig, utan att göra henne någon skada. Obehagligt var det dock i alla fall för den stackars ensamma kvinnan. Sådana objudna gästerBOSTÄDER, KOST OCH KLÄDEDRÄKT. 37

kommo ofta på besök hos nybyggaren under de första åren. Vi hafva dock icke något exempel oss bokant, diir indianerna gjorde kolonisten någon skada till lif öller egendom. I)e indianer, som uppehöllo sig i Villans hiirad, tillhörde Chip-pewa-stammen och voro vanligtvis fredliga. Nybvggarehust-run kunde få sitta så diir ensam hemma i 3 (a) 4 månader, medan mannen var ute på arbete, och att hon icke hade några sötebrödsdagar, kan man väl förstå. Om då sjukdom eller annars någon olycka kom på, medan mannen var borta, blef hennes belägenhet ännu svårare. Ilade hon då också tre (ti fvra små barn och dessa blefvo sjuka eller brödet tog slut och [-]hti-ningar-] {+]hti- ningar+} saknades och det var flera mil till närmaste granne, då var lidandets kalk för henne fylld till brädden.

Här tillåter jag mig anföra ett rörande exempel på brist på bröd och stor nöd. Det var en svensk husmoder, som hade fyra eller fem små barn. — Mannen var borta, och hon visste sig ingen råd, hur hon skulle få bröd för sina små hungriga barn. Hon gick till en norsk grannkvinna för att om möjligt få någon hjälp och bad henne om att få några kålrötter, som de odlat och som växte i stor vmnighet på deras åker, men (len stackars nödlidande kvinnan fick ott bleklagdt nej på sin hön om hjälp. Ett annat exempel har blifvit mig meddeladt af en trovärdig person. l>är bodde en nybyggarefamilj i K. härad. Hustrun var en from, troende kvinna. Tre hungriga män kommo en gång in i deras låga, fattiga koja och bådo om mat för att stilla sin hunger. Kvinnan sade: "Jag har icke mer än ett bröd i mitt hus — det är allt."

"För Herrens skull gif oss det, vi äro alldeles uppgifna af hunger."

Den fromma husmodem gick ut, föll på knii och bad Gud välsigna brödet, det enda hon hade, och kom in igen och begynte skära kakan. Männen satte sig vid bordet och begynte med mycken glupskhet förtära brödet. Husmodem väntade hvarje minut, att de tre hungriga männen skulle rycka till40

sig den sista brödbiten. Men hvad hände? - Då dessa utsvultna män lade sina knifvar ifrån sig och mätta lämnade bordet samt tackade för maten, märkte hon, att där låg lika mycket bröd kvar på bordet, som när männen började spisa. Berättelsen är sann — om än icke så precis i detalj. Denna hustru lär vara moder till en f. d. prästfru. Månne Herren har upphört att göra underverk? Visst icke!

I ett nybygge får man verkligen ofta se prof på huru Gud välsignar det lilla, så att det räcker till många munnar; och där många bam äro, där äro många "Fader vår", som nedkalla mycken välsignelse. En from fader skall ha sagt: Mina barn tacka mig för maten, men med rätta borde jag tacka dem. Den som vi i främsta rummet böra tacka är alla goda gåfvors gifvare — vår Gud och Fader!

Far kommer hem! Far kommer hem!

Fadern lämnade hustrun och de fyra små barnen för tre månader sedan för att söka arbete. Nu kommer han hem. Anton, Bernhard och Karl hoppa af glädje vid faderns ankomst. De skynda honom till mötes — alltjämt med glädjerop : "Nu kommer pappa, han har mycket godt hom till oss, det har mamma ofta sagt." Anton och Bernhard fatta hvar sin hand, Karl tager fatt i rockskörtet. Fadern smeker dem, klappar dem på hufvudet ch frågar: "Hur står det till med er?" "Bra, bra, bra", svara de alla tre. Lilla Dina står på en rankig stol oeh ser genom fönstret. Äfven hon jollrade fram sitt: "pappa kommer nu", och klappade sina små händer af förtjusning. Hustrun kastar sig i armarna på sin man och omfamnar honom ömt, under det mer än en tår tillrar ned för hennes kinder. Där tycktes komma något vått i ögonvrån äfven på den starke och bergfa&tc mannen. Han tänkte: Ingenting iir likt hemmet. Mannen hade öfver ett hundra dollars på fickan, som han förtjänat genom sitt arbete vidBOSTÄDER, KOST OCH KLÄDEDRÄKT. 39

järnvägen. Han var ingen drinkare. Ingen nybyggare bar råd till att supa, och mången, som förut har varit begifven på starka drycker, blir merendels en nykter karl i ett nybygge, helt enkelt af det skäl, att de ännu ej kunna fås diir. ilen tyvärr komma rusdryckerna efter, och i samma mån som ban kommer till välstånd, börjar mången nybyggare använda brännvinet då och då. Tänk, hvad denna nationalkriifta fräter på mänskligheten ! För de penningar mannen förtjänar köpes nu ett par säckar hvetemjöl, en fjärding füisk, en kanna sirap

/

Ett hem i ett nybygge.

m. m. Största delen skulle dock vara till att köpa en mjölkko för. En bra ko kostade femtio dollars. Att mamma blef glad, förstå vi väl. H011 hade icke ägt någon sådan förr, hvarken i Sverige eller här. "En kanna — nej, två kannor mjölk om dagen, det blir sofvel det", sade hon och tog sin gubbe i famn. "Ack, hvad du är snäll, ack, hvad Gud är god emot oss. Låtom oss tacka Herren för gåfvan."

Men de behöfde mer än mat. Barnen voro trasiga och behöfde nya kläder. Gossarna skulle ha hvar sitt par "overalls" — en beklädnad, som vanligen drages utanpå de andra klä-42

derna och är tillverkad af groft blågrått eller gulgrått bomullstyg, de skulle ha hvar sin jacka, hvar sitt par skor och ett par tre halmhattar. Härmed var beklädningen fullständig för dessa små rara gossar. Dina måste ha en kalikoklädning. Nu stod glädjen högt i tak. Mamma då? Jo, äfven hon fick en ny kaliko-klädning, till hvilken tyget kostade femtio cents, ett par skor och en hatt. Så var hon klädd från topp till tå. Nu voro de där hundra dollars nära nog slut. Än gubben då ? Fick icke han några nya kläder? Jo, han hade förskaffat sig några klädesplagg på hemresan. Efter någon tid måste han resa bort igen för att söka arbete och åter lämna hustru och barn ensamma. Så där går det till för en nybyggare. Och sådant betyder arbete och försakelse. Känna vi nu till en nybyggares historia, så känna vi till allas.

Klädedräkten.

Banbrytarnas klädedräkt var mycket enkel och tarflig. Den blikliebonad, som männen bestodo sig med, var vanligtvis förfärdigad af så kalladt "overalls"-tyg, ett slags ljus- eller gulgrått, groft bomullstyg. Deras gardorob

var det icke mycket med. Byxor och jacka af dylikt groft tyg, en slokhatt och ett par stöflar eller skor af groft läder, och så var karlen klädd. Någon gång fick man se dem som brukade träskor i hvardagslag. En gång fingo vi se flera par träskor utställda i ett apo-toksfönster, till salu naturligtvis. På visst sätt var en dylik fotl>eklädnad ganska bekväm, ty man kunde lätt aftaga den vid dörren, då man gick in i huset. Sydlänningen brukade företrädesvis träskor. Någon klädesborste behöfde man ej. Mal var man icke heller besvärad med på den tiden. Någon päls visste man icke af, utom då någon hade en med sig från Sverige. Med. tiden hände det ibland, då de skaffat sig några får, att de själfva beredde skinnen och af dem läto sy sig en päls; men de flesta fingo vara den förutan.BOSTÄDER, KOST OCH KLÄDEDRÄKT. 41

Kvinnornas klädedräkt, bestod, förutom af några underkläder af bomullstyg eller flanell, af en klädning af kalikå — fattigdomstyg —, ett slags tunt, tryckt Uxnullstyg. Hcl» kJ adil in gen kunde kosta en dollar. Lägger man så därtill en stråhatt för 35 cents och ett (>ar billiga skor, och kvinnan var fullständigt klädd. Denna dräkt var billig, men såg icke så oäfven ut. Samma slags tyg användt» för flickornas beklädnad. Den som hade två omgångar kläder ansågs för att vara en bättre lottad människa. Ronden så väl som lians hustru kom helt ogeneradt till kyrkan och till staden i sina hvardags-kläder. En hvit stärkskjorta var på don tiden en obekant lyxartikel. Öfverskor och galoscher visste man oj om. Det gick flera år, innan man fick se en köpt päls, galoscher och dylikt. Första gången jag på ett v is*t afstånd såg en farmare iklädd en sådan päls, trodde jag det var en |xrson af "bättre folk", såsom en gumma i Wisconsin en gång sade 0111 en af våra präster, då hon fick se honom på afstånd komma åkande i schas: Åh, jag trodde det var en gentleman, och så är det lara pastor Z.

Husdjuren.

Husdjuren äro nästan nödvändiga för alla människor, men i all synnerhet äro de det för bonden. Ty huru skulle han väl reda sig deirn föruitan? Hvilket är då de första husdjur, en nybyggare förskaffar sig, enkannerligen om han är ungkarl? Det är en misse. Vi mena nu icke ön ung fröken, som stundom så tituleras, utan vi mena helt enkelt en — katt. Någon filosof har sagt, att "människan är ett sällskapsdjur." Om nu en människa icke kan få det sällskap, som hon helst önskar, så skaffar hon sig det som hon kan få. En misse är billig och lätt tillgänglig. Ungkarlen utväljer då till en början en sådan. Han gifver den ett vackert namn, Jennie, Rosa., Blom-

ma eller något dylikt. Misse bor i huset alldeles som en mias. Hon intager sin måltid icke blott vid bordet, utan till och med på bordet. Hon klappas och smekes alldeles som en ung mrs. Missen morrar och mal, sitter eller ligger under spisen, tager sig en promenad öfver golfvet då och då för att få någon gymnastik, och som oftast kastar hon en blick på sin husbonde. Men denna misse är icke i huset blott för nöjes skull, utan också för att göra nytta. Det heter ju i vår barnabok: "Katten är ett nyttigt djur, ty han fångar råttor." Det finnes råttor öfverallt i denna världen, men i all synnerhet i ett nybygge. Dessa skadedjur äro glupska och närgångna, ja, diet händer ibland, att de gifva sig på barnet i vaggan. Det finnes ock mullvadar, ekorrar och andra fyrfota djur, som misse håller tukt på. Må därför ingen undra öfver att katten är det första husdjur man skaffar sig.

Sedan förser man sig med ett par stutkalfvar eller ungstu-tar, och om ett par tre år har man sig ett par oxar som dragare, hvilka äro så nödvändiga för en farmare. Huru skulle han väl få sin mark upplöjd, så att han kan få en åkerlapp insådd för att sedan skörda, utan dessa starka, sega och trogna arbetsdjur? Hästen är ännu för kostbar för nybyggaren. Med tiden skaffar han sig ett par oxar till. Nu är nybyggaren väl försedd med dragare; och klok är dän farmare, som behåller dessa dragare i det längsta och icke sikaffar sig hästar för tidigt, ty det har blifvit mångens olycka.

En mjölkko blir det nästa i ordningen, som man skaffar sig, ifall man icke kunnat skaffa sig den samtidigt med stutarna. Denna ko sätter hustrun mest värde på, och det är icke underligt. Hvad skall väl en husmoder få till mat tre gånger om dagen, då hon ingen mjölk har? Här är en källa, som rinner till för hvarje dag. Den gifver ost, smör, grädde och något för att koka, äta och dricka. Men det säges, att det finnes icke så få fruntimmer i Amerika, som ej vilja ha besvär med att mjölka en ko för mjölkens skull. Hvad tycke? På landetBOSTÄDER, KOST OCH KLÄDEDRÄKT. 45

torde dessa kvinnor vara få, men möjligtvis finnas flera i

städerna.

Nu är hustrun nöjd och belåten, och får hon en ko till, så blir glädjen så mycket större. Nu lägger man på kalfvar — ingen kalf slaktas i ett nybygge. Nu får man stutar och kvigor, sedan oxar och kor. En gris eller två, och så har man de mest nödvändiga husdjuren. Fläsk vill man ha, fläsk brukar man, ooh fläsk får man i ett nybygge, så att man ofta blir öfvermätt därpå. Iowa,. Illinois, Kansas och Nebraska kallar man ju för "svinstater", för de myckna svinens skull, som de ha där.

En hund måste ju kolonisten äfven ha, men den behöfs icke för att skydda huset för tjufvar, ty de finnas ej i en koloni, som vi förut sagt, af det enkla skälet, att där finnes ej något att stjäla, utan hunden användes mest för att drifva kreaturen bort eller hem. I de flesta fall gör han dock icke stor nytta, men han är ett slags sällskap, äfven han, som man känner behof af i ensamheten.

Det är ännu några husdjur, som vi glömt att nämna: Hönsen. Det skulle vara ett under, om man komme till en far-mare, som icke hade några höns. Från tjugo till hundra stycken höns får man se hos en farmare, och ofta är det rashöns af olika slag. Häraf vankas ägg. Mor tycker om att ha någon inkomstkälla. För äggpengar kan hon köpa några alnar kalikå till en klädning till sig och småflickorna, samt något kaffe, socker och sirap, när hon har en snål gubbe. Så skaffar man sig några kalkoner och ankor och någon gång äfven påfåglar. Här ha vi således det väsentligaste af våra fjäderfän.

Den första åkertegen.

Det första en nybyggere lägger an på är naturligtvis att få sig uppodlad en liten åkerteg. Man gräfver eller hackar upp ett litet stycke och planterar något potatis, bruna bönor o. s.44

v. Någon blomstersäng får man ej se. Det är födgeniet, som ännu är det förhärskande hos nybyggaren. Det nödvändiga och nyttiga kommer i första hand. Skönhetssinnete kraf tilläs föret i andra hand. Så planterar man också något, som mången gubbe anser som en nödvändighetsartikel, nämligen tobak. Man måste nu ha stängsel omkring sin lilla täppa. För dem som bo i skogen går detta lätt nog för sig, men de som l)o på slätterna äro värre däran. Sedan planterar man något majs, som duger till föda för fattigt, folk, men dessutom är ett förträffligt ämne a.tt göda svin med och äfven brukas för hästar i stället för hafre. Bor man i skogen, så röjer man bort denna omkring huset; bor man på slätten, så planterar man skog omkring huset. Vidare planterar man några rofvor och andra kökssaker, såsom gurkor, spenat, lök, kål, morötter m. in. Farmaren är glad öfver hvarje fotsbredd jord, han kan få odlad och insådd. Det går för sig att vara nöjd och glad mod litet, och det i stor fattigdom.

o

Åkerbruksredskap -

Det första man skaffar sig af åkerbruksredskap, iir naturligtvis plog och harf. Man sår ännu med handen, och det går bra; men efter några år skaffar nian sig en såningsimaskin, som drages af två, tre eller fyra hästar.

Af dessa såningsmaskiner finnas nu flera slag, större och mindre, och likaledes af skördemaskiner. Men sådana skördemaskiner visste nybyggaren icke om, utan han sikar sin säd med lic. En och annan öfverdängare kunde skryta öfver att. han kunde afineja fem acres hvete på dagen. Efter några å.r fingo vi en skördemaskin, som kallades "reaper", och som drogs af ett par oxar eller hästar. Denna maskin, som skar säden, hade en vinge med fyra annar, af hvilka den ena var försedd med en räfsa, som från en k. plattform afförde så mycket af siidesstråna, som skulle bindas till en nek. Fyra

personer hade nog arbete för att binda efter en sådan maskin. Vi ha själfva varit med om ett sådant arl>ete.

Efter några år fingo vi en skördemaskin, som vi kallade "harvester". I>ragien af ett par oxar eller hästar skar den säden och förde den upp på en plattform, där två män stodo och bundo sädeskärfvarna. Några år därefter fingo vi

den "fullkomliga" skördemaskinen, själfbindaren. Denna både skär och binder säden med en hastighet, som vi litet hvar beundra.

Be tämja oxar och bryta mark.

Våra dagars själfbindare drages af tre, fvra eller fem hästar, allt efter som skäran är lång till och maskinen alltså skär bredare. Vid höslåttern begagnade vi först lien, men fingo om några år slåttermaskiner!, som drogs af två hästar och kunde afmeja från fem till tio lass hö på dagen och därutöfver, allt efter som skäran var lång och gräset långt och tjockt till. Här i nordvästem odlas hufvudsakligast hvete, hafre, lin och nålgot råg samt rotfrukter. I de sydvästra staterna odlas hufvudsakligast majs, mon äfven där något "småsäd."46

' BANBRYTAREN.

Tröskningen af säden försiggick till en början på bara marken eller på is vintertiden. Den slogs ut med slagor. Loge hade man äniru ingen.

På den tiden hade icke farmaren heller mer än fyra @ fem acres i åkør. Efter några år kom tröskmaskinen, som drogs af oxar eller hästar. Pyra @ fem farmare brukade då köra sin säd tillsammans på ett 6tälle, emedan de icke ville flytta maskinen så ofta för så litet. Efter några år kom ång-tröskmøBkinein. Denna miaskin tröskar från en till tusen bushels på dagen och därutöfver. Den matar sig själf, tröskar ur säden, kastar eller blåser undan halmen, mäter och väger säden o. s. v. Halmen bränner man vanligtvis upp på åkern, men den kunde duga till vinterfoder för både nötkreatur och hästar. Om hästen får ett par koppar hafre om dagen, så reder han sig godt på halmfoder, om han slipper hårdt arbete.

Icke blott nötkreatur, utan äfven hästar få gå mycket ute under vintertiden, och tyckas reda sig godt. I söder och sydväst gå kreaturen ute året om. Vintertiden har farmaren jämförelsevis makligt, om det finns ett par tre karlajr på farmen. De ha då tid att läsa tidningar och annan lektyr.

Förmånen af skogland för den fattige.

I skogen har den fattige vedbrand, där kan han hugga timmer till det hus han behöfver och där får han virke till gärdesgårdar o. s. v. Men arbete är det, och det må han bereda sig på, om han skall odla upp ett hundra tunnland skogsaker. Grubbyxan måste fram, och det blir att rothugga på allvar. Träd, stubbar, rötter och allt måste bort, innan plogen kommer. Att få rothuggen en acre — ett tunland kostar från tio till tjugo dollars, allt efter skogens beskaffenhet. Det tar ofta en hel mansålder för att få ett skogland på 160 acres klart i åker och gräsvall. Har man några hundra dollars att börja med, så är det tydligt, att prärielandet är att föredraga.BOSTÄDER, KOST OCH KLÄDEDRÄKT. 47

Att under sommaren plöja upp 20 acres gräsvall på slätten med två par bra oxar äj ingenting ovanligt. Däremot tar det skogsbon kanhända 5 @ 10 år, innan han har 20 tunnland i åker. Man vill gärna påstå, att skoglandet är rikare, men detta är icke alltid och allestädes sant. Bäst är dock, om nybyggaren kan få litet af hvardera — skog och prärie. Men det är mera sällan det bär sig så.

Kultur.

Man talar om kulturfolken. Man säger, att folket har en hög kultur. Därmed förstås ofta, att själsförmögenheterna utbildats och förädlats; förädling, bildning. Men denna betydelse är figurlig och kommer först i andra rummet. Den första och ursprungliga betydelsen af ordet kultur, kultivera är: odla, sköta, således odling, skötsel, ans af jorden. Om. vi rätt betänka detta, så är det bonden, åkerbrukaren, som utför det stora kulturarbetet, detta herkulesverk på jorden. Detta är i all synnerhet sant om våra kolonister, nybyggare, farmarie. Huru ginge det väl med kulturen i öfver-förd bemärkelse, med förståndsutbildning och själsodling, om icke åkerbrukskulturen ginge förut såsom en "banbrytare"? Och ett sådant kulturarbete, som utförts i Förenta staterna under ett enda århundrade, det sista seklet, har intet land på jorden ett motstycke till. Millioner och millioner tunnland ha blifvit lagda under plogen, och hela detta stora land har blifvit som en stor trädgård. Därför känner sig äfven amerikanen stolt framför alla andra folk.

Man har på senare tiden börjat gifva jordbrukaren mera erkännande, och det bör han med all rätt ha. Ingen, som ej varit med ifrån början, kan göra sig närmelsevis en föreställning om det oerhörda arbete, de mödor, försakelser och umbäranden, som en banbrytare måste utstå. Då man ser en farm med ett hundra acres i åker, femtio i gräsvall —48 ' BANBRYTAREN.

insådt med timotej och klöfver — så tycker man visserligen, att det är skönt, men det arbete, som där är utfördt, förstår man föga eller intet af. Den rygg, som så ofta måst böjas, de armar, som så ofta värkt, de händer, som så ofta måst fatta bättre tag, de äro nu värkbrutna, stela och styfva af ett ofta öfveransträngande arbete, hela kroppshyddan är ned-bräckt, och banbrytaren lutar starkt mot sin graf. Händerna skälfva, benen darra och ryggen är krokig. Sådan har den gamle blifvit under de dagar, då han utförde sitt herkules-arbete som banbrytare.

Yi ha redan nämnt, att kultur — kultivera betyder att odla, uppbruka, sköta, således bruka jorden — odling af jorden. Jordbruket är eller borde vara modernäringen i alla land på jorden. Ty från jordbruket kommer hvad som tillhör lifvets uppehälle och nödtorft, såsom bröd, kött, mjölk, ost, smör, ägg m. m. Utan dessa produkter skulle det kännas litet svårt att bo i städerna, ja, kulen och kuslig skulle människan känna sig dessa födoämnen förutan. Äfven plantering af fruktträd hör ju till jordbruket. Huru skulle köpmannen reda sig, om han icke finge någon farmare till kund, om icke farmaren komme in till staden med sina produkter? Huru mycket skulle våra järnvägskungar förtjäna på sina järnvägar, om icke landet blefve odladt och bebvggdt? Är det icke hufvudsakligast genom att frakta våra produkter, hvete, majs och andra sädesslag samt potatis och frukt, våra kreatur och de maskiner, som vi använda, som han får sin förtjänst? Och hur ginge det med passageraretrafiken, om vi ej här i nordvästern brukade jorden ? Det blefve ganska smått för l>orgare och präster, om icke den jordbrukande klassen funnes till. Yi erinra oss sägnen om prästen, soldaten och bonden. "Prästen sade: jag frälsar er; soldaten: jag beskyddar er; bonden: jag föder er." Huru skulle det gå för prästen och soldaten, om de ej finge mat? Eller hur ginge det väl för den öfriga delen af mänskligheten, 0111 det ej funnes bön-BOSTÄDER, KOST OCH KLÄDEDRÄKT. 49

der? Jordbrukaren är det, som gör det möjligt för handel, sjöfart och bergsbruk. Han borde sannerligen känna sig stolt öfver att det är han, som föder hela mänskligheten på denna planet. Jordbrukaren är banbrytaren för all annan odling; tv det blefve nog skäligen klent med vår själsodling, utbildning och förädling, om vi ej finge bröd. Allt efter som jordbruket skötes väl.och står i högt anseende i ett land, kan man bedöma landets och folkets öfriga kultur. Är det

icke detta, att jordbruket i vårt land så blomstrat och tagit sådana jättesteg framåt, som gjort och gör, att allt annat lyckats komma till ett sådant uppsving?

Jordbruksarbetet har ju af ålder ansetts för att vara det st räfsam måste, och i vise mening är det nog så. Detta arbete är visserligen hårdt och sträfsamt i ett nvbvgge. Där gäller det att bryta obruten mark, bryta upp träd med rötterna, bryta upp stenar och stubbar, och därför borde våra nvbyg-

Oxskjuts.BANBRYTAREN.

gare i nordvästern med allt skäl och framför alla andra heta banbrytare. Visst är, att de utföra ett herkulasarbete, ett arbete som nästan är öfvermänskligt. Men huruvida jordbruket nu, sedan landet är uppodladt och de många och förträffliga åkerbruksmaskinerna kommit i allmänt bruk, medför det hårdaste arbetet, veta vi icke. Vi ha försökt både jordbruksarbete och "lätt" arbete, både att läsa och skrifva och resa. Vi veita, hvilketdera, som är lättast. Saken är den, att skall man sköta sitt arbete i hvilket yrke som helst eller sitt ämbete med trohet och flit, så är det ena så väl som det andra mödosamt och tröttande.

En del farmare tänka och tro, att de äro föraktade af stadsbor eller andra, som kanske ha något lättare arbete, men att denna förmodan är väl grundad, tro vi knappast. Skulle det vara någon, som är så fåvitsk, att han föraktar jordbrukaren, så är det nog en sprütthök eller en snobb, och en sådan, får man icke räkna på, ty han saknar vanligt folkvett och verklig bildning. För vår del tro vi, att tanken, att jordbrukaren skulle vara föraktad af andra, saknar all grund. Det torde vara mera möjligt, att en välburgen farmare känner liksom litet förakt för en agent

eller för en person, som står i en butik och säljer snus och tobak, konfekt eller nötter, några alnar kalikå eller mäter upp en kanna sirap, för att nu icke nämna hans förakt för de många dagdrifvare, som vanligtvis uppehålla sig i städerna. Denna vår mening torde vara väl grundad.

Våra största och ädlaste män både inom staten och kyrkan ha kommit ifrån den jordbrukande klassen.

Jordbrukaren har flera arbetstimmar än de flesta andra arbetare. Den, som arbetar i en verkstad, i en fabrik eller grufva, behöfver icke stiga upp förrän sex eller half sju på morgonen. Farmaren måste däremot stiga upp kl. 4 eller £5 under vårtiden, höslåttern och skördetiden för att fodra, rykta och sela sina hästar. Då de andra arbetarna äro friaBOSTÄDER, KOST OCH KLÄDEDRÄKT. 51

klockan sex på kvällen, måste farmaren arbeta till kl. åtta ocli nio. Då andra arbetare ha tio timmars arbetsdag och oftast åtta numera, har farmaren fjorton. Han har dock den förmånen, att han är fri, sin egen, och slipper att ha en inspektor eller fogde öfver sig. Att arbetet kännes lättare, då man får drifva sig själf, än då man blir drifven, är ju en känd sak. Dessutom har man den stora förmånen på landet, att man får vara i Guds fria natur, får inandas den friska, hälsogifvande luften, och njuta af det härliga solljuset med det blåa himlahvalfvet öfver sitt hufvud. Sådant är oskattbara förmåner, som landtmannen företrädesvis får åtnjuta framfar den som airbetar inomhus, i an verkstad eller en grufva. En sådan landtman "får länge lefva på jorden". Detta visar också statistiken.

Man har iakttagit, att landtbefolkningen är inera religiöst anlagd än stadsbon, fabriks- och grufarbetaren. Det jäktande, evigt enahanda i en fabrik, i en verkstad, i en mörk grufva kan icke frammana eller väcka religiösa känslor. Affärsmannen har svårt för att samla sina sinnen och sitta stilla för att afhöra en predikan på mer än en half timme, då däremot en landtbo finner sig väl med en timmes predikan. "Landet har vår Herre skapat, men städerna ha människorna gjort." Men det är ju godt, att en del finner sig väl med att lefva i städerna och låta sig sammanpackas på en liten fläck, ty om de alla komme ut på landet, skulle vi, som nu lefva där, icke få så etort utrymme, som vi åstunda. Därför är det nog väl ställdt af den Allvise, som det är.

Herren Jesus har ock lånat sina sköna och oförlikneliga liknelser från landtlifvet. Vi påminna blott om liknelserna om såningsmannen, som sådde god säd i sin åker; om senapskornet; om surdegen; om en skatt, som Var fördold i en åker; om fikonträdet; om arbetarna i vingården; om en rik man, som hade ett fält, som bar ymnigt; om den gode herden och fåren. Sin längsta och utan tvifvel skönaste predikan höll vår Fräl-52

sare på landet, med den sköna blå himmelen som tronhimmel öfver sig. Skrifttolkare förmoda, att Herren aldrig låg i Jerusalem öfver en natt.

Dessa "skogsmänmiskor", som arbeta i de stora, ändlösa skogarna, utföra äfven ett viktigt kulturarbete. De äro friska, raska och frimodiga, dessa arbetare. Det är äfven hälsosamt att arbeta i skogen, i synnerhet i tallskogen. Men de föra ock ett gladt, högt lif i skogslägren. Dessa arbetare sända ned för floderna milliontals stockar, hvilka sågas till timmer vid våra storartade jättesågverk. De erhålla från $25 till $35 i månaden och fri kost.

I Minnesota, Wisconsin, Washington med flera stater finnas stora skogar.

Eget hem.

Hvad är orsaken till att en man företager sig ett sådant arlwte, kan och vill uthärda sådana mödor och strapatser, som en nybyggare i nordvästern måste vara beredd på, om icke att få sig ett eget hem? Är det icke just denna sak — egna hems-frågan — som moder Svea gifvit akt uppå, och som hon a,nser såsom ett hufvudskål, hvarför så många af våra landsmän lämna det gamla, kära fosterlandet? Ingenting är likt hemmet. Hem, hem, du kära hem. Huru man i Sverige skall kunna anskaffa ett eget, fritt hem för hvar och en, som önskar sig ett sådant, är en fråga, som icke är så lätt att besvara. Där finnes ju ej några millioner tunnland god och bördig jord att erhålla fritt såsom här i nordvästern. Onkel Sam är den mest frikostiga man, som ännu lefvat på denna jord. Men saken är den, att ban också ha,r något att gifva af. Ingen konung eller kejsare har ännii kunnat uppvisa ett motstycke härtill. Vi vilja därför tillropa alla, som sakna ett eget hem: "Go wost, young man!" Så länge du är ung, rask och stark, går

det nog an att arbeta i en fabrik eller

grufva, men tänk på ålderdomen, tänk på att du, 0111 du lefver, en gång blir gammal. Då är det godt att ha ett eget hem, som gifver dig ett nödtorftigt lifsuppehälle utan ditt arbete. Huru godt är det icke att kunna motse ålderdomen utan brödbekymmer. Tusenden ha ångrat, men för sent, att de i unga år försummade ett godt tillfälle. Önskan att

Ett stort lass stockar.

kunna skaffa sig eget hem är utan allt tvifvel hufvudorsaken hvarför så många lämna fosterlandet i sin ungdom eller medelålder och begifva sig hitut. Hvad är det, som uppehåller mod och krafter under detta oerhörda arbete, dessa mödor och försakelser af alla slag? Det är hoppet, hoppet om att det skall lyckas, hoppet om framgång, hoppet om att i en snar framtid få sig ett eget, fritt, godt hem. Och i

nittionio fall af hundra lyckas det. Deras hopp kommer icke på skam. De som komma efter se och förstå detta, och det gifver dem mod och hopp att äfven gripa verket an. Vi hafva själfva hört och sett detta och i någon mån själfva försökt det, så att vi kunna tala af erfarenhet. Men ingen lätting, ingen odåga må inbilla sig, att man genom maklighet och lättja och utan arbete och besvär kan få sig ett eget, godt hem. Men har du ambition, arbetslust och vilja, så kom, och det skall lyckas för dig.

Enigheten.

Fridsamma, snälla och trogna grannar räknar Luther såsom tillhörande det dagliga brödet. Och han har tvifvelsutan rätt däruti. Det ser nästan ut, som om fattigdom befordrade vänskap och enighet grannar emellan. "Alla behöfva vi hvarandras hjälp", säger ärkeb. Lindblom i sin katekes, och detta är sant enkannerligen i en koloni. Alla behöfva anlita sin nästa om hjälp i ett eller annat afseende. Än tager mjölet slut, och man måste gå och låna. Än är det fläsk, potatis, sirap eller kaffe, 6om tryter, och man behöfver be sin granne om att få låna för tillfället. En annan gång behöfver man låna en yxa, en såg, en spade, en lie, en räfsa, en plog eller en harf. T hvarje fall behöfver man anlita sin granne om något, ty den ene har ett, den andre har ett annat; den ene fattas ett, den andre ett annat. Men vänskapen är alltid stark och hjälpsamheten stor i ett fattigt nybygge i nordvästern. Jag hörde en gång en berättelse om ett par nybyggare, som icke hade råd att köpa hvar sin slipsten, utan de gingo i kompani med hvarandra och köpte en tillsammans. De ställde slipstenen i en bäck, som rann midt emellan deras ägor, och där möttes de för att slipa sina redskap.

Oberoende, själfständighet.

Huru ofta får man icke höra: "Den mannen är oberoende, han är själfständig." Saken är emellertid den, att det ej finnes någon människa, som är alldeles oberoende af alla andra och af allt annat. Olycklig den människa, som känner ett sådant oberoende. Konungen på tronen och presidenten i sin stol äro icke oberoende, utan beroende af folket och dess kärlek till fosterlandet och lydnad för landets lagar. Mång-millionären är icke oberoende, utan beroende af tid och omständigheter, beroende af penningkursen. Den rike är ofta lika beroende af den fattige, som den fattige af den rike. Köpmannen är beroende af sina kunder, en medicine doktor af sina patienter, en lagkarl af sina klienter, en pastor af sitt församlingsfolk. Kan då »en jordbrukare förmena sig vara oberoende? Han, om någon, är beroende af väder och vind, af regn och solsken, både när han skall så och när han skall skörda. För den ytlige betraktaren ser det nästan ut, som om jordbrukaren vore mera beroende än någon annan icke blott af väderleksförhållandena, utan äfven af Gud själf, som styr och regerar naturens lagar. Mången, som kommit till en så kallad oberoende ställning, menar sig nu icke längre behöfva Gud, hans ord och sakrament, hans församling och tjänare. Det går stundom alldeles som en viss person en gång sade: "Vi vilja bedja Gud om hjälp, tills vi få vår skuld betald, sedan skola vi nog reda oss själfva." Men det är icke blott de förmögna, som mena sig ej behöfva Gud, utan ofta tänker, talar och handlar den fattige på samma sätt, alldeles som om icke just han kunde behöfva Herren eller hans församling. Då man vet, att det i våra stora städer finnes tusental af våra landsmän, som icke tillhöra någon kristen för-' samling, högst sällan besöka gudstjänsten och icke göra bruk af sakramenten,

då vill vårt. hjärta brista. I ett nybygge däremot känner folket vanligen behof af att höra Guds ord, behof

af att få tillhöra en kristen församling. Men ofta är förhållandet det, att tillfälle därtill saknas, och med tiden blir man afvand och tycker sig kunna lefva lika bra utan Gud, ordet och församlingen. Det är i allmänhet en 6tor olycka, att vårt folk sprider sig så vidt omkring, några familjer här och några där, utan att taga hänsyn till om där kan bildas församling eller ej. På senare tiden har man talat och skrifvit något därom, men ännu utan något vidare resultat. Då en pastor sökt göra något för att få vårt folk att slå sig ned i större samhällen, har han merendels blifvit klandrad därför äfven af ämbetsbröder.

Såsom en motsats till den falska meningen om oberoende vilja vi meddela en liten berättelse, 90111 vi fått af John Åkerman. Den lyder så här: En komminister i Sverige brukade ofta onletäfvet "det beror på1." Det var en kyrkoinvigning, och så väl biskopen som många prostar och präster voro närvarande. Några präster kommo nu öfverens om att sätta komministern i förlägenhet för sitt "det beror på." Kyrkoinvigningen var i biskopens egen stora församling. De spisa middag, och därvid serverades en fet soppa, kokt på kalkoner. Den pastor, som satt näst intill komministern, frågade honom nu:

"Det kan väl aldrig gå att att döpa barn i soppa?"

"Det beror på", var komministerns lugna svar.

"Är du från dina sinnen, människa", säger den andre, "det kan väl aldrig gå för sig att döpa barn i soppa ?"

"Jo, ser du, det beror på soppan. Icke går det an att döpa barn i en sådan soppa, som nådig biskopen bætår sig mod, men i en sådan soppa, som fattig komministern har därhemma, kunde det nog låta sig göra, ty den består blott af vatten och några brödbitar. Det kunde väl iake vara farligt att döpa ett barn i detta vatten, om än där låge några brödkanter i den ?"

Komministern fick ett tillfälle att gifva biskopen en vink

om hans stora lön och på samma gång framhålla sin egen stora fattigdom. Den frågande pastorn blef något snopen, de andre fingo ett godt skratt. John Åkerman sade vidare, att biskopen från den dagen började undra, om det icke vore möjligt att få prästlönerna reglerade mera jämnt. Då en komminister eller adjunkt har fem hundra kronor och en kyrkoherde tio tusen kronor och biskopen tjugu och tjugufem tuæn kronor, så synes det ej vara rätt deladt. Så ojämnt äro dock icke prästlönerna fördelade här i Amerika, äfven om de äfven här utfalla allt för ojämnt.

Nybyggarens mödor och arbeten.

Allting är dyrt i ett nybygge. Ett hundra skålpund hvete-mjöl kostade sju dollars. Det måste ofta hämtas på foror långa vägar ifrån. Kött, fläsk och salt var fabelaktigt dyrt. Då kolonisten hade odlat hvete, så att han kunde låta mala mjöl, hade han upp till tjugu mil til! kvarnen. Jag minnes en man, som skulle till kvarnen med två bushels hvete och måste draga det på en kälke tolf mil. Då någon hade kommit från kvarnen med ett par säckar mjöl, kommo ofta flera grannar till honom för att få låna. Icke ville han gärna neka, och så var mjölet snart slut. Kom någon anhörig från Sverige, så skulle han ha skjuts från stationen. Från nybygget till stationen var ofta trettiofem mil. Den, som åtagit sig att hämta personen och hans koffert, förstod att taga god betalning, ofta femton @ sexton dollars, för sitt besvär.

En familj i nöd för bröd.

Det hände icke sällan, att en familj kom i nöd för bröd i ett samhälle i våra nybyggen. Här är ett exempel bland de många. Mjöl, bröd och alla lifsförnödenheter hade tagit

slut. Familjen bestod af fem personer. De hade fått låna något hos några grannar, men rra var det på

upphällningen äfven för dem. Mannen gick till staden — en liten by med ett par små handelsbutiker, ett postkontor o. s. v. — för att köpa ett dussin råttfällor. Råttskinn voro på den tiden i högt pris, 25—30 cents stycket, och om han kunde fånga några af dessa skadedjur, skulle han för de penningar, som han fick för skinnen, kunna köpa mat för de sina. Men han hade intet att köpa råttfällorna för, och köpmannen nekade att lämna honom dem på kredit. Mannen baid att han för Guds och sin fattiga, hungrande familjs skull få de där råttfällorna på kredit, men järnhandlaren var obeveklig. Ett långt samtal utspann "sig mellan den fattige nybyggaren och järnhandlaren, men utan resultat. Då kom en stadsbo in i butiken och blandade sig i affären till den fattige farmarens förmån. Han gaf handlaren en skarp tillrättavisning för hans obarmhärtighet och sade: "Om du icke vill betro honom för ett dussin råttfällor, så skall jag gå i god för honom." Följden blef den, att farmaren fick ett dussin råttfällor på kredit och gick hem glad och lycklig. Han lyckades fånga flera dussin råttor och fick 25 cents för hvarje råttskinn. Han fick nu mat för sig och sin familj för en längre tid samt betalte järn-handlaren för hans råttfällor. Sålcdtas ljusnade det för dem den gången.

Det var också en annan sak, som gjorde det möjligt för kolonisten att lifnära sig under dessa hårda tider. Våra många fiskrika sjöar hjälpte oss. Så länge som det var så.» svårt att, få det nödtorftiga, var det en sådan myckenhet af fisk i våra sjöar, att vi kunde taga hela vagnslass. Ofta togs fisken med bara händerna i små bäckar nära deras utlopp i sjön. Men sedan vi fingo så mycket bröd och kött, som vi behöfde, blef det mindre fisk i sjöarna. Enahanda var förhållandet med jakten. De första åren var det en stor myckenhet vildt, men sedan vi fingo bröd i öfverflöd, blef det mindre

villebråd. Var icke allt sådant Försynens visa och nådefulla styrelse? Den som vill kan ju söka förklara allting naturligt och säga, att de under de företa åren fiskade och jagade så mycket, att det med nödvändighet måste blifva mindre både fisk och villebråd. Mången lärd herre söker i våra dagar förklara, allting naturligt. Bibelns underverk måste nu allesammans blifva naturligt. Vi vilja då blott fråga: Hvem styr naturlagarna — hvem är naturens Herre?

Väga t och stigar i ett nybygge.

Våra ogenomträngliga skogar och våra oändliga slätter voro utan vägar, utan gångstigar. Man kan därför lätt föreställa sig, med hvilka oerhörda svårigheter den stackars kolonisten färdades från plats till plats. De som bodde i skogarna plägade taga märke på några höga träd eller någon stor sten, när de ville finna rätta stråten till närmaste granne, till staden o. s. v., eller då de varit borta och önskade hitta

Ett nybyggarehem.

tillbaka till sitt hem igesn. Stundom höggo de ock märken i träden, efter hvilka de sedan vägledde sig själfva. Ofta gick man dock vilse i skogen, och i stället för att, om man gått rätt, man haft blott ett par mil att gå, fick man ofta gå fyra eller fem mil, innan man kom hem till sin hydda. Mer än en gång körde de fast oxar och vagn i ett träsk, och då måste man låta alltsammans ligga där, medan man gick ett par mil till närmaste granne för att få hjälp. Sådant hände ofta.

Vi nämndle något om kvarnen och våglängden dit — femton @ tjugo mil. Men under den allra första tidlen, då man haide så litet att låta mala åt gången, ofta blott en half skäppa hvete eller något majs, begagnade vi handkvarn. Det var ingen åsnekvarn, utan den drogs af någon af familjens medlemmar. Mam kunde härvid erinra sdg den handkvarn, som vi brukade hemma i Sverige, och på hvilken vi malde vårt malt. Men våra handkvarnar här voro dock ipke lika den.

Kolonisterna bilda bolag;.

Tre nybyggare gingo en gång i kompani med hvarandra. Saken var den, att de icke hade bröd, icke mjöl, ingenting att lefva af. Den ene hade tre säckar hvete, men inga oxar och ingen vagn. Den andre hade ett par oxar,

men intet hvete och ingen vagn. Den tredje hade en vagn, men inga oxar och intet hvete. Nu gingo de i kompani med hvarandra, dessa tre. De reste till kvarnen, och vid hemkomsten hade de hvar sin säck. med mjöl. Sådana bolag bildades ofta, och det gick bra. Man skulle nästan kunna kalla sådant för en "trust". När brödet tog slut och man icke hade något att köpa för, måste mannen ut för att söka sig arbete. En arbetare, som icke kunde något särskildt yrke eller handtverk, brukade då söka arbete på någon ny järnväg, som var under byggnad, ofta från femtio till hundra mil från kolonien. Denna vägsträcka måste han naturligtvis vandra till fots. Starka, rasks-

karlar kunde då tillryggalägga 40 @ 50 mil på dygnet, men det må anses något styft. Hvad betydde icke här viljan och nöden. Var nybyggaren byggmästare, snickare eller murare, sökte han få sådant arbete i närmaste bv eller stad, oeh var ban en skicklig arbetare i sitt yrke, kunde han erhålla från två till tre dollars om dagen. Efter ett par tre månader kunde han komima hem med en vacker sparpenning. Innan han reste bort, måste han förse familjen med lifsförnödenheter.

Men äfven om den stackars hustrun hade mat, så att hon icke behöfde svälta, medan mannen var borta, så kan man dock lätt förstå, hvad en sådan ensamhet ute i vildmarken betydde för henne. Såsom vi förut ha nämnt, kommo ofta "rödskinnen^' oeh gjorde sina besök i kolonistens koja. Och äfven om inga sådana kommo, så fruktade hon dock ständigt, att de när som helst kunde komma. Inbillningen och fantasien skapade ofta stora faror. Den minsta ovanliga företeelse gaf henne anledning till att tro, att faran stod för dör-

v

Indianer.62

ren. En hunds skällande, en person som kom springande, ett skott som aflossade® i närheten af hennes hem — allt sådant och mycket annat gaf den stackars kvinnan anledning at tänka: indianerna äro här. Möjligen hade hon ock ett par tre mil till närmaste granne. .Sådant var nog till att rubba förståndet. Mannen skref väl någon gång, men post-befordringen var den tiden dålig. Hustrun hade sju mil till postkontoret. Hon hade ock svårt för att lämna barnen ensamma hemma.III.

Banbrytare.

Ungkarlen som banbrytare.

G i wika ofta komma unga drängar hitut för att skaffa sig ett hem. Det äj- ju mannen, som skall bereda ett hem för sig och sin blifvande hustru. Flickorna, som komma hit till landet, måste ju också arbeta för andra till en början. De stanna då vanligtvis och taga tjänst i städerna, diir arbetet är lättare — säga de — och där betalningen är stön-e, och där de få mera frihet. Någon half dag i veckan kunna de få fritt samt frihet efter herrskapet spisat sin supé och tjänsteflickorna diskat kärlen, således fritt från kl. 7 till 9 på kvällen. Man förstår väl, att sådant behagar våra damer bättre än att taga tjänst på landet, där slit och släp fortgår ifrån tidigt på morgonen till sent på kvällen, då det är tid att gå till hvila. Städerna ha också mera förströelser, njutning och nöjen, än hvad som kan bjudias tjänsteflickorna på landet. Men så torde också lockelser, frestelser och faror vara flera och större för ungdomen i städerna än på landet. Dock finnas de, mer eller mindre, öfverallt i denna världen, således äfven på landet. Men att de äro jämförelsevis större i våra storstäder, det lider intet tvifvel.64

Ungkarlen måste ut, sade vi, för att skaffa sig ett hem för sig och sin tilltänkta. Vi räknade en gång ungkarlarna i en koloni, och de voro icke mindre än tolf till antalet. De voro icke alla så spränglärda i bibeln, men huru. det nil än var, så hade de någon aning om hvad Herren säger på bibelns föroa blad .- "Det är icke godt, att människan air aliena." Detta gäller visserligen för alla män, men i all synnerhet för banbrytaren såsom farmare i nordvästern, ty han måste arbeta för

Ungkarlar.

två både utom och inom hus. Han skall sköta sitt jordbruk, rothugga, om han har skogland, bryta upp marken, plöja, så och skörda hö och säd. Han måste uppsätta stängsel omkring sina åkrar, ty kreaturen gå ännu i vida fältet, så att hvar och en måste sätta stängsel omkring sin åker och äng. Det är ett ofantligt drygt arbete att anskaffa pålar och störar för dessa stängsel. I hvarje påle måste man hugga tre hål för att i dem insätta störarna. Spik var på denna tid en allt för dyrbar vara, och dessutom var den knappt tillgänglig i ettBANBRYTARE.

IOI

nybygge. Vidare måste han skaffa bränsle för hueet Bodde han i skogen, så gick det lätt nog att skaffa ved, men bodde han på slättlandet, så kunde diet hända, att han fick faira 15 @ 20 mil efter sin ved. Sedan hade han några kreatur att se till — åtminstone ett par oxar. Sällan hade han någon ko, ty hvem skulle mjölka den, då han reste bort? När han fick tio till femton tunnland i åker och en hveteskörd på ett hundra eller ett hundra femtio bushels, kunde han säJja hvete, och då måste han in till sfcadien med detta. Mången nybyggare kunde ha trettio till fyrtio mil till närmaste af-sättningsort. Att köra denna väg med ett par oxar tog honom vanligen tre dvgn, fram och åter. Lille misse fick mat, innan han reste bort, så att han redde sig, till dess farmaren kom hem. Vanligtvis gjorde Hera sällskap på en sådan långresa. Var det på sommaren, läto de oxarna beta bredvid vägen; vintertiden togo de foder med sig, hvilket någon gång bestod af hafre, som oxen lät sig väl smaka. Då de hade rest 'en femton mil, brukade de rasta,. De skulle nu tälta, men tyvärr hade de icke något tält att sätta upp. Men de redde sig utan.

Formännen hade alltid något bröd och fläsk med sig samt någon gång litet målet kaffe och ett litet bleckkärl att koka det i. De gjorde nu upp en eldbrasa, kokade sitt kaffe och tinade upp sitt bröd och =x>fvel, om det var vintertid. De voro alltid vid godt mod, språkade om nytt och gammalt, om huru mycket de had® fått det året, huru många bushels på acren o. s. v. Ofta föll talet på gamla Sverige och huru de hade det här. Eni sade: "Jag hade ett fjärdingshemman, men icke kunde jag sälja någon säd ändå." En annan sade: "Jag måste köpa lite för hvarje år, ty vi voro tio i familjen." En tredje sade: "Jag var statdräng vid en gård, och I tor-den veta, huru en sådan har det." Där var då en, som hört dessa tre tala om huru de hade haft det i Sverige. "Men jag", sadte han, "hur tron I, att jag hade det därhemma? Jo, jag66

' BANBRYTAREN.

är född i en fattig stuga i Värmland, gifte mig tidigt med en fattig tjänsteflicka, och Gud välsignade oss med nio barn. Så snart de fyllt åtta eller nio år, kommo de ut på vallbacken, men kommo hem om vintern. Vi voro alltså elfva i familjen vintertid. Jag hade icke lärt mig något yrke eller handtverk, utan arbetade för dagen, lite här och lite där, hos bönderna i socknen för 25 öre om dagen. Det är lätt att räkna ut, hur detta skulle gå ihop att föda och kläda elfva personer på." Den siista berättelsen var alltså ett strå hvassare än de tre första.

Nu var tiden inne till uppbrott för att resa vidaa-e, mien då inträffade ett hällregn. De blefvo genomvåta intill själfva kroppen, ty de hade inga regnkappor eller regnrockar på den tiden. Det var en väldig regnby med blixt och åska. Knall följde på knall. Vägarna blefvo på några timmar alldeles ofarbara. Vattnet strömmade i hjulspåren såsom små bäckar. Nu börjad© äfven mörkret falla på, och det var ingen annan råd än att stanna där de voro, taga oxarna ifrån lassen" och låta dem beta. Då våra forbönder nu befunno sig ube på öppna slätten, kan man lätt föreställa sig, huru de hade det under denna natt. Men huru lång natten än är, dagas det dock igen. Resan fortsattes på morgonen utan äfventyr, utom det att den ene fick sin tistelstång afbruten, men den rådige karlen lagade det snart.

En snöstorm i nordvästern.

Dessa så fruktade och förfärliga snöstormar komma helt plötsligt och oförmodadt, vanligtvis efter blidt väder. En sådan där snöstorm råkade våra formän en annan gång ut för. Det var i midten af januari månad. Några farmar© hade då gjort sällskap och skulle till staden med hvar sitt lass hvete. Det var mycket blidt väder, då de lämnade hemmet. Alla voro frimodiga och glada som vanligt. När de hade rest enBANBRYTARE.

IOI

half dag, kommo de ut på en stor öppen slätt. En skarp nordvästlig vind började blåsa, och målet för deras resa

låg så, att de måste köra mot vinden. Stora svarta snömoln kommo emot dem, och i ett nu var det full snöstorm. De otaliga stora snöflingorna slogo rätt i ansiktet på både män och oxar. Snön frös till is på ögonen, så att de ej kunde se, oeh oxarna nekade att gå vidare. En sådan snöstorm iir det, som nybyggaren i nordvästern mest fruktar för. Mången man har fått sätta lifvet till under en sådan "blizzard", som iir mest fruktansvärd, då dien öfverfallen- en, då man iir ute på de stora slätterna.

Till all lycka i olyckan hade foibönderna nyss lämnat skogsbrynet och måste nu belt enkelt vända 0111. Inkomna i skogen voro de på sätt och vis räddade. De skulle nu för-äöka göra upp eld, men det var lättare sagdt än gjordt. Efter många fruktlösa försök lyckades det dock. Nu voro våra män frimodiga och glada igen. Här måste de dock hålla till så när ett helt dygn. Foder och mat började taga slut. Bland svårigheter, för hvilka kolonisterna här i nord västern äro utsatta, är äfven den, att de bo så långt från hvarandra, stundom sex @ sju mil. Detta gör det äfven Ix-svärligt för en resande med oxskjuts, synnerligast under en snöstorm. Att finna vägen öfver öppna slätter i en sådan snöstorm sir helt enkelt omöjligt. Det enda man vid dylika tillfällen, kan tänka på är naturligtvis att följa med vinden för att om möjligt träffa på ett hus. Mången, både af dem som gått till fots och af dem som åkt med ox- eller hästskjuts i en dylik storm, har satt lifvet till, såsom västerbon väl vet.

I detta sammanhang må det tillåtas oss omtala en liten berättelse, tagen ur högen. Sanningen att säga fingo vi den af John Åkerman. Han kom till mig, just som jag höll på att skrifva om dessa förfärliga snöstormar i nordvästern. "Jag förstår", sade han, "att du har ett svårt uppdrag, att skrifva om dessa 'blizzards' ; här skall du få något, som jag68

klippt ur en tidning." Jag tackade för "klippet" och inför det ordagrant. Så här lyder det: "En irländare skulle vattna sina kreatur i en källa blott några stenkast ifrån sitt hus. Då han dref kreaturen till källan hade visserligen snöstormen börjat, fastän ännu ej så svår, men när hain kommit ned till källan, var stormen i fullt raseri. Hadie han medvind bort, så fick han motvind hem. Det var omöjligt för honom att drifva djuren hem emot vinden. Snöstormen tilltog, ooh mörkret föll öfver honom. Hvad gjordie han nu? Ja, han var icke rådlös. Han tog upp sin slidknif, dödade en af oxarna och skar upp enai sidan på densamma, tog ut innanimätet och kröp så själf in i' oxen. Öppningen frös nära nog till, ooh irlänida,ren logerade godt öfver natten och begick sig väl. Dagen därpå skulle hans husfolk ut att leta efter honom och kreaturen. De funno djuren vid lif utom en oxe, som låg där död. Rätt som de så stodo och betraktade den döda oxen, hörde de ett nödrop: 'Kom och hjälp mig!' Efter något arbete lyckados de få ut irländaren, som vair vid lif och befann sig väl."

Vi hafva nu gjort en liten afstiekare, då vi beskrifvit ungkarlens stadsræor och de snöstormar och strapatser han varit utsatt för. Vi vilja nu se till hvad han har att göra inom hus, då hain kommer hem från sitt arbete eller sina resor. Om han nu bara hade haft en liten snäll gumma, som hade haft varmt i rummet, en varm god soppa, en kaffetår m. m.j men nej, en sådan mötte honom ej vid hans hemkomst. Ingen mötte honom vid förstugukvisten med ett "välkommen, min lille gubbe!" I stället möter honom vid inträdet i hans hus endast köld, smuts och oreda, hvart han vänder sig. Hungrig som en varg är han, men ingen mat är tillagad. Han kanhända svär och bannar litet emellanåt — på hvem veta vi ej — kanhända på själfva Försynen, som icke ställt det bättre för honom. Ofta finner han brödet stenfruset. Potatisen har frusit i källaren. Mjölk har han ingen. Att den stac-

kars karlen då är vid dåligt lynne, må väl ingen förundra sig öfver. Ville han göm upp eld i spiseln, kunde han finna tändstickorna däfna och veden våt. Härmed var då han-mått rågadt. Hvilken ung kvinna skulle icke haft medömkan med en sådan man, gärna lämnat staden och rest ut till honom i nybygget?

Ungkarlen måste själf städa', bädda sängen, skura golfvet, ifall han har något brädgolf i huset. Han måste själf elda i spisen, laga mat och diska, laga sina söndriga kläder, mata sin misse o. s. v. Men ingen må förvåna sig öfver att allt detta ofta göres slarfvigt och oftast blir endast ett hastverk, ty man vet ju hvad en husmoder

vanligen har att göra i hemmet. Arbetet-räcker väl till för henne dagen ut. Somliga ungkarlar ha det dock ganska 6nyggt och trefligt i sitt hus. så att det rent af ser inbjudande ut. Något fattas dock alltid i en ungkarls hus, och det är en hustru. Då man nu vet, att det i ett nybygge finnes ganska få flickor, emedan de flesta, familjerna där äro nygifta, så kan man lätt förstå, att frågan hur han skall få sig en hustru är för ungkarlen en rätt kinkig och brydsam fråga. Vanligen kommer det att ta ett eller annat tiotal år, innan några giftasvuxna flickor komma att finnas i nybygget. Därför har mången ungkarl skrifvit hem till Sverige till sin ungdomsvän där och gjort sina förfrågningar angående äktenskap. Han har då icke glömt att omtala, att han har hundra och sextio tunnland god, rik och bördig jord, precis som de ha det i Skåne, ett par dragoxar på femton @ sexton kvarter, ja, kanhända ett par blanka hästar, ett par tre kor och femtio stycken höns. Den unga mön i Sverige börjar fundera, läser brefvet om och om igen, väl sina tio gånger. Den gamla kärleken, som så länge legat som en gnista under askan, begynner blossa upp på nytt. Hon beslutar sig till sist att skrifva ett bref till sin gamle ungdomsvän i Amerika. Detta får följande lydelse:72

' BANBRYTAREN.

Eneberga, Helsingland, Sverige, den 1 maj. Käre älskade gamle ungdomsvän1.

Taek och tusen tack för ditt för mig så kärkomna bref! Att jag blef glad, förstår du allt för väl. Jag har väl tusen gånger tänkt, att jag aldrig, aldrig skulle få höra af dig mer ; men till min stora öfverraskning och glädje har jag nu ändtligen fått ett bref från dig, det jag dock inte förmodade. Jag kan icke neka mig nöjet att säga, att det skulle vara för mig det allra största nöje att få resa dit öfver till dig i det rika Amerika. Att man kan bli rik där, förstå jag nog, då du har kunnat få så pass bara på ett par tre år. Men det är en sak, som gör det alldeles omöjligt för mig atit resa, och det är — skall jag säga det? brist på pengar. "Jag blyges att bedja dig därom, men som man säger: nöden har ingen lag. Mor hälsar kärt! Vänligen din — må jag säga så?

Skrif snart. Brita Stina.

Staffanson, ty så var hans namn, svarar sålunda:

Eldtoraido, Örnsjön. Northwestern, den 15 juni 1872.

Älskade Brita Stina, må väl är min önskan,. Tack för brefvet af den 1 .maj! Där stod ej något årtal, men jag förstår, att det är skrifvet i år. Hvad pengar angår, så fattas de icke i Amerika. Äfven hvad mig anbelangar, så har jag också icke så litet däraf. Häromsistens var jag ute med ett hundra skäppor hvete och jag fick en dollar skäppan. Dessa hundra dollars har jag här på "lomman". Jag skall nu strax resa till staden med ett lass hvete till, och då. skall jag köpa biljett åt dig och sända, hem. Den kostar blott femtio dollars. En växel sänder jag dig på ett hundra kronor, så att du må kunna lefva som folk på resan hit. Du be hof ver ej taga några grofva kläder med dig hit, ty här brukar fruntimren fin-fina "dresses" af ett slags fint tyg, som vi här kalla kalikå. Köp en hatt och sätt på dig, innan du lämnar Göteborg. Älskande — din

Staffanson.BANBRYTARE.

IOI

Brita Stina reste till Amerika, men vid ankomsten till sitt blifvande hem fann hon icke allting ackurat så, som hon hade föreställt sig det, särskildt beträffande manhusbvggna-clien, ty dön var bara en — stockhyddia. I>et blef emellertid ett par af dem, ty de älskade hvarandra, och det är just kärleken, som gör ett äktenskap öfvermåttan lyckligt. Staffan-son hade på sätt och vis köpt sin brud, såsom ju brukligt iir i österländerna. Men därom taltes aldrig sedan, ty ban ansåg, att hon nog var värd sjuttiofem dollars.

Arbetarna på landet — drängar och pigor.

En dräng fäster sig vanligtvis för sju månader, från den första april till den första november. Lönen iir i inedeltal från $30 till $25 i månaden. Är drängen nykter och sparsam, kan man under denna tid lägga åsido omkring $100 och ändå kläda sig väl. Vill han taga skogsarbete under vintern, kan han förtjäna nästan lika mycket i månaden då. Ibland iLänder det, att ban åtager sig rothuggningsarbete under sommaren och fäster sig hos en farmare under

juli och augusti och erhåller då från $30 till $35 i månaden. På hösten åtager han sig tröskningsarl>ete och erhåller då $2 om dagen.

En tjänsteflicka fäster sig sällan på någon bestämd tid, utan merendels på obestämd. Hon är ofta en "flyttfågel". Hennes veckopening är på landet $1.50 och $2. I städerna, svmnerligien de större, erhåller hon från $3 till $5 i veckan, och somliga däröfver. En sådan tjänsteflicka kunde, om hon ville, lägga åsido en lika stor sparpenning som cn dräng, men det händer mera sällan.

En arbetsam, nykter och sparsam dräng kan således efter några år taga sig land', köpa dragare och skaffa sig de nödvändigaste åkerbruksredskapen och om några år till vara en välmående odalbonde. Eller lian kan köpa sig ett stycke jord i ett nybygge för moderat pris oeh om några år sitta som en72

välburgen bonde. Men ack, hum många af våra unga drängar göra väl så? De flesta af dem förstöra hvad de förtjäna, så fort de få det, och mången blir en "tramp". Yi ha ett ordspråk här i landet, som lyder så: "Det är ingen konst att förtjäna sig en dollar, men svårare är det att rätt använda den." Vi ville här tillropa våra unga män den gudsmannen Moses ord: "0, att I vise voren och besinnaden, hvad äfven eder framdeles öfvergå skall." Detta kan ju ha sin' tillämp-

En primitiv ladugård.

ning i så väl timligt som andligt afseende. Den gyllene medelvägen mellan girighet och slöseri tyckes vara så ytterst svår att träffa. Det är ju så, att som man bäddar, så ligger man. Vi vilja tillropa vår ungdom: - "Köp tiden, ty tiden är dyr, men han flyr." Amerikanens ordspråk lyder så: "Time is money".

Den nybyggare, som är gift och har familj, reder sig merendels bäst, i synnerhet om han har några pojkar från fem-BANBRYTARE.

ton till tjugo år och för såvidt dessa annars vilja stanna hemma och hjälpa sin fader på farmen. Det finnes söner, som ha hjälpt föräldrarna, så att de efter några år ha fått sött land uppodladt och bonings- och uthus uppförda. En eller annan af sönerna har tagit tjänst någon tid hos en farmare och kommit hem till kära far med pengarna. Heder åt sådana barn! Herren sikall välsigna dem, och "de skola länge lefva". Du son och dotter, hedra din fader och din moder! "Detta är det första bud, som löfte med sig hafver." Dock, det är förunderligt, att så många unga män och kvinnor, som ha ett ganska godt föräldrahem, sätta så ytterst litet värde därpå. De ha snälla föräldrar, som hafva arbete, mat och kläder för sina barn, men nej, det duger ej. De vilja ut i världen, bort från hemmet Naturligtvis mena de sig på så sätt få mera frihet och mera egna pengar.

Ett ord om kvinnan som banbrytare.

Då vi i vår lilla beskrifning företrädesvis nämnt männen som banbrytare, så torde det vara på sin plats att säga något mera om kvinnan. Hon är ju mannens hjälp. Vi vilja då först 6äga det, att äfven hon, den unga kvinnan, är modig, frimodig och tilltagsen. Utom de många, som komma hitut för att blifva våra unga mäns hustrur, har också en och annan ungmö varit frimodig nog att gå ut i västern och taga sig ett "homestead". Ja, till och med sådana, som med glans tagit sina examina för att blifva lärarinnor i de allmänna skolorna och äfven hållit flera terminers skola, kunna räknas bland banbrytarna. Äfven svenska damer ha gått ut i den vilda nordvästern och tagit sig land. Hvad tycks? Hvad säges härom ? Mången vill påstå, att ett par tre års studier vid ett af våra läroverk skulle göra ynglingen eller jungfrun alldeles oduglig för farmen. Är det så månne? Vi känna till

en svensk flicka vid en skola i nordvästern, som är lärarinna i stenografi. Då hon är hemma under sommarferierna, hjäl-per hon sin far, som är farmare, med1 höbärgningen ooh med att lassa hvete och sätta det i

stackar. Mången svensk flicka, äfven af sådana, som fått någon högre skolbildning, kör själf-bindaren med tre @ fyra hästar framför, och det går som en dans. Hon gör sin sak så väl, att hon öfverträffar mången karl.

Inom parentes kunde vi nämna, att vi ha präster, som studerat i 7 @ 8 år oc-h skött sitt ämbete i flera år, hvilka nu äro farmare någonstädes i nordvästern, och de stå icke tillbaka för någon, hvad jordbruket angår. Kan man då likväJ påstå, att högre skolbildning gör en person oduglig för farmen?

Våra svenska flickor börja mer ooh mer tycka om utarbete, säges det, och de finna äfven att sådant arbete är välgörande för både kropp och själ. Tyska fruntimmer tyckas vara lika styfva för utarbete som männen. Det har också sagts, att många flickor lämna städerna vid den tiden, då farmaren skall upptaga sina sockerbetor, för att hjälpa till därmed. Må ingen flicka blygas för att hjälpa till på farmen, om hennes tid och krafter medgifva det, och om fadern behöfver henne där.

Husirun fick ofta hjälpa sin gubbe de första åren under nybyggarelifvet — både på åker och äng. Mången man hade icke varit hvad han är eller haft det han har, om han icke hade haft en snäll hustrus hjälp. Husmodern har en större och viktigare lifsuppgift att lösa än mannen. Hennes stora kulturarbete utföres inomhus, i hemmet. Icke blott de vanliga hushållsbestyren, såsom att laga mat och städa, sy och laga kläder o. s. v., komma på hennes lott, utan hon har ock, då hon är moder, fått uppgiften att fostra de små. Hon måste gifva barnen den ans och skötsel de behöfva. I all svnnerhet skall hon lara dem de företa bokstäfverna i GudsB AN BR YTA RE.

75

ord. En modera hufvudsakligaste uppgift, hennes stora kulturarbete är ätt fostra barnen, tills de uppnått konfirmations-åldern. Hvem kan såsom en öm och kärleksfull moder trösta de små i deras sorger eller med mildhet bestraffa dem för deras okynne eller oarter? Hvem kan som hon med mjuk hand förbinda deras sår, då de gjort sig illa? Dotta synes en man hafva svårt för att, som han bör, inse och erkänna.

En rätt moders stora och viktiga kulturarbete går således företrädesvis ut därpå, att hon skall odla barnens både kroppe-och själsförmögenheter. Man har också gärna velat påstå, att de allra flesta af våra stora män, såväl inom staten som inom kyrkan, ha haft fromma, gudfruktiga mödrar och alltså haft dem, näst Gud, att tacka för hvad de blifvit, och det torde ligga en stor sanning i detta påstående. En bedjande moders bön förmår mycket. Hennes ömma och kärleksfulla förmaningar uträtta ofta mer än faderns skarpa tillrättavisningar och bestraffningar. "Hör din fader, som dig födt hafver, och förakta icke din moder, då hon gammal vader!" Moderns belöning är barnens genkärlek. Barn, glömmen icke det stora budet: "Hedra din fader och moder, på det dig må väl gå", och I skolen blifva sälla och lyckliga på jorden. I skolen ald-Kg ångra den kärlek och lydnad, I bevisaden edra föräldrar.

Vi hafva nu sökt visa, huru jordbrukaren utför det hufvudsakligaste och förnämsta kulturarbetet genom att odla jorden, men vi ha därmed icke sagt, att odlingen af våra själsförmögenheter är onödig eller onyttig. Våra präktiga farmare hysa icke heller en sådan tanke om förståndsodlingen, hvilket de visa genom att vara angelägna om att barnen bevista de allmänna skolorna. Och sedan de kommit i goda ekonomiska omständigheter, önska de ock, att deras ynglingar och jungfrur skola få någon skolbildning vid våra högre läroverk, hvilket ju är rätt och tillbörligt.

Vi ha äfven sagt något oin städerna och deras befolkning. Om icke allt däraf är i full öfverensstämmelse med verklig-76

' BANBRYTAREN.

heten, så torde det benäget skrifvas på "banbrytaren" bristande sakkännedom. Jorden är ju allas vår moder, och det är rätt och billigt, att vi älska vår moder. Då nu banbrytaren själf är en landtbo, så är det helt naturligt, att han tycker bäst om sitt eget bo.

Handelsmannen som banbrytare.

Vi vilja nu ägna någon uppmärksamhet åt en handlande i ett nybygge. Denne är vanligtvis en så kallad "self-made" man. Fattigdom och det långa afståndet från kolonien till något högre läroverk ha gjort det nästan omöjligt för honom att förskaffa sig högre skolbildning. Den unge mannen har dock förvärfvat sig ett godt mått af

kunskaper i den allmänna engelska skolan. Han - saknar icke affärsgeni. Det första som det blir fråga om, är naturligtvis ett hus, som skall tjäna som butik. Men i Amerika, i all synnerhet i ett nybygge, är man praktisk. En del af stockhuset, där man bor, får tjäna som butik, eller också bygger man ett litet kyffe af bräder för hundra dollars eller mera, allt efter råd,och lägenhet. Vi ha förut nämnt, att det oftast är ganska långt till någon köping eller stad, och det långa afståndet gör, atfr en handlande verkligen behöfves i nybygget. Hans kapital är ganska ringa, möjligtvis $2 @ 300. En del af sitt lager tager han möjligen på kredit. Det nödvändigaste som han då till en början inköper är fotogen, kaffe, socker och tobak, några packor kalikå och några packor flanell, ett fat sirap, skrifmaterialier, några paket jäst, några lådor tändstickor o. s. v. Nu har man de nödvändigaste varorna i en butik i ett nybygge. Det bästa för honom är, att han ännu icke har någon konkurrent. Han sätter själf priset på sina varor och fruktar ingen konkurrens. Hans största svårighet är att kunna få kontant betalning för hvad han säljer. En man, som har ett känsligt och medlidsamt sinnelag, har svårt för attBANBRYTARE.

säga nej, när någon fattig beder om att få på kredit köpa lite kalikå till kläder för sina små flickor eller ett öfverplagg till sina pojkar. Ofta känner köpmannen härvid en strid inom sig själf; han vill hjälpa, om han visste att han snart nog kunde få betalning för hvad han lämnar ut. De flesta i ett nybygge äro dock redbara, och de äro tvungna därtill, om de önska få hjälp mer än en gång. De betala så fort de kunna. Icke så sällan händer det likväl att köpmannen får göra åtskillig förlust. Men sådant måste han bereda sig på. Merendels lämnar nybyggaren sina produkter, såsom smör, ägg, m. m., i utbyte för de handelsvaror han behöfver, tv penningar får man ytterst sällan se i ett nybygge. Under tiden ökar köpmannen sitt lager och gör det ofta ganska bra i en koloni — fastän stor fattigdom råder ibland folket.

Hvad tänker då folket om affärsmannen och hans förtjänster? Jo, de tänka icke precis som affärsmannen. "Jag har hört", säger en, "att handelsmannen har 25 procents vinst på allt hvad han säljer." "Åh", säger en annan, "tjugofem — hàn har nog femtio procent, om icke däröfver ibland. Jag vet någon har sagt mig, att på små artiklar kan ban ha ända upp till ett hundra procent. På så vis går det snart för sig atfc bli rik. När han således har sålt för hundra dollars, så har ban ett hundra dollars i ren förtjänst. Ack. hvad de handelsmännen ändå kunna förtjäna penningar lätt. Annat är det för oss. Vi måste slita och släpa dagen lång, och ändå är det knappt, att det vill räcka till kläder och föda för oss och våra barn. Den där A. är mycket dyrare med sina varor än B. En gång köpte jag af honom tio "yards" kalikå oeh måste betala 7 cents yarden, men hos B. köpte jag precis samma slags kalikå för 6 cents yarden." Den andre hör på och säger: "Samma erfarenhet har jag gjort. Han tog af mig 40 cents för en kanna sirap, men hos B. fick jag samma slags sirap för 35 cents." "Ja, äfven jag", säger en tredje, "kan instämma däri, ty af mig tog han 20 cents för en kanna78

fotogen, men hos B. fick jag precis samma slags olja för 18 cents." Nu besluta de sig för bojkotting, de skola aldrig mera köpa något hos A. Men affärsmannens förluster komma de aldrig att tänka på. Så kan t. ex. ett stort lager få ligga öfver ett, två eller tre år. Räntan på det kapital, som hans lager representerar, är ganska stor, varorna blifva dessutom för hvarje år sämre, och en och annan, som tagit på kredit för kanhända hundra dollars eller mera, dunstar bort. Skulle det nu också hända, att principalen fått en otrogen förvaltare, så förstår man huru snart ett eller annat hundra dollars kan blåsa bort.

Men missbelåtenheten fortfar. Någon har fått svn på en notis i en tidning, där det tydligt står, att man där och där för 25 cents kan köpa den varan, som B. tar 50 cents yarden för. En annan har fått fatt i en af Sears & Roebuck's kataloger, där allmänheten tillbjudes goda varor för ett? verkligt rampris. Så beslutar man sig för att själf sända efter sina varor och låta vår köpman få veta, hvilken oerhörd vinst han har. Ibland får man också någorlunda goda varor för sina pengar, men ofta blir man lurad.

Handelsmannen mottager produkten af farmaren i utbyte mot varor. Potatisen är i ett ovanligt högt pris, 75 cents per bushel. Han köper in en vagnslast för att skeppa ut, men innan dessa rullande potatisar ha nått sin bestämmelseort, har priset gått ned till 50 cents per bushel oeh lägre. Det går stundom med smör och ägg på

samma sätt, fastän icke i så stor skala. Det är således icke allt förtjänst. På grund af angifna omständigheter gör mången handelsman fallit, och folket undrar hur det kunde tillgå. Den välvillige köpmannen lämnar ut varor på kredit till sina kunder, kanhända till ett värde af två @ tre tusen dollars eller mera, och så kommer en penningkris. Kunderna kunna ej betala, och affärsmannen måste göra bankrutt. "Se, så där gick det med den, han lefde för stort. Trodde nog det skulle gå på det viset, hanBANBRYTARE.

IOI

slog för stort på", säger folket då. Likväl gör mången landt-handlande det bra i ett nybygge, så att lian efter några år flyttar in till en station vid någon järnväg eller flyttar in till någon större stad. Han som börjat med några hundra dollars är nu efter några år värd flera tusen dollars. Då han till en början handlade endast med det allra nödvändigaste, såsom fotogén oeh sirap, kaffe och socker, kalikå och tråd, knappar och nålar, snus och tobak, har han nu ett lager, som innehåller allt hvad en vanlig människa behöfver. Han har nu speee-rihandel, tyger, färdigsydda kläder, pälsverk, skodon, åkerbruksredskap, vagnar och slädar, samt järnhandel in. 111. Men nu måste han också bereda sig på en stark konkurrens.

En köpman blir alltid, lika väl som hvilken annan offentlig man som helst, föremål för folkets kritik. Detta måste man tåla och fördraga, annars duger man icke att tjäna allmänheten. Men affär är affär, och det är fråga om att förtjäna pengar. En affärsman sade en gång: kan jag få tolf procent på mina penningar, så anser jag det vara bra.

Hvad handelsmännen i våra byar och småstäder angår, så förhåller det sig ungefär på samma sätt med dem till en början som med en landthandlande. De äro också så kallade "self-made" män. De ha goda naturliga gåfvor, med något affärsgeni. De ha vanligtvis först en tid varit farniare, men så har detta icke behagat dem. De känna sig ha mera lust för handel och affärer. De gripa sig an därmed, och allt tyckes gå bra. De öka sitt lager år från år, och allt ser lofvande ut. Men det finnes en del människor i denna värld, som tro sig vara födda till reformatorer. De skola då försöka att reformera den ruttna politiken. Det politiska parti, som de tillhöra, är naturligtvis det enda rätta. Hvarje kund, som kommer in i deras butik, bearbetas på alla sätt och skall nu omvändas till det rätta. En sådan affärsmän tycka kunderna icke om, utan tänka som så: kan iag icke få göra min handel utan att bli anfallen på ett sådant sätt, så kan jag handla82

' BANBRYTAREN.

annorstädes. Handelsmannen har ock sina underliga idéer om religionen. Han tror att Buddha och Bramah äro lika goda som Kristus, koran och eddan lika goda som bibeln. Han vill omvända sina villfarande kunder eller rättare förvända dem. Han pratar och snackar, och glömmer att expediera dem. Kunderna tänka då: välan, det finnes flera butiker i staden, och lämna honom. Han börjar nu fundera, huru det är fatt, att så många af hans gamla kunder bli borta. Kunde de då icke förstå, att han ville dem väl ? Under tiden

En nybyggares hem.

får han en och annan medtäflare till granne, konkurrensen börjar bli allt starkare, och den förste blir den siste. Han som förut var så morsk af sig och ville omvända folk från den kristna tron börjar fallera.

Somliga affärsmän göra det ganska bra till en början, särskildt de, som drifva affär med olika redskap. De kunna skryta öfver att de blott på en dag förtjänt två @ tre hundra dollars. Så växer modet hos mången. Han försummar sin affär, börjar dricka och rumla dagen lång. Efter någon tidBANBRYTARE.

IOI

fallerar han. En och annan af våra svenskar här i våra småstäder har dock gjort sig förmögen, om icke rik.

Köpmanslifvet synes oss dock vara något vanskligt — mera liknande ett lotterispel. Det är dock ett lofligt yrke, och vi kunna icke vara handelshusen förutan. I detta framåtskridande Amerika går allt fort — här i nordvästern fortast. Då nya järnvägar blifva anlagda, så uppstå städer såsom svampar ur jorden, och då blir det nya tillfällen för en ung, begåfvad och företagsam man. Om ban nu sköter sig väl, är redbar, nykter, sparsam och arbetsam, kan han göra det bra, ja, blifva förmögen på några få år. Men som konkyrrensen är stor i detta land, så må han se

till, att han icke blir nedtrampad.

Att den svenska kungliga afundssjukan vill göra sig gällande äfven bland köpmännen är ganska visst. Med farmaren förhåller det sig icke just så, ty huru många jordbrukare än komma ut och odla landet, tyckes priset på spannmål förblifva detsamma. Men i affärsvärlden, såväl som i många andra lefnadskall, tränger den ene den andre; och den enes nöd blir den andres bröd. Somliga köpmän mena, att krogar måste finnas i staden, annars vill icke handeln gå. Andra däremot tro, att handeln går bättre krogen förutan, och att de penningar som läggas på krogdisken kunde, om icke krogen funnes, komma köpmannen till godo. Huru länge skall dryckenskapsförbannelsen få fortfara på vår arma jord ? Huru mycken' fattigdom, nöd, sorg, tårar, lidande, rån, mord, slagsmål, trätor, osedlighet, skilsmässor, barnmord och van- . sinne har icke denna kung alkohol åstadkommit ibland den arma mänskligheten!

Huru en man af folket kan komma sig upp.

En fattig östgöte kom i unga år hit till landet. Ingen såg i honom annat än en vanlig människa. Han arbetade hos ett82

herrskap, mjölkade korna, ryktade hästarna, högg ved, bar in vatten och gick i skola, då tillfälle gafs. Han visade sig ha godt hufvud, var flitig, trogen och snäll och tillvann sig herrskapets förtroende. Till en början fick han någon pekuniär hjälp, blef timmerhandlande, och ä.r nu millionär. Yi ha haft och ha svenskar, som varit guvernörer, statssekreterare, professorer vid flera utaf staternas största universitet. Alla dessa ha varit fattiga pojkar, som haft en god ambition. Yi känna oss också litet stolta öfver dessa våra landsmän. I ynglingar, om I frågen dem efter orsaken till deras lycka, skola de utan tvifvel svara eder: Yi hafva arbetat bittida och sent, studerat med flit, varit idoga, nyktra, sparsamma, punktliga, redbara, ärbara och fruktat Gud.

Ett annat exempel. Det var en fattig gosse i ett fattigt nybygge. Han kom också hit i unga år och hjälpte fadern på farmen, till dess han var vuxen. Han mottog det ena förtroendeuppdraget efter det andra, beklädde i tur och ordning alla ämbetena inom sitt "township" flera gånger om, var county-kommissionär, medlem af statslegislaturen samt förbundssenator. Många dylika exempel kunde nämnas, där våra fattiga kolonister ha kommit till välmåga, ämbeten, ära och anseende. Allt sådant är visserligen timligt och förgängligt, men det hindrar dem icke — behöfver åtminstone icke att göra det — ifrån att också en gång blifva upphöjda till evig ära och härlighet. "Det är tid för Herren att handla, ty de hafva gjort din lag om intet", Ps. 119: 126. "Och han kallade till sig tio sina tjänare och gaf dem tio pund och sade till dem: Handlen härmed, till dess jag kommer", Lukas 19: 13. Måtte vi alla befinnas vara trogna i att ockra och förvalta de pund och gåfvor, som Herren gifvit både i timligt och i andligt afseende, så att Herren må säga till oss: "Väl gjordt, du gode och trogna tjänare, öfver en ringa ting liar du varit trogen, jag skall sätta dig öfver mycket."

Medicine doktorn som banbrytare.

Vi tänka härvid särskildt på en doktor, som slår sig ned för att praktisera i ett nybygge. Saken är emellertid den, att det är högst sällan en doktor kommit dit ut, åtminstone under de fem eller tio första åren. Och hvarför detta? Jo. emedan han vet, att hans praktik blir så ringa, att han endast med yttersta möda kan lifnära sig. Dels ha nybyggarna inga pengar, dels ha de inga sjuka. Först och främst är kolonien så glest befolkad, och för det andra finnes där högst sällan någon sjuk. Det kunde gå ett helt år, i ett nybygge, utan att något dödsfall inträffade. Någon gång kunde det bända, att ett litet barn dog, annars var dödsprocenten mycket låg. Några åldringar finnas vanligtvis icke i ett nybygge. Det var ungt folk, raska, starka personer, och medelålders personer till större delen, som kommo hit ut. Man brukade då icke heller ombona eller inbura sig, såsom det brukar ske, sedan folket kommit till välmåga. Man lät luften få fritt tillträde till lungorna oeh fruktade ej för att solen skulle skada spetsgardiner och mattor, tv sådana hade man ej. Sol och luft fingo intränga i hemmen öfverallt, och man saxle med filosofen fordom : "Gack ur vägen för mig, så att Guds kära sol må få lysa på mig." Luft och solsken inne

och ute, arbetsrörelse och naturlig, enkel kost, se där orsakerna till välbefinnande och god hälsa. Var det möjligtvis någon som kände sig litet opasslig, så var där alltid någon gumma, som lagade till en dekokt — en käringkur, och så blef allt väl igen. Någon gång kom en resande kvacksalfvare, som var villig att böta våra sjuka mot kontant erkänsla. Vi svarade honom då: Vi ha inga sjuka här — var god oeh res till en annan marknad, och så afdunstade han. Fick ban emellertid examinera någon, så sade han vanligtvis: "Det är fel i magen", och sn blandade han litet molasscs och vatten tillsammans med en tillsats af engelskt salt och gaf den inbillssjuke in, och kuren84

var fullständig. Om någon dog någon gång, så fick man höra: "Ja, han kunde ju icke lefva längre", eller "det var väl så förordnadt." Någon läkare tänkte man ej på.

Ändtligen kom en doktor — icke till nybygget, utan till en liten stad icke så synnerligen långt ifrån vår koloni. Och hvad hände? Folket började känna sig sjuka och behöfva läkare._ Den frågan uppstod då: är det doktorn, som framkallar sjukdomen, eller är det sjukdomen, som framkallar doktorn ? Frågan blef mycket diskuterad, men utan något afgörande resultat, såsom fallet vanligen är vid alla diskussioner. Som sagdt, en doktor kom till vårt nybygge, en splitter ny sådan. Han hade just afslutat sina studier vid universitetet, hade alltså teori, men ingen praktik. Han slog sig ned i en liten stad, icke synnerligen långt borta. Till en början fick han ej många patienter, hvilket ju är vanligt för en doktor. Han uppträdde dock alltid som om han hade haft mycket brådtom. Han sprang upp och ned i staden med en liten kappsäck i handen, och folket började undra och fråga: Icke har väl någon människa blifvit sjuk? Den så kallade "in-fluenzan" hade emellertid för tillfället infunnit sig. så att han fick något att göra. Somliga kalla denna åkomma för ryska snufvan, men vi farmare kalla den helt enkelt för snufva eller en äkta nordisk förkylning, som botar sig själf med tiden.

Denne läkare flyttade dock snart ifrån staden, ty han tyckte, att folket icke ville bli sjuka. Snart kom dock en annan "teoretikus" med teori, men ingen praktik. Äfven denne fann snart att här icke var mycket att göra, fastän han dock fick göra några flera husbesök än den förre. Han tjänte visserligen icke mycket pengar, men han vann dock något, han vann praktik. Så aflöste den ene den andre under en följd af år. En gång råkade det så till, att tvenne doktorer kommo på en gång. Det blef nu alldeles för mycket, ty det var ofta för mycket med en åt gången.

Läkaren måste således, äfven han, bryta sin bana. Har han dessutom också en skicklig och stark konkurrent i sin närhet, blir det så mycket svårare för vår nye banbrytare att bryta sig en bana. Det är ock, som man vet, med en medicine doktor som med en präst; det är icke alltid teorien — hufvudkunska-pen — som hjälper honom mest, utan det är ofta de med-

En modern amerikansk skördemaskin.

födda naturliga anlagen, som hjälpa honom mer än kunskapen. Så förhåller det sig äfven med affärsmannen.

I våra dagar får man ofta höra huru folk klagar på läkarna, därför att de skära upp folk. Är sådant nödvändigt, är det ju godt, att läkaren är kunnig äfven i detta afseende, men det torde hända, att en och annan fuskar och praktiserar på folk86

för att vinna erfarenhet och skicklighet. Stackars doktor, du är föremål för mycken och skarp kritik. Om en läkare kunde böta alla sjuka fort och väl samt vara mycket billig, så kanhända han kunde få något erkännande, men detta ligger utom möjlighetens område för en doktor.

Tänk, hvad det dock är många som ömma för de sjuka. Tag hvilken tidning du vill, och du skall få se annonser i långa banor, där nästan alla sjukdomar, som finnas till, uppräknas, och alla kan doktorn böta — ofta alldeles fritt, förstås. Sedan dessa patentmedicinannonser i långa banor! Här når galenskapen sin höjd, och den godtrogna, något sjuka människan nappar lätt på kroken. Är det väl vår sjukdom oeh nöd, som ligga dessa annonsörer så ömt

oin hjärtat, eller är det våra penningar, som de älska? Ho vet?

Vi lämna vår lilla koloni och våra små städer för en stund och begifva oss ned till en storstad. En stor folkmassa var samlad, vi antaga två tusen personer: En svensk medicine doktor hade lofvat att hålla en föreläsning om läkarepraktiken. Den var i sitt slag ganska intressant att höra på. Han började sålunda: "Mina damer och herrar. Det är ingen lätt sak att vara läkare. Många som söka läkare äro behäftade med sådana sjukdomar, att 75 procent af dem äro öfvergående och böta sig själfva. Så finnes det en stor procent, som lider af inbillningssjuka. För dessa är man allra svårast däran. Vi se med blotta ögat hvad sjukdom personen lider af, men exa-minering måste ske. Vi examinera personen mycket noga, från topp till tå, och säga: "Ni är icke sjuk." Det hjälper ej. Vi framtaga vårt utmärkta instrument, och med "X-strålar" se vi tvärt igenom människan lika klart, som vi kunna se genom en fönsterruta och nödgas säga: "Det fattas dig ingenting !" Detta hjälper ej heller. Nu ha vi lärt oss inse hvad som bör göras. Vi undersöka personen ännu noggrannare och säga: "Sjukdomen är visserligen betänklig, men vi kunna konstatera dess orsaker och veta säkert botemedel för densam-BANBRYTARE.

ma. Vi blanda så tillsammans litet sirap och vatten, hvilket ju är alldeles oskadligt, och lägga därtill några droppar för att gifva det lukt och en bask smak. Detta hälles på en liten flaska, på hvilken vi klistra en liten pappersremsa med denna föreskrift på: Tag en tesked före hvarje måltid ooh när ni lägger er. Denna flaska lämna vi den sjuke med dessa ord: 'Om ni följer denna föreskrift, skall ni, så säkert som jag heter doktor, blifva bra..' Det var naturligtvis en dam, som led af denna sjukdom. Då hon kom till mig. gick hon mycket sakta, med ett lutande hufvud och matta ögon. Då hon mottagit flaskan, och jag hade försäkrat henne om hälsans snara återfående, ljusnade ögonen, gången blef hastigare, talet muntert. Nu sade jag till henne: Kom igen efter tre dagar, så skola vi se, om icke det har hjälpt, men jag vet förut att det skall hjälpa. Efter tre dagar kom hon igen, munter och glad, trippande som en brud på sin bröllopsdag. 'Herr doktor, Jag är verkligen glad att jag kom till att söka er. Jag har sökt läkare ibland, och de säga: Det fattas er ingenting. De förstå sig ingenting på. Man kan bli så förargad på sådana doktorer, så man vet icke hvad man ville göra dem.' Jag sade då: 'Nu skall hon ändå fortsätta med medicinen veckan ut, så att sjukdomen aflägsnar sig fullständigt. Skulle möjligtvis sjukdomen vilja återkomma, så kom strax hit.'

'Tack, tack, kära doktor! Hvad blir jag skyldig?'

'Å, hon kan gifva mig en dollar.'

När doktorn hade sagt detta, stod någon band åhörarna upp och frågade: "Men hvarför inbillen I dem, att de äro sjuka, då de icke äro det?"

"Vi inbilla dem det icke, de inbilla sig själfva, att de äro det, och för oss är intet annat att göra, äro som jag sagt. Om jag icke gjorde så, skulle damen blifvit mycket förargad, lämnat mig och gått tvärs öfver gatan till cn annan doktor, och ban skulle nog gjort som jag har sagt. Det är det enda sättet att böta sådana sjuka och sådana sjukdomar."88

Publiken tyckte att detta var det mest intressanta i doktorns tal.

En annan gång hade vi nöjet att höra en svensk medicine doktor — om vi icke misstaga oss, var han en skåning —- hålla en föreläsning om läkarepraktik. En lika stor folkmassa var äfven den gången närvarande. Han begynte så: "Damer och herrar! Jag vill då säga er något om läkarepraktik och läkare-"humbug." Först något om dessa s. k. "medical insti-tutes'. De ha sina agenter ute för att locka folk dit, för att nu icke nämna alla deras braskande annonser. De lofva den stackars sjuke, att de säkert skola göra honom bra, mot en afgift af femtio eller hundra dollars. Detta betalas delvis i förskott. Patienten får nu ett slags försäkringsbref på att han skall bli botad, och efter en tid skola de öfriga penningarna betalas. Blir han icke bra, så skjuta de skulden på att han icke har gjort som de sagt" o. s. v. Doktorn gjorde också det djärfva påståendet, att nittio procent af alla sjukdomar voro öfvergående och botade sig själfva, med andra ord, naturen skulle böta dem, eller som man säger: Tiden läker alla

sår. Sedan slog vår doktor ned på de elektriska bältena, på helbrägdagörarc, som smörja och välsigna linnedukar och sända ut dem i stora vangslaster från New York och Boston. På denna "humbug" kunna de förtjäna millioner dollars genom att ockra på lättrogenheten och vidskepelsen. Slutligen gaf han några hvassa hugg åt själfva "Oxygenor-King." Någon satt och hörde på detta, som alls icke tyckte om det. Han påstod då, att man lika litet kunde pumpa in hälsan i kroppen med detta instrument, som man kunde pumpa in potatis och sill i magen därmed. Doktorn hade fått blott tio minuters tid, och nu sade någon till, att tiden var ute. "Humbugen" med sådana "medieal institutes" visste vi ju om, med elektriska bälten lika så; men att han vågade gifva "Oxygenor-King" sådana väldiga hugg, hade vi knappt väntat. Det mest intressanta i hans tal var det, att nittio procent af allaBANBRYTARE.

sjukdomar böta sig sjäfva. Detta var ju en afstickare ifrån vår doktor i nybygget.

Det finnes väl knappt någon offentlig man, som blir mera klandrad än en doktor. Här träda ytterligheterna hos folket i dagen. En del mena, att en läkare skall kunna böta allehanda sjukdomar och allehanda krankheter bland folket. Andra återigen mena, att all läkarevetenskap är bara humbug. Det ena, såväl som det andra påståendet är ju rent af en galenskap. Somliga läkare äro dock ganska uppriktiga och säga iust som det är. Vi minnas en gång, då en gammal banbrytare tillfrågade en läkare om sitt hälsotillstånd. "Att jag är sjuk, behöfver jag väl icke säga för doktorn, ty det ser han väl."

Doktorn ser på gubben en god stund och siigcr slutligen: "Nej, jag kan icke göra något för er."

"Jag är icke inbillningssjuk", säger mannen.

"Nej, det ser jag nog."

"Kan icke doktorn göra något för mig?" upprepade mannen igen.

"Nej", blef det bestämda svaret.

"Huru så? Han har ett godt rykte om sig som läkare, har hjälpt många sjuka i flera härad, hvarför kan han icke hjälpa mig?"

"Jo, jag skall säga dig, min gubbe, att du är likasom en gammal maskin: om man lagar den på ett ställe, så går han sönder på ett annat. Res hem till Skandinavien, sök en hälsobrunn, gör dig fri och ledig från allt bekymmer och allt arbete, och det skall hjälpa dig mera, än om du sökte läkare och begagnade mediciner för flera hundra dollars."

Mannen svarade: "Det kan jag icke, dels för pengars skull, dels för familjens skull."

"Gack då hem och bered dig på döden."

"Den har jag beredt mig på i trettiofem år."

"Väl då för dig!"

Den gamle banbrytaren lefde efter detta, vilja vi minnas, i fjorton år och skötte sitt arbete.

Vi ha förut sagt, att en doktor ofta blir utsatt för skarp kritik aif folket, och döt troliga är, att om en doktor får se dessa stmå penmritningar, skall han ingalunda spara på kritik öfver en gammal banbrytare, men skrif det då hellre på hans bristande sakkännedom om läkareyrket.

Advokaten som banbrytare.

Ett nybygge har icke stort behof af en lagkarl. För det första så tvingar fattigdomen folket till enighet, ty de behöfva alla hvarandras hjälp, och för det andra så ha de inga pengar att slösa på advokater. Skulle den ene gå till

rätta med den andre och lagsöka honom, måste han skaffa sig en advokat, som kunde föra hans talan, och det kostade honom penningar; om han då förlorade i målet, så måste han betala vittnen, och det kostade pengar. Sådana har han icke, och så ger han "strunt i hela byket." Hela landet står banbrytarna öppet, och de bo vanligtvis en half eller hel mil ifrån hvarandra, så att man icke kan säga, att de äro trångbodda. De kunna visserligen en eller annan gång munhuggas, men om då trätan blir alltför het, begagna de ofta knytnäfsrätten, och den besegrade låter sig nöja för tillfället, men söker vid lägligt tillfälle vedergälla sin vederdeloman igen, så godt han kan. Skulle något fattas, så får dock udda vara jämnt för den gången.

Någon jurist ha vi således icke i ett nybygge, men vi ha en "Justice of the Peace". en fredsdomare, i hvarje "town-ship". Om nu så är, att en höna kommer in på den andres åker och plockar några korn, eller en gris förirrar sig så, att han kommer öfver märket och bökar något i grannens åker eller äng, så kan det ju hända, att ett missförhållande uppstår grannarna emellan, och tvisten kan icke biläggas, utan de

måste kalla på en fredsdomare. Skadan skall nu beses af ett par synemän. De anslå skadan til 25 cents. Den som lidit den stora skadan iir icke nöjd med denna skadeersättning, utan vädjar till högre rätt. I de flesta fall låta de sig dock nöja med den dom, som fredsdomaren fällt. Någon gång då och då händer det, att någon har blifvit föremål för sladder och baktal. Den förtalade gör sak häraf, och det blir en högst kinkig sak för vår domare att afgöra den till båda parternas belåtenhet. Det händer ibland, att prästen blir påkallad att

Ett modernt hem i nordvästern.

medla emellan, förlika och försona de stridande. Denna uppgift är en af de svåraste, som en pastor har att utföra. Det tager ofta flera timmar, och ju längre de hålla på med samtalet, ju större blir klyftan dem emellan. "Så är ock tungan en liten lem och gör stort väsen af sig. Se, en liten eld, huru stor skog han antänder! — Tungan är ock en eld, en värld af orättfärdighet. Tungan ställer sig bland våra lemmar, såsom den där besmittar hela kroppen och antänder lifshjulet, själf antänd af helvetet." Jakob 3: 5—6.

Bör en kristen gå till rätta med sin medmänniska inför

världslig domstol? Denna fråga har blifvit agiterad icke blott bland folket i allmänhet, utan äfven bland präster. Mången påstår, att rätt är rätt, och äfven det, som icke är rätt, bör blifva rätt; om det icke kan ske på annat sätt, bör det dragas inför borgerlig domstol. Dessa anföra till sitt försvar aposteln Pauli exempel, då han blef anklagad af judarna. Han åberopade sitt medborgerskap såsom romare och sade: "Är det lofligt att gissla en romersk medborgare, och det odömd?" Apg. 22: 25. Härvid bör man dock komma ihåg, att Paulus blef anklagad; han anklagade icke. Han blef indragen inför rätta; han blef gisslad, och det odömd. Det är detta, som han inlägger protest emot. Detta är således ett svagt bevis, om ens något bevis alls, för att en kristen skulle vara i sin goda rätt att lagsöka och gå till rätta med sin medmänniska inför värlslig domstol. Paulus säger tydligt i 1 Kor. 6: 1—8, huru en kristen skall förhålla sig i dylika fall. "Det är redan i allmänhet en brist hos eder, att I gån tillrätta med hvarandra. Hvarför låten I icke hellre göra eder orätt ? Hvarför låten I icke hellre göra eder skada? Men I gören själfva orätt och skada, och detta mot bröder." Om alla ville följa denna gyllene kristna regel, att hellre låta göra sig orätt och skada, än att draga sin medmänniska inför världslig domstol, så skulle vi icke behöfva så många jurister. Men tyvärr är det icke blott världsmänniskor, utan äfven de kristna, som vilja draga sin trätobroder inför världslig domstol, och detta är en stor brist i kristendomslifvet. En broder sade oss en gång, att det är mycket bättre, att en kristen tiger och lider, när han blir förtalad, baktalad och beljugen, till och med om det är mycket graverande, och vi tro han hade rätt.

Just som jag håller på med att skrifva härom, kommer John Åkerman in och hälsar på. Glad och munter som alltid säger han: "Jag har en färsk och sann berättelse hemifrån — det vill säga från gamla Sverige. Den lyder så här: "Det var en kolportör därhemma, som blef föremål för den

där tungan, som aposteln Jakob talar om. Ty, som du vet, är det förnämligast predikanter, man vill åt med baktalets skarpa svärd, som man vill skära med den lilla klena lemmen tungan såsom med en skarp rakknif."

"Du kommer af dig", sade jag, "det var ju en färsk sann berättelse om en kolportör från Sverige, som du skulle berätta. Hur lyder den nu?

"Jo, just så här: Eyktet ville veta, att predikanten i fråga hade talat med en ung kvinna, någon hade sett dem gå in i ett rum tillsammans och stanna där något. Inom parentes kan jag säga, att mannen var gift. Någon hade sett, att han ofta talat med den unga kvinnan enskildt. En annan visste ännu något mer om dessa två och deras intima förhållande till hvarandra. Predikanten gick då till A., som senast utkastat denna lilla gnista, och frågade honom, 0111 han hade sagt så och så. Jo, det hade han, men B. hade sagt så för honom. Då gick predikanten till B. och frågade honom, 0111 han hade sagt så. Ja, det hade han, men C. sade det för honom. Predikanten talade på detta sätt med den ene efter den andre, till dess han frågat tretton personer, men äfven den trettonde sade sig ha hört ryktet af en annan. Nu var predikanten trött på räf jakten och tänkte som så: lögnen har så många krokvägar, att om man skall följa dess spår, kommer man aldrig till målet. Sanningen går raka vägen och kommer först fram. Predikanten gick hem till sitt, och tänkte på psalmistens ord: "i mäktige, huru länge skall min ära vara vänd i smälek, huru länge skolen I älska fåfänglighet och fara efter lögn? Sela. Besinnen dock, att Herren har utvalt åt sig den fromme." Ps. 4: 3—4.

Kolonisten hade redt sig i tjugo år utan hjälp af någon jurist; men så kom ändtligen en vacker dag en sådan, dock icke till vårt nybygge, utan till en liten köping i vår omedelbara närhet. Han hade graduerat vid ett college, studerat lag-farenhet och var således en god teoretiker, men hade natur-94

ligtvis ingen praktik. I dessa trakter var icke heller så mycket att göra för en advokat. Dock fanns det åtskilligt med skrifning, som fordrade någon lagkunnighet, så att han fick något att göra. Han kunde äfven hjälpa någon handelsfirma med räkenskaper och dylikt, men han blef icke ofta påkallad såsom sakförare vid domstolarna. En jurist, som skall bryta sig en bana, torde ha den svåraste uppgiften af alla banbrytare. Nu beror det för honom också mycket på om han har goda medfödda naturanlag och begåfning för sitt yrke. Om honom lika mycket som om handelsmannen, medicine doktorn och prästen är det sant, att teorien, hufuvdkunskapen, väl är nödvändig och god, men saknar han de naturliga anlagen för sitt yrke eller ämbete, så är han illa däran mången gång, då däremot den, som har stora naturliga anlag och begåfning och är praktisk, ofta reder sig bättre, om. han också har mindre hufvudkunskap än den andre. Detta är förhållandet i all synnerhet i det praktiska Amerika. Sedan är det en annan sak, som gör det så ytterst vanskligt för en nybörjare i synnerhet på denna bana att bryta sig fram, och det är, att han oftast har en stark konkurrent i yrket. Om det än är tjugo eller trettio mil till en sådan, betyder icke så mycket, enkannerligen om resan kan tillryggaläggas på järnväg. Klienten förstår nog, att det betalar sig att få en "styf" lagkarl.

Hvad vi här förstå med en styf eller god lagkarl, är naturligtvis en sådan som folket klandrar mest, då de ingen advokat behöfva. Om en sådan där skicklig lagkarl säger folket: "Han kan göra sött till surt och surt till sött, ljus till mörker och mörker till ljus, rätt till orätt och orätt till rätt, lögn till sanning och sanning till lögn." En sådan där vill gärna en person, som kommit i krångel, engagera. Han vinner sin sak, och nu säger den stackars mannen: "Det var en öfvermåttan präktig lagkarl."

Bland alla offentliga män, som skola hjälpa och tjäna mänskligheten, är det väl ingen som får uppbära så mycketBANBRYTARE.

klander, så många hårda domar, så skarp kritik som just en advokat. Och dock, ha våra flesta presidenter varit jurister. Äfven advokatens kall är nödvändigt, emedan ondskan, orättfärdigheten och orättvisan allt för ofta gör sig gällande i denna arma olyckliga värld. Måtte då dessa jurister vara och blifva hvad namnet innebär, rättvisa, rättrådiga.

Har en jurist vunnit i en sak, som ansågs vara mycket svår, då är hans framtid betryggad, hans bana är bruten och gjord jämn, så att hela hans framtid blir ljus; men detta är endast få gifvet.

Hur gjorde man nu, då ingen lagman fanns i nybygget; Jo, då vände man sig till församlingens pastor, om någon sådan fanns. Jag minnes en gång, då en godtrogen farmare hade råkat ut för en hästskojare och blifvit lurad på ett par hundra dollars. Farmaren hade låtit narra på sig ett par gamla kampar, som han betalt tre hundra dollars för, men som kunde vara värda på sin höjd femtio dollars stycket. Bonden ville då, att pastorn skulle hjälpa honom så, att handeln finge gå tillbaka. Hästskojaren hade försäkrat, att hästarna voro blott fem @ sex år gamla, men så kom någon och sade, att de voro tjugofem @ tjugosex år gamla, och vår farmare mente sig ha goda skäl att upprifva handeln, om pastorn ville hjälpa honom. Pastorn svarade, att han var ingen jurist eller lagkarl och kunde därför icke åtaga sig saken i fråga, huru gärna lian än ville hjälpa den stackars mannen. Såsom man bäddar, så ligger man. All den kritik och allt det klander, som dessa ämbetsmän få uppbära af folket för sina stora inkomster, sina stora löner för lätt arbete o. s. v., kan ju lätt hjälpas därigenom, att farmaren låter sina söner få en högre skolbildning, så att de ock i sinom tid må få en lätt, men lönande verksamhet oeh stora inkomster. Det går också ofta så, ty de mest dugande männen så väl inom staten som inom kyrkan komma vanligtvis från den jordbrukande klassen. Om nu någon lagkarl händelsevis får se denna pennritning, torde han nog kän-96

na sig manad att kritisera, men då beder |ag hofiom hafva godheten att advocera saken å mina vägnar, så blifver nog allting rätt, och banbrytaren kommer att stå i tacksamhetaskuld till honom.

Journalisten, publicisten som banbrytare.

Ett nybygge vet ännu ingenting om någon som kallas en publicist. Det torde vara något alldeles oerhördt, att en tidning utgifves på landet, och i all synnerhet i ett nybygge. Alltså har ännu aldrig någon tidningsman trampat vår mark här i kolonien. Och hvad tidningsläsandet angår, så är äfven det ytterst sällsynt i ett nybygge. Det gick åratal, då vi icke ens sågo en tidningsagent. Och hvad skulle han här? Vi hade ju inga pengar, och att gifva oss en tidning för intet, det hade man ej sinne för. Vi fingo alltså vara denna lyxartikel förutan. En eller annan af de ledande männen började dock så småningom att förse sig med ett blad. Detta gick då vanligtvis i byalån. Någon brefkorrespondens fanns då ingenting nämnvärdt heller. Till postkontoret hade mången tio, tolf, ja, stundom femton mil, och om någon hämtade sin post en gång i veckan, så ansågs han för att vara herrelik eller, som man säger, af bättre folk. På ett sådant fält kunde icke en tidningsman skörda mycket fritt silfver eller guld. Han var därför klok nog att hålla sig härifrån en lång tid.

Men fastän det dröjde väl tjugu år, innan vi fingo en publicist hitut, så voro vi icke alldeles lottlösa på lektyr. Journalisterna i den stora världsstaden Chicago voro mer än villiga att utbjuda och tillsända oss sina alster, såsom prof förstås till en början, och $2 och $2.50 för året var då det vanliga prenumerationspriset. Men vi, stackars fattiglappar, fingo högst sällan se och nästan aldrig äga en tvådollarssedel. Fingo vi händelsevis fatt i någon någon gång, så ville han aldrig stanna i vår hand, tills vi hunno vända dem om — iBANBRYTARE.

fickan kom den sällan. Det var hundrade saker och ting, som vi behöfde honom till. Att en tidning ansågs här i kolonien som en lyxartikel, förstår du väl. Var det någon som prenumererade på en tidning för ett år, så var det därmed slut. Han gjorde då med sina tidningar, som det säges att prästen gjorde med sina koncept: han lade dem i en f jär-ding, och vid årets slut vände han den om. På det sättet hade vi under flere år en ganska billig lektyr. En och annan var väl djärf nog att begynna ett tidningsföretag i någon af

I djupaste skogen.

våra köpingar eller småstäder, men tidningen var naturligtvis engelsk. Att få till stånd en svensk tidning härute i nordvästern tyckes höra till det omöjliga. Dock ha försök i den vägen gjorts, men folket förstod ej, att det kunde vara till nytta och gagn för nordvästern. Utan att vara en profet eller en profets son kan jag dock förutsäga, att

den dagen kommer, då'vi få en svensk tidning i nordvästern. Det tager vanligtvis tid, innan folket vaknar och besinnar sina plikter, rättigheter och förmåner. Vi ha också lärt oss den termen,98

som nästan hvarje tidnings redaktion uttalar i sin anmälan af sin tidning: "Det är ett länge kändt behof."

En tidningsman, som skall bryta sig en bana med att utgifva en svensk tidning i detta land — i all synnerhet om den är af ett godt innehåll —, har icke blott ett besvärligt och hårdt arbete, utan det hårdaste arbete af alla banbrytare. Härvid komma vi att tänka på svenska folkets i Amerika banbrytare på tidningsmannabanan, T. N. Hasselquist, och Oalesburg.

Publicisten är modig och djärf och försöker sin lycka i en af våra småstäder. Möjligen har staden ännu icke ett hundra medborgare, och folket ute på landet är icke mycket att räkna på. Han beslutar sig för att utgifva en tidning. Några affärsmän understödja företaget. Annonserna hjälpa honom. Några buntar dåligt papper, några gamla stilar och en handpress, oeh allt är färdigt och i full gång. En dollar och femtio cents kostar lappen, men utgifvarens lefvebröd blir tarfligt nog.

De lokala nyheterna äro naturligtvis det mest intressanta i tidningen. Här får man t. ex. veta, att fröken Kajsa gjort visit hos fröken Biirtha — — att mamsel Rosa hälsat på mamsell Lilja — och att fru Pålson gjort en titt in hos fru Pärson; att herr Knut var här i staden för att göra transaktioner; att Pär och Pallas voro inne i staden, som i går, med hvar sitt lass nötkreatur och svin o. s. v. Vidare får man

veta, att ett kyrkokafiferep går af stapeln hos - den

sista torsdagen i april och ett dito hos-den sista torsdagen i maj. Vidare att ett dansnöje bjudes på hallen i kväll, dit ingen förglömme att komma. Att jag får veta så mycket och mycket mera en gång i veckan under ett helt år, nog må det väl vara värdt en dollar och femtio cents. Det händer stundom, att en och annan blir missbelåten med tidningen helt enkelt därför, att man icke fick in den godbit, som man hade insändt. En annan skribent hade fått in sitt

opus, men råkade säga något förklenande om ett par fröknar, som l^an omnämnt. Dessa missbelåtna säga till den beskedlige redaktören, att han skall upphöra med att sända dem tidningen, ty den behagar dem icke längre. En skribent sänder in en uppsats, i hvilken han säger några sanningar, som icke behaga den det gäller. Denne blir arg och skrifver som genmäle en lång epistel, som är ett strå hvassare än den förres. Den förste skär nu till ännu värre, men då blir redaktören arg och säger, att det kan vara nog. Ofta insmyger sig sådant i tidningen, som är alldeles oläsligt, och sedan alla de spratt, som sättarenisse spelar då och då. Fastän vi icke försökt oss på red&ktionekap, så kunna vi iindå liksom ana, att den stackars redaktören ingalunda fått den bästa lotten.

Då vi besinna, att en sådan liten landsortstidning har på sin höjd två hundra subskribenter, och att redaktören skall ha sitt lefvebröd af hvad dessa betala och af hvad han kan få in genom annonser och dessutom betala sättare, papper och trycksvärta, så behöfver man icke vara så styf i räknekonsten för att räkna ut, huru han kan ha det. Och ändå är det mången som tycker, att tidningsmannen får sitt bröd lätt och utan arbete. Tidningsmannabanan är nog icke så lätt att bryta sig fram på, som mången menar. Om än saxen brukas nu och då, så är det förenadt med mycket bekymmer, när man skall bruka den. Ingen fridag, ingen rekreation; föga erkännande för det trägna och trogna arbetet. Men är tidningen god till sitt innehåll och vinner stor spridning, så är det uppmuntrande för den som arbetar i det facket.

Tidningspressen har en makt, som ingen konung eller kejsare haft, har eller kan få. Vår journalist kan dock icke glädja sig öfver så synnerligen stor makt, ty hans territorium är litet och hans läsekrets är icke synnerligen stor. Men han har det glada medvetandet, att han är en banbrytare i västern. Veteranen känner sig stolt öfver att han en gång var med i förtruppen — att han kom, såg och segrade. Men någon102

pension kan han just icke vänta, ty han har tjänat så många herrar på en gång, och de torde icke vara villiga att gifva honom något apanage. Han är dock medveten därom, att han arbetat för en god sak — för mänsklighetens väl.

Men tyvärr arbeta icke alla publicister för människans sedliga, intellektuella och kristliga lyftning. Pressen är ofta en stormakt i det ondas tjänst. Besinnom då, att hvar och en skall få sin lön efter sitt arbete.

Apotekare som banbrytare.

I ett nybygge vet man ingenting om ett apotek eller en apotekare. De tio första åren gingo, utan att vi hörde något därom. Sedan var där en och annan "druggist", som skref till mig och frågade, om där i Kattorp, där jag bodde, var någon utsikt för en apotekare, om där fanns någon läkare, om där var något apotek, och huru många stadens invånare voro. Jag svarade då: "Vi ha inga sjuka, vi ha ingen läkare, vi ha inga pengar; så här är icke mycken utsikt för en apotekare. Folket i vår lilla köping med smått och stort, belöper sig till omkring två hundra personer." Följden blef, att ingen apotekare kom. Men efter några år kom verkligen en "druggist", utan att först rådföra sig med mig. Han hyrde ett litet kyffe på "main street" — storgatan — köpte ett ansenligt lager af patentmedicier, några flaskor Sarsapa-rilla, några dussin flaskor hostmedicin, några askar gråsalfva, några rullar tapeter, skrifmaterialier, knifvar, dosor, kammar, konfekt, nötter och finare slag af tobak och snus. Så försåg han sig ock med några glaskrukor, som innehöllo något på botten, men hvad vet jag ej. På dessa var en pappersremsa fastklistrad, på hvilken stod att läsa ett eller två latinska ord eller glosor. Nu ansågs apoteket vara väl försedt meid det nödvändiga i form af mediciner och annat. Som en kuriositet må nämnas, att han äfven hade danska träskor till för-BANBRYTARE.

säljning. I den gamla goda tiden var det icke så viktigt med boklig lärdom och vetande, utan hufvudsaken var alltid att man var praktiskt anlagd. Den nye apotekaren gjorde emellertid bra affär. En vanlig bondpojke kunde då antagas såsom biträde i apoteket. Provisorn själf var medelmåttig i kunskapen. I våra dagar skulle det ej gå så lätt. Ett exempel på hur en person kan komma upp och göra goda affärer vilja vi meddela. En vanlig farmargosse, som gått något i den allmänna skolan och fått någon privatundcrvisning samt

haft anställning på ett apotek någon tid, beslöt sig en vacker dag för att själf uppsätta ett apotek. Han gick därvid tillväga, såsom vi förut beskrifvit, och det lyckades öfvermåttan väl. Nu säges det, att den unge apotekaren är stenrik. Det må dock sägas, att denne yngling var arbetsam, försiktig och ytterst sparsam. Yi känna oss stolta däröfver, att denne unge man, som det lyckades så väl för, var svensk.

I en köping i nordvästern är det dock jämförelsevis lätt Jör en apotekare att bana sig väg till framgång, ty han behöfver ej så noga känna till sitt yrke och de varor han hand-I02

lar med äro icke alltid af. bästa kvalitet. Folket väntar icke något bättre, åtminstone icke i början, och låter sig nöja. Annorlunda förhåller sig med dem som studerat farmaci i Sverige oeh komma till Amerika för att bryta sin bana. De veta hvad de kunna och kunna hvad de veta. I Sverige tillåtes icke någon att fuska i detta yrke, man vill ingen humbug veta af. En farmaceut, som tagit sina examina i Sverige, har därför en gedigen och fullständig kunskap i sitt ämne, och så snart han fått lära sig engelska språket, redar han sig bättre än mången af de infödda. Vi känna till ett par tre sådana svenska män, och de hafva odeladt förtroende ibland folket.

I vår stad ha vi nu en ganska skicklig farmaceut, som förstår sin sak väl. Han har studerat i Sverige och kan i många fall tjäna som läkare.

Ett misstag vid blandningen af ingredienserna i en medicin kan ha de menligaste följder. Då en farmaceut handskas med många giftiga saker, kan aldrig så liten ovarsamhet vid expedieringen vålla patienten svåra plågor, ja, rent af förorsaka hans död. Få läkaren och provisorn beror ofta en människas hälsa, lif eller död. Det klander

och den kritik, som handelsmannen, medicine doktorn och lagkarlen ofta få på sin del, undgår merendels apotekaren. Dock får nog äfven han sin beskärda del däraf. Man höjer kunskapsmåttet eller fordringarna för provisorer såväl som för doktorer, och det är nödvändigt och väl.III.

En fattig studerande som banbrytare.

En medellös studerande har utan allt tvifvel den svåraste banan att bryta. Under sin studietid har han ständiga utgifter men nästan inga inkomster. lian har den vanliga undervisningsafgiften att betala och måste ju äfven hålla sig med kost, kläder oeh böcker. Dessutom har han nästan dagliga utgifter för skrifmaterialier, frimärken o. s. v. för att nu inte tala om utgifter vid tillfällen, då de studerande besluta öfverraska någon professor. Om man nu sammanräknar alla dessa utgifter, skall man finna, att de belöpa sig till minst $200 per år. Den studerandes förtjänster under ferietiden på sommaren, vanligen 3 månader, belöper sig på sin höjd till säg sjuttiofem dollars. Beräknar man så resan från och till skolan, och att han, om han skall taga grofarbete, måste skaffa sig arbetskläder m. m., så kan behållningen icke gärna beräknas till mer än omkring femtio dollars. När de kommit några klasser högre upp, torde det blifva något bättre för sådana, som få kallelse som skollärare och att utöfva predikoverksamhet, men det är icke allom gifvit att få en sådan anställning. Under julferierna erhålla icke heller alla pre-dikokondition, som äro vana att predika.

En yngling, som skall kunna bryta sig igenom på denna bana, måste ha en stark viljekraft, vara idog och sparsam, om106

han icke skall få skuld öfver öronen, och det har den, som icke har betalt sin hatt. Han måste således vara ambitiös. Är nu ynglingen något till åren kommen, så blir det så mycket svårare för honom att bryta sin bana. Här tänka vi nu i främsta rummet på en fattig studerande under den gamla goda tiden i Paxton. Här tillgick det vanligen så, att om en yngling, oftast något till åren kommen, som visade sig ha det rätta kristliga sinnet och-hvars uppförande var godt, ville börja studera för att sedan kunna ägna sig åt den kyrkliga verksamheten, blef han efter ett profår "frielev", det vill säga, han fick fri kost på skolan, men måste dock betala lin-dervisningsafgiften, som dock icke var så synnerligen drvg. Nu torde den ärade läsaren tänka och säga: "Å var det på det viset i Paxton, då var det ju ingen svårighet att reda sig vid skolan: frielev @ fri kost." Men, min vän, besinna dock att kosten ej är det enda. Han hade utgifter för allt möjligt annat, och hans förtjänst under skolferierna beräknade vi till femtio @ sextio dollars.

Jag känner en fattig studerande från den tiden, som var en s. k. frielev. Han ägde under en tid af två månader icke en röd kopparcent. Under tiden erhöll han ett bref, som han såg gärna ville besvara, men han hade ej tre cents till ett frimärke. Han frågade då två af sina klasskamrater, om de kunde låna honom tre cents till ett frimärke, men de sadte nej, vi kunna ej. Det mottagna brefvet fick också blifva obe-svaradt. Så där nyckfull var den gamla goda tiden ibland.

Att denne studerande icke var böjd för lyx och onödiga grannlåter, att han icke var en slösare på något sätt, utan en god ekonom, det kunna alla de som kände honom intyga. Det hände ibland, att han gick med lappade kläder, och då kunde där vara någon bättre lottad kamrat, som gaf honom ett plagg, t. ex. en väst. Men vi voro nöjda med vår lott, kände oss lyckliga och glada.

I sammanhang härmed vilja vi omnämna en liten episod.S7 UD E RANDE SOM BAN BR YTA RE. 105

Det hände en gång, att.de fattiga studerandena blefvo ihåg-komna af en engelsk luthersk församling i Pennsylvania. Dessa vänner i Ößtern sände en stor lår full med kläder, afsedda till fri utdelning åt de fattiga studerandena i Paxton. Denna storartade gåfva sändes till skolans principal, doktor T. N. Hasselquist, som ock hade fått i uppdrag att utdela klädespersedlarna till de fattiga studerandena. Då IT. efter en morgonbön tillkännagaf, att ban fått en sådan gåfva, blefvo vi naturligtvis alla glada. Men han gjorde ott litet välment tillägg, eller kanhända vi skulle säga ett villkor för att få någon del i gåfvan. Han sade: "Nu förstån I viil, att kläderna, som den snälla församlingen har sändt, gälla endast de mest'behöfvande. Somliga vilja alltid hålla sig framme,

då det är frågan om att få något för intet, äfven om de icke äro så nödiga därom." Detta tillägg skulle han kanhända icke ha gjort, ty följden blef den, att ingen kom för att erhålla någon gåfva. Detta var nog litet elakt af de mest txjhöfvande, de allra fattigaste, men se, äfven den fattige kan vara stolt i sina trasor. Efter några dagar fingo vi litet bestraffning för det spratt, vi spelat vår älskade och aktade principal. Han tillsade då: "Nu kommen 1 alla till mig, och alla skolen I få något. Om än mindre behöfvande skolen I dock få något såsom ett minne från den kära församlingen i Pennsylvania." Nu gingo vi allesamman till honom och fingo hvar sitt plagg, äfven de mindre behöfvande. Att doktor H. var en god eknom veta alla som kände honom. Han sökte också att fostra de studerande att vara ekonomiska. Huru detta lyckades för honom med alla, veta vi ej. Han sade till oss ibland, att vi skulle vara lika rädda för penningskulder som för syndaskulder. Men saken var jü den, att då vi icke voro betrodda att få låna tre cents, så kunde vi icke gärna råka i några större skulder. Ho vet dock, om icke iindå några studerande kommo i större eller mindre skuld äfven på den tiden.

' BANBRYTAREN.

Många af oss studerande under Paxton-tiden voro farmare-pojkar, som vid vårt inträde på skolan voro gröna som kål-hufvuden oeh då vi lämnade skolan torra som torra kalf-skinn. En ocli annan af oss talade klen svenska, och engelskan var för mången ett barbariskt språk. De flesta af oss talade sin provinsialism.

En vacker dag, omedelbart efter morgonbönen, tillsade doktorn, att vi skulle stanna kvar några minuter. "Det är något, som jag vill säga eder", sade han. Vi lyssnade alla och tänkte: hvad månne han nu har att säga oss? Han började sålunda: "Det är 'eder väl bekant, att vi icke ha någon gymnastik här på skolan. Orsaken veten I ock, det är fattigdom. Det är dock nödvändigt för den studerande ungdomen att hafva någon kroppsrörelse, så mycket stillasittande går icke an i längden. Jag har därför tänkt på ett siitt att afhjälpa denna brist på gymnastiska öfningar i en gymnastiksal — och det är att två och två såga och hugga hvar sin 'cord' ved." Och så lät han handen lätt fara öfver munnen, hakan oeh skägget oeh slog ett lätt slag med flata handen på knäet, och så fingo vi aflägsna oss. En del af oss bondpojkar efterkommo strax hans uppmaning, och så snart vi kommo ut ur lektionssalen, gingo vi strax till vedboden och sågade och höggo så att veden vrde omkring oss. Snart var ett par "cord" ved sågad och huggen. En vecka efter denna tillsägelse fann vår käre lärofader till sin stora harm och ledsnad, att icke alla efterkommit hans välmenta och goda råd. Han tillsade oss då åter efter morgonbönen att stanna kvar. Vi väntade med spänd uppmärksamhet på hvad som komma skulle. Han börjar nu på följande sätt, med någon rodnad i ansiktet och en mycket allvarlig ton i orden: "För en tid sedan påminte jag eder om att vi icke hade någon gymnastik, men att I behöfven någon kroppsrörelse. Jag uppmanade därför eder att såga och hugga hvar sin 'cord' ved, men till min stora ledsnad, finner jag nu, att de flesta af eder icke

behagat efterkomma min uppmaning. Sådant visar, att I icke hafven det rätta sinnet, att I icke viljen edert eget viil. Om herrarna tycka sig för fina, eller 0111 I unsen att edra krafter icke kunna utstå därmed, så kunnen I gå till mig, och då skall jag hjäpa eder ined en 'cord'. Jag var präst i Sverige i tretton år, och då jag kom hit till landet, sågade och högg jag under tre års tid så mycken ved, som gick åt för vårt hushåll. Och jag tror jag är så god som hvilken af eder som helst." Detta var nrd och inga visor. Vi som hade sågat och huggit vår ved logo i mjugg något självbclåtet och sågo på dem som icke hade gjort sitt. Dc svenska studenterna, som vi brukade kalla dem som kommit från Sverige i sällskap med doktor Hasselquist, de tyckte att för en student att såga och hugga ved, det var något som dc icke voro vana vid och som de hade svårt för att vänja sig vid och finna sig med i detta förlofvade land. Den ene af dem hviskade till en annan och sade': "Fy, detta är osvenskt", den andre svarade, men på äkta amerikanska. Om vi icke missminna oss, så hyrde dessa någon af oss bondpojkar att såga och hugga deras 'cord'. Men icke ens det var behagligt för IT., ty han ville, att de själfva skulle göra det. Men några "infödda", som voro så långt komna, att de voro uppe i seminariet, kände sig icke generade af att såga och hugga ved, arbeta i majsfältet, mjölka kor, hjälpa till med diskning i köket o. s. v., och det till och med samma år, som de skulle prästvigas.

En och annan klagade på kosten, men oss synes det så, att då vi' lefde som fattighjon, lefde på nådebröd, hade vi icke giltigt skäl att klaga. Den som tyckte, att kosten var för klen. hade ju frihet att gå ned i staden på ett första klassens hotell. Om någon klagade på kosten någon gång, så fick han snart rent besked af H., hvad han skulle göra, och detta hade vanligtvis sin kraft och verkan strax.

Några af oss "pietister" förundrade oss öfver att H. tillät110 ' BANBRYTAREN.

Ett minne från banbrytartiden.

pojkarna att kasta boll, blåsa i mässingshorn o. s. v. "Var icke allt för mycket from", heter det på ett ställe i vår bibel, oeh vi hade kanhända behöft tänka på det ordet. Vi hade några konventikelmöten ibland, men det ville sig icke bra. Saken var väl den, att det icke var af behofvet påkalladt.STUDERANDE SOM BANBRYTARE. 109

Vår fattige banbrytare hade icke mycket intresse för dessa möten.

En sak, som just nu föll mig i minnet, må jag äfven berätta. En gång då Hasselquist firade sin födelsedag, var doktor E. Carlsson där. Under samtalets gång sade dr Carlsson: "Vi ha nu hvad präster vi behöfva — våra behof äro mindre nu. Visserligen ha vi några små församlingar och missionsplatser, men de äro så små och vidt spridda, att de icke kunna bilda ett pastorat eller underhålla en lärare." Jag hörde med spänd uppmärksamhet, hvad denne Gudsmannen sade, och blef mycket ledsen, då jag hörde honom tala så. Hvarför det? Jo, präst ville jag ju blifva, och ingenting annat, men nu tänkte jag: som dr C. säger, så behöfva vi icke så många präster, och jag var väl medveten om, att jag fick taga den yttersta oeh sista platsen. Nu är det dock-trettiofyra år sedan detta sades, och ännu ha vi arbete och bröd för några präster till.

Det må tillåtas mig att nämna en sak till, som fästat sig outplånligt i mitt minne. Det var då doktor Hasselquist var i Sverige 1870. Vid skolans öppnande den 1 sept. skulle vi undergå en revy för dr Carlsson. När undertecknad kom fram, frågade C.: "Hvad är er ålder ?

"Tjugonio år", blef svaret.

"Hvilka ämnen läser ni?" Alla ämnena angåfvos, bland dessa nämndes äfven latinet såsom ett. C. såg godmodigt på mig och sade: "Läser ni latin och är 39 år?"

"Ja".

"Jag vill råda er till att lämna latinet och läsa de öfriga ämnena så mycket bättre — svenska, engelska och kristendom. Vill då Gud begagna er till något i församlingen, så kan han göra det ändå, och ni kan också blifva lika duglig därtill, latinet förutan." Min gamla grundsats har varit och är att lvda öfverheten. Således var det äfven denna gång ingenting annat att tänka på eller göra än att blott lyda. Jag112

' BANBRYTAREN.

tyckte doek alls icke om befrielsen från latinet, ty jag höll så fore, att den som kunde latin, han måste anses för att vara lärd. Doktor Carlsson sade vidare: "Det är naturligtvis icke heller värdt, att ni-upptager grekiskan." Men då började hjärtat klappa häftigt, och jag tänkte: således kan jag icke bli "lärd" och ingen människa kommer heller att så anse mig. Ack, om jag ändå hade fått studera latin och grekiska. Under vägen hem sade mina kamrater till mig: "Du är en lycklig ost, som slipper latinet och grekiskan med. Vi skulle ha önskat oss ett sådant orlof i latin och grekiska "

".Tag skulle dock önskat studera klassikerna."

"Du är dum, förstår du det?"

Doktor E. Carlsson angaf som skäl för sitt råd, att lämna latinet, att de gamla romarna voro några styfva bjässar, som icke voro så lätta att få bukt på. "Jag har själf försökt mig på dem i åtta (fp tio år", sade han, "jag vet hvad jag säger." Det blef därvid och fick alltså vara som han sagt.

Då dr Hasselquist kom tillbaka ifrån Sverige och började läsa med oss, frågade han hvilka ämnen jag nu läste.

Jag nämnde dem alla. lian sade då: "Och latinet, vet jag?"

"Nej", blef svaret.

"Ilurså ?"

"Doktor Carlsson, som var här förliden höst — som var oder vikarius — han rådde mig till att lämna latinet och icke upptaga grekiskan."

"Huru? Hvad är det för snack? C. har ingen rätt att befria någon från något ämne. Ni upptager latinet strax och omsider grekiskan."

Nästa lektion frågade II.: "Nå, har ni tagit upp latinet?"

"Nej", blef svaret. "Då jag icke fick läsa det, då jag hade börjat, så gör jag det icke nu. Alina klasskamrater äro nu ett godt stycke framåt."

Ifrån den stunden nämnde han icke mera om latinet, och dogtor Carlsson hade nog rätt. Jag hade nog icke vunnitSTUDERANDE SOM BANBRYTARE. 113

stora segrar och lagrar på de gamla romarna, och det hade nog blifvit samma förhållande med grekerna. Men jag står i skuld till dem — jag menar tacksamhetsskuld, att jag slapp dem.

Mången tänker nästan med ett visst förakt på de första Paxtoniterna. Detta är orätt, ja, rent af synd. Yi fingo studeranden från Sverige, särskildt de som voro i dr II :s sällskap hit. De hade idkat studier i Sverige vid något elementarläroverk, så att de varit i sjätte och sjunde klassenia. Ja, ännu mer, vi fingo dem som förvärfvat den hvita mössan. Att sådana herrar icke hade mycket att lära i Paxton, förstår man väl. De kunde helt enkelt ligga och hvila på sina lagrar, om de så behagade. Men snälla och humana voro de, som det ägnar och anstår en som har verklig lärdom.

Till eder, mina vänner, som tänken och talen med förakt för Paxtoniterna, vilja vi säga: Af dessa Paxtoniter har blifvit icke blott mången dugande pastor utan äfven professorer, doktorer, principaler vid våra högre läroverk, ja, till och med riddare af Nordstjärneorden. Försök att visa mig några större män, som nu utgå ifrån våra stora fullständiga läroverk. Jag menar att det nu nämnda är tillfyllest för att tillstoppa munnen på de där, som bruka säga: "De stackars fattiga Paxtoniterna." En liten anekdot blott.

Vi voro några skolpiltar, som tagit oss det olofliga och otäcka bruket före att röka. Vi stodo på öfra våningen i den gamla skolbyggnaden och rökade. Just som det var, kommer H., och vi kikade ut genom fönstret för att se om han kom dit upp. Jovisst, han tar nu i grinden och går in, kommer upp till oss. Vi pojkar fingo brådt om att släcka elden i våra pipor och spottade alla på elden i våra cigarrer. Där var dock en som var något mera till åren kommen än vi andra. Han behöll pipan i munnen oeh rökade allt. han förmådde. När nu II :t fick se denna "studenten" stå sådär och röka, sade han : "Hm, rökar han ?"112

' BANBRYTAREN.

"Ja, jag har icke samvete öfver det."

"Samvete — har samvete —- ja, så borde ni göra er ett samvete." Det var "homestead" han rökade.

Klockan fem på morgonen ringdes klockan af vaktmästaren, en kvart därefter kom han och knackade på dörren, oni då pojkarna lågo i sängen, blefvo de antecknade och påföljande vecka inrapporterade. Den som nu hade legat öfver-den lagliga tiden alla dagar i veckan, han fick stå eller sitta i "skamvrån". Det kunde hända, att vi någon gång hade ett

En af nordvästerns insjöar.

sådant exemplar, men det var dock högst sällan, som bättre var, ty en sådan sjusofvare blef en öfverliggare.

Där kom en äldre man till skolan, som vi pojkar brukade kalla för den svenske skolmästaren. Detta var icke något öknamn, ty han sade sig hafva hållit skola i Sverige. Han kom emellertid till oss i första klassen. Yi sågo

strax upp till honom såsom en mäkta liird man. Men då vi skrefvo våra krior i rättskrifning, så sjönk hans anseende, ty då vi fingo femton och sexton "bockar", så fick han tjugo eller tju-

gofem. Han lämnade snart skolan oeh flyttade till en af våra storstäder och gjorde sig förmögen.

Vi hade en äldre man, som föregaf sig vara "medicine doktor". Några af oss togo privat-lektioner för honom i medicin. Jag minnes ännu, att stud. S. M. H. var den styfvaste af oss alla. Ack, du gamla goda tid, du må väl aldrig kom-ma åter. Yi kunde omtala många episoder från denna gyllne tidsålder, mén det sagda må vara nog. Emellertid ha vi många ljufva minnen från den tiden.

Om nyare tidens studerande såsom banbrytare kunna vi icke säga mycket, ty vi känna så litet till våra dagars skollif, men vi tro, att en medellös studerande har svårare för att gå sin studiebana fram nu än fordomdags. Inga "frielever" i matvägen gifvas nu. Yåra studerande kunna icke kläda sig så enkelt och så simpelt nu som förr. Studietiden är ock mycket längre nu än förr. Då vi "genomgingo" skolan på fem år, tar det nu tio. Om vi antaga i rundt tal, att det går åt två hundra dollars för hvarje år i tio år, utom hvad de kunna förtjäna under sommarferien, så ha vi den ansenliga summan af två tusen dollars. Hv^r och hur skall en fattig yngling få fatt i dessa två tusen? Ingen minimikurs finnes, ingen genväg. Alla måste gå "the regular way". Och nästan alla prästämnen äro fattiga. Tänk ändå, om vi hade ett stipendium. När skola vi vakna upp häröfver? Men flertalet af de studerande nu, tro vi dock, har föräldrar, som äro välbärgade, förmögna, ja, somliga äro rika.

Om dessa studerande arbetade för att förtjäna penningar i stället för att gå studievägen, så kunde de lägga upp en sparpenning för hvarje år på allra minst ett hundra dollars. På tio år gjorde detta ett tusen dollars. I stället lägga de ut, såsom vi sade, under sin studietid af tio år två tusen dollars. Alltså blir en studerande under denna tid tre tusen dollar efter en som är sysselsatt med något kroppsarbete. Besinna våra församlingar detta, då de kalla en pastor ? Som-

liga, mon icke på långt när alla. Sådana som studera till affärsmän, kunna graduera på två år; en fullständig kurs med stenografi och maskinskrifning kräfver tre år. Har man genomgått fullständig kurs, kan man lätt erhålla femtio dollar i månaden och behöfver icke hålla sig med vare sig hästar eller vagnar. Man kan därför icke gärna beskylla någon prästkandidat för att han söker ämbetet för den stora lönens- skull. Icke heller kan man gärna säga, att han söker det för ärans skull, ty det ämbetet har intet anseende i världen. Så mycket är visst, att oin en yngling icke är rikt begåfvad, har god lust och stark vilja, bör han icke befatta sig med studiebanan för att bli präst.

Just som jag håller på med att skrifva om studiosi, särskildt teologie studerande, så kommer "John Åkerman" oeh hälsar på. Glad oeh gemytlig som vanligt, säger han till mig: "Stackars du, du har ett svårt göra. Jag bar själf försökt mig lite på att plita med pennan, så jag vet af erfarenhet, att det iir icke så lätt. Här skall du få ett par färska berättelser — själf har jag-fått dem ifrån prosten Törnqvist, och de lyda sålunda: En student, som eröfrat den hvita mössan, var något tvehågsen om hvilken bana han skulle slå in på. Han lutade dock något åt prästen. Han går till prosten Törnquist och frågar honom till råds, om han icke skulle slå in på den prästerliga banan, med ett ord studera teologi och bli präst. Prosten svarade oeh sade: Kan du vara förvissad om, att du aldrig blir sjuh och aldrig blir gammal, så kan du välja prästämbetet. Studiosus förvånades öfver prästens lakoniska svar och började tumma sin hvita mössa och framstammadc följande: Her-r-r nådig prost — därom kan ingen människa blifva, blifva viss, det är o-o-o-möjligt. Sjuka bli naturligtvis alla människor en och annan gång, och ga-ga-ga-gamla bli vi ju alla, oin vi lefva så länge, her-r-r-r nådig prost?"

En annan färsk berättelse bar jag fått af prosten Gadd.

Till honom kommer också cn studerande, som krönts med den hvita mössan, lian frågar prosten Gadd huru han skulle göra, och säger: "Det är cn högst viktig fråga jag har att framställa till nådig prosten. Jag har varit i valet och kvalet, huru jag skall göra. Kan prosten säga mig det? Jag har varit i stor ångest mången gång, om den

saken."

Gadd sticker till, pösande arg, och säger: "Gå riitt pä saken och siig nu hvad det gäller, och jag iir färdig ined svaret."

Ett nutida farmarehem.

"Jo", säger studenten, darrande på rösten, "skall jag välja (len prästerliga banan eller hvad ?"

"Kan du låta bli, så låt bli!"

Studenten blef både häpen och snopen och svarade:

"Kan låta blir? Ja, det må jag 'fiille' kunna."

"Nåja", säger prosten Gadd, "då iir han ur det valet och kvalet. Där är icke mvckct priist i er, min herre!"

Studenten står med ena handen i dörrlåset och med den andra kramar Tian sin hvita mössa. Rätt hvad det är så118

' BANBRYTAREN.

kllimmer han fram ännu en fråga till nådig prosten. "Men om förlåtelse, mente prosten hvad han sade?"

"Hvad menar herrn, om jag må fråga ? Har herrn läst om Mose vid den brinnande busken? Försökte icke Mose att slippa undan från Gud, komma ifrån den kallelse han fått? Gjorde han icke flera kraftiga försök att komma ifrån detta uppdrag, som Gud ville gifva honom? Kom han undan? Kunde han få slippa? Kunde profeten Jona slippa ifrån sin kallelse att gå in i Ninive och predika där? Hur var det? Mins herrn det?"

Studenten höll på att få dåndimpen."

John Åkerman fann sig mycket väl belåten, då han såg, att jag nedskrifvit hans två berättelser, och frågade mig, om jag ville ha en till. Jag var nu något tveksam, huruvida en tredje kunde vara på sin plats. John Åkerman svarade då: "Alla goda ting äro tre." Då tänkte jag, så låt mig få den då. Här är den, sade Janne. "En bonde kom till Cii komminister och frågade denne om råd för sin son, Bonden sade: 'Denna min pojke har särskildt goda anlag för att bli präst.'

'Så-å', sade komministern, "hur så? På hvad sätt visa sig dessa anlag? Stora anlag för studier — god läslust, förstår iag?'

'Nej, icke just det.'

"På hvad sätt visa sig då de prästerliga anlagen?'

'Jo, ser komministern, pojken är så rysligt snål efter pengar.'

'Och det är tecken till, att han passar för det heliga predikoämbetet ?'

'Ja. jag tänkte så.'

'Det skall jag siiga er, min gubbe, förhåller det sig så, som ni säger, då är han alldeles oduglig till präst, enkannerligen om han olyckligtvis aldrig skulle bli annat än en komminister. Jag har fem hundra kronor i lön för året. Att födaSTUDERANDE SOM BANBRYTARE. 119

och kläda mig och familj efter mitt stånd på en sådan lön är ingen lätt sak, det torde ni kunna räkna ut. Sedan har jag två tusen kronors skuld, som jag råkade i, då jag låg vid akademien i Lund. För dessa inåste jag betala sex procents ränta. Hvad svnes eder nu?' Gubben blef snopen, började tumma Sin mössa och sade: 'Ja, iir det på det viset att vara präst, så torde det la hända att det är så godt att pojken stannar hemma hos mig på gården.'

'Jag vill råda eder och gossen till det', sade komministern. 'Dessutom är bcvekelsegrunden, som ni uppgifvit, alldeles för okristlig och barock. Girighet är en rot till allt ondt, säger skriften. Ni menar väl icke, att en präst skall ha anlag för allt ondt ?'

'Bevares väl — nej, visst icke'."Kyrkan som en viktig faktor i nordvästerns ny-byggarelif och pastorn såsom nybyggare.

Den kristna religionens betydelse.

Hvilken betydelse den kristna religionen har för ett land och folk, kunna vi blott endels förstå. Gudsfruktan är nyttig ieke endast för det tillkommande lifvet, utan äfven för det närvarande. Missionärerna i hcdnavärlden se ocli veta, hvilken skillnad det är emellan det folk, som har den kristna religionen, och det folk, som saknar don. Det var en stor Guds nåd, att det stora flertalet af vårt folk som kom hit ut i nordvästern hade högaktning för den kristna religionen, för Guds ord. De kände saknaden stor icke blott efter ett kärt föräldrahem och ett kärt fosterland, utan i många fall äfven och i synnerhet efter kyrkan. Huru mången nybyggare har ieke tänkt och önskat: "Ack, om vi nu bara hade en präst, en församling, en kyrka här." De allra flesta kände ytterst litet till vår sv. luth. kyrka i detta land, då de först kommo hit ut. Den världsberyktade Red Eiver-dalen torde de dock hafva hört talas om, hvarför de ock ställt sina steg dit. Hela Bed River-dalen är en enda stor, bördig slätt, säkerligen en af de bördigaste slätter i världen. Hufvud-produkten är hvete. Staden Warren är den största afsätt-KYRKAN SOM EN VIKTIG FA K TOR.

liingsort för hvete nordväst 0111 Minneapolis, särskildt därför att den är ett bra järnvägscentrum. Stadens nuvarande (1005) borgmästare är svensk och heter Lundgren. Många svenskar äro bosatta i denna trakt, och alla äro välmående, några äfven rika. Vi skåda med beundran på dessa väldiga vidder med deras oöfverskådliga hvetefält. Hela den svenska befolkningen i Amerika kunde här få sitt bröd.

Den svenska lutherska kyrkans i Amerika uppgift.

Vår svenska lutherska kyrka i detta land har en stor, lifs-viktig uppgift att lösa, nämligen den att uppsöka och till församlingar samla våra tusentals förskingrade landsmän. I våra svenska kolonier höres utan tvifvel mer än annorstädes det macedoniska ropet: kom hit öfver och hjälp oss! Vår kyrka har också försökt att utföra sin viktiga mission, så godt hon kunnat, i det hon årligen utsändt hemmissionärer i östor och väster, norr och söder. För mer än 35 år sedan blefvo flera kolonier oeh nybyggen uppsökta här i nordvästern. För 33 @ 34 år sedan hade vi härute besök af fader M. Han stiftade många församlingar i våra svenska nybyggen, hvilka väl till en början voro små, men som nu vuxit upp till stora, självunderhållande församlingar, som betala ganska goda prästlöner — $8 @ 900. Präktiga kyrkor och pastorsboställen ha ock uppförts. Allt sådant vittnar kraftigt om att vårt folk har behof af Guds ord och sätter värde på kyrka, församling och lärare. Herren gifve, att detta behof icke må aftaga.

Folkets behof af Guds ords predikan.

Det är dock anmärkningsvärdt, att det är högst sällan någon nybyggare söker ta reda på en pastor eller skrifver efter honom. Om det icke uppsöktes, skulle folket utan tvifvel blifva såsom villfarande får. De första åren i ett nybygge122

besöktes det möjligtvis af någon pastor en eller två gånger om året, men hvad förslog det? Ofta var det ock svårt att få bud omkring, då han kom. Ofta for predikanten vill, tog rniste om vägen — ja, vägen, den fanns ju ej i ett nybygge, utan man fick vanligen ta sig fram bäst man kunde.

En sann berättelse må vi här anföra, en berättelse, som visar, hur djupt man saknade kyrkan och gudstjänsten och hur man längtade efter den kära hembygden. I ett af våra

Första sv. luth. kyrkan i Warren, Minn., uppförd 1880.

nybyggen var en äldre kvinna, som var hemsjuk, ängslig och orolig. Hon längtade tillbaka till fosterlandet, men i all synnerhet kände hon saknad efter hemlandskyrkan, församlingen, pastorn och Guds ords predikan. Hon höll

handen öfver ögonen liksom en som spanar efter något. Ibland satte hon handen bakom örat, såsom den gör, som vill lyssna noga. Rätt som hon så stod, ropade hon: "Ack, jag tror, att jag hör kyrkoklockorna i Mora!" Hon var från Mora. Men hvad var det hon hörde? En koskälla.KYRKAN SOM EN VIKTIG FA K TOR. 123

Den sv. luth. Katedralen i Warren, Minn., uppförd 1000.

Detta behof af religion, af gudsdyrkan, detta cvighetsbe-hof gör sig ofta mera kändt bos människan, då hon saknar de tillfällen att få det tillfredsställdt, som hon en gång hade, men då satte så föga värde på. "Se, tider komma, säger Herren, Herren, att jag skall sända en hunger i landet, icke

en hunger efter bröd, eller törst efter vatten, utan efter att höra Herrens ord." Amos. 8 : 11.

Det är högst sällan man den första tiden i ett nybygge samlas för att gemensamt läsa Guds ord. En ledare, en herde, en pastor behöfs. Det händer äfven icke så sällan, att folket far vill på dagarna i veckan, då det ingen lärare har. Sön och socken är ofta för dem lika.

Men då en pastor kommer och talar ordet, talar om att bilda en församling, då vilja nästan alla vara med, fastän man icke förspörjer något allvarligt sökande efter Gud, himmel och salighet hos dem. En liten församling stiftas, men ännu har man ingen lärare och ingen samlingslokal. De måste således samlas till sin gudstjänst i ett litet stockhus, eller i bästa fall i ett litet skolhus, om de hunnit få ett sådant uppfördt. Det ena såväl som det andra är ganska primitivt.

Om söndagsarbete i ett nybygge.

Vi taga en berättelse ur högen. Det var under skördetiden, och en farmare skulle stacka sitt hvete. Han satte upp en stack på lördagen. Stacken var hög, smal och något lutande. Söndagen kom med vackert väder för stackning. Farmaren bad då ett par grannar hjälpa till att stacka det återstående, och de voro äfven villiga därtill. En bra stack sattes upp, och farmaren var glad och belåten med sitt söndagsarbete. På måndagen började det blåsa något, och toppen på den vackra stacken, som uppsattes på söndagen blåste ned. Far-mären fick hjälp, satte åter toppen på och allt var bra igen. Efter en stund tog vinden i igen, och halfva stacken kastades till marken. Mannen erhöll hjäp för tredje gången, stacken kom upp igen och allt var åter klappadt och klart. Men om en liten stund kom en ny vindpust och kullkastade hela stacken och spred den ut öfver åkern. Nu var farmaren belåtenKYRKAN SOM EN VIK TIG*EA K TOR. 125

eller rättare missbelåten med sitt söndagsarbete, lian funderade dock mycket, lmr det verkligen kunde förhålla nig med saken. Den lilla stacken, som var uppsatt på lördagen och stod blott några steg från "söndagsstacken", stod alldeles orörd af vinden.

Efter någon tid kom en af våra predikanter dit upp, och farmaren frågade honom angående sina sädesstackar, huru det kunde vara, att den stack han uppsatt på lördagen stud, medan den han hade satt upp på söndagen måste undergå ett sådant öde. Han önskade veta, om pastorn ansåg, att hans söndagsarbete var orsaken till stackens fall? Pastorn svarade: "Naturligtvis, belt visst. Hvad skulle väl annars orsaken kunna vara? Har du icke liist, hur Israel blef förbannadt, då de arbetade på sabbatsdagen?"

"Ja, då skall jag sluta upp med mitt söndagsarbete."

Huruvida han höll detta sitt löfte fortfarande, veta vi ej. Tänk på, att du helgar hvilodagen.

Det sorgliga under denna tid var, att folket icke hade någon religiös litteratur. Sin bibel hade mången förgätit att, taga med sig på resan hit. Ja, det fanns verkligen hem, där de hvarken hade bibel, testamente, psalmbok eller katekes.

Denna tid, som vi nu skildrat, utmärkte sig mest för brist på predikanter. På de senare femton åren har det synts oss. som om prästerna voro för många. Den ene tränger ut den andre, den ene går i vägen för den andre. Men för

trettio år sedan var det ingen som ville besöka våra fattiga nybyggen med Guds ords' predikan. Kanhända vi borde göra ett undantag. Orsaken hvarför ingen predikant ville ut i den vilda nordvästern under nybyggaretiden var ju helt naturligt den, att folket icke hade pengar nog att gifva dem en ordentlig lön. 40 @ 50 mil hade man ock till närmaste järnväg. Inga vägar funnos, landet var glest befolkadt, fattigdom rådde öfverallt. Detta var nog för att hålla till och med en proselvt-makare borta från kolonien. Alen i samma mån som järn-

vägar och landsvägar anlades, folkmängden ökades och ekonomien förbättrades, voro ock flera predikanter villiga att komma hit ut. Och har där bara kommit en pastor till nybygget, blifva hans "medhjälpare" många nog. Sådant är det vanliga öfverallt till en början i nordvästern.

Religionens nytta och välsignelse erkännes af en fritänkare.

Där var en gång en af våra landsmän, som en tid påstod, att världen och människorna voro lika bra religion förutan. Han reste långt ut i nordvästcrn för att icke besväras af någon religion. Han hade några trosfränder, d. v. s. otrosfrän-der, därute. Då ban kom dit ut och fick se och höra deras bärsärkalif, blef han förskräckt och sade: "Nu inser jag betydelsen af religionen, dess nvtta och välsignelse." Han skref till en pastor och bad honom komma dit ut. Han ville betala sin andel för hans besvär och lofvade själf betala hans resa fram och åter. En gång kom jag till en liten köping härute i västern, där jag träffade en kapten. Jag frågade honom då: "Kapten N. N. har väl icke något emot, att jag kommer hit till eder goda stad för att predika Guds ord?"

"Nej, visst icke", och så-svor han till en ed, tilläggande: "Om ni bara predikar ljus, rätt och sanning, så må ni komma."

Mitt svar blef då: "Alldenstund jag predikar Guds ord, så innehåller det just detta, som kapten nämnde: ljus, rätt och sanning."

Han bjöd mig på middag i sitt palats och var mycket vänlig och språksam. Under samtalets gång kommo vi in i andevärlden, d. v. s. med vårt samtal. Jag anmärkte då, att det finnes de som förneka andens tillvaro eller existens och hålla före att, då människan dör, så förintas hon. Då svor kaptenen igen och sade: "Sådana känna icke till vetenskapen. I)et är absolut omöjligt, att något som är skulle kunna blifva

till intet — det har vetenskapen lärt oss. Men det var ju", så svor han till — "fasligt väl, att en gång få samtala med en människa, som vill oeh kan tala 0111 något annat än oxar, hästar och — hvad är priset på hvetet, i dag. .Tng iir nu triitt på detta idkeliga snacket."

Några af vårt folks tankar om dans.

En person, som en gång reste i mitt sällskap några mil frågade mig om dans var någon synd. Till en hörjan ville jag nästan le åt mannens okunnighet, men annat, (ick jag att göra, då jag skulle svara på alla hans frågor.

"Är kroppsrörelse synd ?"

"Nej."

"Lamm och kalfvar dansa, begå de synd därmed?"

"Nej."

Sedan anförde han bibliska exempel, såsom Mirjam, David m. fl. Han anförde några ord af Luther. Han ansåg mig för att vara en bigott människa. Slutklämmen för honom var den, att prosten Roth hade sagt honom, att dans var ett mycket oskyldigt nöje, som icke borde förmenas ungdomen. Han anförde till och med ord af en biskop i Sverige, jag tror han kallade honom för Ullman. Jag blef nästan häpen och sade: "Ni är mig en bjässe att diskutera." Af detta erkännande kände han sig smickrad. Han trodde utan tvifvel, att han grundligt hade besegrat mig.

En gång sammanträffade jag med en gumma i Himle härad, som mente att hon var mycket from. Jag frågade,

huru länge hon hade varit en kristen. "Allt ifrån min barndom", sade hon.

"Men det säges, att ni låter edra flickor gå på dans så ofta som någon sådan är i grannhället?"

"Ja visst. Är det något ondt i det? Jag uppmanar dem126

till att läsa Fader vår, hvarje gång de skola gå på dans, ocli beder dem att de skola uppföra sig väl och vara snälla."

Nu uppstod ett längre samtal oss emellan både om dansen och hennes kristendom, men det gå vi med tystnadens vältalighet förbi.

Det synes oss beaktansvärdt, att då våra religiösa tidningar bestraffa dryckenskap, girighet, högfärd och fåfänga, de högst sällan omnämna och bestraffa denna ungdomens skötesynd. Jag vet ingen synd, som har så många andra synder i sitt släptåg som dans.

En indiandans.

Vi afsluta denna vår epistel om dansen med att nämna ett litet dansnöje i prästgården, d. v. s. hos den farmare, hos hvilken pastorn bodde. När pastorn förehöll hustrun det orätta uti dylika tillställningar, sade hon, att hon icke visste, att jag ansåg dans för att vara svnd. Iion sade sig ha tjänat i en prästgård i Sverige i många år, och där gingo både drängar och pigor offa på dans med kyrkoherdens nådiga lof.

Denna skotesynd har dragit mången människa ned i deu allra djupaste syndapöl; ja, ned i timligt, andligt och evigt fördärf, men får Guds ords tveeggade svärd i tid träffa hjärtat, då upphör också denna synd. Må Herren med sitt ord och sin Ande få väcka den i synd sofvande människan!

Pastorn blir kallad.

Såsom vi förut nämnt, har vårt folk icke mycken kännedom som samfundet i sin helhet. När en nybildad församling skall kalla en lärare, vet hon därför knappt, hvem hon skall vända sig till, och det händer ofta, att hon vänder sig till konferens eller synod och beder om råd och hjälp i detta iirende. Detta var i all synnerhet förhållandet, då församlingar organiserades i våra nybyggen och skulle kalla pastor. Så gjorde de församlingar, vi nu närmast tänka på, när de skulle kalla lärare. De vände sig till konferensen, och denna lofvade vara dem behjälplig, och pastorskallelse utfärdades af församlingarna genom konferensen. Konferensen beslöt sig för att kalla en teologie studerande vid akademien och kandidaten antog kallelsen. Den blifvande pastorn skulle också arbeta på missionsfältet, så mycket tiden medgaf. Hans arbetsfält blef honom anvisadt i "Hööks, Himle och Willans" härader. Alltså hade han ett ordentligt fält att röra sig på.

Kandidaten erhöll kallelsen först två dagar före års- och utgångsexamen. Det hade således icke varit synnerligen ljusa utsikter för honom att få någon pastorskallelse det året. Hasselquist påyrkade starkt, att ban skulle resa åt sydväst, men några prästgubbar i norr hade fått för sig, att han borde resa ut i den vilda nordvästern, och — så blef det ock. Efter slutad examen reste vi prästkandidater till den plats, där vi skulle blifva ordinerade. Vår stackars kandidat var naturligtvis den siste i ordningen. Det var icke utan en viss oro, han under tiden afbidade hvad som komma skulle. Medan128

han väntade, fick han en vink om att gå in i vapenhuset. Där kom cn framstående präst från nordvästern honom till mötes och sade ungefär följande: "När nu kandidaten kommer inför ministerium och den frågan ställes på kandidaten, huruvida han vore villig att återvända till skolan igen och fortsätta ett år till, så är det ingalunda ministerii mening; och enkannerligen hvad oss präster därute i västern angår, så är det alls icke vår mening, att kandidaten skall återvända till skolan igen för ett år. Om frågan uppkommer, så säg

Min gamla "J)uggy'\ med hvilken jag färdats 200,000 mil.

så och så", och så klappade han kandidaten på axeln och gick in i kyrkan. Denne fick nu något att tänka på, medan de andra kandidaterna voro inne för ministerium. Talet förekom honom mycket mystiskt, ja, som en olöslig gåta, och hade han ock varit en filosof, så torde han ändå fått nog af att lösa detta problem, att tyda detta mörka tal. Frågan kom verkligen upp i ministerium, och kandidaten sökte att gifva ett srar i enlighet med sanningen, men "skrufvade" något, såKYRKAN SOM EN VIK TIG*EA K TOR.

att det skulle behaga prästerna i den vilda nordvästern, lians svar fick ungefär följande lydelse: "Med afseende på saken i fråga, att återvända till skolan igen och stanna där ännu ett år, så har jag visserligen ingenting däremot — om det så gällde i fem år till — men saken är den, att jag är något till åren kommen — och min hälsa är bruten. Om nu det ärade ministerium icke vill eller kan ordinera mig, så har det ju rätt att så göra, men då torde det vara bäst för mig att betala upp vid skolan för den tid jag varit där och så resa ut i västern och taga mig ett frihemman." Detta sista var "skrufven". Då kandidaten efter den tidens så väl som den närvarande tidens bruk fått några frågor af synodens president angående hvad som föranledt honom att gå till skolan och studera; motivet för hans begäran att bli ordinerad; om och när han hade kommit i förening med Herren; 0111 ban var klart medveten om sitt nådalif och sin personliga trosförening med Herren eller vissheten om sitt andliga lif; om huru ban trodde sitt andliga lif gestalta sig nu; oin ban i alla stycken var ense med vår sv. luth. kyrkas bekännelse. Då ban nu besvarat dessa frågor så godt ban förstod, fick ban dessutom en och annan fråga af en och annan pastor, hvilka voro lätta att besvara. Vi kunna icke neka oss nöjet att omtala ett par tre frågor af en af pastorerna. Han var som konung Saul, hufvudet högre än någon annan i hela Israel. Den pastorn har kandidaten allt sedan både älskat och fruktat. Pastorn i fråga framställde följande frågor:

"Är icke kandidaten född i skogen?" "Jo."

"Har kandidaten huggit ned ett stort träd?"

"Ja."

"Föll trädet för första hugget?"

"Naturligtvis icke."

"Kandidaten torde undra, hvarför jag frågar så ? Jo, skälet är hans svar på presidentens fråga angående lians andliga132 '

lif oeh huru det tillgick vid hans omvändelse. Denna fråga affärdade kandidaten med några få ord, alldeles som om ett stort träd fölle för första hugget. Jag är nästan böjd för att betvifla eder omvändelses riktighet. Det tycktes för mig nästan som om den varit metodistiskt

"Hvarför jag fattade mig så kort berodde därpå, att jag var rädd för att upptaga för mycken tid af ärade ministerium. Annars kunde jag väl ha berättat om min omvändelse i flera timmar. Jag har visserligen läst symboliken på skolan, men därför känner jag dock icke så noga till metodisternas omvändelsemetod. Men det vill jag siiga ärade ministerium, att går det till på samma sätt vid metodistens omvändelse, som det tillgick vid min, så har jag godt förtroende för deras omvändelse."

Presidenten frågade nu: "Ar ministerium belåtet, eller vill man framställa flera frågor till kandidaten?" Alla tego, och presidenten sade då: "Då må kandidaten aflägsna sig."

Alla prästkandidaterna få ungefär samma frågor af presidenten, men sedan få de högst olika frågor af en och annan pastor. De flesta gå igenom både fort och väl, men det kan hända ibland, att någon har råkat att intrassla sig i någon fruntimmersaffär, som ibland kan bli kinkig nog för honom, synnerligen om han skulle ha trolofvat sig med en fröken och sedan blifvit ångerköpt, —- fattat kärlek till en annan och så gifvit henne äktenskapslöfte. Sådant händer icke ofta, som bättre är, men det har händt någon gång. Det täcka könet kan blifva en frestelse

mången gång äfven för en prästkandidat.

Alla kandidaterna, som denna gång voro inne för ärade ministerium, approberades. Söndagen kom, och då prästvigdes alla dessa kandidater. Judarna plägade säga om vatten-ösningen i templet: "Den som icke sett vattenösningen, han vet icke hvad glädje är", och vi säga: Den som icke varit

med och sett prästvigningshögtidligheten, vet icke hvad högtidlighet är.

Dessa unga män bli nu afskilda för att uteslutande förkunna Kristi evangelium. De ha svurit sin Herre och Mästare trohet och lydnad och lofvat att i full öfverensstämmelse med Guds uppenbarade ord predika Jesu Kristi evangelium. De ha förbundit sig att arbeta, försaka, uppoffra och lida för Herren Jesu och för församlingens skull. Detta afskiljande sker med bön och händers påläggning. Hvem minnes icke vår i Herren saligen afsomnade doktor T. N. Hasselquist, då han de senare åren af sitt lif vid våra prästvigningar bedjande och välsignande utsträckte sina händer öfver kandidaterna. Många underliga tankar och känslor genomkorsade min själ vid min prästvigning. Var jag nu verkligen präst ? Hade jag nu ändtligen hunnit mitt så länge närda önskningsmål, som hägrat för mig allt sedan jag var tolf år? Iluru underlig, huru nådig, huru vis är dock icke Gud i alla sina vägar med människors barn. O du underbara försyn och nådefulla skickelse! O, att jag hade tusen änglatungor för att tacka, prisa och lofva ditt stora lofvärda namn! Arbete, strider och mödor tänkte jag i den stunden icke på — på det dryga ansvaret icke heller. Jag kände mig lycklig och glad, nöjd och belåten med — Gud och hela världen.

Resan företages västerut.

Om västern visste vår unge pastor — som Fredrika Bremer säger — ingenting annat, än att den var stor, stor, stor! En pastor, en kär broder, fick ban i sitt sällskap. Denne var stationerad i västern och var villig att bli den nye ämbetsbro-derns lots. Han var ung, frisk, glad ocli gemytlig, mycket språksam och en humorist af första ordningen. Jag tager mig friheten att kalla denne vägvisare för Aron. Då de kommo upp till Wisconsin, frågade den yngre den andre: "Hvar

äro vi nu?" Svaret blef: "Nu börjas nord västern här." Ett par hundra mil till, och ett par stora städer. Då frågade han åter: "Finnes det så stora städer i nordvästern?" Svaret blef: "Ännu, men de blifva mindre och mindre, slutligen inga." Tåget ilade med vindens hastighet alltjämt i väster och nordväst. Aron språkade, var munter och glad samt log något en och annan gång. Den andre var på den tiden något sluten och dyster, något melankolisk, men den glade A. uppmuntrade honom, så godt han kunde. Allt gick lyckligt och väl under den långa resan. Om ett oeh ett halft dygn voro de framme. Stationen, där de stego af, var nära nog den sista vid järnvägen. Där funnos dock 3 @ 4 stationer till, innan man nådde järnvägens ändpunkt. Pin medelålders man mötte dem vid stationen. Äfven han var språksam, gemytlig och glad. Vi kalla denne skjutsbonde S. Den unge pastorn visste icke då, att A. och S. skulle blifva så nära släkt. Skjutsbonden hade ett par bra hästar och en ny "lumber-vagn med box". Ilan var landthandlande i det nybygget, där A. var pastor. I ett fjädersäte sutto A. och S. En stor lår var placerad i vagn-"boxen", och på den satte de 'vår nye pastor. A. och S. språkade och skrattade lite emellanåt, hvilket ju kunde anses för belt oskyldigt. En och annan gång sågo de sig tillbaka, sågo på den som satt på den stora låren och frågade: "Huru står det till med vår nye präst?" Denna fråga gafs honom ofta under vägen af både A. och S. Stundom svarade han: jo tack, bra; stundom slog ban ned hufvudet och svarade intet. Han satt visserligen på baksätet, men dock på högsätet, ty låren var hög. Hans tankar voro sysselsatta med kontemplation öfver förfluten och tillkommande tid, öfver nejden, som de reste igenom, oeh öfver den plats, dit han skulle komma, och öfver hela den vilda nordvästern. Sent omsider kommo de till skjutsbondens hem, där A. äfven hade sitt logi. Den unge pastorn blef väl mottagen af S.

och hans familj och fick ett godt natthärbärge och en väl-behöflig hvila.

Nu hade han blott 20 @ 25 mil till sin bestämmelseort. Skjuts var honom lofvad af en farmare i det nybygge, dit han skulle resa, men — den uteblef. Han låg och väntade ett par dagar, men ingen skjuts kom. Detta var hans

första "surprise" i nordvästern; hvilket skall bli hans sista, vet endast en. Då den väntade skjutsbonden alldeles uteblef, skjutsade pastor A. sin unge ämbetsbroder 10 ur 12 mil i norr till

ett litet svenskt nybygge, och där var en snäll farmare, som skjutsade honom upp till det nybygge, där han skulle ha sitt verksamhetsfält en del af tiden. Han var en främling för dem, och de voro främlingar för honom; han kände ingen, och ingen kände honom. Mången tyckte, att han icke såg mycket prästerlig ut, och de hade nog riitt däruti. — Om förlåtelse, jag kom alldeles för fort på denna resa upp till pastorns blifvande nya pastorat. De två tre dagar, som han låg Och väntade på skjuts hos pastor Aron, blef han. ombedd att

predika i en af hans kyrkor. Han mindes sedan hvarken text eller ämne, ifall han hade något, men — klent gick det, det mindes han. Som pastor A. var en populär folktalare, så kunde främlingen lätt förstå, hvad folket tänkte och tyckte om hans predikan, som, jämförd med Arons, nog var mycket underhaltig. Han ursäktade sig emellertid därmed, att han var trött efter den långa resan.

Men om han icke minns något af sin predikan, så minns han så mycket bättre, hur deras kyrka såg ut. Den gick aldrig ur hans minne. Det var en stockkyrka och dock något olik andra stockkyrkor, i det att stockarna här stodo på ändan rätt upp och ned, då däremot i andra kyrkor af samma material stockarna lågo på hvarandra. T de allra största öppningarna mellan stockarna hade de inslagit några kilar och för öfrigt stoppat de största hålen och springorna med hvitmossa. Det öfriga var också ganska primitivt. Den unge pastorn sade då till A.: "Jaså, I ban sådana kyrkor här i nordvästcrn." Han svarade: "Ja, tycker du inte, att sådana kyrkor duga kanske? Dit du kommer ha de inga kyrkor alls." Han tänkte då: "Jaså, det står så till härute i kyrkligt afseende; det ser visserligen icke så inbjudande ut detta. Till all lycka, så har jag aldrig varit böjd för någon lyx — alltså får det väl gå."

Pastorn anländer till sitt nya pastorat-

Ingen i nybygget visste när pastorn skulle komma. Att han var väntad, det hade man reda på, mon icke tid och stund då han skulle komma. När han nu anländt, sändes en budbärare åstad med denna hälsning: "Vår nye präst är kommen. Det blir sammankomst i morgon kl. 10:30 f. m. hos N. N." Några personer anlände till denna sammankomst. De utgjorde väl en 15 (7b 20 stycken. Den nye pastorn kände ingen, och ingen kände honom. Han höll en kort predikan

och döpte ett barn, det första sedan lian undfått sitt ämbete. Då han läste i handboken, darrade han både på rösten och på handen. Pastorn var nämligen blygsam och tillbakadragen, väl medveten om sin ringhet.

Någon frågar: ställde de icke till "surprise" för pastorn, då han kom? Nej, ieke just det, och det hade nog sina goda skäl, ty först och främst visste de icke dagen, när pastorn skulle komma, och för det andra så visste man ej om dylika öfverraskningar på den tiden, och för det tredje så kanhända ingen människa i hela nybygget hade 25 cents i sin börs. Dessa skäl må anses som giltiga skäl, hvarför de icke ställde till någon öfverraskning för sin nye pastor. På samma tysta och anspråkslösa sätt blef vår pastor mottagen i annexförsamlingen och på de andra platserna, som han kom att besöka. Och hvad pastorn själf angick, så kom han alls icke att tänka på att någon öfverraskning för lians räkning hade bort förekomma. Men öfverraskningar af motsatt beskaffenhet komma ofta en pastor till del ute i nybyggen och på missionsfälten. Därför behagar det icke många unga pastorer att antaga kallelse dit. Men en och annan gör det dock.

Nu har det blifvit på modet att "surprisa" pastorn tid t oeh ofta. Först då han tillträder församlingen, sedan på hans födelsedag, och så då han varit diir ett år, fem, tio, femton eller tjugufem år. Man ser sig då om efter en pastor i någon grannförsamling för att föra församlingens talan, men om ingen pastor kan erhållas, söker man få fatt i den bäste talaren man kan få. Är det nu vid pastorns ankomst till en ny församling, så blir talet vanligtvis af följande lydelse: "Du gjorde väl att du kom, vi äro alla här för att höra ord af dig — icke predikan nu. Vi ha länge sväfvat emellan fruktan och hopp, men hoppet kom icke på skam. Här är en stor hjord, många får och lamm, som behöfva bete, fostran oeh näring. En herde behöfs här, om någonstädes, (let är visst och säkert. Vi ha en tid varit utan, oeh det bar

känts mycket svårt; så att jag vill ännu en gång säga: Ni gjorde väl att ni kom! Denna församling, som är moderförsamlingen, har möblerat pärlor, eller kanhända det på svenska borde heta den stora salen. Inom parentes kunde jag nämna, att det kostat $75. Annexförsamlingen, som är mindre, har möblerat tvenne sängkamrar på öfra våningen. Dessutom är här ett kuvert, som innehåller något särskildt för fru pastorskan. Var så god, herr pastor, och mottag vår ringa gåfva." På denna presentation svarar pastorn ungefär följande: "Mina älskade och aktade blifvande församlingsmedlemmar, jag känner mig angenämt öfverraskad af denna syn — denna samling af församlingsmedlemmar, både unga och gamla, stora och små, fattiga och rika. Jag har svårt för att kläda mina tankar i ord, mina känslor öfversvalla, och hvad skall jag väl säga, som blir bemött på ett sådant sätt vid min första ankomst till mitt blifvande pastorat. Jag vill lofva eder, att jag skall försöka att göra mitt allra bästa. Så ett innerligt och uppriktigt tack för dessa värdefulla presenter, som I så frikostigt samlat pengar till, köpt och gifvit oss. Äfven å fruns vägnar vill jag frambära ett hjärtligt tack."

Vid samma tillfälle sjunger sångföreningen några passande stycken. Sedan serveras mat i öfverflöd af de respekt i va fruntimren, och så språkas det om ett och annat en lång stund.

En sådan mottagning fick dock icke en pastor, som kom ut i ett fattigt nybygge under de första åren. Och kanhända det var bäst både för pastor och församling, att icke något sådant förekom vid hans ankomst. Det kan ju vara skäl ännu att vänta ett år eller två med "surprise"' och under tiden utröna hvad pastorn duger till samt gifva honom tillfälle att först närmare lära känna folket och församlingen.

En annan surpris. Det var en sammankomst i Illske härad, hundratals mil ute i den vilda västern. Pastorn hade hållit

en kort predikan, och därefter sjöngs en Hemlandssång. Omedelbart därpå uppstod en skarp träta bland folket — män och kvinnor otn hvarandra. Orsaken var den, att tungorna hade blifvit lösa på ett par gummor och blifvit, som aposteln Jakob säger, "upptända af helvetet". Dessa två började trätan, men sedan drogs nästan allt folket med in i densamma. Vår stackars pastor blef förskräckt, kröp in i ett hörn af rummet, satte sig på en liten pall, knäppte ihop sina

En stallbyggnad sådan man nu får se dem.

händer och suckade och bad: "Käre Gud, hvad skall detta blifva, huru skall detta taga slut?" Han tänkte för sig själf: "Jag hörde i min barndom, att det ibland händer, att satan kan bli lös — nu tror jag, att han är det." Trätan slöt om en stund, men hvad nytta och välsignelse folket haft af den predikan, som först hållits, veta vi ej — Gud allena vet det. En dylik surpris kommer icke så ofta omedelbart efter en predikan, men den förekommer ibland.

I detta samma lllske härad voro sammankomsterna besökta af endast ett fåtal personer. De höllos merendels i allmänna skolhus — små stoekhus — eller också i privata boningshus — också merendels stockhyddor. Omedelbart efter predikans slut stoppade männen sina kritpipor med "homestead"-tobak, och någon gång kunde en gumma följa männens exempel — oeh de ha ju lika stor rätt till att röka som männen. Huset blef snart proppfullt af rök. Därefter började männen tala om hvad som händt under veckan, och man fick höra frågor som dessa: Huru mycket har du rothuggit? Huru många acres har du nu i åker ? Har du köpt de där stutarna ? Dem hade jag spekulerat på. Hvad fick du för hvetet sist du var ute? Kvinnorna hade äfven sina viktiga samtalsämnen, såsom : Hur står det till med "ungarna" dina, hur gammal är den äldste, hur gammal är den yngste? Har du hört hvad som händt hos "mor Görans i går? Allt sådant är helt naturligt. Det är ju ett underhållande samtal, som kan r£eka hur länge som helst. Ingen må dock häraf draga den slutsatsen, att folket i lllske härad var värre än till exempel i Willans härad eller till och med i ITimle härad. Nej, folket i alla nybyggen är i detta stycke tämligen så likt. Och kan man väl annat vänta, då folket bott här ute i vildmarken tre, fyra @ fem år utan Guds ords'predikan och sakramentens bruk ? I bästa fall har en pastor kommit hit ut en eller högst två gånger om året. Vår stackars pastor gick omkring med "ljus och lykta" för att söka efter kristna människor, som kunde tala Kanaans nya

tungomål, men ack, han fann ingen. Efter någon tid fann han dock en kvinna, som bekände sig vara en kristen, men han fann ingen man. Efter åter en tid fann han en annan kvinna, som bekände sig tro på sin Frälsare — detta var allt. Men det kan ju hända, att där fanns någon hemlig Jesu lärjunge, som brukade gå till Jesus om natten, hvilken pastorn icke fick reda på. Det andliga' till-

ståndet i detta nybygge tyektes vara högst beklagligt, oeh mörkt såg det ut.

I ett annat nybygge i Skånska härad var det något bättre ställdt. Detta nybygge var något större, hvarför vi alltid hade mera folk på våra sammankomster, än som var förhållandet i Illske härad. Mycket folk är alltid imponerande och har en viss attraktion samt ger talaren en viss inspiration. Är nu också folket någorlunda uppmärksamt, så hjälper det talraren betydligt. Att röka sin "homestead" tobak, språka 0111 jord och värld, möjligt och omöjligt, det hörde dock till ordningen öfverallt. Kvinnornas samtalsämne var också i det stora hela detsamma. Såsom den goda boken berättar, är ju förhållandet det, "att den som plöjer med oxar, han talar om oxar." Då sammankomsterna vanligtvis höllos i husen, kunde ju icke folket få gå fastande hem, tv, mente man, de kunde då "uppgifvas i vägen". Att mat serverades efter gudstjänsten, var således vanligt på den tiden, hvilken man brukar kalla "den gamla goda tiden". Under tiden måste folket vänta, medan kaffet kokade samt någon gång äfven fisk och potatis m. m., och osökt tillfälle gafs då att samspråka om ett och annat.

En gång kom samtalet in på ett ganska kvistigt ämne. Det blef nämligen fråga om hvad som är orsaken till att det regnar här och icke där, och att det kan hagla midt på sommaren. Flera personer talade ganska förnuftigt och mente, att insjöar, skogar o. s. v. hade någon betydelse härvid. De flesta som yttrade sig i ämnet voro ganska eniga. Men där var en man — och han mente sig vara den bäste kristen i församlingen — som protesterade emot de gjorda förklaringarna med all makt. Han gjorde grimaser med munnen, stampade i golfvet ibland, knöt handen och förlöjligade dem som på-stodo, att sjöar och skogar hade något med regnet att göra. "Jag är viss på att Gud bestämmer regnet, huru mycket oeh hvarest det skall falla, ja, han bestämmer, hvar hvarje droppe

skall falla, men I ären otrogna människor och tron icke på Gud." På detta sätt höll han på att förhålla de andra. När de så en stund rätt grundligt diskuterat detta ämne. kommo de in på ett annat, icke mindre benigt. Det gällde nämligen ingenting mindre än om jorden var rund som ett klot eller flat som ett — bräde? Flera trodde, att jorden var rund, men vår motståndare ville ha bevis därför, och det hade de ändock svårt för att i en hast få fram. "Ar jorden rund ? Hum, hum. Hvad sägen I, är jorden rund? Jag kan bevisa med bibeln, att solen går upp vid den enda ändan jorden och ned vid den andra." Dessa och andra kraftiga i ;-vis hade han. Nu bar det icke bättre till, än att pastorn blandade sig i saken och deltog i diskussionen. Mannen log åt själfva prästen, knöt handen och sökte med all makt öfvertyga äfven honom. Pastorn försökte lugna gubben och bad honom vara tyst en liten stund, så ville han bevisa, att jorden verkligen var rund. Folket började nu ropa: "Tig nu du, Luns! Låt prästen tala. Han må väl förstå den saken bättre än du." Pastorn började så här: "Låt mig blott till en början anföra ett skäl, som bevisar, att jorden är rund. Då vi stå på stranden vid Helsingborg, kunna vi se skeppen, som komma från Helsingör. Det första vi se är toppen på stormasten, sedan längre och längre ned på densamma, ju närmare skeppet kommer den svenska kusten, och slutligen se vi själfva skepps-skrofvet. Detta bevisar ju, att jorden är ett klot, således rund. Om nu hafvet vore flått som ett bräde, då borde man kunna se själfva skrofvet först, som är störst, och sedan masten." Men mannen ville icke ta detta skäl för godt. Pastorn framhöll då ett annat, sägande: "Vi veta bestämdt, att flera ha kringseglat vår jord, de seglade ut i väster och kommo igen från öster till just samma ställe, där de lade ut. Är icke detta ett bevis som duger? Hvad säger du därom?"

"Ack, ack, hvad är det för prat, som pastorn säger nu? Seglade i väster bela tiden och kommo igen från öster just

till samma ställe, där de lade ut. Hum, hum, huru kunna de veta hvartåt de ha seglat hela tiden? l)e kunde ju ha träffat på en ö ute på hafvet och måste kringsegla den, sedan visste de icke i hvilket väderstreck de seglade." Pastorn måste nu säga något till sitt försvar och än en gång söka bevisa, att jorden var rund. Han började sålunda: "Har ni kommit från Sverige till Amerika?"

"Ja."

"Gick ni landsvägen till fots, eller kom ni på fartvg hit?"

"På fartyg."

"Lade ni ut från Malmö?"

"Ja."

"Kringseglade ni England?"

"Ja."

"Hvilken stad i Amerika lofvade kaptenen föra er till ?"

"Till New York."

"Kom ni dit?"

"Ja."

"Men hur i all världen kunde kaptenen hitta vägen så rätt till New York, då han kringseglade England?"

"Ja, ja, det förstår jag icke."

"Han kunde ju farit vill på det stora villande hafvet?"

"Ja, ja, det förstår jag icke."

"Men nu är det icke blott en gång den kaptenen har hittat rätta vägen till New York, Boston eller Philadelphia, utan han finner rätta vägen för hvarje gång han reser öfver hafvet och kommer just till den stad han önskar; och icke blott han, utan hundrade och tusende kaptener ha hittat rätt lika säkert som han under alla sina resor, försåvidt de icke mot sin vilja blifvit drifna af stormeli åt ett annat håll. Huru kunna de veta vägen på det stora hafvet? Jo, lika säkert som ni vet vägen till staden, till kyrkan eller till ert eget hem."

"Jo, pytsan, huru kan det vara möjligt ?"

"Jo, de ha ett litet instrument, som de kalla kompass, en142

liten magnetnål, som alltid visar åt norr. När de nu säkert veta ett väderstreck, så är det lätt för dem att veta de andra."

"Men är jorden rund och går rundt, då måste nödvändigtvis vattnet i hafvet och i alla floder falla bort från jorden,"

"Har ni försökt att fylla vatten i ett ämbar, taga i greppet och svänga det öfver hufvudet, utan att en enda droppe fallit ur?" Men nej, mannen var döf för alla bevis. "Alltid läras de, men komma aldrig till sanningens kunskap." Detta kan tillämpas på denne man.

Vår berättelse blef något lång, men jag ville ha den med i sin helhet. Att den är sann, kan intygas af många vittnen. Äfven om det låter som en dikt, är det dock en verklig tilldragelse.

Hemkommen fick pastorn ett bref från Luns, ett stort långt bref — en kostlig skrifvelse — af följande lydelse: "Till mr pastor.

Jag har alltid tänkt, att pastorn varit en kristen, men jag börjar tvifla därpå nu, sedan jag hörde eder härom sistens hos X. Y.; då hörde jag själf, att du drog i ok med de otrogna och påstod att jorden var rund. Jag kan bevisa med många bibelspråk, att det är osanning." Så citerar han en hel massa med bibelspråk för att visa, att han hade rätt och att jorden var flat. "Det är sorgligt att ha sådana präster ibland sig. De gifva stöd åt den ogudaktiga människan. Må aldrig vår — annars så käre pastor göra så mer. De ogudaktiga äro förhärdade nog ändå — få de

nu pastorn med sig på sin sida, så bli de ännu värre. Vänligen, eder

Dylika samtal eller diskussioner hade folket ofta efter predikans slut, medan de väntade på maten. Men månne icke sådant snack är de fåglar, som bortplocka den säd, som blifvit sådd ?

En annan gång — en söndagseftermiddag — hade vi sammankomst hos cn farmare i nybygget. Det var en skön som-

mardag. Vi sutto alla utanför husknuten och språkade sotn vanligt. Då var där en man, som hade ett ganska godt förråd i sin språklåda. Han hof upp sin röst, talade och sade: "Där är villfarelse i Luthers lilla katekes."

"Du snackar alltid tok, din tok", sade någon. Vi skola kalla denne märkvärdige man "Mickel" — ett lånadt namn, förstår du.

"Hvad säger du, Mickel, är där villfarelse i Luthers lilla katekes — är du galen, karl ?"

"Jaha, det kan jag bevisa."

"Nå, bevisa det då."

"Ja, det skall jag kunna."

"Ja, det är icke fråga om annat, iin att du kan, men gör det nu, så vi få höra och se bevisen."

Pastorn, som var närvarande, sade till en: "Gack in i stugan och hämta ut en katekes." Detta skedde strax.

"Nå, Mickel, leta nu upp stället, där villfarelsen finnes, och vi vilja tro dig."

"Där står, att vattnet frälsar, och det iir lögn."

"Nähä", säger Ola, "där står: 'vattnet verkar det visserligen icke' — där har du fel."

Mickel tog katekesen och bläddrade i första, andra, tredje, fjärde och femte hufvudstycket, men fann ej det han sökte — den förmenta villfarelsen.

"Jojo", sade Pelle, "hvar har du nu din villfarelse, som du så styft påstod skulle stå i Luthers lilla katekes ?"

Mannen blef något snopen, hvilket ju icke var så underligt. Men, som sagdt, pastorn var där, och han ömkade sig öfver Mickel och sade: "Jag skall hjälpa eder på villfarelsen, men den står icke i Luthers lilla katekes, utan i förklaringen."

"Ja, då bryr jag mig inte om det; nä, då bryr jag mig inte om det."

"Jo", säger pastorn, "vi böra leta upp stället och stryka det, ty det bör icke heller stå där. Mickel, som försökt sig något

på att hålla söndagsskola, vet att barnaläran bör vara fri från villfarelse. Barnen böra icke ens läsa det stycket. Villfarelsen går alltid lättare in i barnasinnet och tros lättare än sanningen."

Pastorn tog boken och läste under fjärde hufvudstycket följande fråga: "Hvilka nådegåfvor gifvas oss genom dopet?" Svar: "Syndernas förlåtelse, frälsning ifrån döden och djäfvulen samt evig salighet." Det var ett af språken under stycket, nämligen 1 Petr. 3: 21, "Vattnet frälsar nu ock oss i dopet", som mannen ansåg vara villfarelse. Pastorn fortsatte nu samtalet i följande ordalag: "Men, min käre Mickel, nu falla edra hårda domar på Herrens apostel Petrus. Hvad skola vi nu göra med stället i fråga? Skola vi stryka öfver eller stryka under detta, som ni säger vara villfarelse?"

Mannens förlägenhet kan icke beskrifvas, och visserligen hade han ock all orsak till att blygas för sin djärfhet, för att nu icke säga dumhet. Ingenting tycktes dock kunna förödmjuka honom. Det mest förkrossande slaget var nog det, att det myckna folket fick ett godt skratt på hans bekostnad. Man måste ha starka och klara bevis för att öfvertyga den mannen, men ofta hjälpte icke ens detta, ty somliga människor äro oemottagliga för alla bevis, alla

skäl. Denna senare händelse tilldrog sig visserligen längre fram i tiden, men den rann oss så lifligt i minnet, att vi icke kunde annat än införa den här.

Som sagts måste vi att börja med lia våra sammankomster i de små stockhyddorna. Vi nämnde ock, att inga respre-dikanter ville hit ut. Men ingen regel utan undantag, det var verkligen en respredikant här ute före vår pastor. Hvilket kyrkosamfund han tillhörde, gör ju läsaren detsamma. Vi kalla honom Ola. Han hade varit här ute i nybygget tre @ fyra dagar under veckan och predikat i husen, där han fick inträde. Torsdag, fredag och lördag hade han låtit bud-kaflen gå omkring och samlat folk. Lördagsnatten hade han

fått härbärge hos en farraare. På söndagen skulle pastorn ha gudstjänst just på samma ställe, där denne prästkandidat hade sitt logis. Gudstjänsten började kl. 10:30 med sång och bön, hvarpå följde predikan. Det var tredje söndagen efter trettondedagen, och texten handlade om den samaritiska kvinnan, Joh. 4: 27—42. Men för att få text nog så uppläste pastorn äfven texten för föregående söndag, Joh. 4: 5—2li. Nu förstår man, att text icke felades. Men icke blott för det sköna sammanhangets skull, utan äfven därför, att lian

Genom böljande sädesfält.

predikat i ett annat nybygge förra söndagen och således ansåg att det kunde vara godt för folket här att höra äfven förliden söndags text, ansåg pastorn sig böra läsa äfven den. Den främmande predikanten O. satt vid bordet och hade bredt ut sina ströskrifter på bordet till salu. Han hade örnnäsa och uggleögon, var axelbred och ganska korpulent. Han examinerade vår pastor noga med sina skarpa ögon under hela hans predikan. Han vräkte sig i blus och såg ut som hade han kunnat agera antingen biskop eller agent. Nåja, denne filur besvärade pastorn något till en början, så att han kände sig

något "excited", men detta "excitement" gick snart öfver. Pastorn var dock icke fullt medveten om huru tiden gått undan. Då han slutat predika och sången var sjungen och han gjort sina tillkännagifvanden, var klockan half tre på eftermiddagen. Således hade predikan räckt i tre fulla timmar. Då pastorn kom till huset på förmiddagen och skulle börja sin predikan, sade värden till honom: "Som pastorn ser, så är här en predikant. Det är O. Han vill troligtvis predika, sedan ni har slutat; men jag tänker att det torde vara så godt att, när ni slutar, allt må vara slut." Pastorn svarade: "Ni är husbonde här och har rätt att låta hvem som helst uppträda i edert hus och tala." När pastorn slutat sin predikan, tillkännagaf han, att gudstjänsten skulle fortsätta med predikan af O. Om någon kände sig i behof af att höra mera Guds ord för tillfället, så var det nu ett nytt tillfälle, som yppade sig att få höra något nytt. Predikanten O. blef arg och sträckte på sig en smula, ryckte på axlarna och utbrast sålunda: "Har nu icke denne här stått och förhalat tiden, på det jag icke skulle få tillfälle att tala ordet till dessa kära själar, som här äro samlade." Att folket var hungrigt, var ju icke att undra öfver, ty klockan var nu redan tre på eftermiddagen. O. började nu att taga pastorn i upptuktelse och sade till honom dessa allvarliga orden: "Du har stått här nu i dag och kastat stenar på Kristus!"

"Har jag verkligen gjort det, då är jag mycket ledsen däröfver, men ni, herr O., torde ha godheten att bevisa på hvad sätt jag, som ni säger, kastat stenar. Själf vet jag ingenting därom."

"Jo, du är just den rätte mannen; vet du icke, du som är präst, hvad Herren säger: 'hvad I hafven gjort en af dessa mina bröder, det hafven I gjort mig'? Du har stått och kastat stenar på oss, Guds barn." Han mente därmed sig själf och en gumma, som var hans meningsfrände.

"Ilar jag nämnt edra namn eller eder trosbekännelse?"

"Ja, som jag sade, du är just den rätte, du. Jag må säga

till dig, din-, som Paulus sade till Petrus i Antiokia:

Du har uppenbarligen syndat, därför måste jag uppenbarligen bestraffa dig." Sedan gaf han pastorn några stygga tillmälen, men tillade i samma andetag: "Nu förlåter jag dig, käre broder." Pastorn svarade då: "Nej, jag är icke i

behof af eder förlåtelse. Vet det!"

"Ack, du är förhärdad, människa! Hvad skall man göra med en sådan?" Så knäppte han ihop händerna och såg upp mot taket och sade: "Jag må bedja för dig, om det kan hjälpa." Pastorn tillade helt saktmodigt: "Det hjälper visst intet, att ni beder för mig." Nu räckte mannen pastorn handen för andra gången, sägande: "Nu förlåter jag dig, käre broder." Pastorns svar blef ungefär detsamma som första gången: "Jag känner alls inte något behof af eder förlåtelse, därför — behåll den för eder själf." Nu brast tålamodet på ett par skåningar. Den ene kom fram till O. och sade med darrande röst, under det hans väldiga skägg skakade: "Skall du komma in här och skälla ned vår präst på ett sådant sätt, din 'fähund'! Vet jag icke hvem du är, din bedragare! Du går här och skall predika för folket. Jo, du är mig just den rätte till att omvända folk. Om icke du, Ola, packar dig härut, så äro vi några handfasta karlar, som snart skola hjälpa ut dig, var säker på det." — "Är du Guds barn?" frågade O. denne skåning. "Ja, lika mycket som du, din lymmel!" Vi kasta en slöja öfver det öfriga, som sades. Folket öppnar dörren och strömmar ut. De voro nog lite hungriga, alldenstund det var bortåt fyratiden på eftermiddagen. Då O. såg folket börja gå, ropade han: "Det blir 'meeting' i afton klockan 5den som vill komma, så kom i Herrens namn, så skolen I få höra evangelium." Pastorn steg in i ett litet sidorum för att taga pälsen på sig. Då kommer O. efter honom och sade : "Var så god och stanna, du, du behöfver nog också höra Guds ord."

"Ja, visserligen, men det beror på hvem som talar det."

"Ack, ska' du icke ha middag, det är väl tid på ?"

"Jo, det får jag, när jag kommer till mitt logis."

Så kom husfadern ut i rummet till dem och sade: "Pastorn må- väl stanna kvar på middag ?"

"Nej, tack, jag kan icke göra det, jag intager lite medicin före måltiden, och den medicinen har jag icke med mig nu — annars tack!" Så reste pastorn hem både ifrån O. och farmaren.

"Exitus acta probat" — om slutet är godt, så är allt godt. Klockan fem på kvällen höll O. predikan. Där var, sades det, tre, säger tre, personer utom husfolket. Bland dessa tre var en hälsingsgumma också med. Hon brukade gå och höra och pröfva, sade hon. Då O. hade talat några minuter, gaf han lutheranerna och barndopet några väldiga hugg. Hälsingsgumman steg då upp raklång som hon var — hon var ganska lång — gjorde tecken med handen och frågade: "Är det Guds ord, du talar nu?"

"Tyst, gumma, tills jag har slutat", sade O. och fortsatte att tala några minuter igen, mon gaf så åter lutheranerna och barndopet några slängar. Gumman reste sig upp igen och förnyade sin fråga: "Är det Guds ord, du talar nu ?" "Tyst, gumma,- till dess jag har fått sluta." Så fortgick det under bela predikan.

Då O. tog farväl af farmaren, sade han: "Ni säger, att eder präst har små gåfvor — saken är den, att ni vet icke

hvad gåfvor äro. Han har åtminstone gåfvan att vara--

ja, hvad? Att motstå en Kristi evangelii förkunnare? Jag skall nu lofva eder på heder och ära att aldrig mera komma liit och förkunna eder Guds ord, då I icke viljen höra det af min mun. Jag vill då säga som Kristi apostlar: Härmed skudde vi stoftet af våra fötter till vittnesbörd öfver eder, att Guds rike var kommet till eder, men I villen icke anammat."

VI.

Erfarenheter och intryck.

Pastorn känner sig modlös och ledsen.

Pastorn hade sitt verksamhetsfält i flera härader. Det blef oupphörligt resande i ur och skur, vinter oeh sommar, med en @ två predikningar hvarje dag. Men allt detta skulle ha varit jämförelsevis lätt, om pastorn hade fått se någon frukt af sitt arbete. Men ingenting alls af det slaget kunde han se, utan, som det syntes, hellre motsatsen. Om jordbrukaren nödgades arbeta ett eller två år och ingen skörd fick, skulle vi icke förundra oss öfver att han blefve modlös och ledsen. "Se, åkermannen väntar efter jordens dyrbara frukt och är tålig därvid, tills han får höstregn och vårregn. Våren ock I tåliga, styrken^edra hjärtan; ty Herrens tillkommelse är nära", Jak. 5: 7—8. De

andliga såningsmännen borde således lära sig denna läxa af åkermannen, nämligen att vara tåliga. Vår pastor hade icke något öfverflöd på denna dyrbara växt i sin trädgårdstäppa, men något hade han, dock ingenting till salu. Är det sant, och det är det, att tålamod är af behof för hvarje människa, så är det i synnerhet nödvändigt för en pastor, som år efter år skall utså den ädla säden och ofta se liten eller ingen frukt däraf.

Nu må ingen förstå oss så, att vi härmed skulle sagt, att ogudaktigheten var större eller värre här i "Willans" härad152

än annorstädes i nordvästern; ty hela världen är stadd i den ondes tjänst, säger Johannes. De vanliga skötesynderna voro : spel och dans, kortspel och dryckeslag, där man hade något att dricka, samt sladder och ondskefullt förtal. Dessa och alla andra synder hopsummerar Herren i dessa orden: "Den Helige Ande skall öfverbevisa världen om synd; ty de tro icke på mig. Otrossynden ensam är nog för att fördöma människan. Men det är egentligen just denna synd, som världen icke vill erkänna såsom synd. Vår stackars pastor drog därför den slutsatsen, att det var fruktlöst och förgäfves med hans predikan, och det var icke underligt, att han kände sig modlös och nedslagen. Han tänkte starkt på att han skulle lämna detta hårda och stenbundna fält och begifva sig till en annan "marknad". Det var dock två ting, som höllo honom kvar, där ban var, å ena sidan vissheten att han var kallad af Gud och å den andra den mänskliga eller församlingens kallelse. Vissheten om den gudomliga kallelsen hade aldrig satan kunnat beröfva honom, och den vissheten är nödvändig för en pastor! Hvad den mänskliga kallelsen angick, så var den ordentlig, som man brukar-säga: en ordentlig mänsklig kallelse. Det var några små församlingar och en "stormaktig" konferens, som hade kallat honom, så nog var den mänskliga kallelsen ordentlig alltid. Dessa två starka band höllo honom kvar, där han var — trots ogudaktighet och otro. Vi beklaga den pastor, som är vacklande och oviss i dessa stycken.

Men hvarför blir icke folket omvändt ? Hvems är skulden ? Kanhända det är pastorns egen skuld? Pastorn började då tänka, att det kanske var lärdom som fattades. Kanhända folket hade fått reda på att pastorn ieke studerat de klassiska språken —• latin och grekiska — och därför föraktade honom och hans predikan. Pastorn började då att gripa sig an med några termer och glosor på latin och grekiska. Han fick fatt i dogmatiken, där han fann långa latinska satser och äf-

ven några grekiska. Han afskref dem och brukade dem i sin predikan en och annan gång för att ingifva respekt och skaffa sig anseende för hög lärdom. Ifan slog omkring sig med dessa fraser, alldeles som "prof. Ljungberg" plägade säga, då han predikade i Paxton, "såsom det heter i grekiskan" eller "soin det heter på grundspråket". Men icke heller detta ville hjälpa eller befordra vare sig pastorns anseende eller folkets omvändelse. Han tänkte dock: Om det vore döda präster, som

•En bekvämare postbefordring.

kunde tala döda språk för döda människor, så kanhända det skulle hjäpa, och då finge vi ett dödsrike likt det som drE. J. Eckman föreställer sig skall komma. Emellertid ville det icke hjälpa med det ena eller det andra. Folket förblef sådant det var, och för pastorn såg det ut som om det hade blifvit värre och värre, och han tyckte som så: om än icke jag är så lärd, om än min predikan icke är så god, som den borde vara, så tycker jag dock, att folket icke borde bli värre." Han ville försöka att trösta sig därmed, att han läst teologien i två år, att han fått goda betyg om ett godt uppförande o. s. v.,152

men ingenting ville hjälpa var modlöse pastor. "Sängen var för kort och täcket för stackot", det räckte icke till, såsom C. H. Spurgeon säger.

Vår stackars pastor vände sig nu till en gammal prost, prosten "Rådig", som utan tvifvel hade mycken erfarenhet i predikoämbetet. Pastorn frågade denne erfarne man om råd. Han beklagade ställningen i församlingen så väl

som sin egen svåra belägenhet och sade: "Hvad skall man göra eller företaga sig under sådana omständigheter? Folket sofver och vill icke vakna upp till besinning om sin själs frälsning. Hvad är att göra?"

"Åh", sade Rådig, "där är ingenting att göra därvid — du predikar Guds ord rent och klart, och så kan du ingenting mer göra. 'Du har då friat din själ.' Vi renläriga lutheraner, vi tro icke mycket på de där pietistiska rörelserna. De äro osunda till sin tendens, och däraf födes vanligtvis separa-tism och sektväsende. Så du kan vara lugn, käre pastor."

"Detta råd af prosten Rådig tillfredsställer mig föga", sade pastorn, "ty den andligen döda människan kan dock ickc varda salig, det är visst."

Trösten sade då: "Jag har innehaft ämbetet i tjugufem år, alltid varit lugn och aldrig haft skrupler öfver något sådant, som ni talar om."

Nu inträffade en mycket egendomlig händelse i pastorns lif, hvilken ock är upptecknad i hans dagbok, så att den aldrig skulle glömmas. Saken var nämligen denna: pastorn råkade att träffa mor "Enfaldig", för hvilken han yppade sin nöd. Han upprepade då ungefär detsamma som han berättat för prosten Rådig, folkets andliga död samt sina försök med latin och grekiska, att han läst teologien i två år m. m., utan att någonting tycktes hjälpa. Mor Enfaldig stod med sammanknäppta händer och lyssnade lugnt på pastorns klagan, drog en djup suck då och då, slog ned ögonen, men kastade ock en och annan gång en förstulen blick på pastorn. När

nu denne slutat att skildra sin och församlingens belägenhet och den nöd och rådlöshet, som han var stadd uti, såg mor Enfaldig upp och yttrade sig ungefär på följande sätt: "Att både pastorns och församlingens ställning är högst beklaglig, inser jag mycket väl. Hvad församlingen angår och dess andliga tillstånd, så vill jag ingenting säga därom, men som pastorn själf har berättat, så kan icke förhållandet gärna vara annorlunda än hvad det är. Det felas pastorn någonting, och det är rätt betänkligt."

"Tror icke mor Enfaldig, att jag är en sann kristen kanske?" inföll pastorn.

"Jo, må så vara, men där är något som felas pastorn."

"Hvad då? Att jag icke har läst latin och grekiska kanske?"

Mor Enfaldig, som man annars sällan såg le, kunde nu knappt hålla sig, utan drog något på smil bandet, niir hon sade: "Nej, visst icke. Pastorn torde hellre ha lite för mycket af döda kunskaper i hufvudet och något som felar i ett annat ämne."

"Jag har läst dogmatik, teologi, homelitik m. m."

Mor Enfaldig drog åter något på smilbandet och sade: "Det är just detta, som jag menar pastorn har för mycket af i hufvudet och något soxn fattas eder i hjärtat, som vi kalla tro eller ën barnslig och enfaldig förtröstan på Gud. Emedan jag, gamla stackare, har genom Guds nåd fått något af denna enfaldiga förtröstan på Gud, ha de behagat kalla mig för enfaldig, som pastorn väl vet. Som pastorn ofta talat om att han läst teologien, så ville jag också säga det: där är ju något, som kallas praktisk teologi, har pastorn också läst den?"

"Ja, visst."

"Nej, pastorn missförstår mig; jag mente icke den som ni läst på skolan, utan den som läses på knäna i bönevrån inför

Mästaren med den lärda tungan. Det är den jag kallar för praktisk teologi."

"Ja, jag gjorde min bön på knä vid skolan morgon och afton också — hvad fattas mig ännu ?"

"Ett fattas dig", sade då mor Enfaldig, "och det är en enfaldig förtröstan på Herren. Ni litar hemligen på edra kunskaper under allt edert bedjande och menar dock, att de framför allt skola hjälpa eder. Det är nöd, bön och ett helt förlitande på Herren, som jag menar med praktisk teologi. Nu håller Herren på med att hos eder rifva ned de där afgudarna, ni kallar språk, vetenskap och teologi. Nu förstår jag, att Gud har tagit er i sin skola. Ni sitter ännu för högt uppe, men den käre Guden skall nog sörja för att pastorn kommer ned i ömklighetsklassen, där jag själf är", sade mor Enfaldig. Hjärtat klappade häftigt på vår pastor, men han sade intet, utan bara hörde på hvad mor Enfaldig sade. Kanhända hon ändå hade rätt ? Det är nog icke utan, att hon delvis har rätt; kanhända har hon rätt uti allt.

"Som jag sade", fortfor mor Enfaldig, "Gud har nu tagit eder in i den rätta skolan och, som jag förstår, i första klassen, som vi bruka kalla nödklassen, sen kommer bönklassen och så den, där man lär sig den barnsliga förtröstan på Herren allena. Denna skola är blott treklassig."

Vår pastor gömde alla dessa mor Enfaldigs ord och betraktade dem i sitt hjärta, och han kom ihåg samtalet så länge han lefde. Undervisningen i den antydda treklassiga skolan började nu på fullt allvar och fortgick en lång tid. Men ogudaktigheten bland folket fortgick också lika ohejdadt ganska länge. Ja, den syntes blifva värre och värre.

Den religiösa litteraturen i församlingen.

Denna var nästan så godt som ingen. Dock var det olika i de olika familjerna. Mången hade icke ens en bibel ellerr

ett testamente, icke heller en postilla eller någon som helst uppbyggelsebok, ingen psalm- eller sångbok och ingen katekes. På några ställen fanns det någon nästan utsliten roman ; någon volym af Immanuel Swedenborg, några visor m. m. Då pastorn frågade, hvarför de ieke tagit några religiösa böcker med sig från Sverige, svarade någon : "Vi tiinkte, att de icke brukade svenska böcker i Amerika." Vid de ofta förekommande flyttningarna från ett ställe till ett annat hade man äfven glömt en bok här, en annan där. Ofta var deras bostad en stockhydda, hvars tak icke höll tätt, så att regn, lera ni. 111. förstört de böcker de hade haft. Hade någon en andlig bok kvar, så låg den merendels på botten i deras koffert. Den naturliga människan har helt enkelt ingen lust för ordets bruk. Under denna mörka tid firades ett bröllop, som vi nu vilja beskrifva.

Ett bröllop.

På den tid, vi här skildra, var det ingen stor folksamling vid ett bröllop, enär de endast förfogade öfver ett eller två små rum. Tvenne spelmän voro dock inbjudna till det bröllop, som det här är fråga om, men om vi icke missminna oss, så voro de tjocka släkten. Pastorn kom dit på den bestämda tiden, då allt folket, som var bjudet, var där. Vigselakten förrättades snart, utan all lyx och ståt. Sedan började man språka om ett och annat. Bland gästerna var där ock en "lärd kaxe", som var angelägen om att få i gång en diskussion med pastorn. Han tog på sig en mycket lärd min och var på förhand viss om att han skulle afgå med seger. Han frågade pastorn, om han kunde bevisa, att det fanns ett lif efter detta, om det fanns straff och belöning? Vi kalla den där käxen Grönlund, ty grön var han, det är säkert.

"Vill Grönlund erkänna bevisen ur den heliga skrift?"

"Kan pastorn bevisa, att det som står i bibeln är sanning, dier är det icke kanhända snarare en prästsaga ?"

Pastorn frågade: "Har bibeln uträttat något godt bland mänskligheten? Är det icke den kristna religionen, som herr Grönlund har att tacka för sitt stora vetande? Om icke den kristna religionen hade kommit till våra fäder i Norden, så hade vi ännu i dag varit vikingar, vilda hedningar." Det samtalet ville dock icke gå.

Nu frågade G., om pastorn trodde, att dans var synd, men då tog diskussionen fart, så det förslog. Herr G. frågade först: "Kan det vara synd, att kalfvar och lamm dansa ? Är en sådan gymnastik synd?" Denne kaxe

affärdade vi dock snart, men så var där en vördig skåning, som tog Grönlunds parti och frågade pastorn: "Tror verkligen pastorn, att dans är synd?"

"Ja, det tror jag visst och säkert, att det är."

"Har jag icke sett, att våra 'Lunda-studenter' dansa tidt och ofta? Hvad tror pastorn om det?"

"Jag .tror, att många af Lund a-studenterna äro några ogudaktiga sällar."

"Ogudaktiga sällar, de torde vara lärdare än vår pastor."

"Det tror också jag, i ogudaktighet och ondska", svarade pastorn.

"Till och med de kungliga har jag sett dansa", fortfor mannen.

"Det tror jag nog", svarade pastorn, "ty de flesta konungahusen äro världsmänniskor, bara världsmänniskor med hela deras svit."

"Jag har sett präster dansa, och själfva kyrkans hufvud har stått och sett på, utan att han sagt något däremot."

"Hvad prästernas dans angår, så är det, Gudi klagadt, många af dem som lefva världen likt och äro, som Herren säger, 'blinda och blindas ledare.' Och hvad det angår, som ni nämnde, att kyrkans hufvud var närvarande och såg på, men ingenting sade däremot, så vill jag blott säga det, att kyrkans hufvud är Kristus själf. Ni mente väl icke honom?"

"Jag mente biskopen."

"Det är icke heller säkert, att alla biskopar äro fromma."

Nu blef det något hett for gubben, och skägget skakade häftigt.

Så snart pastorn spisat, aflägsnade han sig. Det sades sedermera, att de två spelmännen hade tänkt ta fram sina fioler och stämma dem, men då var där en person, som tyckte synd om pastorn, att han skulle vara tvungen att höra det skrålet, hvarför det blef tyst med musiken, så länge pastorn var där.

Ett annat bröllop i Himle härad må omtalas. Brudparet hade rest ut till en stad och låtit en häradsskrifvare viga sig. De tillhörde båda vår församling, bruden hade vår pastor konfirmerat. Till bröllopet, som stod några dagar efter vigseln, blef äfven pastorn bjuden, och blef han äfven placerad vid den nedersta bordsändan. Där fanns inga stolar, utan sutto vi på några block. Tyst var det vid bordet, hvarför pastorn för att bryta tystnaden sade: "Jag har händelsevis eller kanske med afsikt kommit att sitta på spelmannens plats, hade jag haft en fiol, kunde jag ha spelat för er." Folk, som tillhör den kristna församlingen och dock låter en statens ämbetsman sammanviga sig, då de ha pastor, handlar, minst sagdt, oegentligt. Det första par vår pastor vigde utgjordes af en änkling och en gammal ungmö, som väl upplefvat sina fyrtio vårar. Mannen var en något egendomlig karl. Han sade: "Jag hade icke behöft att ha pastorn till att viga oss, vi kunde haft en 'justice of the peace' (en fredsdomare)." Detta upprepade han tre @ fyra gånger, påtagligen därför, att han ansåg sig göra pastorn en stor ära med att låta honom förrätta vigseln, eller också därför^ att pastorn icke skulle tänka på något för sitt besvär. I hvilket fall som helst blef emellertid pastorn ombedd att viga detta "unga" brudpar.

Vid ett annat tillfälle måste pastorn resa tre @ fyra mil frin kyrkan för att ha den äran att viga ett par. Då vigseln

var riktigt utförd och allt var klappadt och klart, frågade brudgummen honom: "Hvad blir jag nu skyldig för ert 'trubbel'?"

"Åh, jag vet icke, det var icke så mycket 'trubbel' med det."

"Nå ja, säg dock hvad jag är skyldig för ert besvär."

Pastorn svarade nu: "Ni kan ju ge lite hvad ni vill."

"Nej, säg hvad jag blir skyldig."

"Åh ja, mina expenser äro tre cents till ett frimärke för att kunna sända intyg om vigseln ned till häradsskrifvaren."

Då skyndar mannen sig att betala kontant tre cents. Då detta vid ett tillfälle kom på tal, sade någon: "Han förstod väl inte bättre." Men pastorn genmälde: "Då han hade förstånd nog till att gifta sig, kan man väl icke säga, att karlen var dum."

Just som jag håller på med nedskrifvandet af detta, kommer John Åkerman och vill nödvändigt ha in ett par berättelser, som han sade sig ha fått af en norsk präst. Jag lofvade att intaga dem, och här äro de.

En norsk präst vigde en gång en gammal änkling och dito "kone". Brudgummen frågade: "Hvad blir jag skyldig prästen?" Ilan svarade: "Jag vet ej, somliga gifva tio, andra fem, tre, två eller en dollar, och några säga helt enkelt tack." "Ja, då vill jeg sige, megen, megen tak ska prästen ha."

heligare blef det med ett annat par. Jäntan hade gått och gift sig med en "gut" utan föräldrarnas vetskap och samtycke. En fredsdomare hade vigt dem. Men då brudens moder fick höra, huru det var, sade hon: "Skall du gifta dig, så skall du göra det riktigt. Vår präst måste viga er." Sagdt och gjordt. Hon sände efter prästen, och han måste nu också viga dem, på det att det måtte bli riktigt. Guten, som icke var just så kvick af sig, frågade nu: "Huru mycket blir jag skyldig för ert 'trubbel'?"ERFARENHE TER OCH INTR] CK. i59

"Åh, jeg veed ikke, de får give 111 ig net op hvad dem selv sv'nes."

Guteii räckte fram en 20-dollar, och meningen var, att. prästen skulle växla den, men det förstod icke prästen, utan han sade blott: "Ja, de där är visserligen meget, men så får di ha megen, megen tak." Riktigt hade de emellertid nu blifvit vigda, en gång af en domare och en gång af en präst, men smakar det något, så kostar det något.

Pastorn f‡.r besök af mor Enfaldig.

En bister januaridag fick pastorn besök af mor Enfaldig, men gumman var icke bister, utan vänlig och blid. Hon hälsade sitt: Guds frid, och pastorn sade: tack och välkommen hit. Sedan den gamla satt sig, frågade hon: "Hur går det i skolan nu för tiden?"

"Jo, tack, jag befinner mig någorlunda, men jag sitter ännu kvar i första klassen, nöd-klassen. Jag får också någon undervisning i den andra klassen, &öne-klassen; och min lärofader har lofvat att undervisa mig äfven i den tredje klassen, i tro och förtröstan. Läraren har lofvat att undervisa mig i alla tre klasserna samtidigt — detta tycker jag också bäst om. Ju mer jag studerar dessa ämnen: nöd, bön och den barnsliga förtröstan, ju mindre tycker jag mig kunna. Jag har ännu icke fått något klassbetyg, ännu mindre är det att tänka på något afgångsbetyg, ty läraren har sagt, att jag måste hålla på med dessa tre ämnen och förblifva i dessa tre klasser för hela lifstiden, så att i så måtto måste jag blifva en 'öfverliggare'." Mor Enfaldig drog något på munnen, då pastorn sade det sista ordet.

"Men jag känner det svårt, att jag måste lära, så länge jag lefver; få tillrättavisning och tuktan esomoftast, få bakläxor gång på gång. Det är något som hviskar i mitt inre: 'du borde väl ändå en gång kunna taga mogenhetsexamen i dessa162

små ämnen och erhålla ett vackert afgångsbetyg. Skall du göra och verka något, så vill det icke bära sig, att du ligger på skolan för hela din lifstid.' Jag tycker också, att denna rösten talar sanning, att det är Guds röst." Här slöt pastorn, och mor Enfaldig tog till ordet och yttrade sig på följande sätt: "Att ni läser i alla tre klasserna, därom är ingenting att anmärka, ty eder lärofader vet väl, hvad han gör. Han är mästare i att undervisa. Ingen människa minnes, när han tillträdde läroämbetet. Han har undervisat tusen sinom tusen elever, och om de endast vilja lyda honom och göra som han säger, så går allt väl. Att läxorna i den tredje klassen äro svårlärdast, att det

faller sig svårast att lära sig att uteslutande tro och förtrösta på Herren allena, det. har jag väl reda på, ty det är ock min erfarenhet. Att pastorn tycker, att det går klent med framstegen, det är ett godt tecken. Att ni känner och inser, att det blir hellre sämre för hvarje dag, det är ett godt tecken; om det nu ock kommer därhän, att» pastorn tycker, att han alls ingenting kan, ingenting förmår, så är äfven det ett godt tecken."

Pastorn lyssnade med allra största uppmärksamhet och tänkte undrande: "Månne mor Enfaldig verkligen menar hvad hon säger ? Är det på det viset, det tillgår i den skolan ? Men detta är ju allt för mycket förödmjukande och förkrossande V' Men den gamla fortfor: "Att tänka på klassbetyg eller afgångsbetyg, det må ni aldrig göra. Den läraren gifver aldrig några sådana. Huru långt hans lärjungar ha kommit i klasserna, få de aldrig själfva veta, men det kan hända, att en eller annan äldre lärjunge kan märka det; dock säger vanligtvis icke heller han något därom. Och vår lärare brukar någon gång säga, att det är bäst för oss att icke veta något därom. Så har han sagt till mig några gånger. Pastorn nämnde ett ord, 'öfverliggare'. Ja, just det, det är det allra bästa att med Maria och Johannes få ligga vid Mästarens fötter. Det bör pastorn anse för sin största lycksalighet på

jorden. 'Om I blifven vid mig och mitt ord, så ären I mina rätta lärjungar, och T skolen förstå sanningen, och sanningen skall göra eder fria', Joh. 8: 31—32. Pastorn sade, att han tyckte, att det var en röst i hans inre, som hviskade alltemellanåt: 'Du borde dock en gång kunna taga mogenhetsexamen i dessa små ämnen: nöd, bön och tro, och erhålla ett vackert afgångsbetyg. Skall du göra och verka något för Guds rike, så bär det sig icke att ligga på skolan hela lifstiden.' Och ni mente, att denna röst talade sanning och var Guds röst. Ack, ack, käre pastor, har han icke kommit längre i det ämnet, att urskilja emellan Guds röst och satans? Ni talar om mogenhetsexamen — Gud hjälpe — att ni aldrig måtte komma att taga den! Patriarkerna, Mose och alla profeterna, evangelisterna och apostlarna samt alla heliga i alla tider ha studerat i den skolan, utan att någon af dem kunnat taga mogenhetsexamen i dessa tre små ämnen: nöd, hön och tro. Paulus var utan tvifvel den som kommit längst i klasserna, men äfven han är villig att erkänna, att där fattades något ännu för mogenhetsexamen. Här är hans bekännelse : "Icke att jag redan har vunnit det eller redan är fullkomnad, men jag far därefter, att jag må fatta det, emedan jag ock har blifvit fattad af Kristus Jesus. Mina bröder, jag anser mig icke själf hafva fattat det, men ett säger jag: Jag förgäter det som är tillryggalagdt och sträcker mig mot det som är framföre och jagar mot målet efter den segerlön, som förehålles af Guds kallelse ofvanefter i Kristus Jesus', Fil. 3: 12, 13, 14. Hvad tänker pastorn härom?" frågade mor Enfaldig med en skarp blick riktad på pastorn.

"Och sedan hvad det andra angår, att komma ut och verka, medan man är ung och stark, så att något kan bli uträttadt för Guds rike; det där sörjer den käre Guden för. Vi kunna härvid blott tänka på Mose. Han ville ut och verka och mente, att den käre Guden hade glömt honom. Han ville nu därför visa ett mästerprof på att han var mannen, som kunde

göra t. Beviset härför bestod däruti, att han slog ihjäl en egyptisk man. Vår Herre Gud lät honom nu valla fåren i öknen i fyrtio år, innan han fick någon-kallelse att gå ut och verka Herrens verk. Mose var nu åttio år. Pastorn kan vara lugn och fortsätta i skolan så länge. När sedan Herren har fått skickliggöra er för verksamheten, så får ni nog kallelse, och då kan den käre Guden ställa det så, att ni kan uträtta lika mycket på en timme, som mången annan uträttar, som arbetat i tolf. Den käre Guden har en annan tidmätare, en annan gradmiitare, ett annat räknesätt än vi. Så inlade ju den fattiga änkan, enligt Jesu sätt att se saken, med sina två små skärfvar mera i Guds offerkista än alla de andra som där inlade. 'Vi äro fattiga och dock många rika görande, intet hafvande och dock allting ägande'."

Mor Enfaldig ville nu gå, hvarför hon stod upp och räckte fram handen till afsked. Hon gaf pastorn en varm handtryckning, neg på svenskt vis och sade: "Gud välsigne pastorn i fortsättningen i den nya skolan, det kommer att göra er godt." Pastorn hade också stigit upp och tackade mycket för det kära besöket och sade: "Var snäll och kom igen efter en tid, det kiinnes så godt att få samtala med er. Men det är blott en fråga, jag ville framställa till er, innan ni går. Jag har en tid varit mycket oroad öfver huruvida jag icke borde lämna denna plats och flytta till

en annan. Jag menar icke att lämna-skolan, men, soin ni vet, jag är ute och talar Guds ord ibland, och folket är lika ogudaktigt nu, som när jag började att predika, och det synes mig ibland, som om de blefve värre dag för dag. Jag ser ingen frukt af min predikan. Jag är visserligen viss på den gudomliga kallelsen, att Herren har kallat mig till predikoämbetet, men huru kan jag vara viss om att just denna plats är den som Herren har kallat mig till?"

"Jaså", sade mor Enfaldig, "är det den oroliga plågoanden, som marterar er. Den anden bar gjort mycken skada inomERFARENHE TER OCH INTR] CK. i59

kyrkan bland våra pastorer. Att det kan finnas giltiga skäl för en pastor att flytta, vill jag visst icke förneka; men att mången lärare har flyttat allt för snart och allt för ofta, till mycken skada både för sig själf och för hjorden, det lider intet tvifvel. Vi ha ett ord af Herren, som lyder så: 'Om I stilla blefven, så vorde eder hulpet', Es. 30: 15. Detta ord kan äfven tillämpas här. Men det är just det svåra att vara stilla och afbida Herrens stund att hjälpa. Dock torde detta ställe i främsta rummet gälla sådana, som begynt att söka Herren för sin själs frälsning. När de icke strax finna hvad de önska, löpa de än hit och än dit, menande, att där skola de få hjälp och där skola de få det bättre. Tusenden ha därvid blifvit gäckade och bedragna. Min käre pastor, hvad jag vill bedja eder 0111 är, att ni blir stilla, tills Herren kommer. Farväl, farväl."

Väckelsen och de andliga rörelserna.

Det hade varit pastorns böneämne i två år, att Gud skulle sända en väckelse bland folket. Herren hörer bön, och då stora nådevindar blåsa bland ett folk, kommer man att tänka på pingstundret, då den Helige Ande blef utgjuten öfver folket i ett så rikt och ymnigt mått. Att Herrens Ande alltid är verksam, där Guds ord förkunnas och de heliga sakramenten förvaltas, är visst, men att Herren vid särskilda tider och på särskilda orter ingriper och på ett kraftigare sätt iin vid en annan tid och på en annan ort, kan och vill väl ingen förneka. Vi förstå icke, huru eller hvarför Gud gör så. Här kunde ju Herren Jesu ord med all rätt ha sin betydelse och tillämpning: "Vinden blåser hvart han vill, och du hör hans röst, men du vet icke hvarifrån han kommer eller hvart ban far; så är hvar och en som är född af Anden", Joh. 3: 8.

Nådevinden susar fram och berör mer eller mindre alla. Mången, som hvarken brukat läsa Guds ord eller bedja, blir164

också kraftigt gripen, och i ett nu böjes han ned på sina knän, ropar och beder: "Gud, miskunda dig öfver mig, syndare. Herre, förbarma dig öfver mig."

Vid sådana tillfällen äro vi i fara att tillskrifva redskapet allt för mycket. Att sådana väckelser äro uteslutande Guds verk, vill väl ingen förneka. Men hur det är, så vill man gärna gifva redskapet någon del däri, något erkännande därför, och vanligen får redskapet allt för mycket erkännande. Jag tager mig friheten att här anföra några ord af doktor T. N. Hasselquist. Då denna välsignade väckelse och andliga rörelse hade fortgått en tid, skref jag ned till honom och omtalade en och annan företeelse därvid. Han skref då några få rader därom i Augustana, där han bland annat säger: "Sådant gör Gud när, hvar och genom hvem, han behagar." Något mera korrekt och exakt uttryck kan man icke gärna få. Så mycket veta vi af Guds ord, att redskapet är intet. "Så är nu hvarken den något, som planterar, eller den, som vattnar, utan Gud, som gifver växten. Men den som planterar och den som vattnar äro ett, och hvar och en skall få sin lön efter sitt arbete", 1 Kor. 3: 7, 8. Något klarare och tydligare ord om att redskapet är intet, kan väl icke sägas.

Redskapen härvidlag voro också efter allt mänskligt utseende de skröpligaste, som gärna kunna tänkas. Pastorns medhjälpare var en farmare, som var något van vid att tala ordet. Han hade haft några sammankomster här i nybyggena, innan ännu någon pastor kom hit upp. Han var mycket evangelisk — i en viss riktning. Han sjöng Hemlands-sånger och andra sånger efter gehör, lätt och ledigt. Han hade lätt för att begynna andliga samtal med en person och begagnade kanhända någon gång salfva, där och då det just icke behöfdes. Han var i det hela en snäll man och pastorns enda predikobiträde. Ibland reste han långt ut i nybyggena och talade ordet. Han var alltid

munter och glad, en skicklig skidlöpare, som inga snödrifvor kunde hindra från en pre-

dikotur. Sådan var den man, som var pastorns medhjälpare både under väckelsetiden och under många år sedan. I många fall var han ofta lika god som en pastor. Detta är i all korthet beskrifningen på den man, som så ofta under många år var för vår pastor ett synnerligen trefligt sällskap.

Den tid, som vi nu skildra, sammanfaller med den tid, då de stora allmänna andliga rörelserna försiggingo ickft blott inom hela vårt samfund, utan nästan inom alla kristna samfund i detta land. Ja, som vi veta, pågick den för en trettio, fyrtio, femtio år sedan äfven i vårt kära fosterland och i en stor del af det öfriga Europa. Men vi vilja hålla oss till "vår lilla vrå" i nordvästern. Det var endast i några af ny-byggena, som denna rörelse förspordes, icke i alla de församlingar, som vi besökte. Man har sagt: "Sådan pastor, sådan församling." Man kunde lika väl vända satsen om och säga: sådan församling, sådan pastor. Emellertid fortgick väckelsen en längre tid. Somliga blefvo mycket plötsligt väckta och hade én hård själskamp. Den tycktes i många fall likna Sauls väckelse, då han stod framför Damaskus' portar i sin fiendskap emot Jesu, nasaréens, parti. Det dröjde då vanligtvis icke länge, förrän de kommo till en ljuf, kännbar frid, fröjd och glädje. De tycktes vara lika den man, som fann skatten i åkern. För andra drog det längre ut på tiden, innan de kommo till frid. Några hade drömmar, syner och uppenbarelser. Somliga sade sig ha sett Kristus på korset med törnekronan på hufvudet; andra sade sig ha sett Herren med härlighetens krona på sitt hufvud. Somliga tyckte sig se afgrunden framför sig, med eld och lågor; somliga sågo himmelens härlighet och änglar samt den stora hvitklädda skaran, som ingen räkna kan, och mera sådant. Då känslor och själslif äro så upprörda, är det icke att undra på att de tycka sig se och höra dylikt. Men det lade vi märke till, att de, för hvilka det gick fort öfver med väckelsen och som snart kommo till frid, fröjd och glädje, de voro ofta

mera vacklande efteråt, och några föllo tillbaka. Däremot visade sig de, som likt köpmannen länge hade sökt efter den dyrbara pärlan och funnit den, mera fasta, aktande sin skatt mera dyrbar. Mången blef lätt berörd, blomstrade en tid, men gaf ingen mogen frukt. Detta är ju det vanliga, särskildt vid sådana allmänna stora väckelser. Icke gifver allt frukt,- som blommar. Synnerligen märkes detta, då stormen kommer.

Ibland kunde sådana egendomliga händelser inträffa, att den mest allvarliga människa hade svårt för att hålla sig från att le. Så var där t. ex. ett par gammalt folk, man och hustru. Hustrun var i svår själsnöd, grät, bad och ropade på hjälp och frälsning. Det var på en sammankomst. En stor del ville trösta henne. Då träder hennes man fram med svenska psalmboken i sin hand och begynner att uppläsa den 170 psalmen: Hvart flyr jag för Gud och hans eviga lag? samt den 5 versen: O Jesus! det blodet, som talar så mildt —

---. "Kan du icke bli salig på den psalmen, så kan du

aldrig bli det; men det blir du, ty den läste min gamle far för]nor, då hon skulle dö, och hon dog saligt." Somliga fingo krampaktiga ryckningar och utstönade besynnerliga läten. Några fingo en häftig näsblödning, under det de gåfvo hemska ångestrop ifrån sig. Men sådant gick merendels öfver om några dagar. På den tiden var det icke så svårt att vara predikant. Man slapp då anmärkningar och — kritik.

Tvenne små flickor om nio @ tio år kommo till mig en dag och frågade: "Tror pastorn, att vi kunna bli saliga?" Jag talade med dem cn stund, läste och bad tillsammans med dom, sjöng ett par Hemlandssånger, och så tycktes de blifva tröstade och glada. En gång fick jag bud tidigt på morgonen, då jag ännu icke stigit upp. En man var i själsnöd och var nästan i förtviflan öfver sin själs belägenhet. Han låg på golfvet i sin lilla stockhydda, fäktade och ropade och sade, att ban var fördömd. Han kom icke till frid, medan jagERFARENHE TER OCH INTR] CK. i59

var där och talade med honom. Jag måste resa hem, en tio mils väg, men det sades sedan, att de icke trodde, att jag hade kommit hem, förrän mannen hade fått frid med Gud. Det var kanhända väl, att så skedde, att han icke fick frid. medan jag var där — annars kanhända jag velat hafva någon "ära" därför. Gud sköter nog själf om de

sina.

En koloni längre västerut besökte jag en gång i månaden eller så där. Där var en man, som varit kraftigt påverkad af Guds ord en längre tid. Han var med de stilla i landet och väntade på att få frid med Herren, ty han var öfvertygad om nödvändigheten af att komma till frid och trosvisshet. Mannen var något "frisinnad" med afseende på att gå och höra äfven andra predikanter och torde hafva varit något dragen ditåt. Han fattade då ett beslut, att om han kom till frid, då han hörde deras lärare, skulle han öfvergå till dem, och om han kom till frid, då han hörde den lutherske pastorn, skulle han förblifva lutheran. Hvad hände nu? Midt i natten kommer han till frid med sin Gud och Frälsare, således innan han haft tillfälle att höra den ene eller den andre, och följden blef, att han stannade kvar inom den kyrka han tillhörde, den lutherska. Om ett sådant beslut är visligt, får den ärade läsaren själf afgöra. Mannen var emellertid uppriktig inför sin Gud, och sådana leder Herren på den rätta vägen.

När kristendomen går i "silfverskor", då vill hycklaren ha sådana skor med. Vid ett bönemöte, då flera föllo på knii och bådo, den ene efter den andre, var där en man, soni ock ville försöka sig därpå. Han föll ned på knä och började bedja. Både jag och de andra kristna förundrade oss storligen, och man kom ofrivilligt att tänka på orden: "är ock Saul ibland profeterna?" Ord och satser voro så väl formade, att vi andra bedjare nästan blygdes öfver oss själfva. Men rätt hvad det var, så afstannade han tvärt. Han låg en stund tyst, men så steg han upp och sade: "Jag kom af

mig." Han hade lärt sig en bön i Johan Arndts "Paradis lustgård". Hade ban kommit ihåg bönen till slut, hade han blifvit beundrad som en stor bönens man.

Så kan också skrymtaren leta upp och sjunga vackra sånger i Hemlandssångerna eller andra sångböcker och söker ofta på det sättet att gifva sig namn och sken af en god kristen. Må Herren få rifva af skrymtarekåpan, att syndaren må få se sin synd.

En bit kvarliimnad urskog i Minnesota.

På den tiden hade man icke orsak att klaga öfver brist på åhörare. Vi voro ett par predikanter, som predikade stundom två @ tre gånger om dagen sju dagar i veckan. Folket gick ofta man ur huse, män, kvinnor och barn, i ur och skur, för att höra. Man hörde aldrig, att de klagade vare sig på väder eller väglag. Och nog räckte tiden till alltid. Läsa, bedja, predika och sjunga, se där programmet för veckan. Somliga hade ott visst schibolet, såsom t. ex.: "Har.du hört, ett barn är födt." Häraf tog sig ibland någon världs-människa anledning fråga, hvilkens nedkomst det var fråga

oin, troende att det var någon ny världsmedborgare det var tal om. Eller ock sade man: "Kan du tala ett nytt tungomål?" "Huru länge skall du spjärna emot udden?" "Du behöfver också frälsas, vet du det?" "Jaså, du har blifvit ett barn på nytt?" o. s. v. Så blef det äfven klagan ibland, då känslorna begynte aftaga. Då sade man: "Far har hängt brödkorgen något högt."

Samtal om andliga ting hörde till ordningen. Någon gång hände det, att de togo ett ordentligt diskussionsämne, och var pastorn närvarande, var han ex officio ordförande. En gång gjorde jag ett besök i ett litet nybygge. Där var jag i tre dagar, och allt folket i grannhället kom dit, där pastorn var. Där blef diskussion af, må man tro. Den första kvällen voro vi uppe till tolf, den andra kvällen eller natten till två och den tredje till klockan fyra på morgonen. Den sista natten somnade jag emellanåt, då de höllo på att diskutera. När det nu hände, att de hade olika meningar oin en sak. sade de: "Pastor, hur är det?" Jag hade då tagit mig en liten blund och visste ej hvad det var fråga om och sade därför: "Gån nu hein hvar och en till sitt och låten mig få gå till sängs. Plågen icke ihjäl er stackars präst," Men de svarade: Kanhända ni kommer aldrig mera hit, så vi vilja ha någon nytta af er, medan ni är här."

Några mindre missionsplatser, som jag besökte, blefvo nästan oberörda af denna andliga brytning. Det är ju ordets predikan, som är det hufvudsakligaste medel, som skall väcka människan upp ur hennes syndasömn, och en predikan i månaden är väl litet. Sedan har icke heller hörts något vidare af i den vägen, underligt nog. Men tank nu hvilken skillnad det är för predikanten att predika, sedan folket begynt att vakna. Då får en pastor mer än

en Aron och Hur, som hålla under armarna på honom. Här äro nu bönemän, bönekvinnor — "böneböcker" af rätta slaget. De äro vid samlingslokalen i god tid, de bedja och sjunga, när pastorn kom-

mer in i kyrkan, och det ger predikanten en inspiration som känns. En klen predikant kan blifva en god talare, då han har vaket och bedjande folk att tala för. Men om folket kommer sent till kyrkan, sitter gäspande och dåsigt, männen ofta se på sina fickur, en eller annan går ut ur kyrkan under predikan, då tager det både anda och kraft från predikanten.VII.

Våra första missionsmöten, missionsresor, församlingsorganisation m. m.

Man kan egentligen icke tala om några missionsinöteii under denna tid. Det fanns då blott tvenne pastorer härute. Den ene i Willans och den andre i Himle härad. Det är icke rätt att klaga på någon, men att få dessa pastorer tillsammans till ett missionsmöte hade sina stora svårigheter. Sedan den nye pastorn anländt, var det summa tre präster i dessa trakter. Vi talades vid på ett konferensmöte oin att vi skulle ha ett missionsmöte hos den nykomne pastorn tisdagen den förste november, men den ene brodern hade fattat det så, att det var första tisdagen i november. Det året utföll icke den förste november på en tisdag, och följden blef den, att den ene pastorn koin jämt en vecka efter mötet var bestämdt att hållas. Då han kom till prästgården ocli frågade efter pastorn, upplystes ban om att denne var sjuttio mil borta i nordvästern. "Men vi skulle ju ha missionsmöte här?" "Det var förliden vecka", svarades det. Den andre pastorn lyste med sin frånvaro. Vi bestämde sedermera flera gånger, att missionsmöte skulle hållas hos den nykomne pastorn, men resultatet blef alltid detsamma, ingen pastor kom. Pastor loci fick alltså resa till sina församlingar och tala om att inga

pastorer hade infunnit sig. Att detta kändes förtretligt, må väl ingen undra på. Den ene af bröderna träffades en tid därefter, då jag frågade honom om orsaken hvarför han icke kom till missionsmötet. Han svarade blott: "Jag måste vara hemma de dagarna och taga upp potatis." Allt sedan den tiden har jag känt mig illa till mods, när pastorerna ha skolkat. Något missionsdistrikt var ännu icke organiseradt, och mail hade således inga lagar, hvarför man äfven ansåg sig kunna lefva, vara och göra hur man behagade. Efter några år installerades en pastor i vårt grannhälle, och då blef ett missionsdistrikt bildadt, som sträckte sig ända ut till Klippbergen. Nu blef det missionsmöten på fullt allvar, må ni tro. Vi vilja icke säga mera om denna tid och dessa missionsmöten. Men det må dock tilläggas såsom en förklaring, att hvarje pastor då nästan alltjämt var stadd på missionsresor och höll missionsmöten i sitt eget vidsträckta pastorat, som ofta bestod af fyra, sex, åtta, ja, tio församlingar eller missionsplatser.

Min första missionsresa i nordvästern.

Konferensen ålade mig att företaga en missionsresa ut i västern fortast möjligt, sedan jag hunnit öfverse mitt lilla pastorat, som sträckte sig öfver tre härad, samt något sätta mig in i ställningen. Tiden går fort i västern, och innan jag kunde bli färdig för resan, var det den 1 november. De vise fäderna hade sagt till mig: "Res, innan vintern inbryter, ty 'Bore' är en bister bjässe i nordvästern." Jag lämnade hemmet den förste november. Efter en dagsresa, trettiofem mil, begynte det regna, hagla, snöa och blåsa, allt på en gång, och då tänkte jag: "är detta, månne, hvad de vise fäderna kallade Bore?" Nu nödgades jag stanna öfver en dag, tills snöstormen hade rasat ut. Morgonen därpå frågade jag husvärden efter vägen till B. S. L. Han sade då: "Följ den-

na väg fyra mil, och där står en vägvisare som visar vägen dit du vill." Sedan jag lämnat mitt logi, reste jag som gubben sagt, alltjämt spejande efter vägvisaren, men fann ingen. Icke heller fanns det någon annan väg än den jag reste. Saken förhöll sig nämligen så, att där vägvisaren, som egentligen blott utgjordes af några riskvistar, stod, skulle jag tagit af vägen och rest utan någon viig alls tjugufem mil. Då jag icke kunde upptäcka någon vägvisare, vågade jag icke att lämna det lilla vägspår, som jag hade. Följden blef den, att jag kom allt längre och längre i norr, då jag skulle ha rest rätt i väster. Prärieelden hade gått fram öfver tusentals acres norrut. Marken

var kolsvart, ödslig och dyster -— ett förbrändt fält. Några förbrända benknotor lågo här och där på denna dystra slätt. Svartfåglar och gråspräckliga gamar flögo här och hvar i luften, gifvande från sig ett hemskt läte. Detta "förtjusande" panorama fick jag nöjet att betrakta hela långa dagen. Intet hus, ingen åker, intet träd, ingen sjö, ingen människa såg jag hela dagen. Ett riktigt "dödsrike". Middagstiden kom, men ingen middag kunde jag få. Törstig var jag, men intet vatten kunde fås. Det gick väl an med mig, men det var värre för min stackars häst. Till all lycka hade jag en half bushel hafre i vagnen, men icke något vatten för det stackars djuret. Efter en timmes rast fortsattes färden på den håliga vägen, på hvilken jag rest allt sedan klockan åtta på morgonen. Det var nämligen så, att flera foror, s. k. "government trains", gingo fram här hvarje vecka upp till en fästning med proviant. Jag började nu filosofera öfver saker och ting. "Är nordvästern sådan öfverallt?" tänkte jag. Skall jag i natt logera på denna prärie? Skall jag och min snälle häst få vår sista hviloplats här? Är detta min första och sista missionsresa? Har denna olycka kommit öfver mig därför, att jag föraktat goda råd och således icke är af Gud förelagd att resa? Månne örnar, gamar och korpar skola slåss om våra kroppar — min174

och hästens — då de skola hacka köttet af benen?" Dessa filosofiska betraktelser voro just icke så intressanta. Yid tretiden på e. m. tyckte jag mig se något rätt i norr; om det var ett moln eller hvad, visste jag ej. Vid femtiden närmade jag mig detsamma och fann, att det var en — skog. Här var också en stor insjö. Här fann jag äfven femton @ tjugu foror — män som skulle upp till fästningen med proviant. De utgjordes af irländare, skottar, tyskar och några yankees.

"Skolen I tälta här i natt?" frågade jag dem.

"Nej, vi skola nu taga våra 'teams' från vagnarna och resa in i skogen till ett hotell och stanna där öfver natten."

"Jaså."

"Du kan resa före in i skogen, där är vägen, som du ser."

Jag reste in i skogen en mil och kom så till ett eländigt stockhus. Jag gick in i huset och fann där en indianska. Jag hälsade och frågade, om jag kunde få hus öfver natten. Hon skakade hufvudet och gick ut. Jag stod ensam därinne en stund och gick sedan ut. Utkommen på gården mötte jag hennes nian, en fransman, och frågade honom, om jag kunde få nattlogi, mon ban svarade nej."

'".Männen här ute vid skogsbrynet sade, att ni brukade taga mot resande."

"Nej, det är icke jag, det är min granne. Kör längre in i skogen."

Jag körde cn mil till och kom så till ett annat dåligt stock-hus. Här var också mannen en fransman, hustrun en indianska. Jag frågade om jag kunde få härbärge där öfver natten. Han svarade: "Ja, det kan du få, men jag har icke stallrum för din häst."

"Men ni har ju en stor stallbyggnad där?"

"Ja, men där äro redan femton par dragare och tio till äro lofvade rum i natt."

En eländig stockhydda hade han. Jag band nu min häst vid ett staket, lade täcket på honom, köpte foder och majsVÄ RA FÖRSTA MISSIONSMÖTEN. 175

och gaf honom, och så fick han stå där under natten. Jag gick in i huset, som var fullt af formän. En stor varm spis stod midt på golfvet. Öfverallt på golfvet voro utbredda buffelhudar och andra hudar; täcken, ytterrockar m. ni. lågo spridda öfverallt. En grupp karlar sutto i en ring och spelade kort, några läste i en tidning, andra hade öl- och brännvinsflaskor, hvars innehåll de gjorde sig till godo. Några sjöngo visor, berättade historier o. 8. v., rökade och spottade, så det yrde omkring dem. Här var ett passande missionsfält för en ung nykläekt teolog. Jag var dock för feg att företaga 111ig något missionsarbete här och var glad, 0111 jag bara fick vara i fred för dem och icke blifva öfverfallen. Ingen talade något ondt ord till mig, och jag talade icke något godt till dem. Jag fick behålla min tro för mig själf, och de fingo behålla sin för sig själfva. Kvällsmaten bestod af kokt potatis och stekt

iläsk samt te och bröd med, förstås. In- -dianskan gjorde det bra, som kunde laga supé till tjugufem man. En "homestead"-bädd fanns i kojan, ocli i denna säng fick jag och en invalid ligga under natten. Frukosten nästa dag bestod af bröd, potatis, majs-ax, fläsk och te. En dollar fick jag betala för natthärbärget. På morgonen skulle jag resa vidare, men husvärden försäkrade 111ig, att 0111 jag reste i en sådan tjocka, snöväder och storm, som nu rådde, kom jag aldrig fram.

"Du måste ligga öfver här, till dess det klarnar i vädret. Intet spår till väg eller gångstig finnes heller åt det hållet, som du skall resa, och det är tio mil till närmaste hus."

"Men jag är ju tvungen att resa", sade jag.

"Vill du riskera ditt lif, så res", blef svaret.

"Är det då alldeles omöjligt för mig att resa till-—?"

"Ja, det kunde möjligen låta sig göra, 0111 du kan få en indian att göra dig sällskap och blifva din vägvisare."

I skogen strax utanför lians hus hade indianerna slagit upp sitt läger.

"Men jag kan ej deras språk."

"Jag skall hjälpa dig därmed."

Vi gingo nu ut i skogen och funno många indiantält. Fransmannen gick från det ena tältet till det andra, lyfte på luckan och sade något, men hvad, vet icke jag. Sedan han besökt sex @ sju tält, frågade jag: "Få vi ingen?"

Han svarade: "Höfdingen är icke hemma." Vi skulle nu återvända till hans hus. På vägen mötte vi höfdingen, och fransmannen frågade honom, om en man af hans folk

Meesheekeeshick, storhüfding af Chippew-stammen.

kunde få göra denne främling — pekande på mig — sällskap

till-.

"Jo."

"Hvad kostar det?" "$1.50."

"Vill du betala det?" frågar min husvärd mig. "Ja visst."

Nu var allt klappadt oeh klart. Fransmannen gaf mig ett par vinkar, sägande: "Nu kan indianen gå till fots — han

springer lika fort, som du kör. Så skall du icke betala honom, förrän I kommen fram."

"Tack, tack för vinken."

Hästen spändes för, och indianen kom. Jag begynte resa framåt, men hvart? Indianen kom och lunkade smått efter. Då nu ingen väg fanns och dimman fortfor, kunde jag icke komma fortare, än min lots behagade gå. Jag måste hålla in och sakta på gången, tills vägvisaren kom fram. Jag förstod nu, hvad den röde mannen ville, han ville åka. Jag höll inne hästen och klappade med handen på sätet, och indianen hoppade upp i vagnen som en katt. Nu kunde jag köra så fort jag ville. Vägvisaren satt vid min sida och vinkade med handen än till höger, än till vänster, och så bar det framåt. Då vi kommit halfvägs, antager jag, gaf han till ett skri. Det enda jag kunde förstå af det ban sade var: "Dakota Indians." Rätt och jämt kunde jag då skymta genom dimman en karavan af indianer komma från prärien, hvilka ämnade sig in i skogen. Jag satt och betraktade deras klädelx>-nad med litet pärlor och smycken. Efter åter ett par timmars resa gaf han ännu en gång till ett skri, pekande rätt framför oss. Jag kunde då skymta några trädtoppar framför oss. Vi kommo rätt in på en landtunga, där det var en liten viig. Annars var det en ö. Hela sträckan, som vi rest, var tio mil. På densamma fanns intet träd, ingen sten, intet gräs, ingen väg, ingen stig, intet föremål af något slag, som jag kunde förstå att vägvisaren hade någon ledning af. Men likväl hade vi, så långt jag kunde förstå, rest rätt som ett snöre ifrån fransmannens hydda och hit till denna

ö. Då vi kommo in ett stycke på ön, träffade vi på ett hus. En gumma stod i dörren, och jag hälsade på henne. Hon svarade då: "Jeg veed ikke hvad di sier, ty jeg kan ikke snakke annat än norsk."

"Jeg kan snakke norsk og."

Då frågar gumman om vi ville "ha mad." "Ja, tack", sade

jag-

"Hvad är det för en du har med dig?"

"En indian."

"Hva ska han här ?"

"Han har varit min vägvisare."

Den snälla gumman bjöd oss in, och vi fingo potatis, fläsk och bruna bönor samt te och mjölk. Indianen drack sitt te, men icke mjölken. Då vi hade spisat, fick han sin likvid, $1.50. Han såg på dem, virade sedan in dem i ett hörn af filten, grinade till och ilade sedan tillbaka lika fort som ett rådjur.

Ännu hade jag dock några mil fram till målet. Denna norska familj på ön lät sin jänta följa mig en mil, — sedan vände hon om, sägande: "Kör så och så, och då kommer du till ett hus diir borta, tu mil." Den besvärliga tjockan hindrade mig, så att jag icke kunde se något hus; men ändtligen kom jag dock dit, nästan förfrusen. Där var en norsk farmare, som åtog sig att följa mig den återstående vägen fram. Mörkret hade nu redan fallit öfver oss. Framkommen till ort och ställe sent på kvällen fann jag, att inga män voro hemma. De voro alla uppe vid fästningen och arbetade på ett tegelbruk. Detta var nu på fredagskvällen. Följande kväll skulle männen komma hem. Jag måste alltså stanna till söndagen.

Männen hade nu kommit tillbaka till sina torftiga, men kära hem och till sina kära familjer, söndagen hade inbrutit klar och ljus, och gudstjänst skulle hållas, men ingen kyrka fanns, och ingen ringklocka kallade till gudstjänst. Först döptes sex barn, som därigenom blefvo lemmar i Kristus och hans kyrka. Detta var ju också en stor högtidsakt. Sedan följde predikan, skrift och nattvardsgång, och allt folket tycktes vara glada och belåtna med besöket.

Innan jag afslutar denna lilla berättelse, måste jag dock omtala ett samtal, som jag hade med en gumma under lördagen. Hon var en af Jönköpings-läsarna. Jag satt där inför denna kvinna som inför ott, ministerium. Hennes frågor till mig voro ungefär dessa: "Är pastorn en född eller

gjord präst? Hvad är orsaken till att ni har blifvit präst? Är det brödet eller äran? Predikar ni Kristi evangelium af nödtvång eller gärna? Hvad tycker ni om pietister? Tror ni, att Waldenström är villfarande? Finnes det några barn, där ni är präst? Hvarför komma icke Augustana-prästerna oftare hit ut? Älskar Gud mera en människa, då hon är mera from och snäll, än då hon felar och faller?" Af dessa frågor kan man sluta till att gumman var kusin till mor Enfaldig. Man skulle nästan vilja antaga, att man så diir ute på utkanterna icke skulle träffa på sådana spränglärda gummor, men ja män finnas de, där man minst förmodar det. Huru jag redde mig inför detta "ministerium", behöfver jag väl knappast redogöra för för min ärade läsare. Så mycket kan jag dock säga, att gumman bad mig snarast möjligt komma tillbaka ditut. Detta anser jag vara ett godt vittnesbörd. Gumman serverade en god middag, och den bästa kryddan därvid var min hunger. Men min stackars häst fick ingen hafre; ty det lilla de hade sått hade gräshopporna skördat. Såg det fattigt, ödsligt och eländigt ut någonstädes, så var det här. Vid min återresa tog husfadern en "ponv", satte sig på den och gjorde mig sällskap en mil utåt slätten, och då han var färdig att vända om, gaf han mig följande anvisning på "vägen", som jag skulle resa: "Kör nu ett stycke rätt så, där är en 'väg', kör öfver den. Kör så ett stycke, där är en 'väg', tag den och kör rätt så —• förstår du ?"

Det var på söndagseftermiddagen klockan tre, då jag lämnade nybj'gget. Vägarna, som han gaf mig anvisning på, vet jag knappast om man kan kalla vägar. Jag skulle nu resa ett stycke åt norr och sedan "så", sade mannen. Jag

reste i norr en stund, men fann ingen väg. Höll på, till dess mörkret inbröt. Nu stod jag framför en stor insjö och kunde icke komma längre i norr. Jag vände då om, och som himlen var klar, visste jag väderstrecken. Jag måste nu gå till fots vid sidan af vagnen oeh köra och hoppades kunna komma tillbaka182

till nybygget. Då jag på detta sätt färdats ett par tre timmar, stötte jag på en liten väg med' djupa hjulspår; denna följde jag nu åt öster. Efter ett par tre timmar stod jag framför ett dike. Vid en undersökning så godt sig göra lät under natten fann jag en liten bro och gick öfver den. Då kom jag upp i ett busksnår och slutligen upp på en nyplöj-ning. Rätt som det var fick jag höra en hund skälla, och det kan jag säga min ärade läsare, att jag blef gladare, när jag hörde denne hund skälla, än om någon gifvit mig en hel stat i Amerika; ty nu visste jag, att det fanns folk, hus och hem. Slutligen kom jag upp till huset, knackade på och kom in. Och nu var jag verkligen på "lycksalighetens ö", just på samma ställe, där indianen och jag spisat middag fredagen förut, hos den norska gumman. Nu var klockan tolf på natten. På en distans af tio mil, om jag farit den rätta vägen — fågelvägen, hade jag nu färdats i nio timmar. Jag tänkte härvid på John Bunyan, som tappade sin tänkeskrift. Efter en god hvila på en simpel bädd reste jag på morgonen vidare, men hade ingen egentlig väg på tjugufem mil. En och annan riskvist stod där på den stora slätten, som skulle visa den resande väg, där ingen väg fanns. Utkommen tio mil mötte jag en präriceld, men till all lycka var icke gräset långt, och min snälle häst fick ett piskrapp, och så sprang han öfver oskadd. På kvällen anlände jag till en liten by och stannade där öfver natten. Dagen därpå — på kvällen — var jag hemma. Då jag reste, beräknade jag, att jag skulle vara hemma på söndagen — nu var det tisdagskväll. Detta var min första rekreationsresa i västern.

Pastorns månatliga missionsresor.

Den ena missionsresan på missionsfältet var den andra tämligen så lik. Man kunde nästan likna dessa resor vid en man, som drager en svensk handkvarn, eller vid en karusell.

Man for ut i väster, fortsatte så i norr, sedan i öster, så i söder och så åter igen i väster. Som vi förut sagt, låg fältet i tvenne härad. Den väglängd, som vi tillryggalade under en månad, var cirka fem hundra mil — allt på hästskjuts. Jag kom in till tvenne stora stambanor, men kunde icke göra bruk af dem. Då vi angifvit detta milantal, som vi reste med hästskjuts i månaden, ha vi icke gjort det för att synas märkvärdiga, ty det har funnits präster, som på missionsfältet rest tusentals mil i månaden. Jag tänkte ibland på den store hednaaposteln Paulus. Då han omtalar sina strapatser, säger han bland annat: "Jag har ofta färdats----."

Vi begifva oss nu ut på vår första månadsresa —• väster naturligtvis. Vi skulle nu explorera fältet, men kommo dock icke öfver bela fältet första gången. Skulle besöka en liten bv, som låg omkring trettio mil från mitt hem. Hade nu ingen häst eller vagn; tog därför kappsäcken i handen och brukade apostlahästarna. När jag anlände till nybygget, sändes bud omkring med denna hälsning: Vår nye präst är kommen. Det blir predikan hos N. N. i morgon förmiddag kl. 10. Bland andra gudstjänstbesökare var en farmarehustru, som, bärande ett årsgammalt barn på armen — en stor präktig gosse —, gått till fots från sitt hem den sex mil långa vägen till den plats, där predikan hölls. Hvad tycks härom? Jag tyckte jag hade gjort det bra, som gått trettio mil och ingenting burit utom några böcker. Men folket sade allmänt, att pastorn borde skaffa sig häst och "buggy". Efter någon tid köpte jag också häst, som var vid myndig ålder, och en buggy, som sett åtskilligt bruk. Efter ett halft års tid gick vagnen i kras. Jag hade då visserligen min myndige häst, men ingen vagn. Rida har jag aldrig kunnat med och var nu rådvill, men icke rådlös. Jag hade en granne — en prima skåning — som alltid visste råd och som alltid var villig att hjälpa. Jag gick därför till honom för att få råd och hjälp af honom, och det fick jag. Jag sade till honom: "Min gode N. H.,182

kan ni nu hjälpa mig ?" — Jag tog för gifvet, att han ville. — "Jag har kört sönder min vagn, och jag kan icke rida."

"Det är icke farligt med den saken, jag skall nog fixa det." Han mente dock icke, att han skulle hjälpa min gamla

vagn, ty den var ohjälplig, utan "fixa" till en schäs. Han hade en gammal höräfsa, på hvilken alla pinnarna voro borta, axeln afbruten och skaklarna likaså. Af ett par aspstörar gjorde han skaklar, yxade till en axel af en gärdesgårdsstör, stoppade

Dansande indianer.

halm i en gammal säck, som han lade ofvan på stören, och spände så hästen för och satte prästen på stören, sägande: "Nu har jag fixat det." Denna schäs gaf folket och prästerna i trakten anledning att göra det påståendet, att den nye prästen reste ut på sitt missionsfält på en gärdesgårdsstör, eller, som det då hette, en "fenccpost". Medan jag är inne på detta kapitel, må jag omtala köpet af min första nya vagn, en ensitsvagn. Den kostade — i den gamla goda tiden — $150. Där var ingen kur på den, ty på den tiden brukade

man icke sitt och kura. Fattig som cn kyrkråtta var jag icke betrodd på en så stor summa. Tvenne vederhäftiga män, en smålänning och en västgöte, gingo i god för mig. Vagnen skulle betalas i tre terminer med sex månader i hvarje termin. Jag minnes ännu, att jag darrade på handen, då jag skref mitt namn på reversen. Det var första gången jag anlitat en man att gå i borgen för mig. Allt gick dock väl.

Denna vagn gjorde tjänst i femton år, innan han behöfde lagas, och den befinner sig i mitt vagnsskjul ännu och kan när som helst göra en tur. Orsaken hvarför jag var så rädd för att utfärda en skuldförbindelse var den, att jag tänkte på mina tillgångar under skoltiden. Nu hade jag däremot löfte på sina modiga fem hundra dollars — fastän icke allt, som var lofvadt, inbetaltes. Men det gick ändå, det har gått, och det går ännu. Folket var mycket villigt att göra sitt allra bästa med och för prästen, fastän förmågan ofta saknades. Gud ser dock till den ärliga viljan. Verksamheten på ott nytt missionsfält är vanligen densamma som en pastor har i en äldre församling: predika, döpa, meddela nattvarden, undervisa nattvardsbarnen, besöka sjuka. Men därtill måste läggas bildandet af församlingar. Med bibeln under armen, psalm- och sångboken i handen och församlingskonstitutionen i fickan är man väl utrustad. Vi vilja då först säga något om våra första sockenstämmor och 0111 församlingens organisation. Att vid våra första sockenstämmor förekom sådant som var både löjligt och sorgligt, är lätt att förstå. Och orsaken därtill var vanligen helt naturlig.

Något om våra första sockenstämmor.

Vid dessa gick det nu till en början alls icke parlamentariskt till, som man väl kan förstå, och orsaken var belt enkelt den, att vårt folk, som nyligen kommit hit från Sverige, icke var fostradt för självstyrelse. Om ungdomsföreningarna i don

närvarande tiden icke äro nyttiga till något annat, så torde de dock ha den nyttan med sig, att man lär sig både att tala och att tiga i rätt tid och på rätt sätt. Det är dock mycket olika i olika församlingar. Det finns församlingar, där det är nästan omöjligt att få någon till att yttra sig. Det är hart när omöjligt att vänja dem vid att begära ordet och stå upp, då de vilja tala. Ofta blir mannen så förlägen, att han tappar bort det han skulle säga. Någon gång händer det, att han blir rörd i sinnet, ja, arg, och då går det på tok. Många vilja tala, men då alltid två och två eller två och tre, sittande i bänken. Ibland händer det, att två, tre @ fyra stiga upp och tala på en gång. Om då ordföranden tystar till dem och säger: "blott en i sänder bör tala", då tolkas det så, att de icke få säga något alls. Ibland måste ordföranden bedja någon att föreslå och sedan någon att understödja förslaget, men det går knappt ändå. Parlera vilja de dock. Då jag ibland efteråt har frågat någon mera förståndig man: "Hvarför sade ni ingenting på stämman? Någon måste ju säga något, annars kommer man icke till något resultat, något beslut." Så har han vanligtvis svarat : "Nej, det ville jag ej; ty då är det liksom jag ville framstå och synas vara något — andra tycka på det." Men då stämman är afslutad och de komma ut på kyrkbacken, då må ni tro att där blir diskussion af. Nu börjar man prata utan all ända. "Så och så skulle det varit, så och så skulle de ha gjort, så och så skulle de lia beslutat; men jag ville ingenting säga, annars förstod jag nog, huru det -skulle varit, och om ni gjort så och så, då hade det blifvit bra." Ofta händer det ock, att man på en stämma fattar ett, två eller tre beslut, och så kommer man på nästa stämma och vill ha något helt annat, och då ignorerar man hvad som är gjordt förut och fattar nya beslut, utan att saken dessförinnan upptagits till ny behandling. Våra protokollsböcker kunna visa

åtskilligt i den vägen. Men det blir bättre med tiden. Några gubbar bruka aldrig bevista någon sockenstämma; men så äro de så mycket käcka-

re uti att klandra det som är gjordt på stämman. Somliga komma en eller två timmar efter den tid, då stämman skulle börja; somliga lämna stämman en timma, innan den är slut. Sådant visar icke ett rätt församlingssinne. Någon gång bänder det, att någon rabulist ställer till oreda, "en storm i ett vattenglas".

Bör då en pastor blanda sig i saker och ting, som förehaf-vas på en sockenstämma? För vår ringa del tro vi det icke. Den pastor, som endast söker att leda stämman, så godt han förstår, tager omröstning, då saken är utagiterad, och är så neutral som möjligt, håller sig bäst och längst i sin församling. Men den pastor däremot, som vill blanda sig uti allt, vill vara "styrpinne" där och då det icke behöfs, vill att allt skall göras och låtas, som han finner för godt, han får alltid en stor del af folket emot sig.

Jag minns ett tillfälle, då jag ville säga min mening i en sak. Det var angående ett staket omkring kyrkogården. Somliga ville ha det af järntråd, somliga af bräder, andra ville ha hälften af hvardera. Jag sade då min mening om saken, och följden blef den, att jag fick mer än halfva församlingen emot mig. Till all olycka kom jag att vara i minoriteten. Efteråt var det flera, som frågade mig: "Huru gick det med pastorns staket ?" Jag blef snopen och tänkte som så: då det berör jord och värld, trä, järn och stål, så skall jag visst hädanefter låta församlingen själf bestämma, "hvar skåpet skall stå." En annan gång lyckades det dock bättre för mig. Det var nämligen så, att en liten församling hade köpt en ringklocka för sin kyrka. Nu blef frågan den: för hvilka skall klockan brukas, för alla som önska dèt ? En subsription hade upptagits i staden, och många hade bidragit ganska frikostigt. Länge diskuterade man frågan, men kom icke till något resultat. Då sade jag: "Jag har ingen rätt att föreslå, men hur vore det om ni sade, att vi lämna klockan till bruk för alla, hvilkas anhöriga önska det, utom för sådana som uppenbart smädat Gud

och hans ord, självfspillingcn och krögaren?" Och det förslaget antogs.

Församlingsorganisation.

Ett af det hufvudsakliga, som en pastor bör föra med sig, sade vi, är en församlingskonstitution; ty den är ju vår kyrkolag, enligt hvilken våra församlingar måste både organiseras och sedan ledas både i fråga om lära, lif och disciplin o. s. v. Niir folket då är samladt för att bilda en församling, uppläser pastorn konstitutionsförslaget i ordningsföljd, artikel efter artikel, paragraf efter paragraf, moment efter moment. Det föreslås och understödjes vid hvar och en paragraf för sig, omröstning tages och det svaras ja. Då denna kyrkolag iir väl uttänkt och i enlighet med vår lutherska kyrkas bekännelse, så förekommer det icke gärna, åtminstone högst sällan, att någon gör någon anmärkning emot densamma. I den gamla tiden var det högst sällan,, att någon härute på landet i nordvästern var medlem af något hemligt sällskap, hvarför den sjätte artikeln, andra momentet, antogs lika väl och lika oanmärkt som det öfriga. Icke blott de flesta af folket, utan äfven mången ung pastor har litet läst och litet tänkt på denna kyrkolags innehåll. Huru många af våra församlingsmedlemmar iiga väl denna konstitution? Huru många läsa och begrunda den? Huru många efterlefva den? Särskildt hvad pastor och kyrkoråd angår ? Vi bara fråga ? Vi ha diakoner, som varit församlingsmedlemmar i öfver trettio år, hvilka då det en gång blef fråga om synoden, frågade: "Synoden, hvad är det?" Man blir förargad, om vi säga: "Vi präster ha en lag, som vi måste efterfölja, nämligen församlingskonstitutionen, och denna lag gäller också hvarje församlingsmedlem." Om pastorn köper några dussin konstitutioner och utdelar dem gratis till församlingsmedlemmar, så är det mången soin sätter lika stort värde på den, som man sätter värde på en tid-

ningsannons, som handlar om patentmediciner. livad jag säger, är sant. Detta märkes tydligast vid intagning af medlemmar i församlingen, när disciplin skall öfvas och vid pas-, torsval. Man kunde nästan vilja likna denna kyrkolag vid de tio Guds bud — goda regler och rättesnören, men vi kunna aldrig uppfylla den. Då en liten församling skall stiftas i ett nybygge, är det vanligt, att de som ingå gärna önska att så många andra som möjligt äfven måtte ingå. Detta har ofta till följd, att en och annan kommer in, som hellre borde blifva

utanför församlingen. Konstitutionen är god, om man den rätteligen brukar. Det må vara godt och väl att man organiserar en församling, men föga är därmed vunnet, 0111 den icke kan få någon lärare — kanhända på flera år. Sedan dc intagits i konferens och synod, börjar man strax att taxera dem med 25 @ 30 cents per kommunikant. Är sådant rätt, då de ingen pastorsbetjäning kunna få, eller på sin höjd blott en gång i månaden eller en gång hvarannan månad ? Men om det vore bättre att lämna dem i vida fältet utan någon organisation, vågar jag ej påstå. Sedan en församling iir bildad,

få vi vanligtvis kallelse att besöka dem så ofta vi kunna. Möjligen är församlingsbildandet under dessa omständigheter äfven en skyddsmur emot dem som vilja uppäta vårt folk.

Då vi hade gått öfver fältet en gång, förstodo vi, att vi hade ett godt utrymme att röra oss på; oeh de första tio åren var där ingen predikant, som gjorde oss fältet stridigt. Vintern var i annalkande. Folket hade vintern förut blifvit så uppskrämdt af den tre dagar rasande snöstormen, att då det började snöa, trodde de att det var fråga om lifvet. Många hade under den förra vintern förfrusit händer oeli fötter, och mången hade satt lifvet till. Mången sade därför till mig, att då det blir vinter, kan icke pastorn resa — och dukade så upp den ena gräsliga snöstormshistorien efter den andra, om huru många som fruso ihjäl än här, än där. De jagade upp min fantasi så, att så snart jag såg några snöflingor komma seglande ned, trodde jag att det var frågan om lifvet. De hade så fullproppat mig med dessa skräckinjagande historier, att jag såg ett dödsteckcn i hvarje liten snöflinga.

Denna demon följde mig under flera resor. Slutligen ville jag ha reda på hvad det var för en ande. En man hade gått till sin granne, som bodde blott några stenkast från hans hem; han satt på en gärdesgård död, då de om morgonen funno honom. En annan gick ut till sitt stall och for vilse emellan stallet och huset och dog under natten. Ett brudpar skulle in till staden och låta sammanviga sig, men kommo aldrig till staden, utan fingo sin död i en snödrifva. En man, som varit borta och nu skulle hem, hade kommit nära sitt hus, men frusit ihjäl oeh hittades först på våren. Då de skulle ut med plogen, funno de honom på åkern. Två män med hvar sitt par oxar skulle ut och hämta ved. Det var blidt, godt väder, då de reste ut, mon så begynte snöstormen, innan de fingo fullt lass. De skulle nu vända mot hemmet, men vinden var dem emot, och oxarna nekade att gå. De spände då ifrån och läto oxarna drifva, dit de ville. Karlarna gingo med vinden i hopp

om att träffa på ett hus eller också järnvägen söderut. De gingo några mil, och så funno de, som de tyckte, en stor snödrifva på den stora slätten. Det var ett halmstall. Man sätter några störar i marken och bekläder dessa utomkring med halm, detta utgör en stallbyggnad för kreatur. De två männen gingo in där och lade sig jämte kreaturen. Där måste de stanna två och ett halft dygn. Snöstormen begynte då att aftaga något, oeh de gingo ut. De fingo då se en skorsten sticka upp ur en snödrifva och gingo dit, ropade ned genom röret och frågade, om där var folk nere i jordkulan. Folket där nere gaf svar och sade att de icke kunde komma ut. Dörren gick utåt och snön hade lagt sig utanför dörren. De två männen började nu arbeta med snödrifvan för att få upp dörren. Så blefvo både männen och folket i källaren räddade. Denna händelse har berättats för mig af en af de två männen, som uppehöllo sig i halmstallet två och ett halft dygn. Sådana exempel äro icke enastående i nordvästerns historia.

Nu kom demonen öfver mig igen. Ilan hviskade i mitt öra på följande sätt: "Du hör nu hurudana vintrarna äro i västern; du har fått många goda råd af folket att icke företaga några resor om vintern; du bör icke förakta goda råd; ditt lif är dyrbart, du har icke rätt att onödigtvis förspilla det. Hvad tjänar det till, att du tillsätter ditt lif i en snöstorm? Att vara öfverdådig och äfventyra sitt lif är icke rätt, icke kristligt. En öfverdådig människa går det på ändalykten illa." Sådant och mycket mer talade denna röst i mitt inre, och jag måste medgifva att den talat rätt. Men då jag nu började resonera öfver hvad som sagts och var mycket tvehågsen om hvad jag borde göra, och äfven kände mig mycket orolig, framträdde en genius, som började tala till mitt inre på följande sätt: "Är du en sann kristen? Tror du på Gud och hans nådefulla försyn? Är du viss på din gudomliga kallelse? Är du viss på att du går Herrens ären-

den ? Har ieke Herren bevarat Daniel i lejonkulan och de tre männen i den brinnande ugnen och lärjungarna på ett stormande haf ? Hvar är din tro ? Den som vill behålla sitt lif, han skall mista det. Men på eder äro till och med alla huf-vudhåren räknade", Matt. 10: 30—39. Då denna röst i mitt inre talat ut, vaknade jag liksom ur en dvala. Jag blef åter trygg, lugn och glad och fortsatte regelbundet mina månatliga resor, vinter så väl som sommar, i ur och skur, och hälsa, lif oeli lem har Herren bevarat allt hitintills.

Min klädedräkt var dock denna tid ytterst otillräcklig för att möta "Bore". Jag hade ingen päls, ingen skinnfäll, inga goda öfverskor, inga varma handskar. Ännu hade jag ingenting fått af min pastorslön. Om jag fick något alls och huru mycket af det som]öfvats mig, det låg ännu i det ovissa för mig. Betrodd var jag ej, och borgen har alltid varit det allra svåraste för mig att anlita. Jag lyckades dock att få fatt i en femdollar, och för den köpte jag mig en buffelhud. Nu kände jag mig värm om fötterna och, uppriktigt sagdt, jag tackade min Gud många gånger för denna persedel. Efter jul erhöll jag något af min pastorslön och köpte mig nu en god buflelpäls. Händer och fötter fingo äfven en något varmare beklädnad såväl som ock själfva hufvudet.

Liksom det icke lyckades bra med min första vagn, så lyckades det ieke heller väl med min första släde. Den var hemmagjord förstås. De små pinnar, som stodo upp från medarna till lådan, stodo nästan rätt upp och ned, och det hela såg ut som en stor låda. Det gjorde, att släden stjälpte esomoftast vid en aldrig så liten lutning åt den ena sidan, hvarför jag ofta måste gå vid sidan oeh hålla i den, så att den icke skulle stjälpa. Efter någon tid fick jag en förbättrad upplaga, det vill säga, den gamla släden blef lagad så, att jag slapp att gå och hålla i den. Den följde mig också sedan på mina resor i femton @ sexton år —. Folket bevisade mig all den aktning, vördnad och tjänstaktighet, som någon prost i Sveri-

ge skulle kunna göra anspråk på. En skåningeguniina kallade mig också alltid för prost. Jag varnade henne tidt och ofta, men det hjälpte ej.

Huru en pastor blir betitlad.

Tilltalsorden eller titlarna voro högst olika på den tiden, och ofta voro de löjliga nog, såsom t. ex. prost, körkharre, präst, han, mäster, du, de, med flera. Att försöka göra någon anmärkning häremot och rätta på det orätta var helt enkelt lönlöst. Somliga voro så pass "svenska", att de lyfte på hatten eller mössan och hälsade vänligt, men andra voro så pass "amerikaniserade", att de lämnade sådana artighetsbetygelser och komplimanger utan afseende. Ibland kan en pastor få en komplimang, som är af tvetydig beskaffenhet, såsom: goddag, herr pastor! Men det ena såväl som det andra får man låta gå utan anmärkning. Dock, de allra flesta hälsade Tän-ligt. Men då pastorn hälsade någon, som ban mötte på vägen, hände det ofta, att ban icke erhöll något hörbart svar. Det kan väl hända, att de mente lika väl ändå. Pastorn mötte dock ieke ofta sådana som t. ex. barsebäckarna i Skåne, om hvilka det berättas, att de aldrig höllo åt sidan för någon, vare sig kung, präst eller klockare. Berättelsen om barsebäckarna har jag fått af en genuin skåning, och lyder den i sin helhet sålunda. Det var fyra @ fem barsebäckare, som skulle resa in till staden med hvar sitt lass spannmål. De mötte ett ekipage på vägen, och kusken ropade till dem och sade: "Barsebäckare, kör ur vägen, prosten kommer här! Den forman, som var före, svarade och sade: Ingen barsebäckare kör ur vägen för någon prost, men hade det varit klockaren, kunde det händt. Det sista var naturligtvis ironi. Då steg klockaren upp i vagnen — en liten stackare, knappt fem fot lång — tog hatten i näfven och ropade högt: klockaren är med. Då vek barsebäckaren något åt sidan.

Pastorn känner sig alltid nöjd och glad i sin verksamhet.

Att det är en stor Guds nåd att kunna känna sig nöjd och belåten med sin ställning, med sin verksamhet här i lifvet, förstår man väl. Ar en människa oviss om sin kallelse, missbelåten med den verksamhet, som hon har, och längtar efter någonting annat, så känner hon sig högst olycklig i detta lifvet. Yi kunna icke anse en dylik ostadighet annat än som ett syndastraff. En vagabond måste vara den mest olyckliga människa, utan sysselsättning, utan hus och hem. Kain blef en sådan efter brodermordet. Ostadig och flyktig skall du blif-

i

va på jorden, var Herrens dom, 1 Mos. 4 : 12. Det förnöjsamma sinnet, hvilken stor Guds gåfva är det icke! Mången är rik i stor fattigdom, och mången är fattig i all sin stora rikedom, Ords. 13: 7. Om vår Herre Gud hade gifvit mig ett sådant privilegium, som han gaf Salomo, och jag fått välja emellan tre ting: Antingen kung, millionär eller präst, så hade jag icke tvekat ett ögonblick att begära det sista — präst. Det drog dock så långt ut på tiden, innan min åstundan att bli präst förverkligades, att nästan allt hopp var ute. Så brukar dock Gud ofta handla med de sina. Hans vägar äro out-rannsakliga och hans domar obegripliga. Alla Herrens vägar äro godhet och sanning för dem som hoppas på honom.VIII.

De ministeriella handlingarna.

Barndop.

Denna förrättning iir liitt att utföra. Den är icke ansträngande,, icke bekymmersam. Man har kyrkohandboken att följa, behöfver icke att bereda sig för denna funktion såsom för en predikan, behöfver icke frukta, att man far vill, blott man ser efteF, så att man läser det rätta stycket, som har till öfverskrift: Barndopet. Det har händt ibland, att. pastorn kommit att göra en blunder, så att han börjat läsa vigsel formuläret, då han skulle döpa ett barn, eller också tvärtom : börjat läsa dopformuläret, då han skulle viga ett par. Det har verkligen händt någon, gång, säges det, att en pastor blifvit så konfys, att han gjort detta fatala misstag. Svårast torde det dock ha klints för det unga brudparet, då pastorn började läsa på dopformuläret, sägande: "Käre kristne! Genom Guds ord veta vi, att alla människor födas med synd" o. s. v. Vid ott sådant tillfälle lär en af brudtärnorna, som var fyndig, rådig och modig, hafva sagt: "Käre pastor, det är en brudvigsel." Att en pastor blir lite snopen och förlägen, då han råkar göra ett sådant miserabelt misstag, det faller af sig själft. Men är han bara högt Uinl, har högt anseende och äfven höga tankar om sig själf, då vågar ingen göra något

väsen af en så obetydlig sak, utan man säger: "den myckna lärdomen har gjort pastorn så där tankspridd." Det blir då snarare till hans beröm och till hans fördel än till hans nackdel. Men skulle det bära så till, att pastorn, som gör ett dylikt misstag, är en fattig, simpel landtpastor, då gör man mycket väsen af hvad man annars anser som en bagatell.

Denna handling, då prästen tager vatten med handen tre gånger och gjuter på det lilla barnets hufvud, under det ban uttalar den treenige Gudens namn, denna handling, så ringa och betydelselös som den ofta synes inför människors ögon, är dock en viktig och betydelsefull handling, genom hvilken barnet upptages i Kristi gemenskap. Men hvem ser och förstår hvad som här försiggår med det lilla barnet? Och vi ville tillägga : huru många i vår rationalistiska och reformerta tid tro, att en nv födelse ofvanifrån verkligen sker i dopet, en pånyttfödelse af vatten och Ande, och att människan icke kan ingå i Guds rike utan denna fiklelse ? Joh. 3: 5. Vi fråga ännu vidare: huru många inom kristenheten, ja, inom den lutherska kyrkan, tro dessa Jesu ord i Joh. 3: 5 ? Vi befara, att det är gn.ska få, som se Guds Andes närvaro och verk i dopet, och dessa våra farhågor grunda vi på den stora liknöjdhet, tanklöshet och försummelse, som så många ådagalägga, i det att de låta barnet vara odöpt i veckor, månader, ja, år. Det händer icke sällan, att man alldeles uraktlåter att föra barnet till det heliga dopet. Denna likgiltighet och försummelse, så klandervärd den än är, är kanske icke så besynnerlig, då man besinnar, att vi omgifvas på alla sidor af reformerta och separatister. Dessutom äro vi alla af naturen "reformerta.' Såsom vi sjunga i en af våra psalmer:

"Vårt förnuft förblindadt är, • mörker all vår själ betäcker, om din Ande ej är när, som nvtt ljus i henne väcker.

Då något barn dör, som ej erhållit dopet, hör man icke att föräldrarna sörja eller beklaga sig däröfver, utan de söka hellre intala sig själfva den falska tröstén, att Gud väl icke kan fördöma sådana små barn." Men vi lefva också -i detta "frihetens förlofvade land", Amerika, där "mången inbillar sig ha frihet att göra och låta som han

behagar, enkannerligen då det gäller kyrka och religion, församling, ordet och de heliga sakramenten. Huru många af våra landsmän är det icke, som komma hit, hvilka aldrig bry sig om att förena sig med någon kristlig församling, högst sällan träda in i en kyrka på en söndag för att höra Guds ords predikan och aldrig gå till Herrens heliga nattvard. Hvad månne dessa tro om det heliga dopet? Man märker ofta deras likgiltighet, för att nu icke säga förakt, i fråga om dopet på det sätt, på hvilket de anmäla för pastorn att de ha ett barn, som de önska döpt. Det kännes visserligen icke ljuft att döpa ett barn, hvars föräldrar ådagalägga den yttersta kallsinnighet med afseende på barndopet, men på samma gång kunna vi pastorer, med vår uppfattning, tro oeh bekännelse om det heliga dopet, att det är grundadt på Guds heliga ord och är ett nådemedel, icke gärna neka barnet dopet.

Dessa skuggsidor, dessa mörka drag hos vårt till detta land invandrande lutherska folk, hvilka vi nu tecknat, äro dock lyckligtvis ännu icke så allmänna. I regeln hyser man dock vördnad för de heliga sakramenten. En och annan, som haft ett sjukt barn och fruktat att det skulle dö, innan någon pastor kunde anlända, har själf gifvit barnet nöddop, hellre än att det skulle dö odöpt, hvilket visar, att de trott på betydelsen af det kristliga dopet. Dock har sådant händt endast några gånger under min trettioåriga verksamhet som pastor.

Att mången ännu har någon tro på dopets betydelse, välsignelse och nödvändighet, finner man vidare däraf, att då de anmäla dopet, säga de: Jag ville ha "kristnadt" mitt barn. "Kristnadt" — således erkänna de, att barnet icke är ett kris-

tet barn, förrän det erhållit det heliga dopet. Somliga mödrar bruka säga efter dopaktens slut: "Så är du då ett Guds barn, du lilla söta, rara", och så trycker hon det till sitt bröst och kysser det ömt. Rationalismen och separatismen ha dock svårt för att alldeles utplåna tron på och öfvertygelsen 0111 dopets betydelse, kraft och välsignelse.

Då vi sade, att många föräldrar visa mycken likgiltighet, för att icke säga förakt, för dopet, så mente vi gifvetvis sådana föräldrar, som ställt sig utom församlingen. Dessas antal ökas tyvärr år från år. Här må det tillåtas mig omtala något som förekom mig rätt sorgligt. På en af mina första resor i nordvästern hände det, att en svensk man talade med mig 0111 att ban hade ett barn, som hans hustru önskade få "hälldt lite vatten på." Jag såg på honom med stora ögon och frågade hvad han mente med ett sådant tal. "Ja", sade ban, "min hustru önskar, att prästen ville "hälla lite vatten på vår baby."

"Är det blott frågan om att hälla något vatten på ert barns hufvud, så kan ni ju själf göra det."

"Ja, men vi ville, att prästen skulle gifva ungen ett namn."

"Det kan ni också själf göra, och troligtvis har ni redan tänkt på ett namn, som ni vill gifva barnet och tilltalat det med ett namn — vare sig det nu är Hans, Nisse, Pär eller Pål."

Under samtalet kom brodern till den underlige mannen och hörde på. Efter att hafva gifvit mig cn vink sade ban: "Kom hit bort, så får jag tala med pastorn." Vi gingo litet afsides, och brodern sade: "Disputera icke med min bror om barndopet, ty då blir det troligtvis icke något dop af." Jag svarade då brodern: "Om karlen vill tala reson och icke tala så föraktligt och försmädligt om barndopet, så skall jag visst icke kasta ut någon stridshandske och skall hvarken diskutera eller disputera med honom om dopet." Jag återvände till mannen, som bedt mig om att hälla vatten på hans barns hufvud, och han upprepade nu samma dumheter, och jag svarade

honom ungefär som jag svarat förut. Hans hustru hade nu kommit ut till oss, där vi stodo på hvar sin sida om ett staket. Hon började nu att gråta, men ban förblef lika halsstarrig som förut. Min fråga blef då kort och godt denna: "Vill A. ha döpt sitt barn, så skall jag döpa det, annars gör det mig precis detsamma."

"Jo, min hustru vill det."

"Vill icke ni det?"

"Jag är lika nöjd hvilket."

"Äfven jag är lika nöjd hvilket."

Hustrun stod och grät. Jag frågar då A.: "Tror ni icke på dopets nvtta och välsignelse?"

"Nej, icke på ett spcnabarns dop."

"Hvarför icke?"

"Jo, ty barnet kan icke minnas, att det är döpt ?"

"Tror iekcA., att han själf är döpt?"

"Jag vet det icke, ty jag kan icke minnas, när jag döptes."

"Ni är ju född i socknen N. N. i länet N. N. i gamla Sverige? Eder pastor där hemma förde kyrkoböcker, och så kunna väl edra föräldrar samt dopvittnena intyga, att ni är döpt?"

"Nej, jag minnes icke, när jag döptes."

"Tror icke A. något mer än livad ban minns ?"

"Nää."

"Minnes A., då han blef född?" "Nää."

"Då kan icke A. vara viss på att den kvinna, som ni nu kallar för er mor, är verkligen er mor. Det kan ju hända, att en "tattarekäring födt er och någon sedan kommit och tagit hand om 01'."

Någon torde fråga, till hvilken bekännelse herr A. hörde och det rättaste svaret torde blifva, att han ingen bekännelse alls tillhörde. Baptist var han icke, och lutheran var han knappt till namnet ens. Då ban var i sällskap med baptister, var ban en mycket stark "lutheran", då han var ibland

lutheraner, var han en mycket stark baptist. Hans nöje var att alltid säga emot — "hans mun oeh hand var emot hvars mans", 1 Mos. 16: 12. Vi ville någorlunda fullständigt teckna denna tilldragelse, så att man må förstå, att vi icke öfverdrifvit saken, då vi i det föregående omtalade huru mången ringaktar, ja, föraktar dopet.

Då en pastor skall förrätta ett barndop, känner ban lika mycket som vid de andra ämbetsförrättningarna, att det nr en helig handling, och att han är en Herrens tjänare, som å Herrens vägnar oeh på hans befallning döper barnet. Men ofta förekommer sådant nyss fore dopakten, som iir ägnadt i>tt fresta honom att le. Det har förekommit under min tjänstetid ganska ofta, att då fadern kommit fram för att anmäla sitt barns dop och pastorn frågat honom, när barnet var födt. han begynt tänka efter, stryka sig ett tag för pannan, rifva sig lite bakom örat, men varit oförmögen att riktigt komma ihåg dagen. Barnet var fjorton dagar som i går, eller nästa onsdag blir det jämnt tre veckor, eller fem veckor från i går var barnet födt. Någon gång kan man få det komiska svaret: "Glutten föddes den där dagen, då det var så förfasligt kallt", eller "jäntan kom till, då clet regnade, som om himmelen varit öppen". Är pastorn något glädtig af sig eller humoristiskt anlagd, så frestas had nog att dra lite på smilbandet. Ibland händer det, när mannen blir konfys mod afseende på barnets födelsedag, att ban säger: "Jag skall gå bort och fråga mor." Det vanliga är, att hustrun är ganska säker på dagen, då barnet föddes; men en och annan gång har det händt, att äfven hon glömt dagen och med förlägenhet svarat: Det har bestämdt fallit mig ur minnet, men i morgon blir barnet jämnt en månad. Om nu icke pastorn har almanackan med sig eller någon kalender, så kan det blifva kvistigt nog att hitta det rätta datot. Efter många sådana små äfventyr had jag, att fäder, som hade ett barn, som skulle döpas, skulle skrifva upp barnets namn och födelsedag på en papperslapp. Somliga efterkom-

mo min uppmaning till cn dol. De hade skrifvit upp barnets namn, Jöns, Hcåkan, Pär Johan, Hans Petter eller om det var en tös, Brita Stina, Anna Johanna, Bertha eller Kajsa; men födelsedagen hade de glömt att utsätta, och så befunno vi oss i samma dilemma som förut. Högst få ha kommit till mig på lördagen och anmält, att de önskat få

sitt barn döpt på söndagen. Det finnes många tokiga saker i denna världen, och äfven många tokiga namn. Det finnes föräldrar, som gifva sina barn de tokigaste namn de kunna hitta' på. Skola de uttala namnet, blir det tokigt, och skrifva de det, så blir det ofta värre. Pastorn behöfde föra med sig, då han är ute på dopförrättning, Ekbohrns ordbok, 23,000 främmande ord och namn, och dessutom "Webster's unabridged", och det skulle kanske ändå icke räcka till. Vi minnas ett fall, då en fader skulle angifva barnets namn. Det var en gosse, och han skulle ha fyra namn. Det gör detsamma hvad de tre första namnen voro, det fjärde var: Bull. Jag afrådde fadern att gifva sin gosse ett sådant namn, emedan om gossen fick lefva och kom ut bland barn och ungdom, han kunde få förtret och ledsamhet för sitt namns skull, men fadern var envis och mente, att namnet väl måtte duga för hans son, då världens störste violinist bar detsamma. Jag var nu rådlös med gubben och måste ge efter och döpa barnet med detta, som det tycktes mig, vedervärdiga namn.

Ett annat fall må äfven omtalas. Det hände i en liten annex-församling. En ung kvinna kom fram till mig med ett litet barn på armen och frågade om jag ville döpa deras barn.

"Ja, är det ert barn ?"

"Ja,"

"Är fadern till barnet här?"

"Nej."

"Hvar är han ?"

"Hemma."

"När är barnet födt?"

"Ja se, det vet jag icke."

"Vet ni icke, när ert barn är födt?"

"Det är just icke värt."

"Hvems är det då?"

"Vi ha fått det."

"Hvad heta föräldrarna till barnet?"

"Jag vet icke riktigt, men jag tror hc heter Halvor."

"Och modern då?"

"Ja, hon är död."

"Ja, men hon hade väl ett namn, medan hon lefde?" "Jag tror hon hette Gungel."

När jag nu skulle skrifva ned namnen på barnets föräldrar, ropade den unga hustrun: "Det är vårt barn, vi ha fått det." "Det vill säga, I ban fått det som ert fosterbarn." "Ja, men nu är det vårt barn, och vi vilja ha det döpt i vårt namn."

"Det kan då aldrig ske. Om jag skall döpa barnet, så döper jag det i den treenige Gudens namn."

"Ja, men pastorn skall skrifva det i vårt namn." "Det vill säga, i dopattesten viljen I stå såsom barnets rätta föräldrar ?" "Ja, just så."

"Vet ni om barnet har fått något nöddop?" "Det vet jag icke."

Så rådvill vet jag mig aldrig varit, då jag blifvit ombedd att döpa ett barn. Den unga kvinnan bad mig med mycken ifver, att jag skulle döpa hennes barn. "Har ni några dopvittnen?" "Ja, behöfs det?"

"Jo jo män, nog må ni ha ett par dopvittnen." "Ja, jag skall gä bort och fråga Johan och Johanna." Jag beslöt mig ändtligen för att döpa det lilla barnet, fastän jag ieke kunde få någon bestämd uppgift när det var

födt och icke heller någon visshet om huruvida det erhållit nöddop. Men om det också fått nöddop, tror jag dock icke att jag begick en synd genom att döpa det. Må dock de, som ha ett barn, som de önska få döpt, antingen det är deras eget eller det är ett fosterbarn, taga reda på dagen när det är födt, om det erhållit nöddop, och framför allt, då det är adopteradt samt namnet på dess föräldrar.

Det hände en gång, då jag skulle döpa ett barn och frågade fadern efter namnet på faddrarna, att han svarade: "Jag har inga."

"Har ni inga faddrar?"

"Nej, vi föräldrar äro självfva faddrar."

"Ja, men åtminstone ett par dopvittnen borde ni ha."

. "Vi äro självfva dopvittnen."

Fadern var en förståndig man, och ban tänkte utan tvifvel på det förhållandet, att det är ytterst få, oin ens någon, af faddrarna, som göra något för barnets kristliga uppfostran. Ett par dopvittnen kunde han dock ha skaffat, och jag kände det svårt att han nekade. Det var också mången som drog sig för att stå fadder till ett barn, kanhända särskildt om barnets föräldrar voro mycket fattiga. De flesta hade icke klart för sig skillnaden emellan faddrar och dopvittnen. Nu ha vi fått vår kyrkohandbok ändrad så, att inga faddrar behöfvas och inga löften behöfva gifvas. Det enda som behöfs är dopvittnen. Enligt den nya ordningen var alltså denne man en "framstegsman." Någon gång hände det, att fadern önskade ge pastorn något för hans besvär — 25 eller 50 cents. I nybyggena den tiden rådde dock stor fattigdom, och det inträffade ofta, att då pastorn döpte ett litet barn, stodo tre @ fyra små och sågo på. Dessa voro ofta ganska trasiga, ja. stundom halfnakna. Och merendels voro de barhufvade och barfotade. Någon gång kunde väl ett eller ett par af dem ha ett par s. k. skor på fötterna, men dessa voro så utslitna, trasiga och lappade och ofta fästade vid fötterna med trådar

och band, att man knappt visste hvad det var, som de hade på fötterna. Att nu stå och se på dessa små trashankar, då man förrättade dopet, och sedan efter slutad tjänstförrättning blifva erbjuden 25 eller 50 cents, det gjorde att prästen, om han hade hjärtat på rätta stället, och det därtill var ett rätt hjärta, icke gärna kunde eller ville mottaga något för sitt besvär. Jag sade därför ofta vid dylika tillfällen till fadern, då han bjöd mig några cents: "Det kan ni behöfva för att köpa skor till den lille eller några yards kalikå till den lilla för. Mer än en gång kände jag det så, att jag hellre velat gifva 50 cents eller en dollar till ett plagg för de små fattiga barnen, och det hände väl också en och annan gång, att jag gjorde det. Någon gång kände fadern sig så glad öfver sitt välskapade barn och däröfver att det i dopet blifvit Guds barn, att han nödgade mig att mottaga en 50 cents och någon gång en hel dollar.

Då föräldrarna tillhöra församlingen, kan man viil icke säga, att det är deras plikt att gifva något för de ministeriella förrättningarna, men då de flesta af våra pastorer ha rätt små lönevillkor, kan det ofta både vara behöfligt och kännas rätt tacknämligt att få en liten skärf vid dylika tillfällen. Det säges, att våra norska bröder ha för regel att gifva prästen en dollar för ett barndop — och de ha icke blifvit fattigare därför. Ett exempel på en verkligen snål man må hiir anföras. Han tillhörde icke församlingen. Sedan jag förrättat dopet, kom han fram till mig och frågade: "Hvad är jag skyldig för ert trubbel?"

"Trouble? Å, jag vet icke. Vill ni gifva något, så får ni, annars får det vara." .

"Nej, säg hvad jag blir skyldig för ert trubbel ?"

"Vill ni gifva något, så får ni, annars får det vara."

"Nej, säg hvad jag blir skyldig för ert trubbel ?"

'Vill ni gifva något, så tar jag emot det, annars får det vara jämnt oss emellan."204

"Är jag då icke skyldig pastorn något för hans trubbel —?"

"Nej!"

"Ja, då ska ni ha tack för ert trubbel."

Mannen var en förmögen farmare, som ägde en half sektion land. Han kunde haft råd att gifva en dollar för besväret.

När vi nu kommit in på detta kapitel, vilja vi säga vår mening. Har farmaren och vårt folk i allmänhet uppnått en välbärgad ställning och några blifvit förmögna, då vore det väl icke ur vägen, om de gåfvo sin pastor en dollar eller två vid barndop och begrafningar, särskildt om pastorn har blott $4 @ 500 i lön och kanhända själf håller sig med boställe. Herren skall hålla dem räkning därför. En gång blef jag ombedd att komma ut och döpa ett barn. Jag hade 10 @ 12 mil att fara. Det snöade och blåste så kallt, att man icke kunde taga sig fram med hästen, hvarför jag måste anlita mina skidor. Det var 30 graders köld och nordvästlig vind och motvind. Fadern till barnet, som skulle döpas, var välbärgad. Om han gifvit pastorn en femma för hans besvär, hade det nog icke varit för mycket, men då han icke bjöd rrfig något, så — "tog jag icke något." "Du skall icke binda munnen till på oxen, som tröskar", 5 Mos. 25: 4. Och "en arbetare är sin lön värd", 1 Tim. 5: 18.

Att det heliga dopet tillhör kyrkan och bör förrättas i kyrkan, är ju utom allt tvifvel. Dopet bör ske i kyrkan, lika mycket som den heliga nattvarden bör ske där. Endast i nödfall meddelas nattvarden i husen, då någon är sjuk och oförmögen att komma till Herrens hus. På samma sätt borde det också vara med dopet. Templet är uppbyggdt enkom för ordets predikan och sakramentens bruk. Men hur kan det då vara, att man mer och mer vill draga dopet från kyrkan och ha pastorn hem i sitt hus att där förrätta dopet ? Några orsaker härtill kunna vi se och förstå. De förnämsta skäl som angifvas äro, att hustrun är klen och gärna önskar vara när-

varande vid sitt lilla barns dop, att barnet är klent och att det är vanskligt att taga det ut en längre väg, och detta i all synnerhet under den kalla, bistra vintern här i nordvästern. Att svepa in det i schalar och täcken har också sina svårigheter, ty ibland har det händt, att barnet kväfts. På den tiden, då de icke hade annat att köra med än oxar, hände det också ofta, att de fingo vara 3 @ 4 timmar på vägen till kyrkan. Så blef man van vid att ha dopet i husen, då mah ännu inga kyrkor hade. Nu har man stora hus och gör stora bjudningar vid sina barns-öl. Men hvarför ett festligt samkväm vid ett barns dop skall heta barns-öl- det förstå vi ej. Är det underförstådt, att barnet skall döpas i öl? Det finnes dock en ganska stor procent som icke har något skäl alls att förebara, hvarför pastorn skall förrätta dopet i hemmet. Jag tar mången gång uppmanat föräldrarna att taga barnet till kyrkan, men det har ej hjälpt. Om barnet vore oäkta, kunde man ju förstå orsaken, hvarför modern icke ville taga det till kyrkan. Det säges ha funnits en provins i Tyskland, där det var brukligt, att de oäkta barnen döptes i kyrkan och de äkta i husen? Möjligen önskar familjen att se sin pastor hemma hos sig någon gång, och nu är det ett passande tillfälle att bjuda honom. Han kan ju icke neka att komma, då det är en sådan förrättning. Så få vi försöka efterkomma vår barnalära och tvda allting till det biista.

Barnuppfostran.

När Herren instiftade dopet, grundade han därmed äfven skolan; tv han befallde icke allenast att döpa i den treenige Gudens namn, utan han tillade ock: "och]ären dem att hålla allt det jag har eder befallt." Dessa Jesu ord, att lära de döpta barnen allt det han har befallt, gälla utan tvifvel föräldrarna i främsta rummet, och i all synnerhet modern. Men då modern är ensam 0111 att sköta sitt hushåll och därtill har en206

stor barnskara omkring sig, förstår man lätt, huru mycken tid hon kan få öfrig till barnens kristliga uppfostran. Det blir därför nödvändigt, att barnen fostras i kristliga skolar. Men vårt hjärta vill brista, då vi härvid tänka på

hur liten kristendomsundervisning våra barn få i skolan. I våra allmänna skolor gifves ingen sådan undervisning. Huru lyckliga borde icke det folk, de barn vara, som ha förmånen att bo i ett land, där staten påbjuder och-ålägger sina lärare att undervisa barnen i den kristna religionen. I detta fria och mycket beprisade Amerika äro alla statens skolor religionslösa, och många äro religionsfientliga. Och det tyckes äfven i andra länder så småningom gå så, att staten vill fostra sina medborgare utan religion.

Vi kunna och vilja icke klandra staten, ty den gör i de flesta fall det bästa den kan göra under förhandenvarande omständigheter. Våra statsmän och lagstiftande församlingar skola nog med tiden inse och förstå den stora vikt och betydelse, som undervisningen i kristendomen har för det uppväxande släktet, om man ur detta skall få goda medborgare i staten. Men det gifves en annan sak, som gör religionsundervisningen omöjlig i. de publika skolorna, och det är sehtväsendet. Den katolska kyrkan anstränger sig till det yttersta att få sin lära in i den publika skolan och att få understöd i pekuniärt afseende från staten för sina skolor, och hon har delvis lyckats häri. Vi protestanter <fbitas och frätas och ömsom uppätas af hvarandra." Då många visa och lärda män försökt sig på att lösa denna gordiska knut, men ännu icke lyckats, torde det vara bäst för oss att icke våga ett försök därpå.

I våra rent kyrkliga såväl som kyrkopolitiska tidningar ha vi sett mycket om vikten och nödvändigheten af församlings-skolor, men här uppställer sig alltid ett stort frågetecken. Pastorer, doktorer och tidningsmän ha skrifvit mycket rätt och vackert i denna sak, mon vi ha ännu aldrig fått klart för

•

oss, när Ti skulle få tid till dylika skolors hållande. I städerna fortgår ju den publika skolan nio månader på året, och äfven på många ställèn på landet under lika lång tid. Församlingsskolan skulle alltså hållas under månaderna juni, juli och augusti, de tre hetaste månaderna. Juni vore kanske dräglig, men juli och augusti vore odrägliga. Under dessa tre månader äro alla statens skolor stängda för den odrägliga hettans skull. Äfven våra egna högre läroverk hafva under denna tid stängt sina dörrar. Men denna tid anser man dock vara lämplig för församlingsskolan. Man tycker det är alldeles i sin ordning, att våra små barn under dessa månader sitta på skolbänken och bokstafligen stekas för att få undervisning i kristendomen. Månaderna juli och augusti äro ju ock i synnerhet för landtbefolkningen en bråd tid, då alla barn, som kunna lyfta ett strå, få hjälpa till med skördearbetet. Sedan inställer sig ock frågan 0111 kostnaden för församlingsskolan. Mången ser mycket på en dollar, som skall utgifvas för ett barns undervisning i månaden. När skall vårt folk vakna?

Yi äro nu i Amerika, låtom oss besinna det. Materialismen är det karakteriserande för amerikanen. I vår tid förstå vi oss icke på hvad Petrus menade, då han skref: "Silfver och guld har jag icke, men det jag hafver det gifver jag dig: statt upp och gå", Apg. 3: 6. Ack, vårt hjärta vill brista vid blotta tanken på huru det uppväxande släktets kristliga uppfostran försummas, men hvad är att göra? Vi ha ingen brist på kammarlärda pedagoger, som kunna säga oss allt hvad till barnuppfostran hörer. De kunna med matematisk noggrannhet räkna ut, huru allt skall gå till, från barnkammaren ända till den tid, då ynglingen och jungfrun äro komna till myndig ålder. Skada blott, att dessa lärda herrar aldrig själfva lagt hand vid barnuppfostran. Ila de haft några barn, så ha de haft barnpigor, guvernanter eller informatorer, som skött om barnens både lekamliga och andliga fostran. Olyckan är.

•

att de väl teoretiskt förstå hvad som hör till en i allo fullkomlig barnuppfostran, men sakna den praktiska erfarenheten, emedan de öfverlämnat sina egna barns uppfostran åt andra, De lära andra, men lära icke sig själfva.

För någon tid sedan såg jag i en väl redigerad tidning, en serie artiklar som hade till öfverskrift: Barnauppfostran. Dessa artiklar voro mycket väl skrifna, och allt hvad där sades var mycket sant, så att vi ville säga ja och amen därtill. Men då vi märkte signaturen, tänkte vi: huru har det lyckats

författaren ätt i sin barnuppfostran efterkomma dessa förträffliga lärdomar ? Nohrborg säger på ett ställe, "att barnen taga mera efter föredömen och exempel än efter regler och föreskrifter." Vore det icke bättre för en pedagog att säga: "Så har jag själf gjort, och det har lyckats väl", än att säga: "Så skall du göra"? Teorier och föreskrifter ha vi ingen brist på, och de kunna äfven taga sig utmärkt väl ut på papperet. Men det iir en annan sak att själf gripa verket an. Det förhåller sig på samma sätt med många af våra tidningsredaktörer. De veta mycket viil huru ett jordbruk skall.

skötas, men ha själfva aldrig hållit i en plog. Det vore väl, om dessa lärda herrar komme ut på farmen och försökte sig på jordbruk ett år, sedan kunde de säga och skrifva: "så och så bör du göra, ty jag har själf försökt, jag har erfarenhet, jag vet hvad jag säger."

Härvid kom jag att tänka på en pastor, som förblef ogift i många år, sedan han blifvit pastor. Tidt och ofta hände det, att han klandrade föräldrar för deras okunnighet och försummelse vid barnuppfostran. Om det nu var ödet, försynen eller höga vederbörande, som hade med saken att göra, veta vi icke, allt nog, denne pastor kom att predika en och annan gång på våra stora kyrkomöten, och det bar alltid så till, att han fick text och ämne, som handlade om barnuppfostran. Vi hörde honom en gång tala öfver denna text: "I fäder, reten icke edra bara till vrede; utan uppföden dem i tukt och Herrens förmaning", Ebr. 6: 4. Som vår talare var ogift, förstod han mycket väl, huru föräldrar skulle gå tillväga vid barnuppfostran, så att allt aflopp väl och barnen skulle blifva som små änglar. "I fäder, reten icke edra barn till vrede", heter Set i vår text. Det vill säga: du fader och moder får icke ha ett retligt lynne, ett retligt sinne, utan vara tålig. Du får ieke tala skarpt till barnen, ty det kan uppväcka vrede hos dem. Du får icke själf visa dig arg eller vred, ty det verkar icke godt, utan väcker ond blod i barnet. Du skall alltid visa kärlek och tålamod. Om du än frestas till vrede och känner den i ditt inre, så bör du aldrig låta barnen förstå det, utan du bör alltid vara mild, vänlig, tålig oeh saktmodig. På så sätt retar du icke dina barn till vrede. Glöm nu icke detta, om du skulle frestas till öfverilning och vrede. Detta må nu anses såsom inledning till min predikan, och mitt ämne, som är mig gifvet, lyder sålunda: Barnauppfostran. Det hufvudsakliga i vår text kan fördelas sålunda: 1) uppföda dem, 2) tukta dem, och 3) förmana dem. Först är det fråga om att föda dem eller, som det heter, uppföda. Födan är

det första som ett barn behöfver. Så snart det kommit hit till världen, begynner det att ropa och skria efter föda. Modern måste då se till, att det stackars barnet får lite föda. Men att föda är icke detsamma som att göda, det förstår du väl. Du bör icke vänja dem vid sirap, socker och grädda på pannkakan, ty den kunna de äta förutan sådana sötsaker. De böra icke få för stark föda, så länge de äro små, ty de kunna icke smälta den. De böra ha mager kost och vänjas vid det tarfli-ga, ty om de växa upp och komma i små omständigheter, så blir det svårare för dem, om de äro väl vanda i barndomen. De böra dock icke sättas på svältkur heller. En skifva bröd och något sur mjölk till en måltid kunde vara lagom för ett barn emellan två och sju år; sedan kan det ökas något under tiden. Potatis är både lättsmält och billig. — Du bör icke tillåta dem att äta emellan målen; tre gånger om dagen är nog. Det så kallade bättre folket i Sverige följde denna regel. Barn till grefvar och baroner fingo åtnöja sig med husmanskost, som vi veta. Ofta kommo de ut till kökspigan oeh jämrade sig för att de voro hungriga; men pigan var förbjuden att gifva någon mat. Dock hände det,'att hon gaf barnen en liten brödkant och en sillstjärt af ren barmhärtighet mot de stackars "fattiga"' hungrande barnen, och om hon gjorde rätt eller orätt kan jag icke säga. Detta vare i korthet sagdt, huru man skall uppföda barnen. 2) Tuktan. Det är icke blott fråga om att föda barnen, utan också att tukta dem. Ordet tukt användes i främsta rummet om växters uppdragande, djurs uppfödande och slutligen oin människors fostring. Det är det senare, som vi här skulle vidröra något. Hvad som här menas med tukt förstå vi hufvudsakligast vara det som göres för att hålla andra till deras plikt, för att bringa andra, i synnerhet barn och ungdom, till goda seder och tänkesätt — med förlof, vi förstå här ett bibegrepp om stränghet och strafE. Verkningen häraf bör visa sig i ott godt uppförande och goda seder, punktlig lydnad, ordentligt och noggrant

iakttagande af plikt, hvartill barn, ungdom, tjänstehjon eller manskap tvingas. Här ha vi nu betydelsen af ordet tukt, låtom oss minnas det. Den vise mannen Salomo talar också på många ställen om nödvändigheten af att tukta sin son — sina barn, och dessa lärdomer borde du ihågkomma och praktisera dem på dina barn. Låtom oss höra något om hvad den store sedeläraren Salomo säger om barnuppfostran oeh tukt. "Tukta din son, medan något hopp är", Ords. 19: 18. Tuktans straff är lifsens väg", Ords. 6: 23. Tukta din son, medan något hopp är, men låt icke din själ dragas till att döda honom — du förstår väl, att du icke har rätt att slå ihjäl honom. Det skall vara ett visst lagom uti allt, förstår du, äfven uti tuktan. Du bör icke heller slå armar och ben af honom; icke heller örfila honom så, att han blir döf. Må du därför se till, huru du slår och hvar du slår honom. Sådant är viktigt att iakttaga vid tuktan, förstår du, ty annars kunde det bekomma dig själf illa. "Den sitt ris sparar, ban hatar sitt barn, men den som det kärt hafver, han näpser det i tid", Ords. 13: 24. Här hör du, att riset vill till, för såvidt du älskar ditt barn, men sparar du på riset, så är det ett bevis på att du hatar ditt barn, och det vill du icke, det är icke rätt. Älskar du ditt barn, så må du näpsa det i tid. Detta är den vise mannens sedelära, och den är i allo rätt —. "Galenskap är i piltens hjärta, men tuktans ris drifver den långt ifrån honom", Ords. 22: 15. Här ha vi tuktan och ris, som skall böta galenskapen, och säkert är, att mången pilt sitter nu på tukthuset därför, att han icke fått tukt i rättan tid. "Låt icke af att tukta pilten; ty om du slår honom med ris, så betorf man icke dräpa honom", Ords. 23: 13. "Du slår honom med ris; men du friar hans själ ifrån helvetet", Ords. 23: 14. "Budet är en lykta och lagen är ett ljus, och tuktans straff är lifsens väg", Ords. 6: 23. Vi kunde här fråga: hvad göres oss numera vittnesbörd behof. Vi behöfva icke citera flera bibelspråk af den store vishetsläraren Salomo, ty nu förstår hvar och en af212

oss nyttan, nödvändigheten och välsignelsen af tuktan. Men som detta ord innehåller något mer, så vilja vi försöka att komma till botten på det och behandla det så uttömmande som möjligt. Då vi säga tukta, så menas det tilldela aga, bestraffa, genom stränghet och tvång bringa till förnuft, utkräf-va hämnd af någon, låta någon få umgälla hvad han brutit o. s. v. Sådant betyder tuktan. Vill nu icke pilten lyda, så ha vi tukthus, hus där vanartiga pojkar och förbrytare inspärras för att hållas till tukt, ordning och arbete, i ändamål att således förbättras. Du fader och moder bör alltså vara tuktomästare, som egentligen betyder uppfostrare. Må nu detta vara nog sagdt om vår andra del. Mycket mer kunde visserligen sägas härom, men som jag ser att tiden lider, så vilja vi gå att betrakta vår senare del.

3) Denna gäller förmaningen. Vi hade kanhända bort börja med förmaningen och sedan fortsatt med tuktan, men vi vilja följa texten och vara så systematiska som möjligt. Denna ordning, som vår text angifver, torde också vara den egentligen rätta. Det har också befunnits vara så, att då icke tuktan ocli straff hjälper, hjälper förlåtelse. Det berättas, att en militär i Tyskland — en rekryt, som var mycket okynnig, obändig och full af allehanda stygga spratt, blef tuktad och straffad gång på gång, men ingenting ville hjälpa, utan blef ban hellre värre och värre för hvarje gång han fått straff. De som hade till uppgift att straffa rekryten beklagade sig för höga vederbörande, att intet straff hjälpte, utan han blef snarare värre. Har ni försökt allting till hans förbättring? De svarade ja. Har ni försökt att förlåta? sade generalen. Dc sade nej. Försöken det, sade han, och vi skola se, hvad det verkar på honom. Rekryten blef framkallad, och domaren uttalade med hög röst: Domen lyder på: fullkomlig förlåtelse! Du är fri, "gack och synda icke mera härefter!" Undran och förvåning — kärlek och blygsel tecknade hans anletsdrag, och ban tänkte, hvad betyder väl detta? Förlåteles

— förlåtelse — förlåtelse! Den obändige oeh oböjlige rekryten bleknade och veknade, hans hårda sinne och hjärta var brutet, med ett ord, han blef en annan människa, lydig, dygdig, ärbar och from. Sådant verkar förlåtelse. — Då pastorn hade slutat denna berättelse, såg man huru tårarna til 1— råde ned på kinderna på mödrarna, och äfven hos männen såg man något vått i ögonvrån, och de togo upp sina näsdukar för att torka sig med. Män och kvinnor hviskade till hvarandra: "Det där är evangelium. Men det hade ban lånat, dock, det kvittar, sanning var det i alla fall." Mången åhörare satt och tänkte högt: "Sluta nu, vi äro belåtna." Men som han hade nyligen börjat på tredje delen, så kunde det ju icke låta sig göra. — Det var ju förmaningen vi skulle säga något om. Detta ord betyder helt enkelt att gifva en anmaning till en person att troget uppfylla sin plikt, att förhålla sig väl. Citatet är Kol. 3: 21. I fäder, retcn icke edra barn, på det de icke skola vara .klenmodige. Således vill

aposteln utan tvifvel ännu en gång gifva eder, fäder och mödrar, en förmaning. Och säkert är, att många fäder och mödrar behöfva mera förraaning än barnen. Förmaningen gäller eder i främsta rummet, I fäder och mödrar. "Dessa ord, som jag bjuder dig i dag, skall du lägga på hjärtat; och skall skärpa dem dinom barnom, och därom tala, niir du sitter i ditt hus, öller går uppå vägen, när du ncderlägger dig, eller uppstår." 5 Mos. 6: 6—7. Denna förmaning, att inskärpa lagen i edra barns hjärtan, gäller eder, och sen till, att icke sådant försummas. Brukar du, fader, att si så där alltjämt omtala för dina barn, hvad Gud har gjort med människors barn allt från skapelsen af våra första föräldrar — löftet 0111 världs-frälsaren — lagen och profeterna, Herrens ankomst i världen; berättar du för dina barn, hvad evangelister och apostlar ha skrifvit. Berättar du för dem alla Herrens underverk — hans barmhärtighet mot de nödlidande; huru han är barnens vän? Tag nu emot

förmaningens ord. Så vilja vi härmed sluta vår predikan om barnauppfostran.'"

Folket bligade på pastorn och sade: "Månne han är gift?" Då sade någon tämligen högt: "Nej, han är en gammal ungkarl." "Ja, det kunde jag väl tro, ty hade han varit gift och haft 8 @ 10 barn, så hade han nog icke predikat så, därom kan man vara viss." Efter något år ingick han i äktenskap, och vid detta laget är han omgifven af en skara barn, och det säges att han har svårt för att få bukt på dem. På många år har jag icke hört honom hålla någon predikan om barnuppfostran. Om han icke blir anmodad, eller om han afböjer förtroendeuppdraget, vet jag ej. All^ nog, han har nog ändrat åsikter och ton i det stycket.

En annan pastor, som jag är väl bekant med, hade några naturfromma barn, och han visste äfven alltid, huru det skulle gå till att fostra barn så, att de blefvo snälla — "ty mina barn äro alltid snälla." En gång voro vi några präster tillsammans, då talet föll på barnuppfostran. Någon sade då: "Huru skall jag bära mig åt att få mina barn snälla och fromma?" Jag svarade då: "Fråga pastor N. N., han vet det, han kan det." Yi sågo alla på pastor N. N., och då begynte han att gråta. På senare tiden hade han funnit, att hans barn icke artade sig så väl.

Hjärtats omskapelse är Guds verk och icke människors. Må vi stackars föräldrar söka att fostra våra barn så, att icke Herren kommer att kräfva deras blod utur vår hand.

Konfirmationen.

Konfirmationen är också en kyrklig handling, som visserligen icke är ett sakrament, men som dock har sin stora betydelse i den kristna församlingen. Att den ålder, 14 @ 15 år, som inom kyrkan ansetts lämpligast för ungdomens konfirmation, är den rätta tiden, lider intet tvifvel. Och att bar-.

nen få denna undervisning i vår dyra salighetslära, är en oskattbar förmån, liksom ock att de, efter inhämtandet af denna kristendomens kunskap blifva berättigade till Herrens heliga nattvard och således förklaras vara kyrkligt myndiga och mer än förr anses personligt ansvariga för sina handlingar. I detta stycke råder det dock mycket o förstånd, mycken villfarelse. Under mitt första ämbetsår kom jag i samtal med en person om konfirmation. Personen i fråga uttryckte sig ungefär på följande sätt. "Barnen äro ändå lyckliga, innan de äro konfirmerade, ty då ha de ingen synd."

"Hvad säger ni ? Ha icke barnen synd, innan de äro konfirmerade ?"

"Ja, jag mente, att de icke stå i eget personligt ansvar för sina gärningar, ty det hvilar på föräldrarna."

Nu kände jag mig frestad att göra samma fråga som Waldenström: hvar står det skrifvet? Hvar står det skrifvet, att barn och ungdom icke stå i något personligt ansvar för sina gärningar, innan de äro konfirmerade? Personen blef helt enkelt svarslös. Jag drog ut konsekvensen helt naturligt och sade: Är det så, att barnen icke stå i något eget personligt ansvar för sina handlingar — sina synder —, då är det ju den största dårskap i världen att låta konfirmera sig. Således aldrig konfirmerad, aldrig något ansvar för min synd. Men Guds ord lärer annat. "Ty hvilken själ, som syndar, hon skall dö, sonen skall icke bära faderns missgärning, och fadern skall icke bära sonens missgärning", Hes. 18: 20. "Fäderna skola icke dö för barnen, ej heller barnen för fäderna; utan hvar och

en skall dö för sin synd", 5 Mos. 24: 16. Med dessa Guds ord för ögonen är det svårt att bevisa, att barnen icke stå i ansvar för sin synd, till dess do äro konfirmerade. Men att föräldrarna kunna ha ådragit sig en stor skuld för barnen, är väl sant.

Det synes ofta, som om ungdomen efter sin konfirmation trodde sig ha mera frihet att synda än förut. Då jag här gör218

några anteckningar om konfirmationen, så ville jag hellre gråta än skrifva. Här i detta beprisade Amerika få vi stackars pastorer veta, hvad det vill säga att icke ha några folkskolor, icke några folkskollärare, i all synnerhet som den kristendomsundervisning, som barnen kunna få i hemmet, är ganska liten och bristfällig. Somliga föräldrar lära barnen att läsa innantill något så när hjälpligt, men utanläsningen är det tarfligt med. En del kunna icke läsa innantill en enda vers felfritt, och då förstår man hvad de kunna utantill. Pastorn får ofta lära månget barn att både stafva och läsa. Detta innebär en stor förlust äfven för de barn, som äro något mera försigkomna. Do flesta af våra konfirmander här i landet hafva knappast den färdighet i att läsa och svara, då do konfirmeras, som barnen i Sverige, då de inskrifvas i nattvardsskolan. Fastän så är, hör man ändå mången separatist uttala sitt anatema öfver svenska stats-kyrkan.

Där det nu är små socknar, där man icke har församlingsskola och icke ens någon söndagsskola och föräldrarna äro liknöjda och försumliga med barnens undervisning i hemmet, där är det, som man lätt kan förstå, klent beställdt med barnens kunskap, då de komma till pastorn och skola "läsa för honom." Den likgiltighet och-liknöjdhet, som de merendels ådagalägga under hela konfirmationstiden, är tålamodspröf-vande och hj ärtslitande. Det är dock icke rätt att uteslutande skylla barnen för detta beklagliga förhållande. Orsaken till detsamma är den olyckliga ställning som vi intaga i detta land och föräldrarnas liknöjdhet om sina barns kristliga uppfostran. Somliga af våra pastorer ha försökt att läsa med barnen i två år, mon detta är icke heller rätt, ty somliga äro dock så långt komna vid eller komma så långt under beredel-setiden, att de kunna konfirmeras efter ett år, och det skulle ha sina svårigheter att dela på.klassen. Dessutom har folket i allmänhet så brådtom, åtminstone är det fallet här i nordvästern, att de tycka, att det är länge nog, om barnen gå ettDE MINIS TERIELLA HANDLINGARNA. 217

år. Några föräldrar behålla ock barnen hemma en och annan dag, då det är brådt med arbetet på våren, under höslåttern eller under skörden. Att läsa med barnen under vintertiden här på landet är knappt möjligt på grund af köld och snöstormar,och äfven om församlingen icke iir så stor,kunna dock farmarna vara vidt spridda och många ha sex (a} sju mil till kyrkan. I städerna däremot går det bra att liisa med barnen under vintern.

Att neka att konfirmera barn, som iiro mindre försigkomna, väcker mycken förargelse och anstöt, och ofta säga i dylika fall föräldrarna till sina barn, att de skola slippa att gå mer. Vi märka, att vi äro i frihetens land, i Amerika, lien oaktadt allt detta får pastorn ibland höra, att det hvilar ett stort ansvar på honom, då ban konfirmerar barn med så ringa kristendomskunskap —. Huru skall man här bära sig åt? IIiir hör jag nu den beskyllningen, att "Banbrytaren" iir en pessimist. Må så vara. Det ligger mycken sanning äfven i pessimismen. Men en sorglig sanning till, innan jag slutar detta stycket om konfirmationen: Hvart tager vår nattvardsungdom vägen, sedan den är konfirmerad ?

Det är en sorglig sanning, att det stora flertalet af vår konfirmerade ungdom lämnar nattvardsbordet, sedan den varit där blott en gång. Orsakerna härtill kunna vara många. Först och främst kan det vara det, att många föräldrar själfva blifva borta från nattvardsbordet, och då kan man icke gärna vänta, att deras barn skola komma dit. Den allmänna sömii-aktigheten och affallet inom kyrkan torde ock böra räknas till orsakerna liksom äfven ungdomsyran och de världsliga nöjena samt bristande kristendomskunskap i allmänhet. Det torde äfven finnas sådana, som äga så pass kunskap i ordet, att de se och veta, att de i det själstillstånd, i hvilket de befinna sig, icke kunna med nytta och välsignelse gå till den heliga nattvarden. Denna sak är så sorglig, att jag holst ville tiga därom och ingenting säga. Det torde dock vara något bättre

inom vissa församlingar, men då är det ett undantag från regeln. Man finnner dock samma sorgliga förhållande inom andra samfund såväl som inom statskyrkan i Sverige. Herren förbarme sig öfver sin kyrka i dessa affallets tider! Måtte Gud snart låta en nådevind blåsa öfver vårt svenska Sion i detta land!

En oändlig hveteslätt.

Den heliga nattvarden.

Denna heliga nådeniåltid, detta altarets sakrament, där vi undfå och emottaga i, med och under bröd och vin Kristi dyra, sanna lekamen och blod, denna nådemåltid är för oss kristna stiftad och inrättad af vår dyre Frälsare Jesus. 0, att vi rätt kunde besinna, hvilka nådeförmåner och salig-hetsskatter här tillbjudas, framräckas och meddelas åt natt-vardsgästernä! O, att Herren finge uppväcka i oss mera hunger och törst efter att oftare få fira denna Jesu dödsåminnelse! Nattvardsfirandet är också ott förkunnande af Jesu död. Ty "så ofta", heter det, "I äten detta bröd och

dricken denna kalk, förkunnen I Herrens död, till dess lian kommer", 1 Kor. 11: 26. Genom den heliga nattvarden blir också det andliga lifvet närdt och förökadt. Men huru viil-signelsebringande detta nattvardsfirande iin är, så ser man dock huru många draga sig tillhaka och utesluta sig själfva från nattvardsbordet. Orsaken härtill kunna vi delvis förstå. På frågan hvarför de blifva borta från nattvardsbordet ha de ofta svarat med Pauli ord i 1 Kor. 11: 27—30: "Hvilken nu ovärdigt äter af detta bröd eller dricker af Herrens kalk, lian blifver saker på Herrens lekamen och blod. Den ovärdigt

äter och dricker, han äter och dricker sig själf domen--

—." Hvad skall man väl svara härtill? Det är Guds rena ord; och då de icke vilja öfvergifva synden, så står saken som den är. Under mina två första ämbctsår var det dock-helt annorlunda med nattvardsgångarna. Folket gick då mera allmänt till Herrens heliga nattvard än nn. Då hade en stackars pastor skrupler öfver att så många äfven groft ogudaktiga gingo fram till Herrens bord. Jag kände det mycket svårt på den tiden. Att en och annan pastor äfven inom kyrkan i Sverige är skrupulös, har sina samvetsbetänkligheter i detta stycke, undrar jag alls icke på. Jag minnes en gång för många år sedan, då jag vid ett konferensmöte blef uppmanad att gå fram och hjälpa till vid utdelningen af nattvarden, att jag nekade att göra det. Ett par af våra iildre pastorer togo mig i enskildt förhör med anledning däraf. De frågade mig efter orsaken till att jag nekade att deltaga vid distribueringen. Jag minnes nu icke precis hvad jag svarade utom det, att jag icke trodde, att den groft otrogna och ogudaktiga människan hade något gagn, någon nytta eller välsignelse af den heliga nattvarden. Då sade en af de två pastorerna till mig: "Kan du icke förlika dig med vår lutherska bekännelse, så är det bäst att du lämnar oss." Det är ju naturligt för oss människor att vi vilja försvara oss, och det försökte äfven jag göra och sade därför: "Är det i

enlighet med vår lutherska kyrkas bekännelse att tro, att (len oguaktiga och otrogna människan har nytta och välsignelse af att gå till nattvarden?" De två pastorerna blefvo förargade på mitt svar, och det var väl icke att undra på. De voro mycket äldre än jag. Det må här nämnas, att den ene af dessa bröder nu är död, och den andre är icke längre pastor inom vårt samfund. Jag var emellertid i mycket bekymmer under det första och andra ämbetsåret för dessa många nattvardsgästers skull, groft otrogna som de allra flesta af dem voro, men hvad var att göra? Hvilka skulle jag förmena att gå fram till Herrens bord ? Det var icke stor skillnad på dem. Och dessutom, hade jag rättighet att neka dem Herrens nattvard? Det fick ju fortgå och förblifva som det var. Under denna tid var jag med afseende på denna sak mer än en gång frestad att blifva separatist, men den käre Guden höll sin hand öfver inig.

Så kom väckelsen. Den käre Guden bekynte att väcka på otrosmänniskorna, och jag gaf akt uppå att dessa, som oftast hade bevistat nattvardsbordet och så ofta på ett ovärdigt sätt ätit och druckit Kristi lekamen och blod sig

själfva till dom, voro bland de första, som vaknade till besinning. Då förstod jag, att Herren på något fördoldt sätt verkat på dessa under deras ovärdiga nattvardsgångar. Jag blef nu glad, att jag icke med ett ovisligt nit hade gripit in och förmenat några att besöka nattvardsbordet. Huru det nu är, så är det dock visst, att Herren äfven genom den heliga nattvarden söker och verkar på syndarens hjärta. Jag har också lagt märke till, särskildt i senare tid, att de som draga sig bort från nattvardsbordet, de draga sig också så småningom bort från de offentliga gudstjänsterna och ordets predikan i allmänhet. Det synes, som om det vore vissa tider inom kyrkan, då alla blifva sömniga och — insomna, Matt. 25: 1—13. Må Herren förbarma sig öfver oss!

Jag har i min enfald tänkt, att det skulle vara möjligt attDE MINIS TERIELLA HANDLINGARNA. 221

få till stånd bibelförklaringar och nattvardsförhör i kyrkan. Vi veta, att sådana voro brukliga i Sverige, åtminstone på vissa trakter, såsom t. ex. i södra Sverige, och då särskildt i Göteborgs stift. Detta goda, kyrkliga och kristliga bruk är det väl dock icke möjligt att införa här i detta frihetens land, där hvar och en gör som honom godt synes. Jag tänker härvid på våra yngre ämbetsbröder, som nu skola träda fram i fronten och ställa sig framför gapet på rationalismen oeh separatismen, den allmänna sömnaktigheten och likgiltigheten och det öfverhandtagande världssinnet och materialismen. Skola de väl kunna väcka mänskligheten ur dess (lödssömn? Herren gifve dessa bröder mycken nåd, kraft, frimodighet och anda att utföra det verk, som Herren kallat dem till! Banbrytaretiden är till en stor del förbi, så att hvad det timliga angår är det nu något bättre, men om det kommer att bli lättare för våra unga pastorer att arbeta på folkets omvändelse, är en fråga, som jag icke kan besvara.

Det är dock mycket olika äfven i församlingar, som betjänas af en och samme pastor. I somliga besökes nattvardsbordet mera allmänt, i andra högst fåtaligt. I somliga vilja (le icke veta af någon anteckning till nattvardsgång, i andra anses en sådan vara rätt och tillbörlig. Ofta händer det, att personerna icke äro i kyrkan, då anteckning sker, och så komma de till pastorn i kyrkan, just som skriftetalet skall börja, och bedja om att blifva antecknade. Då har icke pastorn anteckningsboken med sig, och efteråt blir det glömdt, hvarför det i boken är blankt för några under ett par tre år. Detta är väl icke något väsentligt, men ordning borde det dock vara uti allt. Ibland händer det, att någon, som icke tillhör församlingen, kommer fram till nattvardsbordet utan att ha tillsagt vare sig pastor eller kyrkoråd. Hvad skall man väl kalla sådana, som icke vilja ingå i församlingen, icke betala någon kommunikantafgift, men ändå infinna sig vid Herrens bord? De äro "främlingar och gäster", vi ville222

säga "snyltgäster". Härmed afsluta vi vår knapphändiga teckning af gjorda erfarenhetsrön angående denna heliga handling — altarets sakrament.

Om hegrafningar och liktal.

Det lär vara ett latinskt ordspråk som säger, att man icke skall säga annat än godt om de döda. Kyrkan mottager det lilla spenabarnet i sitt sköte genom det heliga dopet. Genom denna handling har det upptagits i Jesu famn och blifvit en lem i hans kropp, en medborgare i hans rike. Kyrkan får äfven genom sin tjänare göra människan den sista tjänsten, viga hennes stoft till griftero. Det är märkvärdigt att se, huru angelägna släktingar och anhöriga äro om att få de sina begrafna i kyrkogården, äfven då de i lifstiden icke alls ville veta af kyrkan. Jag känner till endast ett fall, där personen, innan ban dog, tillsade sina anhöriga, att de icke skulle lägga honom i kyrkogården, utan han ville ligga på sin egen farm, hvilket också skedde. Jag vet intet i min ämbetsut-öfning, som förefallit mig svårare än att hålla liktal. Nu är det väl sant, att pastorn icke talar till den döde eller för den döde, men folket väntar och fordrar dock, att han skall säga något om den döde. Om det nu är en person, om hvilken man har grundadt hopp, att han gick saligt ur tiden, då är det lätt att säga något om honom, men saknar man ett sådant liopp, hvad skall man då säga? Skall pastorn uttala dödsdomen öfver honom? Jag vill det icke. Det kunde ju ske i något förmildrande ordalag, säger du. Ja, visserligen, men folket förstår nog ändå meningen. Har personen omkommit af våda, genom någon olyckshändelse, på ett mycket sorgligt sätt, och hans anhöriga nästan äro förtviflade, är det då rätt att säga, att där icke är något hopp? Det hände en gång, att jag begrof en man, som fått en bråddöd, troligtvis i något bcriisadt tillstånd. Då var där någon, som ville attDE MINIS TERIELLA

jag skulle hållit en ljungande straffpredikan öfver dem, som bjudit honom in på krogen. D.et sades sedan, att dessa icke voro med på begrafningen. Modern till den döde var nästan förtviflad. Är då ett sådant tillfälle rätta tiden oeh stället för en domedagspredikan? Vi tro det ej. Somliga tro, att likpredikan skall uträtta så mycket; men har du hört, att någon blifvit väckt och omvänd under en likpredikan? Jag vet ingen. Folk med separatistiska tendenser vilja, att man i liktal skall fördöma alla dem som icke de haft förtroende för. Den otrogna människan vill ha döden till ett "nådemedel". Är bara människan död, så är allting väl, mena de. "Hon har nu sluppit ifrån allt lidande, allt elände." Hvad det timliga beträffar är ju detta sant, men det finnes bortom grafven en räkenskap, en dom och ett straff för de orättfärdiga, detta tänka de icke på.

Det sentimentala, som så ofta vid begrafningar förmärkes hos den dödes anhöriga, innebär vanligtvis ingen syndasorg, det märkes snart nog efteråt. Ett liktal är dock i sin ordning — en predikan med ledning af något bibelord, riktad till folket, att de må besinna hvad dem framdeles öfvergå skall. Predika lag och evangelium för människorna, medan de lefva, och säg så litet som möjligt om dem, sedan de äro döda. Då en pastor blir ombedd att begrafva någon som icke tillhört församlingen och han får resa några mil och tillsätta en half eller en hel dag, och den dödes anhöriga ändå icke säga så mycket som tack för besväret, vore det kanske icke så orätt, om man läte dem själfva stoppa ned den döde. Då de icke behöfde pastor, kyrka, Guds ord och det heliga sakramentet, medan de lefde, så kunde de gärna äfven vara kyrkans tjänst förutan efter sin död. Med afseende på sådana, som varit medlemmar i församlingen, är det visserligen pastorns kära plikt att få bevisa dem den sista tjänsten, men det kännes lite besynnerligt, då deras anhöriga icke ens taga pastorn i hand oeh siiga tack. Om det nu iir så, att personen

legat sjuk en längre tid och under många år varit befriad från kommunikantafgift, eller erlagt blott half och han har medel efter sig, då vore det nog på sin plats och alls icke för mycket, om de efterlefvande gåfve pastorn ett par dollars, särskildt om denne besökt den hädangångne flera gånger under hans sjukdom. Detta kunde gifvas efter liktalet och icke före, på det att det icke måtte verka någon förändring i själf-

Indiangrafvar.

va liktalet. Denna sak kan jag framhålla nu, men jag har aldrig gjort det förr. Orsaken härtill förstår man väl. Mycket opassande är det dock att fråga en pastor, hvad man blir skyldig. Vill man gifva honom något, så må man det, annars säge man "tack".

Graföl — kalas — mat, mat, mat!

Denna osed, detta oskick, att ställa till bjudning vid be-grafningar, tyckes vara lika seg som ålskinn. Jag har under många år arbetat på att få bort den, men det tyckes vara

lönlöst. De måste sitta och äta och dricka 3 @ 4 timmar, innan de bära bort liket. Det är icke blott icke passande att äta och dricka och kalasa vid ett sådant tillfälle, utan det är olidligt, odrägligt, särskildt i ett nybygge. Vi tänka oss här en begrafning i en liten stockhydda, som är så liten, att familjen knappt får rum där. Det är en bister januaridag med 30 graders köld, oeh därtill en "blizzard" — snöstorm. De ha bjudit 50 @ 60 personer eller flera. Vid bordet, det enda huset har att bjuda på, kunna endast 4 (fi) 5 personer spisa på en gång. De göra sig visst icke brådtom, ty så länge de sitta där, få de vara inom hus. Här pratas om väder och vind, om hvad som har varit, hvad som är och hvad soin skall komma. De sitta där åtminstone en half, om icke tre kvarts timme. En stor del af folket måste stå utanför huset och frysa, så att tänderna hacka. Borde icke allting vid en likbegängelse tyda på sorg — bära sorgens prägel? Ja, borde icke då någon fasta förekomma hellre än detta ätande och drickande, som visst icke vittnar om sorg eller fastande? Man borde sluta upp med denna osed, om icke för annat så åtminstone af barmhärtighet mot de stackars fruntimren, som under tre @ fyra dagar måste gå och stöka med matlagning och under själfva begrafningsdagen från morgon till kväll vara sysselsatta med att servera mät, diska m. m. Borde man icke unna dessa fruntimmer lite hvila och stillhet, under det liket ligger i huset? Det heter graföl, men härute

ha vi visst icke något öl. På tal om denna svenska begraf-ningssed borde vi lära" något af våra amerikanska bröder. De kunna begrafva sina döda utan mat och dryck. Kunna vi icke följa deras exempel, då det är godt, och då ätande och drickande vid begrafningar verkligen strider emot vår känsla, emot det passande, ja, emot Guds ord och all god kristlig ordning? Och detta vill jag ha sagdt i mitt testamente, att då jag är död, få de icke äta och dricka och kalasa bela den dagen, då de bära min kropp till dess sista hvilorum. Vi226

fattade på allmän sockenstämma ett beslut om att vi icke skulle äta och dricka vid våra begrafningar — beslutet var enhälligt —, men man behagade ignorera det; kalas skulle det vara ändå.

Nu något om min egen erfarenhet om att det går an att vara utan mat några timmar längre än vanligt, utan att man därför tar skada till kropp eller själ. Jag blef en gång bjuden på en begrafning i en grannförsamling, hvilken jag förut betjänat en följd af år. Från mitt hem och dit hade jag cirka 18 mil. Jag reste ut klockan 8 på morgonen och kom till sorgehuset klockan 12. Då hade några af släktingarna, som anländt tidigt, redan spisat. Annars var det så i den församlingen, att de icke skulle ha mat vid begraf-niugar. Deras pastor hade tagit kraftigt i tu med den saken. Pastorn och jag höllo hvar sitt liktal. Vi skulle sedan tillbaka till kyrkan en 6 (aj 7 mil. I kyrkan höllos ock tal. Därpå skulle vi ha middag i prästgården, och det tog någon tid, innan den blef färdig. Klockan var 4 på eftermiddagen, då vi spisade, och aldrig har en middag smakat så väl som den. Jag dog ej af den långa fastan.

Sjukbesök, husbesök och artighetsvisiter.

Sjukbesök äro för en pastor kära. De äro äfven för honom en helig plikt. Sjukbesöken ha ock sina olika sidor. Det händer vanligtvis högst sällan, att en pastor blir kallad till en sjuksäng, emedan folket tyckes fordra, att pastorn skall själf veta, när en människa blir sjuk. Ganska ofta inträffar det, att en person kan ha varit sjuk en längre tid, utan att pastorn fått kännedom därom. Det hände en gång, att jag fick höra om att en man var sjuk, och jag tänkte att resa dit och se honom, men snöstormarna hade gjort vägarna nästan ofarbara och själf var jag klen till hälsan. Ändtligen träffade jag mannens hustru i staden och sade då till henne,DE MINIS TERIELLA HANDLINGARNA. 227

att jag tänkt att resa dit bort för att se hennes man, ty jag hade hört, att han var sjuk. Hustrun svarade då: "Åh, han är icke sjuk, han är bara besvärad af reumatisk värk, han har ingen sjukdom, som har dödsorsak i sig." Följden blef den, att jag icke reste dit. Tio dagar därefter fick jag höra, att mannen var död. En annan gång fick jag höra, att en hustru var sjuk, svårt sjuk. Så träffade jag hennes man, då han skulle resa till staden, och sade, att jag hört, att hans hustru var sjuk, och hade därför tänkt att komma ut och se henne. Mannen såg på mig och sade: "Det behöfs icke." Hennes sjukdom var af sådan art, att pastorns besök icke var behöfligt. Men hvarför den sjukes anhöriga icke med ett ord kunna gifva sin pastor en antydan om att den sjuke önskar se och tala med honom, det förstår jag ej. Somliga äro af den meningen, att ett par tre sjukbesök af pastorn skall vara allt som behöfs för den sjukes omvändelse. Jag tror icke mycket på sotsängsomvändelser. Man kan väl finna den sjuke vara rörd ända till tårar, bekänna synden och säga sig tro, att han för Kristi skull blifver salig, om ban dör. Men tillfrisknar han igen, så finner man ofta, att han är just densamme som han var förut. En del, äfven af våra pastorer, tror, att fastän man icke under liälsodagarna kunde märka något andligt lif hos somliga, så sker dock en sinnesändring med dem på dödslägret. För min del har jag svårt för att tro det. Somliga sjuka begära sakramentet, andra icke. En gammal drinkare, som icke tillhörde församlingen, sände bud på mig, då han blef sjuk, och ville att jag skulle meddela honom nattvarden. Jag kunde naturligtvis icke villfara hans begäran, men jag reste dock dit för att tala med honom. En pastor förstår och känner, då han står vid sjuklägret, att han litet eller intet kan uträtta. Man känner aldrig sin oförmåga och vanmakt så som då. Den sjuke bekänner sina synder, säger sig tro att Gud är nådig, och att han för Kristi skull har sina synders förlåtelse, och hvad mer kan man be-228

gära — men man förmärker ej något Guds verk, intet andligt lif. Att läsa, bedja och samtala med den sjuke, det är allt hvad vi under omständigheterna kunna göra. Och sedan få vi lämna den sjuke åt Guds barmhärtighet.

Hvad som mer än en gång förundrat mig storligen är, att sådana, som icke tillhöra våra församlingar, kunna ha så stora anspråk på oss pastorer; och icke blott de, utan äfven deras släktingar. Då en sådan person blir sjuk eller annars behöfver pastorns betjäning, så tror han sig ha rätt att ställa samma fordran på församlingens pastor, som en församlingsmedlem. De fordra, att man på deras minsta vink strax skall stå dem till tjänst. Ha de då en släkting, som tillhör församlingen, så är det afgjordt, att pastorn måste betjäna dem. Mon dessa människor komma nästan aldrig inom våra kyrkodörrar för att höra en predikan, de gifva icke fem cent till församlingens upprätthållande; men då de begära pastorsbetjäning, anse de sig vara i sin goda rätt. Dock är det vanligtvis så, att de önska få sina barn döpta eller konfirmerade och sina döda begrafna. För öfrigt behöfva de hvarken kyrka, församling, Guds ord eller det heliga sakramentet.

Husbesök.

De flesta önska s. k. husbesök och tro äfven att de äro nödvändiga och att det är pastorns oafvisliga plikt att göra sådana besök. Men dessa besök borde då vara af sådan art, att genom dem något andligt godt vunnes, med andra ord, att de finge tjäna till andlig uppbyggelse, till själarnas frälsning. Men ack, huru förhåller det sig viil härmed? Samtalet kommer alltför ofta in på allt annat än Gud, hans ord och själens frälsning. Väder och vind, politik, sektväsende, priset på land, hvete, oxar och åsnor utgöra merendels samtalsämnet. Sedan följer en lång historia om sjukdomar i familjen eller hos grannarna, och sedan börjar man draga fram sina med-

människors lyten, deras fel och brister, dumheter och synder. Detta baktal, detta förtal och sladder, dessa domar utan barmhärtighet — alltsammans i pastorns närvaro — detta iir It ws-besök.

Pastorn drages allt för ofta in i denna hvirfvel och deltager med i detta eländiga snack. Är han aldrig så litet gliidtig och språksam och har något anlag för humor, så vet han icke ordet af förrän han är midt inne i smörjan. Är pastorn däremot af en mera allvarlig natur, af det slag som talar om andliga ting både i tid och i otid, så får familjen bereda sig på att i stället för cn vanlig skvallerstund få en uppbyggelsestund, men ofta blifva då familjens medlemmar mycket missbelåtna med pastorns besök. Folket vill i allmänhet icke, att ett husbesök skall få en så allvarlig prägel, utan att det i stället skall tjäna till sinnets uppmuntran. Kommer pastorn helt oförmodadt på besök, så är det icke heller så bra. Hustrun önskar ha skuradt, städadt, fäjadt och dammadt tills pastorn kommer, och det bör man ju icke heller klandra henne för. Så må pastorn ha god takt och förstånd nog att berömma hustruns goda mat, bröd, smör, kött, ost, kaffe, bakelser eller hvad det nu är. Jag är af det slaget, att jag högst sällan vare sig berömmer eller klandrar maten hemma eller borta. Mon otacksamt skulle hustrun känna det, om icke pastorn gåfve henne något erkännande för hennes förträffliga anrättning. Nu blott en liten anekdot från ett besök under den gamla tiden hos en familj. Vi spisade middag och jag hade druckit två kappor kaffe. Då frågade hustrun: "skall det vara mer ?"

"Ja, kanhända, men då knappast en half kopp."

Hon tog koppen och fatet och gick bort till spisen och hällde i, så att kaffet flöt öfver brädden på koppen och ner i fatet. Då hon kom fram till bordet med det, sade jag: "Var det också en half kopp?"

Hustrun svarade: "Ja, du dricker det nock!". Detta var ju i all välmening sagdt, men hon lade en sådan accent på

orden och uttalade dem i en så gnällande tonart. Det var detta, som gjorde det så roligt.

"Men något fattas vid pastorns besök i dag", sade hustrun.

"Hvad då", frågade jag.

"Jo, er fru, har ni icke henne med?"

Matmodern tvekor rnvcket om att prästfrun är med sin man på besök. Och hvarför det? Jo, ty hon förstår sig

bättre på mat och dryck, på blomsterkrukor, blombuketter, blomster-rabbatter och dylikt än pastorn. Somliga frukta dock för att mottaga prästfrun och hvarför? Just därför att hon förstår sig så väl på allting. En af våra prästfruar sade en gång: "Jag mottager hellre tio präster och ger dem mat, än en prästfru."

Hvad äro nu dessa ofvan beskrifna husbesök annat än ar-tighetstvistcr? Denna kyrkliga och kristliga sed ha vi fått af de reformerta. Där pastorn skall gå omkring under lördagen oeh inbjuda till "meeting", får han vara lätt på foten, om ban skall hinna med och inbjuda ett tusen personer — ty vi ha ju stadsförsamlingar som ha det antalet kommunikan-ter och ändå flera. Men nu torde det gå lättare för sig, då man i städerna har telefon, snart sagdt, i hvarje hus. Diakonerna kunna ju ock hjälpa sin pastor med denna expedition. Vi stackars landtbor ha svårare för att prata med hvarandra, enär vi icke kunna göra det förmedelst-trådar. Men det blir nog bättre med tiden, äfven för oss landkrabbor här i nordvästern, då telefonen hinner hit. Det är dock en sak, som nian bör komma ihåg vid dessa s. k. husbesök eller artighetsvisiter, och det är tiden för desamma. När en pastor har fvra (fi fem församlingar att sköta, såsom ofta händer, och dessa ligga fvra, sex eller tolf mil åtskilda, och han dessutom måste läsa med nattvardsbarn i alla dessa församlingar och äfven besöka missions- och konferensmöten, då måste han ofta resa sju dagar i veckan och behöfver därför den öfriga tiden till hvila. Men detta tyckes icke folket förstå. Jag var en

gång på ett konferensmöte i en af våra större städer; bodde hos en hygglig oeh snäll familj, en from hustru och sniilbi barn. Talet kom helt naturligt på deras pastor, och hustrun talade godt om honom, men sade ock att ban har icke gjort något besök hos dem, hon visste icke på huru länge, och hon tyckte, att han ju kunde besöka dem någon gång.

"Känner ni till alla eder pastors göromål och resor", frågade jag.

"Åh, jag vet just icke."

"Huru många familjer ären 1 liiir i staden, som tillhöra församlingen ?"

"Åh, jag vet just icke, emellan fvra (ft< fem hundra."

"Har ni tänkt på hur lång tid blott en timmes visit hos hvar och en af dessa 4 @ 500 och så viigen fram och åter skulle taga från er pastor?"

"Nej, det har jag just inte tiinkt på", sade hon.

Om jag lyckades bringa denna kvinna på bättre tankar 0111 hennes pastor med afseende på denna sak, vet jag ej. I städerna är det dock jämförelsevis lättare att besöka några familjer på en kort stund, än på landet, där afståndet mellan hemmen är längre. Då en pastor skall resa så ofta och så långt, som mången gång är fallet, blir han vanligtvis så trött och så led vid resor, att han förlorar all lust till artighetsvisiter, sam högst sällan ha någon nytta med sig. Under de fem första åren fick "banbrytaren" göra flera visiter än önskligt var. Det var också flera objudna gäster, som gjorde pastorn besök under natten. De hörde till flera stånd och klasser, voro olika i rang och värdighet — men allt sådant bör ju en "banbrytare" helst tiga med.

Just som jag höll på att skrifva om pastorns husbesök och artighetsvisiter hos sina församlingsbor, kom en kär broder in och hälsade vänligt samt tilltalade mig på ungefär följande sätt: "Nå, hvad är det du skrifver om och öfver? Du ser så tankfull och bekymrad ut."

"Jo, jag har tagit mig för att skrifva något om nybyggare-lifvet här i den vilda nordvästern. Nu har jag ändtligen kommit så långt, att jag skulle börja skildra en pastors husbesök och artighetsvisiter hos hans församlingsbor."

Den besökande, som var pastor, sade då: "Det ämnet är både ömtåligt och viktigt. Jag har själf försökt mig något på att skrifva öfver det ämnet. Det är fara värdt, att mången skall känna sig stött i kanten. Du, som är landtpastor, torde dock icke ha mycken erfarenhet af sådana där artig-hetsvisita tioner."

"Nej, däruti har du rätt, broder."

Det var mig väl bekant, att den besökande brodern var östcrifrån, och som allt ljus och all visdom kommit och kommer från östern, gladde jag mig åt hans ankomst och tänkte: Nu må jag kunna få ljus och visdom i denna dunkla sak. Både det naturliga och det andliga ljuset ha vi fått och få från öster. Mosc och alla profeterna, evangelister, apostlar och Herren själf tillhörde Österlandet och äfven "de vise män" voro från öster. Nu förstån I väl, att jag var berättigad att tänka stort om mannen från öster. Den anlände brodern såg på mig med ett, småleende, i det han sade: "Jag kan hjälpa dig ut ur din förlägenhet och ditt bekymmer. Här är ett 'urklipp', som du kan göra bruk af, om så behagas. Det är ur min egen fatabur och är så bra i det ämnet som trots något."

Jag tackade för "klippet" och började läsa detsamma. Det här duger, sade jag. Ack, att man icke skall kunna ha så pass ljus i saken själf. Härmed vill jag återgifva urklippet just sådant, som jag erhöll det af "Jolin Åkerman":

"Det synes vara en tämligen så gifven sak, att pastorn skall aflägga besök hos så väl församlingsbor som andra; men det är kanske icke så allmänt bekant, att mycken humbug och många svårigheter äro förbundna med dessa besök. Om t. ex-, pastorn är aldrig så litet anlagd för besök i hemmen

och 'springer omkring', så säga somliga, som råka ha ärende till pastorn: 'Ja, pastorn är då aldrig hemma', och så bli dessa väldigt "onda. Men om då pastorn är hemma för att mottaga besök och sköta sitt egentliga göromål — att arbeta i ordet och lärdomen — så bli en massa förargade och rycka fram med sitt: 'Pastorn är då jämt hemma!' Kan någon under slika förhållanden bli klok på hur pastorn skall bära sig åt? Slutsatsen blir denna: jämt borde pastorn vara hem-

En modern lada i nordvästern.

ma och jämt borde han vara borta, eller: han borde vara allestädes närvarande. Dessa förmenta pliktkollisioner äro — så förmenta de än äro — eländiga nog att hålla själasörjaren i beständig oro. Hvar han går, finner han människor, som af ena eller andra orsaken möta honom med förebrående ord. Själf kan han väl finna tröst i det medvetandet, att han gör så godt han förmår, men denna tröst har alls ingen etfekt på de missnöjda eller oresonliga. Det vill sannerligen mer än mänsklig förmåga till att rättfärdiga sig inför den all--

niänna opinionen, äfven då den är så tudelad som i föreliggande fall. Jag läste för en tid sedan ett utdrag ur en pastoralrapport, däri pastorn vid årsstämman redogjorde för sina husbesök. Jag antager, att denna pastor var en af de mest plikttrogna och mönstergilla i sin ämbetsutöfning, man kan tänka sig. Säkert är, att ban försökt sitt allra bästa det året, liksom alla andra år, och att husbesöken voro nästan öfverdrifna, hvad numerären beträffar; men jag har skäl antaga, att belåtenheten ändå icke var fullständig. I en stor stad. där pastorn är beständigt ute på flykten i ämbetsgöromål och för resten visar stort nit, hette det ändå så småningom, att pastorn ännu icke gjort ett enda husbesök. Så stort kan medlemmars anspråk vara, och hvart skall den arme herden vända sig? Sannerligen jag vet. Låt mig i detta sammanhang skrifva upp församlingsmedlemmarnas arbetsprogram för veckan: För mannen hela veckan 8—10 timmars arbete hvarje helgfri dag. Skall pastorn träffa husfadern, så måste han infinna sig under aftonens lopp. Säger han då, att ban måste besöka en annan person, så heter det: "Pastorn har alltid så brådtom, då han kommer till oss." Ja, då måste han stanna hela aftonen hos den ene; men hvar äro då de nio eller nittionio? Huru långt hinner då pastorn under året? Besöken bli nödvändigtvis få, men inte förmår pastorn att ändra något. Hvad husmödrarna i församlingen beträffar, så ter sig deras program ungefär så: Måndag: tvätt; och hvilken husmoder vill af sin pastor blifva funnen vid tvättbaljan? Hon känner sig generad. Tisdag och onsdag: strykning; och då känner husmodern besöket nästan som ett kok stryk. Kunde icke pastorn komma en annan dag ? Torsdag : lagning; och då är det så "skröpligt". Fredag: påhälsning hos vänner och grannkvinnor eller kanhända på besök i staden för nödvändiga uppköp eller dylikt. Lördag: städning, husrengöring m. m. Men på den dagen bör pastorn bestämdt vara hemma, ty det behöfver både han och försam-

lingen. På söndagen har pastorn och församlingen nog, om sabbaten rätt skall helgas.

Nu kan visserligen programmet i sina detaljer variera på olika platser och i olika hem; men i hufvudsak är det korrekt samt visar, att församlingens husmödrar icke äro så beredda på eller så angelägna om besök, som det ibland låter, då de själfva i fåvitsko tala därom.

Pastorn blir jämt brydd och villrådig. Nu är det visserligen en skön sak. att församlingsborna vilja se sin lärare i sina hem. Värre vore det, om de aldrig ville se honom, men med allt bör vara resonlighet. Men sysslorna i hemmen äro ju ganska vidhängsna hvarenda dag på året, och om husmodern skall rätt sköta sitt hus, så kan hon icke när som helst vara färdig att mottaga besök af vare sig pastorn eller någon annan. Är det icke sant, I kära husmödrar? Men hvarför talen I då så ofta om uteblifna besök å pastorns sida ? Hvarför ursäkten I eder med att I hafven det så "oredigt", då pastorn kommer? Tron I, att han känner sig välkommen? Han kommer ju icke som en inspektor för att kritisera edra husbestyr. Han vill se eder personligen och dela edra bekymmer, om han kan. Har han icke all möda att öfverbevisa eder om att han icke kommer på "bjudning" och att I ej skolen göra eder besvär ? Han har inte kalas hemma och lefver ej heller "hvar dag kräsliga", ej heller har ban så "förskräckligt fint". Han blir därför mycket glad, om han kommer vid måltidstimmen, om han får sitta ned och dela sina församlingsbors bröd. Det kan ligga mycken välvilja i kalaset och bjudningen, men låt mig säga, att den vanliga måltiden, som icke är tillgjord och dyrbar, är mera i öfverensstämmelse med hans smak och hans vanor. Han förstår väl en husmors göromål, ty han har själf en hustru, ifall han är en'vanlig präst och icke en obotlig enstöring. Om I därför önsken hans besök, så hälsen honom icke med ursäkter utan med ett hjärtligt välkommen. Då törs han komma, ty han236

känner sig ej som en öfverflödig person eller "en för mycket", ja, då kommer han ock vid första lägliga tillfälle. Under min studietid var jag "adjunkt" hos en äldre pastor, som sedan ingått i härligheten. Jag bodde hos en man, som beständigt bråkade därför, att deras pastor aldrig syntes till. Han bråkade med mig och med uppbördsmännen. Hans pengar voro goda nog, men annars "extimerades" han icke. Nästan hvar gång hotade han med att detta var "sista gången de behöfde besvära sig med att komma". Mannen, som var handlande i byn, gaf sin hustru en morgon åtskilliga befallningar rörande göromål i hemmet. Men då han kom hem, fann han "allting ogjordt som vanligt". Hustrun upplyste honom om att pastorsfamiljen varit på besök. Precis hvad han då sade kan jag icke ordagrant ur minnet citera, men det var likväl en energisk antydning om att, då "man ej ville ha prästen, då kom han". Då emellertid pastorn predikade i den församlingen — han hade nämligen två — så tackade mannen "för äran, som skett hans ringa hus". Att icke samvetet slagit mannen, hade jag skäl antaga, hvarför detta hyckleri djupt skar i mitt hjärta. När den mannen ville eller icke ville ha besök af sin pastor, det blef jag sannerligen icke klok på. Och pastorn steg ned i grafven med denna hemlighet, kanske mannen också gjorde det.

Ett annat exempel må ock anföras. En äfvenledes afliden pastor var särdeles flitig att besöka sina församlingsbor, emedan han hade en landtförsamling och ej kunde predika mer än en gång under veckan. Men med äfven dessa besök fann man fel. Han försökte intressera sig i folkets göromål, på det han icke skulle anses allt för "högdragen", för hvilket hans företrädare beskylldes. Snart nog hette det likväl, att pastorn icke var "andlig" nog under sina besök. Synnerligt högljudd var denna klagan hos de människor, som "behöfde tröst". Då han en söndag med anledning af dagens evangelium hade framhållit girighetens snaror och faror, bröt en

lavin af klagomål fram ur sina gömmor. Många blefvo mer än tröstlösa öfvei; sin pastors "oandlighet". Då han varit på besök hos dem, syntes han rätt intresserad i detta "världsliga", och nu "fördömde" han dem. Ja, så tyddes nu hans sympati. Det torde knappast vara någonting, som går en rätt herdes hjärta så nära, som då man gör insinuationer oin bristande nft för själar och brist på gudsfruktan. Och fastän han var medveten om sina rena afsikter, tog han beskyllningen ad notain och undvek att vid sina följande besök lyssna till deras tal om kor, kalfvar, svin och dylikt, äfven då dessa djur hade dött för dem. I stället inkallade ban husfolket, läste Guds ord,

talade vid dem om det ena nödvändiga, bad med dem, d. v. s. höll husandakt med dem, hvilket ban väl förut gjort, men nu med uteslutande af allt "världsligt". Man kunde hafva trott, att det just varit den slags "tröst" de behöft och förut så djupt saknat. Men i stället vredgades mången husbonde öfver att han hindrat honom i hans göromål. De voro inte värre än andra och för dem behöfde han ieke läsa och bedja.

Ja, så många vändningar gifves det i hubesöken, och hvart man än vänder sig, så är det nog ej riktigt bra. Och det sagda kan gärna vara nog för en gångs skull. Ett par ord om prästfrun må ock skrifvas. Äfven af henne fordrar man besök, och ingen aflägger dessa så gärna som hon. Men de snälla gummorna glömma, att äfven prästfrun har hus och hem att sköta, och ve henne, om hon icke sköter sitt hus till belåtenhet! Och så skall hon ta emot alla människor. Ej blott vänlig, men färdig skall hon alltid vara. Men hur skall hennes tid räcka till för besök? Behöfver hon bedja om ursäkt? Näppeligen." Så långt John Åkermans "urklipp".IX.

Nödåren 1876 oeh 1877, gräshopporna m. m.

Fattigdom oeh nöd äro betecknande för nybyggarelifvet.

De första nybyggarna kommo visserligen hit lit redan så tidigt som 1868, men det oaktadt hade dessa farmare efter tio års förlopp icke mer än fem och tio acres åker. Skogen är hårdarbetad. När nu vårt folk hade nätt och jämt nog till sin bärgning, niir de hunnit så långt, att de hade bröd för dagen, kommo de små skadedjuren gräshopporna, detta tuktans ris, dessa Guds härar. Joel 1: 4—2: 25. Men hvarför detta tuktoris just nu? Ja, hvad förstå vi oss på Herrens re-geringssätt, på hans försyn? Herren sökte kraftigt med sin förekommande nåd folkets hjärtan. Huru ofta använder ban ej tuktan och hemsökelser genom många slags olyckor för att därigenom hejda människan i hennes syndalopp, visa henne huru förgängligt allting är samt hiimma och bryta girigheten och världssinnet. Var det icke för folkets synders skull, som Herren sände "gräsmatkar, gräshoppor, flogmatkar och lusen", Joel 1:4? Var det icke för att väcka folket till besinning om sina själars frälsning? Människan är alltjämt i fara för att glömma Gud och glömma sig själf, sin höga bestämmelse för ett annat lif.

Gud har ett visst och vist mål med allt hvad han gör. Världssinne och girighet begynte bemäktiga sig vårt folk här i nybyggena, men det var just detta, som den käre Guden

ville förhindra och visa folket det förgängliga uti allt jordiskt. Man säger, att Gud gör inga underverk nu; men det vill jag säga dig, att den som gaf akt på dessa Herrens "härar", då de utförde Guds befallning, han fick nog se underverk, och det stora ändå. På de allra flesta ställen fingo gräshopporna icke taga mera, än att familjen hade nätt och jämt till bröd för året. På mindre åkerfält togo de mindre, på större togo de mer. En farmare hade G @ 8 tunland hvete, som var nära moget. Kl. 9 på f. m. kom förtruppen. Då tog han och lagade i ordning sin skördemaskin, spände för sina hästar och började afmeja säden, men då han kört några hvarf omkring sitt sädesfält, hade "hopporna" fullbordat skördearbetet och farmaren behöfde icke göra sig mera besvär med sin maskin. En annan gång kom en svärm och slog hed i en hveteåker på 5 acres. De sutto där nästan ett helt dygn, betäckte hvarje strå, men ingen kunde märka, att de åto det allra minsta. På e. m. lämnade de hveteåkern, utan att ha gjort den ringaste skada och flögo bort till en hafreåker, där de uppåto allt ogräset, men rörde alls icke hafren, och efter en tid lämnade de fältet. Om icke detta liknar ett underverk, så vet jag icke. Tjogtals sådana verkligt sanna berättelser kunde anföras. Somliga försökte sig på att hejda fienden, utrota gräshopporna, men det var lönlöst. Ju mer de försökte det, desto värre tycktes gräshopporna blifva. "Herrens härar äro oemotståndliga."

Det var löjligt att höra, hvilka diskussioner folket hade om dessa små kryp. De kunde illustrera gräshopporna i Egypten. En kraftig väckelse pågick under tiden, och bara man hade bröd för dagen, var folket väl belåtet. Några kläder kunde nästan ingen skaffa sig under dessa nödår, ty hvad man kunde få fatt i behöfdes för mat. Just under det första gräshoppsåret hade vi begynt att bygga en kyrka i det ena nybygget. Men jag skall säga er, godt folk, att vi alls icke tänkte på att tigga inom hela synoden. Vi ämnade icke

begära offer eller kollekter för vårt kyrkobygge och icke heller anlita "Church Extension"-kassan. Vi ha försökt att praktisera det engelska ordstäfvet: "help yourselfOch det skadade icke, om vårt folk mera allmänt äfven i vår

tid försökte sig därpå och icke litade så mycket på andra. Kryp, tills du kan gå, heter ett annat ordspråk. Våra kolonister hade sub-skriberat cirka $10 hvardera till kyrkobygge, och då de kommo från järnvägsarbetet, var det det första de betalte. Men äfven våra pastorer ha sagt oss: "Vi kunna omöjligen lefva nu som förr."

Nödhjälpen från Pennsylvania.

En af våra äldre prästmän frågade mig på ett konferensmöte, om vi hade något att lefva af därute i nordvästern. Jag svarade: "Något ha vi."

"Han I något att kläda er med ?"

Jag svarade: "Litet eller intet."

"Vi ha fått en lår med kläder ifrån våra engelska bröder i Pennsylvania. Kanhända vi kunde skicka den upp till er?"

Jag sade tack! Guvernören satte en "check" på, ock så fick det gå upp utan frakt. I denna lår var en del halfslitna kläder, några bitar kalikå och bomullsflanell, något ylleflanell, en "silkeshatt" m. m. Detta skulle nu delas på två nybyggen, men detta var lättare sagdt än gjordt. Den gamle vise prästmannen hade sagt mig, att jag skulle sammankalla församlingarnas högvördiga och högvisa kyrkoråd, och de skulle ombesörja delningen. Detta var ju det klokaste man gärna kunde tänka sig. Vi, jag och "rådet", begynte att dela, så godt vi förstodo. På söndagen upplästes deras namn, som varit lyckliga nog att få ett plagg, några yards kalikå eller en bit flanell. Men hvilket lif det blef efteråt ibland folket! "Den och den har fått för mycket, och jag — ja, jag har fått alldeles för litet", "och jag, jag har fått intet." "Ja, den

prästen, ja, det rådet. Ack ja, de borde ha?!" Sedan vankades några skandalbref. Dessa sändes till mig, men jag fick icke på långt när så mycket ovett som "rådet". "Pastorn är ursäktad, ty han känner icke folket, men diakonerna!" Någon hotade oss med en stämning, emedan vi hade vågat öppna låren, på hvilken stod guvernörens stämpel. Låren var sänd till min adress, och jag öppnade den i rådets närvaro. I den andra kolonien hörde jag icke mycket om huru de dömde rådet och mig. Då tänkte jag: Månne det icke varit bättre, om vi ingenting fått? Då hade de icke haft något att kifvas om. Efter någon tid kom en lår till med samma innehåll som i den förra samt dessutom något penningar. Nu försökte jag att taga fram ett stycke visdom ur min egen fatabur och följde anvisningen i Apg. 6 : 3. Jag lät församlingen själf välja sju män, som hade godt rykte om sig och besutto visdom. Dem befallde vi detta ärendet, att dela det som låren innehöll: samt pengarna. De mötte mig i pastorsexpeditionen på mitt ämbetsrum, en afbalkning af en stockhydda 8x10. Nu måste vi först diskutera en stund och utröna, hvem som var i allra största behof af hjälp. Vi genomgingo namnlistan, och då ett namn ropades, svarade någon af do "sju vise": "Nej, den bör ej ha något, han är en lätting i arbetet, han kunde arbeta mer." Om en hette det: "Nej, han lefver alldeles för stort efter sina tillgångar — de bruka 'cake och pie', dem kunde de vara förutom." Om en tredje åter: "Nej, han tager sig en finkel, då han kommer till stån, det kunde han låta bli." Om en fjärde säger en annan: "Nej, han handlar på tok, han har bytt bort sina oxar för ett par gamla hästkrakar." Den femte kläder sin hustru, som om hon vore en drottning. Den sjätte är förmögen, han behöfver intet. Så låter det hela listan igenom. Alltid svarade någon af de sju vise: "Han är icke värd någon hjälp." Då uppstod en gamaliel, svarade och sade: "Skola vi tala om värdighet, hvem är då värdig? Är det så vår Herre brukar att

hjälpa ? Blott de värdiga ?" Nu blef det tyst en stund i rådssalen, och slutresultatet blef, som när prof. Hasselquist hade fått en lår kläder från Pennsylvania till oss fattiga Paxton-studenter. Han sade först, att endast de allra mest behöfvande skulle ha. Då kom ingen. Därpå sade han: Kommen nu alla, så skolen I få lite hvar. Så skedde ock här. Men om alla blefvo nöjda, är en annan fråga. Härvid kom jag att tänka på huru det tillgick, när spannmålen skulle utdelas till de fattiga i Sverige. Kommunalstyrelsen gjorde tvifvelsutan sitt allra bästa, men hvilket väsen där var ibland de fattiga. "Du har fått så och så mycket och är så bra, och jag har fått så litet, som är så usel, halt, blind, döf m. m." Ack, hvilket lif. Lycklig den som slipper att mottaga nådebröd! Hellre mycken nöd än sådant

bröd; ja, nästan hellre död.

Det är naturligt för oss människor att tycka, tänka och tro, att vår medmänniska har fått och får för mycket, och att vi fått och få för litet. Jakobs söner tyckte, att Josef hade fått för mycket, då ban fått den brokiga klädningen; sedan tyckte de nog, att Benjamin fick för mycket vid bordet i Josefs hus. Så tveka också våra barn. Det ena tycker, att det andra har fått för mycket, om det får för en eller fem cents värde mer än det andra. Jag har alltid tänkt, att mina barn skulle få precis lika mycket; men huru rätt man söker att dela, så inser jag väl, att hvarje barn tycker, att de andra fått mer. Nu kunde det bli frågan, om Gud kan dela sitt goda så till oss människor, att vi alla äro belåtna och tycka, tänka och tro, att vi fått mer än de andra. Säger väl någon af oss: "Hvarför skulle jag få mest?" Eller hur går det med den uppmaning, som aposteln Paulus gifver oss: "Hvar och en räkne den andre yppare än sig själf" ? Jag fruktar, att vi äro böjda för att tycka, att vi själfva äro med de yppersta och se ned på andra, eller hur? "Hvad har du, o människa, det du icke undfått hafver?"

Rykte om örlig. Förskräckelse för indianerna.

Det händer icke sällan, att folket, som lefver ute vid gränsen af vildmarken, får höra krigsrykten. Ett rykte sprider sig omkring som en löpeld: Indianerna äro på krigsfot. Folket, som ofta hört om indianernas vilda framfart i nybyggen, blir nu förskräckt, hvilket ju icke är att undra på. Under vårt inbördeskrig, emellan syd- och nordstaterna, gingo indianerna i Minnesota ut på krigsstråt och skalperade nybyggarna. Historierna om dessa massakrer voro hemska och hårresande, och de lefde länge ibland folket och lefva ännu. Då nu ett rykte kom; att indianerna voro på krigsstig, blef det en panisk förskräckelse bland folket. Detta var förhållandet äfven i vårt nybygge, då vi fingo höra, att indianerna hade dragit ut. Den ene hade sett en man, som red i sporrstreck och ropade: "Indianerna äro strax här." En annan hade sett några indianer; en tredje hade hört, att de skjutit flera skott; en fjärde hade sett ett hus brinna o. s. v. Paniken och förskräckelsen var stor och allmän. Den ene lopp till den andre och gaf bud om faran och att de måste fly för sina lif. Det dröjde ieke länge, förrän folket i ett par tre härader var i rörelse. Man ur huse, stora och små, alla måste ut, men hvart hän?- Det var nu icke ett ögonblick att förlora. Oket lades på oxarna och de spändes för vagnen. Så lade man in lite mat, en säck mjöl, en fläskskinka, lite potatis och några skålpund kaffe, en kaffekanna och en gryta och så ett par sängtäcken, och man var färdig för resan. Sedan löste man de kreatur, som voro bundna och släppte ut dem, om man hade besinning nog därtill. Somliga glömde detta, och då måste kreaturen stå där bundna, utan foder och vatten, och mjölkkorna måste stå där ett par dygn, utan att blifva mjölkade. Hvilket bölande och vrålande och bräkande var det icke, då folket efter ett par dagar kom hem igen. Emellertid skyndade man sig bort så fort som möjligt för att, som man trod-

de, undsätta sina lif. Hustru och barn sattes ofvanpå lasset; mannen gick och körde och såg sig omkring till höger och vänster, fram och tillbaka för att se, om icke indianerna voro färdiga att kasta sig öfver dem. De flydde för indianerna, men hvart skulle de fly ? Att hinna till närmaste stad, 20 @ 30 mil borta, var ju icke att tänka på, då man hade fienden in på sig. Några grupper samlades här och några där. I en liten by samlades ett större antal, och där slogo de läger.

Indianer! Indianer!

Utaf sina vagnar bildade de en vagnborg med oxar, hustrur oeh barn i midten. Männen lågo innanför vagnarna, och med sina bössor i hand voro de beredda på att klippa till den förste indian, som de fingo sikte på. Så hörde de, att skott aflossades då och då, och detta ökade deras förskräckelse ännu mer. Hustru och barn gräto och jämrade sig; männen begynte att svära, emedan det dröjde så länge, innan de fingo en indian i sikte för att knäppa till honom. Efter att hafva väntat ett dygn på dessa rödskinn och inga syntes till, beslöt

man att återvända hem. Ilen just i detsamma kom ett ilbud, sägande: de äro blott en mil härifrån. Nu blef det panik i lägret, och de började jämra sig, skria och ropa: "Ack, käre — ack, ack!" "Ja, vi skola ju ändå en gång dö — först som sist betyder ju föga", sade en del unga män för att visa "sitt mod" och trösta hustrur och barn. Men

rätt hvad det var, kommer en man med goda tidender. Han sade dessa förskräckta människor, att ryktet om indianerna icke var sant. Telegrammen förkunnade, sade han, att inom hela staten voro rödskinnen stilla och fredliga. Då begynte de, hvar i sin stad, att bryta upp och resa hem till sitt land igen.

En liten anekdot må här bifogas, som står i sammanhang härmed och låter nästan otrolig, men är dock sann. Innan vi omtala denna berättelse, vilja vi först omtala en annan, som inträffade vid flykten från hemmet. En familj tog alla sina husgerådssaker och bar dem ned i källaren, strödde därpå halm på golfvet och släppte in svinen i huset för att därigenom inbilla indianerna, att där var ingenting att få. Men de glömde att tänka på att indianerna brukade sticka eld på huset. Nu till den andra berättelsen. Det var en gumma, som hade legat tijl sängs i flera år. När hon fick höra ryktet om att rödskinnen voro i annalkande, blef hon också förskräckt, for upp ur bädden och kom med upp i vagnen och gjorde sällskap med de öfriga i familjen för att fly undan. När de voro hemkomna igen, var gumman "all right". Hon var uppe en längre tid, men då allt återigen var tyst och stilla, gick gumman till sängs igen och låg nu i flera år, till dess döden förflyttade henne från denna bedröfliga världen.

Mycket mera kunde sägas om den uppståndelse och villervalla, som ryktet om indianerna åstadkom, men det sagda må vara nog. Här kunde vi påminna om hvad Herren säger på ett ställe i sitt ord: "Den ogudaktige flyr för ett ruskande löf såsom för ett svärd, och ingen jagar dem", Ordspr. 28: 1. Dock må vi väl icke klandra denna flykt, ty om vi varit med här, hade vi troligtvis gjort på samma sätt.X.

Pastorsboställen, prästhus m. m.

Den första bostaden.

Min första bostad blef hos en farmare. Hans hus var ett utaf de största i församlingen, ett stockhus, som, om jag icke missminner mig, var 18x20 fot. Huset bestod af tvenne rum. Det mindre, som var åtta fot bredt och aderton fot långt, skulle blifva mitt. Men snart nog begynte husmodern beklaga sig öfver att hon icke hade något skafferi. Då tröstade jag gumman och sade: "Mitt rum är ju mycket för stort för nog; det går ju an att afskifta en del däraf till skafferi." Hon svarade då i glädjen och öfverraskningen: "Min käre pastor, tror han att det går an?"

"Ja, visst går det an. Hvarför icke?"

Då afskiftade man åtta fot af mitt rum, och nu fick jag ett rum åtta fot bredt och tio fot långt. Detta utgjorde min pastorsbostad i fyra år. Detta var för mig expeditionsrum, pärlor, väntsal, mottagningsrum, matsal, folkstuga, sängkammare m. m. Uti detta mångfaldiga och mångsidiga rum hade jag en säng, ett bord, en bokhylla, en koffert, en spis och en tre-bent stol utan ryggstöd. Detta utgjorde mina husgerådssaker, mitt möblemang. Jag lefde dock så lycklig som en kung i

ett slott. Ett litet fönster hade jag på den ena väggen, som vette mot söder, och när helst jag än ville, kunde jag titta ut i Guds sköna natur, hvaraf jag njöt med fulla drag. Om jag icke missminner mig, så betalte jag femtio dollars om året för kost, husrum och tvätt. Någon tycker kanske, att det var billigt, oeh det var det, besinna — pastorshus, kost och tvätt. Men jag kan omtala för eder, mina herrar och damer, att jag icke var hemma mer än ungefär fjärdedelen af tiden. Den öfriga delen af tiden reste jag i den vilda nordvästern. Af tvenne små församlingar erhöll jag $300 om året, af folket på några små missionsplatser skulle jag få $125, och af konferensen hade jag löfte om $75. Om allt inkommit, skulle det således belupit sig till $500. Ingen människa kunde känna sig mera lycklig, glad och belåten i sin ställning än jag. En gång, då jag skulle resa ut åt västern, sade jag till husmodern: "Var snäll och leta upp min säck, jag skulle ha en 'bushel' hafre med mig." Gumman var ute en stund och hade svårt för att finna någon, men ändtligen kom hon in med en säck och sade: "Käre pastor, här är en säck, men där är ingen botten i den — om det är pastorns eller vår, vet jag ej."

"Är där ingen botten i den, så är det alldeles säkert, att det är min, ty det är allmänt bekant, att där finnes ej någon botten i prästsäcken."

Gumman blef något förlägen, men jag sade blott: "Försök att snöra ihop botten på säcken, den är i alla fall min."

Såsom ungkarl förstod jag mig — naturligtvis — mycket väl på huru man skulle uppfostra och tukta barn. Familjen, där jag var, hade ett litet fosterbarn, som var årsgammalt. Då husfolket kom in till mig på kvällen för aftonbön, hade alltid husmodern den lilla flickan med sig. En kväll, då de kommo in till mig på aftonbön, skrek den lilla flickan, och fostermodern kunde icke få henne tyst. Då sade jag med en mycket sträf och myndig ton: "Kan ni icke förmå flickan att vara tyst under aftonbönen, så må ni slippa att komma248

in här och störa min andakt." Dessa ord till den snälla husmodern har jag mången gång ångrat och äfven bedt henne om förlåtelse för dem. Att jag handlade orätt, kom jag föret riktigt att inse, då jag själf fick tre @ fyra skrikhalsar i familjen. Det gick mig här alldeles som det gick den där gamle ungkarlen — pastorn —, som skulle hålla en predikan om barnuppfostran, som vi förut beskrifvit. Så där går det för ungherrar, då de skola undervisa de gamla i barnuppfostran. Betänk dig därför två gånger, innan du uppträder som tuktomästare gent emot de gamla fäderna.

Då jag kom hem från mina resor, brukade alltid husmodern säga till mig: "Vill nu pastorn vara god och ömsa kläder så fort som möjligt." Hon visste om det sällskap, som jag brukade ha med mig hem.

Pastorns natthärbärge under resorna.

Om denna sak vore det väl bäst att tiga och icke säga något alls, men jag anser, att det är en viktig faktor i historien, och om denna faktor saknas, så blir icke berättelsen fullständig. Det må då först sägas, att de allra flesta nybyggarna hade blott ett rum. Några hade dessutom en liten afbalkning vid sidan, som de kallade kök. Då man kom in i stugan, såg man sällan till mer än en säng. Men de hade vanligtvis en "undersäng" — en säng under den som syntes. Somliga hade en så kallad "gallbänk", på hvilket locket kunde aftagas och en person ligga där rätt bekvämt. För öfrigt bäddade man på golfvet, som oftast var af jord eller ler. Om nu familjen bestod af en sex @ åtta personer, så blef det något trångt om sängrum. Då jag frågade, om jag fick stanna öfver natten, svarade hustrun ofta: "Ja, men vi ha allt lite trångt om sängplats, men det får väl gå ändå på något vis." "Ja", sade jag, "allting går i denna världen, om man blott förmår rätta sig efter omständigheterna." Ibland fick jag ligga

"gallbänken", ibland i "underbädden", ibland i den förnämsta sängen de hade att bjuda på. En gång nödgades jag att ligga i sängen — de hade blott en — tillsammans med familjen, som bestod af tre. Jag kröp intill väggen, så gubben näst mig, sedan barnet och så hustrun. Jag kände det obehagligt, och det må väl ingen förundra sig öfver. "Golfvet då?" torde någon fråga. Ja, det fanns nog, men där fanns inga extra sängkläder och det var en bister januaridag med 35 graders köld.

Någon gång kunde man få äran att ligga på öfre våningen, såsom det hände mig en gång. En farmare hade bott i ett litet stockhus sex @ åtta år. Nu skulle ban bygga ott nytt större hus. Han ref ned det gamla och begynte bvgga. Då han fått upp väggarna till takstolen, kommo gräshopporna, och nu måste byggnadsarbetet afstanna. Han måste nu gräfva sig en källare och ställde till en "öfra våning".på den. I källaren hade de en säng. I den låg familjen. Rn liten stege med fyra @ fem små pinnar på ledde upp till öfra våningen. Jag begynte att bestiga stegen, och då jag kom upp på öfversta pinnen, slog jag hufvudet i taket. Jag flågade då: "Hvad är detta, hvad betyder detta?" Mannen, som var litet humoristiskt anlagd, svarade: "Det betyder, att vi vilja försöka att förödmjuka högmodiga präster. Vi ha tänkt, att det skulle vara Gudi behagligt att hålla vår präst både i fattigdom och i ödmjukhet. Således är nog syftemålet godt, om nu detta blott kan göra kraft och verkan." Mannen log så hjärtligt. Jag kunde omöjligen stå upp rätt, utan måste stå i en mycket böjd vinkel, och måste följaktligen ned på mina knän för att få af rocken och västen. Men benkläderna då? Jag måste lägga mig i sängen för att få dem af. Då jag kom i sängen, fann jag där en gubbe, som hvarken kunde höra eller tala, och nu blef jag nästan häpen. Nu har denna familj ett palatslikt boningshus. Denna natthärbärgehistoria är en af mina mest egendomliga. Jag har

blott en till, som öfverträffar den, och den skall nu komma strax efter. Långt ute i nordvästern kom jag till en farmare en het julidag och bad om att få stanna öfver natten. Och det fick jag. Moskiterna voro alldeles omöjliga på den tiden. Ett gammalt stockhus hade man, hvilket hade ett par små fönster, hvilkas flesta rutor voro sönderslagna. I några hål hade de stoppat några trasor, i andra ingenting. Familjen själf hade beredt sig ett nattläger i en gammal halmstack. Där liade de en syskonbädd. De ville ju icke, att pastorn skulle dela säng med dem därute, och gumman gjorde därför sitt bästa att ställa i ordning en fin bädd i stockhyddan. Det må äfven nämnas, att en rutten stock hade fallit ut i den ena väggen, och där kunde små grisar krypa in, om de så behagade. Sängen var nu emellertid bäddad och jag skulle gå till sängs. Just som jag hade lagt mig, kom gumman in med händerna fulla af vidjor. Nu blef jag undersam och tänkte: hvad månne detta skall betyda? Vill hon gifva mig spö? tänkte jag. Jag frågade då helt lugnt: "Hvad vill mor med de där?"

"Jo, jag skall fixa pastorn", sade hon och kom så rätt fram till sängen, där jag låg. Hon begynte då att sätta vid-jorna rundt omkring mig i sängen och sammanflätade topparna på dem. När detta var gjordt, kom hon med ett gammalt moskitnät och hängde öfver vidjorna, allt, till den ändan att skydda mig för moskiterna. När hon lämnade rummet, sade hon: "Godnatt, jag hoppas att pastorn nu kan sofva godt."

"Hoppas så", sade jag, "och så får mor ha god natt också", och hon gick ut att lägga sig i halmstacken.

Det må äfven nämnas, att moskitnätet var trasigt, så att det icke betydde så mycket, om det hade kommit öfver mig eller ej. Snart började dessa musikanter att sjunga oeh spela för mig i sängen. Om det skedde för att sjunga mig till sömns, vet jag icke. Men rätt hvad det var, gåfvo de mig ett

styng för att liksom känna efter om jag sof. Striden var nu började, och den slöt icke, förrän jag om morgonen uppstod från mitt hviloläger. Jag blef invecklad i vidjorna och nätet alldeles som en fisk i ett garn. Striden var het den natten och slutade på det sättet, att jag måste fly. Må det nu tillåtas mig att äfven nämna, att dessa moskiter icke voro de enda fiender, som jag den natten hade att kämpa med, utan där voro tre andra slags fiender, som icke voro bättre än dessa. Dessa tre slag vet jag ej, om jag ville anförtro åt papperet. Du kan lätt gissa dig till hvad slags parasiter de voro.

Pastorn blir trött på arbete och resor.

Under en fyra års tid hade jag rest omkring på fältet, och det hade gått som en karusell. I ur och skur, vinter och sommar och, jag hade så när sagt, natt och dag. Nu var hela mitt kroppssystem nedbrutet och jag var mycket nervös. Då jag satt på mitt rum och studerade och det ibland var någon sak, som jag vill ha reda på, och kom ihåg att det stod i den eller den boken, hände det, då jag steg upp för att taga nod boken, att jag, innan jag fick fatt i den, hade glömt hvilken bok jag skulle taga. Mitt lynne började blifva retligt; dyster och sluten var jag och trött på allting. Därtill började jag att blifva hemsjuk och sökte därför få en vikarius. Jag ämnade mig hein till gamla Svea. Ändtligen fick jag en vikarius, och nu had jag om tjänstledighet på ott år, och så bar det i väg till fosterlandet, så fort ske kunde. Folket sade allmänt: "Han reser hem för att dö och få sin graf där hemma." Då jag steg på tåget i H., tyckte jag, att jag redan var något bättre. Sjöresan gjorde mig mycket godt, och då jag fick se svenska kusten, tyckte jag att jag var fullkomligt bra. Du stora Göteborg! Du sköna stad! Du har aldrig varit så vacker som nu.

Under nio års tid hade jag varit en så god och trogen munk,

att jag försäkrar eder, att den katolska kyrkan aldrig haft någon trognare än jag var under den tiden. Jag hade gifvit ett tyst löfte, att jag skulle tro och hålla en dogm i den katolska kyrkan — nämligen celibatet. För öfrigt hade jag antagit alla tre: fattigdom, kyskhet och absolut lydnad. Jag kunde icke ana, att skalken satt kvar i mig. Doktor Olssön lär ha sagt en gång: "Jag tror på en dogm i den katolska kyrkan, nämligen celibatet, men — nu är

det för sent." Men vi krångla bort oss med de där munkreglerna. Det var ju om vårt oförgätliga fosterland, som vi skulle säga något. Jag var vid en hälsobrunn i Ronneby, Blekinge, nära två månader, drack brunn och badade och återfick där min hälsa. Jag skulle gärna velat säga mera om fosterlandet, men det ingår icke i vårt ämne. Endast det må jag väl ändå säga, att jag fick en hjälp därhemma, som gjorde mig sällskap hit-öfver till Amerika och har hjälpt mig hela tiden sedan i mina mödor och arbeten. Men nu må väl mina läsare le. Huru gick det med celibatet? Den absoluta lydnaden då? Men fattigdomen höll jag styft på då och allt sedan ända tills nu.

Då vi kommo till vårt nya hem här i Amerika, ifall vi hade haft något, så hade vi tvä dollar i papper. Det var allt för att sätta bo med, och så voro vi utan hus. Jag hade visserligen mitt lilla rum, åtta och tio fot, men i det lilla huset bodde nu två familjer, och vi blefvo den tredje. Tre hushåll — tre hustrur — om en spis. Här fordrades tålamod, fördragsamhet oeh undseende med hvarandra. Det gick bra ett belt år, och det må sägas till-dessa kvinnors beröm, att man måste söka efter deras like. Nu fick vårt lilla rum, 8 @ 10 fot, en tillökning i möblemanget, en koffert till och en symaskin samt några klädesplagg. Till all lycka voro vi nygifta, och smekmånaderna räckte året om, annars voro vi nog lite trångbodda. Yi gingo mycket varsamt förbi hvarandra i rummet på det att vi-icke måtte stöta hvarandra. Jag var mve-ket borta, och då hade min snälla hustru något bättre rum.

Där det är lijärterum, där är det husrum, heter det. Men hur stort hjärterummet än är, så kan det dock vara tämligen trångt i huset. Jag undrar just om våra unga pastorer, som nu komma ut i arbetet och gifta sig, skulle kunna passa in sig i oeh vara belåtna med ett sådant pastorshus? Men så göra de flesta af dem icke heller anspråk på att vara banbrytare, och det förändrar saken.

Beslut om att bygga pastorshus.

Att besluta om att bygga ett pastorshus är en sak, att bygga det är en annan. Den pastor, som var närvarande vid församlingens stiftelse, hade rådt församlingen till att fatta följande beslut: "Där den blifvande pastorn önskar att få pastorshuset, där skall den församlingen vara pliktig till att bygga det." Det kunde ju synas varit till förmån för den blifvande pastorn, att han själf fick bestämma platsen för sin bostad, men vid närmare eftertanke finner man, att det icke var så visligt. Saken förhåller sig nämligen så, att om de båda församlingarna önska att ha pastorshuset, så inträffar det lätt, att hvilken församling pastorn än föredrager att bo uti, så får han den andra emot sig, och detta är icke godt för honom. Pastorn måste emellertid besluta sig för den ena af de tvä. De skäl, som bestämde hans slutliga val, voro: Denna församling ligger mera centralt på. det fält, som pastorn skall arbeta på, och det gifves godt hopp om att i en snar framtid få en jämväg här i närheten. Vill församlingen bygga ett pastorshus här? Församlingen svarade ja. På vår årsstämma skulle nu fattas beslut härom, hvarpå man sedan skulle gå till verket med husbygget. Årsstämman hölls, och vi voro snart färdiga med val af ämbetsmän — en diakon och en trustee. Någon organist hade man knappt hört talas om, och någon klockare kunde man icke få. Vi sjöngo lite till mans på den tiden. Någon gång hände det, att en gammal gumma

fick leda sången, och hon sjöng vanligtvis alla psalmerna på en och samma melodi. Någon kyrkvaktare behöfde vi ej, ty vi hade ingen kyrka. Så att de vanliga göroniålen voro snart behandlade. På en timmas tid var allt färdigt. aSTu kom pastorshuset på tal. Församlingen hade köpt 80 acres land för pastorsboställe, så nog hade vi plats att bygga det på. Nu blef det fråga om subskription till huset. Men här motade det. Vi höllo på hela dagen med denna sak — ända tills vi

Ett hem, uppfördt 1870.

tände lampan — men ändå hade vi ickv fått en enda dollar subskriberad till något pastorshus. När jag då gick hem, var jag ledsen, och det må väl ingen förundra sig öfver. Och dock må det väl ändå anses vara en Guds nåd att få likna sin Frälsare i detta stycket, att man är utan hus. "Räfvarna hafva kulor och fåglarna under himmelen nästen, men människonos Son har intet, där han kan luta sitt hufvud under," Matt. 8: 20. Då det i svenska

riksdagen var fråga om att biskoparna skulle ha pension, så svarade en riksdagsman, att

Kristus icke fick någon pension och hade ingen lön. Våra biskopar ha tolftusen kronor i årlig lön.

Nu begrep jag emellertid att jag gjort ett "misstag"', då jag icke hade hållit mitt celebat. Ty då kunde ett rum om 8 @ 10 fot varit tillräckligt för mig. Detta "misstag" har jag dock aldrig ångrat. Modfälld och nedslagen gick jag hem från stämman och frågan var nu: hvad är att göra ? Ett hus måste vi i alla fall ha. Jag meddelade min hustru mitt bekymmer oeh rådgjorde med henne om hvad som vore bäst att göra. Jag tänkte öfver saken och beslöt mig för att gå till väga på följande sätt. Jag skulle sammankalla "rådet" oeh tillfråga det, om det kunde gifva mig ett godt råd — annars visste jag själf ett råd. Rådet var rådlöst och visste intet råd. Jag rådgjorde då med dem om att utlysa en extra ordinarie sockenstämma, då jag ville förelägga församlingen följande anbud: Jag är villig att själf bygga pastorshuset med villkor, att hvarje farmare lånar mig tio dollars räntefritt på ett år. Men då ville jag också öfvertaga landet, 80 acres, ty jag önskade att själf äga det land, som jag byggde på. Men då skall församlinen själf bygga sig en kyrka, och så vilja vi i Herrens namn gå till verket med att bygga. Detta anbud tyckte nästan hela församlingen mycket bra om — utom en enda inan. Ilan sade: Detta blir för tillfället till församlingens fördel och pastorns nackdel, men med tiden blir det till församlingens nackdel och pastorns fördel. Han såg långt fram i tiden. Karlen var helt ung — jag kunde nästan kalla honom för en "pojke" — men han var en mogen man i förståndet. Han kom sedermera upp sig, så att han blef statssenator. Mången man är en yngling i förståndet och mången yngling är en man i förståndet. Församlingen började nästkommande sommar att bygga sin kyrka och pastorn sitt pastorshus. Se, så där löste vi den svåra knuten. Jag byggde en "box of frame", — bräder, på 20x30, och sedan dess ha vi byggt till lite då och då, så-

som så ofta brukligt är här i Amerika. Huset är nu värdt $1,-500, men där är ingen lyx på det. Så kunna vi i dag uppresa vårt "ebeneser" — hjälpsten och säga: "Allt härintill har Herren hulpit oss", 1 Sam. 7: 12. Yi lämnade vårt lilla • kära rum, 8x10 fot, och flyttade in i ett något större. Att "surprisa" pastorsherrskapet var icke brukligt på den tiden, annars, hade något sådant kommit den. fattiga pastorsfamiljen väl till pass — särskildt om man kommit med några möbler — men efter några år fingo vi. Allting har gått och allting går, blott man är "gudlig och låter sig nöja," 1 Tim. 6: 6.

Hemmet.

Det finns ett ordstäf på engelska, som lyder så: "There's no place like home." Detta ordspråk uttrycker nog det sannaste, som kan sägas 0111 hemmet. Ett hem bör vara sådant, att ingen plats kan jämföras med det. En pastor, som bor i ett hus, som tillbör församlingen, känner och förstår, att det icke är hans eget hus, äfven om han där har sitt hem. Och dock är det väl riktigt nog och äfven bäst, att -församlingen äger pastorshuset. Ett godt hem, en snäll hustru och snälla barn, är det bästa af det timliga goda, som Gud gifvit oss, och Luther räknar det till det dagliga brödet. Huru kall, dyster och ödslig vore icke världen utan ett hem. Mången yngling och jungfru, som tyckt att föräldrahemmet varit för trångt, att man icke där fick nog frihet, har funnit, efter att hafva varit borta någon tid, att världen därute icke var så ljus och blid, som de hade inbillat sig. De blifva hemsjuka, komina hem och finna där en hvilostad. Mången sjöbuss, som farit världen omkring, blir hemsjuk, kommer hem och finner, att ingen plats är lik hemmet. Våra farmareflickor resa ned till de stora städerna och få plats hos en fin familj, med 4 @ 5 dollars i veckan. De kläda sig som fröknar och fruar, de få tillfälle till nöjen och njutningar af alla slag, men de känna,

att det icke är hemmet. De skrifva hem och säga: jag tycker, att ingenting här är så vackert som där hemma.

Hemmet är den plats, där pilgrimen får gå in och hvila sig under natten. Det är den oas, där ökenvandraren finner någon vederkvickelse under den mödosamma vandringen. Ja, hemmet är en förgård till hemmet där ofvan, om

nämligen det jordiska hemmet är ett kristligt hem och hvad ett hem kan och bör vara. Ännu tänka vi gamla — här ute i främlingslandet — med en viss förkärlek på vårt barndomshem och betrakta det som ett jordiskt paradis. Ibland griper oss hemlängtan här ute, så att vi måste resa hem och se det ännu en gång, innan vi flytta till hemmet därofvan. Fastän mitt barndomshem var fattigt och åkertegen mager och stenig och dèn torra ljungen nästan det mesta man såg, så tycker jag likväl ännu i dag, att ingen plats på jorden är så skön och vacker som min barndomsbygd, intet land så skönt som mitt fädernesland. All mat smakade bättre där hemma, klädedräkten var vackrare, glädjen var större, bäckarnas porlande behagligare, liljornas fägring tusenfaldt skönare, ja, hela Guds sköna natur prunkade i sin skrud, och fåglarna sjöngo sin konsert bela sommaren om. D-irför har man också gissat, forskat och frågat: Månne icke paradiset var lagdt i vårt kära fosterland ?!

Men skall då en gammal präst icke hafva ett hein på gamla dagar? En man, som med den nåd och gåfva Gud förlänat honom tjänat Herren och församlingen träget och troget i tjugo eller trettio år, skall han vara hemlös på sin ålderdom ? Då alla andra få försöka att bereda sig ett hem på sin ålderdom, skulle han vara den ende som icke finge tänka därpå? Är detta rätt? Är detta kristligt? Är det i enlighet med Guds vilja? Vi bara fråga. Man har på senare tiden mycket ordat om ett ålderdomshem och redan tagit mått och steg för att verkställa detta välmenta företag. Men den gamle prästen känner och vet, att det icke är hans eget hem, utan ett fattighus, som han kommit till. Ja, man kan gärna kalla258 ' BANBRYTAREN.

det för en kasern. Detta är det allra bästa, som man kan bjuda våra gamla trotjänare, pastorerna, på. Att nu tänka sig och vänta, att församlingen, som han betjänat i tio, femton eller tjugu år, skulle förskaffa honom ett hem på gamla dagar, vore nog förmätet. Då de fått sig en ny pastor, så torde de ha nog med att aflöna honom. Det är också blott i några enstaka fall detta sker; och då är det blott en tillfällig hjälp, som icke bereder pastorn ett hem eller gifver honom fortfarande hans lifsuppehälle. Vi torde ha endast ett fall inom vår synod, där pastorn fått pension eller apanage.

Konferensens eller synodens kassa har icke heller mycket att gifva af; och då detta likväl någon gång sker, så är det blott några få, som gjort sig förtjänta däraf, som. få hjälp. Då nu en pastor ofta icke stannar i en församling mer än 5 @ 6 år, huru skulle det nu blifva för de församlingar, som haft 5 @ 6 pastorer i sin tjänst sedan sin stiftelse ? Och i de fall, där pastorn stått på samma plats i 20 @ 25 år, månne församlingen anser, att den vunnit något däraf, att den har haft samma pastor bela tiden? Huru man än tänker sig saken, kommer man ej till någon tillfredsställande lösning af frågan.

En tidning innehöll för en tid sedan det förslaget, att. församlingen skulle köpa ett godt stycke land, medan det är billigt, och där bygga ett hus åt sin gamle pastor. Detta var icke så illa. Men antag att den församlingen finge en gammal pastor och ett par som blifvit sjuka, hur ginge det då?

En del försöker med lifassurans. Hvilket är nu det bästa? I stället för att svara på denna fråga vilja vi göra den frågan: Bör en pastor skaffa sig en farm? Vi tro, att detta vore rätt, godt och kristligt. Att ha denna farm hemma i socknen tror jag icke vore det bästa, ty folket tycker just icke om att se, att prästen har en farm. Han köpe hellre landet ett stycke ifrån där man bor. Köp farmen, medan landet är billigt, och arrendera bort den; landet stiger i pris år frånPASTORSBOSTÅ LLEN.

år, och då du blir gammal, har du din bergning af farmen. Du behöfver aldrig lägga två strå i kors, ty farmen skall af sig själf under tiden bereda dig ett eget hem på din ålderdom. Många af våra pastorer ha gjort så, tror jag. Gack du och gör sammaledes. Pastorerna i städerna ha samma tillfälle härtill, som landtpastorerna.

Nu hör jag någon fråga: Hvad skola vi köpa landet för ? För pengar naturligtvis. Men hur och hvarifrån skola vi få dessa? Jo, genom att bara lägga å sido femtio eller med någon sparsamhet ett hundra dollars om året. Dock är mången bland prästerna böjd för lyx, dels finnes det rätt många läckergommar, dels finns det sådana, för hvilka det tyckes vara alldeles omöjligt att spara något, då de ha penningen i fickan. En gammal präst sade en gång till mig: "Köp icke hvad du synes nödvändigt behöfva, utan endast det som är dig oumbärligt." Nu vet jag icke om

den prästen själf gjorde så, men rådet var i alla fall godt. Att kunna vara ekonomisk, det är nog en gåfva, som icke alla besitta. Men att vara en god ekonom, det är icke detsamma som att vara snål eller girig. Och hvad angår frikostigheten och att bidraga till välgörande ändamål, såsom skolor, sjukhus, barnhem, yttre och inre mission o. s. v., så är det nog ofta så, att den som är en god ekonom gifver mera och oftare än den som alltjämt har hål i fickan. Nu är det väl sannt, att en pastor måste kläda sig efter sitt stånd, och allt annat bör stå i förhållande därtill, men det är också ofta så, att de pastorer, som ha minsta pastorslönen, ofta reda sig bäst. Är du en god ekonom, så har du något att gifva och kan gifva och bör gifva. Men det beror icke blott på huruvida mannen är en ekonom eller ej, utan det beror ännu mera på att hustrun är ekonomisk, är hushåltsaktig. Men ofta är det så, att om det går bra för familjen, får vanligtvis mannen erkännande därför, och om det går dåligt, så får han vanligen bära skulden och skammen.262

Vi vilja nu säga vår mening om huruvida en pastor bör ha en farm i socknen, där han bor. Som sagdt, jag blef så godt som nödd och tvungen därtill. Mången pastor har sagt till mig: du har varit klok, som skaffat dig land, och nu har ett hem på gamla dagar. Men det berodde visst icke på min klokhet. Och om församlingen hade gjort sin plikt, hade jag nog icke haft vare sig land eller hus. Jag vill helst tro, att det var försynens skickelse. Om det nu är bra, att ha en farm, huru mycket land bör man då ha ? Om en pastor blott behöfde foder och bete för ett par hästar och ett par kor, så voro 40 acres nog, om jorden annars är god. Men nu är det så, att pastorn icke gärna har tid att själf sköta en farm, och då är 40 acres för litet, om han skall hålla sig med dräng. Jag skulle helst vilja antaga, att 80 acres voro lagom för att gifva en vuxen dräng arbete året om, och dessutom hjälpa till med små handräckningar, som kunna behöfvas för huset.

Men icke allt arbetet på en farm på, säg 80 acres, kan skötas af en person. Vid höbärgningstiden och under skördetiden, måste han ha hjälp. Jag har därför måst hjälpa till något med arbetet vid dessa tillfällen, och folket har ingen ting sagt därom, men antagligen skulle det helst sett, att pastorn icke befattade sig med något grofarbete. Det är också en fara för pastorn, att jorden vill draga honom ned i jorden. Jag har dock försökt att taga mig tillvara härför, så att jag icke för annat arbete försummat mina ämbetsplikter vare sig inom eller utom församlingen, eller missionsmöten, konferens-möten och synodalmöten. Jag vet icke heller, att någon pastor haft orsak att förebrå mig för försummelse i dessa stycken. Det är ofta så, att några af våra pastorer företaga sig rekreationsresor, lustresor eller ock resa ut för att hälsa på släktingar och bekanta en månad eller två under sommaren, eller kanske lägga sig till att läsa några filosofiska arbeten. Jag vet icke om en liten handräckning under skördearbetet är mera ovärdigt en pastor än det nyss nämnda. Det ena serPASTORSBOSTÅ LLEN.

litet mera herrelikt, det andra litet mera bondaktigt ut. Det ena såväl som det andra är ett ombyte af arbete, ett slags själshvila.

Somliga pastorer mena, att det är en stor förmån och en god sak för barnen, att pastorer ha ett litet jordbruk, men jag vet just icke, om det betyder så mycket, då pastorn så högst sällan är hemma. Jag tänker här särskildt på prästpojkarna. Då pastorn är borta, så tänka sönerna vanligtvis: "Då far är borta och ingenting gör, behöfva vi inte arbeta", och så blir där helt litet gjordt. Prästsönerna betrakta ofta en pastors arbete, som om det alls icke vore något arbete, alldeles som de flesta af folket göra. Pastorn åker i en grann vagn, blir väl mottagen, hvarhelst han kommer, får äta god mat, så att man gärna kan säga, att han har kalas hvar dag han är borta. Ja, så tänkte verkligen jag, då jag var barn. Som sagdt, då nu pastorn är borta största delen af tiden, så förstår man väl, huru arbetet kommer att skötas hemma på farmen. En präktig farmare sade mig en gång: "Jag tror, att jag har så snälla pojkar som någon, men då jag icke är hemma, blir det litet eller intet gjordt af dem på farmen." Gubben hade alldeles rätt i hvad han sade. Jag lejde dräng i sexton, sjutton år, och då blef farmen väl skött. Men det är tämligen svårt att få dugliga, snälla drängar, men för mig har det alltid lyckats bra. En dräng hade jag i fyra år. Ja, pojkarna måste ha husbonden vid sidan, oin det skall bifva något gjordt. Modern bry de sig icke mycket om, sedan de blifvit 15 @ 16 år. Med afseende på prästdöttrarna däremot betyder det föga, om pastorn har farm eller

ej. Hade prästsönerna lust och anlag för studier, och hade pastorn medel för att hålla dom vid skolan, vore det nog det bästa, och jag tror, att de flesta pastorer helst skulle önska detta, men nu finnes det äfven i en prästfamilj sådana barn, som icke alls ha någon läslust oeh som dessutom ha små gåfvor för studier. Dessa prästbarn äro de mest olyckliga, om jag2

får säga så. Pastorn är borta en stor del af tiden eller också saknar han arbete för barnen. Att skicka dem ut i världen strax efter deras konfirmation, är icke heller så godt. Hvad som förundrat mig, ja, förskräckt mig, det är att så många prästers och andra andligt sinnade mäns söner merändels äro ougdaktiga. Så förhöll det sig med den store och oegennyttige Gudsmannen Samuels söner, 1 Sam. 8: 2. Eli var nog för efterlåten i sin barnuppfostran, 1 Sam. 2: 12. Här ville vi göra den frågan: äro prästbarnen värre än andra barn? Nej. Äro de bättre än andra barn ? Icke heller det. Hurudana äro de då? Just lika alla andra barn, aflade och födda i synd, och deras hjärta vill alltid den orätta vägen. "Människans tankar oeh uppsåt är ondt allt ifrån ungdomen", 1 Moseb. 6: 5; 8: 21. Sådant är hjärtat hos alla människor. Men det är med pastorns barn såsom med andras: det är stor skillnad på anlag hos dem. Somliga ha mera och somliga mindre dåliga anlag. Detta märkes redan i deras barndomsår. Skriften gifver också många exempel härpå. Då vi nämnde den Gudsmannen Samuels ogudaktiga söner, så skulle vi också nämnt, att han var på resande fot den mesta tiden af sitt lif. Det torde ha sin betydelse för hans barnuppfostran. Vi veta och tro, att uppfostran har sin stora betydelse, men vi veta också, huru de naturliga anlagen spela sin stora och viktiga rol i mänskligheten. Det torde vi själfva lite hvar ha erfarenhet af. Gif blott akt på mänskligheten såväl som på Guds eget ord, och du skall med förundran fråga dig själf: hvarför denna skillnad, hvad är orsaken därtill?

Stadsbefolkningen har en stor förmån framför oss, som bo på landet, med afseende på skolundervisningen. Deras barn ha de allra bästa tillfällen att få gå i skolan under hela sin uppväxttid. De få kosten hemma, och undervisningsafgiften är nästan ingen. Medelmåttiga gåfvor kunna odlas och slumrande gåfvor väckas. De barn, som ha lust och anlag, kunna blifva stormän. Annars kunna de ju alltid blifva bodbetjän-PASTORSBOSTÅ LLEN.

ter eller något dylikt. Kristendom och modersmålet anser ju mången för mindre nödvändiga, och då barnen gått i söndagsskola, något i församlingsskola samt konfirmationsskola, så menar mången, att det är allt hvad de behöfva. Ha de då den förmånen att äga ett kristligt föräldrahem och komina hem hvarje kväll, så är det visst icke klandcrvärdt, att föräldrarna behålla sina barn hemma och låta dem bevista sta-

jEtt hem, uppfördt 1903.

dens skolor. Men härute i den vilda västern är det helt annat. Dock, alla kunna ju icke lefva i städerna, icke heller alla på landet. Förmåner och besvärligheter ha vi på båda ställen. De stora städerna ha sina stora frestelser och lockelser, säger man, men de små äro lika dem i det stycket, och landet har äfven sina. Hela världen är stadd i den ondes tjänst, säger aposteln Johannes.264

Prästfrun har sin stora betydelse i en pastorsfamilj så väl som i hela församlingen, såsom man väl kan förstå. Hon har sin stora betydelse först och främst för pastorn, sin "herre och man". Hon kan hjälpa honom, och hon kan stjälpa honom. Det har varit mer än en pastor, som fått svårigheter och mycken förargelse för sin hustrus skull. Ja, vi ha exempel på att pastorn måst lämna pastoratet för hennes skull. Det är därför af den allra största vikt för en pastor, då han gör sitt val af en hjälparinna, att han icke får enstjälparinna. Det händer allt för ofta, att prästkandidater helt tanklöst ingå förbindelser, med äktenskap som mål, med unga kvinnor, som äro allt annat än passande att blifva prästfruar. Äktenskap ingås sedan synbarligen utan den ringaste tanke på att pastorn skall i sin hustru få en verklig hjälp. Man hade dock skäl att vänta mera förstånd, gudsfruktan och bön af en pastor vid ingåendet af en så viktig förbindelse, som ett äktenskap. Men tyvärr ådagalägges allt för ofta det största

oförstånd, den största tanklöshet i detta stycke. Må alla — särskildt våra prästkandidater — följa Eleasars exempel och bedja med allvar den käre Guden om en rättsinnad, troende maka. En sådan har sin stora betydelse för pastorn, för församlingen och för samhället.

Hurudan bör då en pastors hustru vara, när hon är passande för en prästfru? Vår mening är den, att det visserligen är en hufvudsak att hon är en from och troende kvinna. Men en kvinna är icke gifvetvis passande för prästfru blott därför, att hon är en troende. Liksom hvarje man, som är en troende, icke därför är passande eller skicklig att vara präst. Detta är ju alldeles klart. Man behöfver nog hafva många andra goda egenskaper, 0111 man skall blifva en god pastor. Prästfrun bör ock ha gåfvan att kunna leda; men jag menar icke, att hon skall vara en ledare för pastorn, icke heller för männen i församlingen — utan för kvinnorna vid deras syföreningar, kyrkokalTerepsföreningar och andra för-

eningar, som äro å bane. Hon bör också vara jungfrulik, så att hon kan leda jungfruföreningar i deras goda företag. Hon bör göra sin man sällskap, då han gör artighetsvisiter, annars kommer hon icke att stå väl hos fruarna i socknen. Vidare bör hon vara väl och anständigt klädd för att icke säga fin; men hon må ej under några omständigheter vara finfin — utan möjligtvis om hon är prästfru i en af våra större och finare stadsförsamlingar. Såsom hustru till en landtpastor bör hon kläda sig som en af de förnämsta farmaregummorna, för så vidt pastorns kassa det tillåter. Annars får hon göra som pastorn: "Ställa munnen efter matsäcken". Hon bör vara språksam, men icke pratsjuk, icke sladdra, men ha gåfvan att leda intressanta samtal. Hon bör icke vara aristokratiskt anlagd, utan enkel och flärdfri, artig och vänlig samt ha ett vinnande sätt. Det vore nog godt, om hon hade tagit en treårig kurs vid någon af våra academies, men bör hon framför allt kunna laga mat och sköta ett hushåll, såsom det ägnar och anstår en god husmoder. Vi kunde visserligen nämna flera kvalifikationer, hvilka prästfrun borde ha, men det sagda må vara nog. En liten episod må här anföras.

En pastor friade till en "school-ma'am". Hon svarade: "Pastorn har icke vändt sig till den rätta personen. Jag är icke passande för er — icke passande för prästfru."

"Hur så?"

"Jag kan icke sköta ett hushåll."

"Jo, det går nog. Du kan väl tvätta, stärka och stryka en skjorta ?"

"Nej, det är hvad jag aldrig försökt?"

"Du kan väl koka potatis och steka fläsk?"

"Nej, jag har aldrig försökt det heller."

Vi ville råda våra prästkandidater till att läsa öfver och tänka på dessa stycken, innan de begära jungfruns hand och — hjärta. En liten berättelse, som jag erhållit af John Åkerman. I England var det en ungkarl, som skulle gifta sig med

en fröken. Men innan han tog steget ut, frågade han pastor Wesley om råd. Denne gaf ett afböjande svar. Den unge mannen frågade då: "hur så? hvarför icke? Hon tillhör ju vår församling, bekänner sig för att vara troende. Hvad fattas?"

"Jo", svarade Wesley, "saken är den, att vår käre Gud kan lefva tillsammans med mången, som du och jag icke kunna lefva tillsammans med."

Pastor W. torde ha haft reda på att kvinnan icke var en af de bästa att lefva ett lyckligt lif tillsammans med, fastän hon bekände sig för att vara troende.

Vi glömde dock att nämna en sak, som prästfrun borde kunna, nämligen spela. Om hon kan spela piano, är icke

så nödvändigt, men en kammarorgel borde hon kunna spela dels i hemmet och dels i kyrkan, om ingen i församlingen kan antaga organisttjänsten. Men nu är det vanligtvis så, att det snart nog blir en och annan musikant i prästfamiljen, såsom nästan i alla andra familjer, och då är det icke så maktpåliggande, antingen hustrun kan spela orgel eller ej. Hade pastorn sådana lönevillkor, att han kunde hålla sig med en barnpiga och en kökspiga, så kunde möjligtvis prästhustrun någon gång få sätta sig ned och hvila en liten stund och någon gång äfven sätta sig vid orgeln. Men som det nu är i de flesta prästgårdarna, får prästfrun ofta arbeta hårdare än någon'farmarehustru. Hvarför så? frågas. Jo, ser du, folket i socknen har stora anspråk på prästhuset, prästfrun och prästbarnen. Snyggt och rent måste det vara, skuradt, fäjadt och dammadt i hvarje vrå. Barnen skola vara snygga och rena. Prästfamiljen får besök af främmande oftare än någon annan familj i församlingen, icke blott vid missionsmöten utan äfven vid andra tillfällen. Se där några orsaker, hvarför en pastorsfru har mera arbete än de andra af socknens kvinnor. Nu afsluta vi detta kapitel. Hur det kommer att behaga våra prästfruar, blir en fråga, som endast de kunna riktigt besvara.XI.

Ett kapitel om separatism, helbärgdagörare, m. m.

Separatism i församlingen.

Denna sak hade vi helst velat tiga med, men då den tillhör historien om nybyggarlifvet och min församlingsverksamhet, så må också den här omtalas. Det kan dock i förbigående sägas, att hvad jag här kommer att relatera icke blott är min egen sorgliga erfarenhet. De flesta af våra pastorer ha mer eller mindre fått erfara det samma. Några år efter den förut omtalade väckelsen begynte känslorna afsvalna. Man kände behof af något, man visste icke riktigt hvad. Då antog man, att något måste fela hos församlingens pastor. Det sentimentala hade flytt, den förnimbara fröjden och glädjen likaså, och man längtade efter någonting nytt. Det nya kom. Kringresande predikanter kommo och erbjödo sig att hjälpa folket. Många mottogo dem med öppna armar, öppna dörrar och öppna hjärtan. Det var ingen svårighet för dem att få skjuts, hvarthän de än ville resa. Kollekter och offer upptogos för dem, och ibland voro dessa ganska ansenliga. Hade nu predikanten utom sin stora vältalighet äfven någon sång-gåfva och i allra bästa fall en gitarr eller en harpa, så var han beundrad och man åhörde honom med den allra största förtjusning och entusiasm. Innehållet i det han sade var det ju icke så noga med. Urskillningsförmågan var icke stor268

bland folket på den tiden. De flesta af dessa respredikanter voro anhängare och eftersägare af den så sorgligt beryktade lektor P. Waldenström. Men de flesta af dem visste icke i grund och botten hvad Geflelektorn lärde. Och vårt folk i allmänhet visste ännu mindre hvad det gällde i lära, tro och bekännelse. Att dessa predikanter icke ha någon fast kyrklig bekännelse, det har man sig numera väl bekant. Om vi ändå hade haft några, som hade varit af vanan öfvade att urskilja ondt och godt. De grundsanningar, som' det nu gällde, voro hufvudsakligast: Kristi försonings betydelse inför Gud och inför världen; Kristi ställföreträdareskap; Kristi strafflidande för oss och i vårt ställe; Kristi rättfärdighets tillräknande genom tron; Kristi laguppfyllelse för oss. Deras predikan var merendels negativ, de ville säga oss, hvad Kristus icke hade gjort. Men sällan fingo vi höra, hvad han hade gjort för oss och för hela världen. Ett visst moment ingick i deras predikan, och det var, att de predikade evangelium för intet. Icke som de lutherska prästerna, som taga stora löner och alltså äro legodrängar.

En viss "Kasper" bearbetade en man här en hel natt med sin sofism. Med ett sådant sofisteri kan man förvilla snart sagdt, hvem som helst, som icke är väl hemmastadd i ämnet. Herren skall dock en gång hålla räkenskap med dessa sofister, och honom skola de icke kunna förvilla. "Gud låter icke gäcka sig, tv hvad människan sår, det skall hon ock uppskära," Gal. (k 7.

Efter en predikan på en långfredag var det en man, den förste i församlingen, som begärde utträde ur församlingen. Han tyckte då, att jag målat Kristus för mycket "blodig för oss". "En sådan Kristus vill jag icke ha", sade han. Tre @ fyra familjer gingo sedermera ut ur församlingen, och därmed var ovädret nästan slut. Sammankomster höllos 1 @ 3 gånger om dagen, och ibland höll man på med dem hela veckan lång. På hvarje sammankomst blef en eller fleraOM SE PARA TISM.

Guds barn, och hade vi under hela tiden hållit räkning på dem som blefvo Guds barn, så hade vi fått ett antal större än som fanns både i och utom församlingen. Efter någon tid blef det några få "fribaptister", och ett par familjer gingo till ett annat samfund, där de trodde sig finna en bättre helgelselära.

Självförtroendet är ofta ganska stort hos människor. Här var en norsk granne, som fick höra att en ny predikant anländt, och han var villrådig om ban skulle gå och höra honom, "ty", sade han, "jag vet icke om han har den rena läran?" Men "guten" hans, som var tolf år, sade: "Far, du kan bli hemma, jag skall gå och höra honom och pröfva honom."

"Å, du lille gut, kan du det? Så gå då, och låt mig få veta, hvad predikanten snakkade."

På en nyårsstämma var där ett par sockenbor, som ville ha dessa resepredikanter in i vår kyrka. Det blef då någon oro ihland en del af gubbarna. Någon frågade, om vi hade rätt att släppa in allehanda predikanter i kyrkan. Jag svarade då: "Naturligtvis har församlingen rätt därtill, 0111 hela församlingen kan bli enig därom. Men om så sker, då vill jag resignera ifrån denna församling såsom dess pastor, oeh då må församlingen bereda sig på att utträda ur Augustana-synoden." Efter den betan var det också slut med diskussionen om att släppa kreti och pleti in i kyrkan. Sedan har ingen begärt kyrkan för religiösa talare af annan bekännelse, utan endast för en blandad sångkör eller en nykterhetstalare, hvilket vi ansedt vara utan all fara för församlingen. En del af dessa separatistpredikanterna predikade till en början emot all kunskap, lärdom och skolbildning. De påstodo, att kunskap var skadlig, särskildt skolkunskap, och om ynglingen hade "lifvet", då han kom in på skolan, så hade han mistat det, innan han kom ut. Lärdomen hindrade Guds Ande, då predikanten skulle predika. Ingen förberedelse för270

predikan var behöflig, äfven den blef ett hinder för Guds Ande. Konfirmationsundervisningen var också skadlig, ty den skapade bara skrymtare. De anförde till stöd för denna sin mening Pauli ord: "kunskapen uppblåser". Men denna "andliga" galenskap fick dock med tiden maka åt sig och lämna rum för vanligt folkvett. Nu begynna "vännerna" att konfirmera sin ungdom, upprätta läroverk, där deras blifvande predikanter få lara sig något, där de få stu.lera om substantiv och adjektiv, fastän det icke frälsar själar, såsom en smålandskolportör en gång lär ha sagt.

Innan dessa omförmälda 4 @ 5 familjer utgått, var det en besynnerlig stagnation i församlingen. Folket visste ej hvad det ville eller hvad det skulle; men sedan denna separation var öfver, blef det lugnt och stilla igen. Nu ha de som utgingo byggt sig en liten näpen kyrka, ha sin pastor stationerad här, och vi äro nu vänner med "vännerna". Våra ungdomar gingo en tid ofta till deras kvällssammankomster, ty ungdom tycker om att komma tillsammans på kvällarna. Huru mycket de separerande nu ha vunnit och den lutherska kyrkan förlorat på separationen här, kan icke banbrytaren afgöra. Men det vill jag säga: har bara Guds rike vunnit härpå, så äro vi glada. Detta Vet Gud allena. Jag var mycket oviss under brytningen, huruvida jag skulle fly eller stanna kvar. De sade sig endast vilja frälsa våra fattiga själar och ingenting annat. Då tänkte jag: är det så, och är det sant, då har jag ingen orsak till att fly undan. Skulle det åter vara ulfvar i fårakläder, hvilket jag dock icke ville tro, då bör jag icke heller fly, ty då bevisade det, att jag var en legoherde, och det ville jag icke vara. Alltså beslöt jag 111ig för att stanna kvar på min post så länge.

De första åren jag var pastor härute umgicks jag med den ljufva inbillningen, att jag hade monopol på den lutherska läran, troil och bekännelsen, och att ingen annan lära fick förkunnas i nordvästern. Men annat fick jag lära mig underOM SE PARA TISM.

tiden. Det får ju ej finnas någon statskyrka i detta frihetens förlofvade land. Där alla ha samma fri- och rättigheter att lära, tro och bekänna, hvad de behaga, där måste kyrkan vara frikyrka. Icke blott P. W., utan äfven en

Ingersoll har här samma rätt som den renlärigaste lutheran. Att en pastor får underliga känslor och gör bittra erfarenheter under sådana tider, förstår man väl, och många af mina ämbetsbröder torde ha gjort bittrare erfarenheter än jag. Aldrig har jag varit frestad att skilja mig från den lutherska kvr-kan, men under denna villervalla tänkte jag: "Om den katolska kyrkan ville tillåta mig båda elementerna i nattvarden och en öppen bibel, så skulle jag icke ha något emot att ingå i den kyrkan, för att slippa denna separatism." Denna tanke besjälade mig dock icke länge, förrän jag vaknade till besinning igen. Jag tänkte också ibland: men var då icke reformationen en stor separatistisk rörelse eller hur? Önskligt vore dock, om vi alla hade en tro, ett dop, oeh en bekännelse, såsom vi ha blott en Gud och en Frälsare. Ef. 4: 4—5. Härvid tänkte jag på pastor Karleen, som öfvergick till den katolska läran.

Sedan den första rörelsen var öfverstånden, kom en annan "röra". Ett par flickpredikanter kommo och tillbjödo oss sin tjänst. Detta var nu något splitter nytt. Flickor predika! Dem måste vi nödvändigt gå och höra. Märkvärdigt nog tyckte icke "vännerna" riktigt om dem, och dock uppläto de sin kyrka för dem. Att de åstadkommo stora rörelser, var ju helt naturligt, särskildt ibland pojkarna. Så hände det, att en farmarepojke blef förälskad i den ena af dem, och de blefvo snart ett äkta par. Men då kände den andra flickan det allt för ensligt och tråkigt, hvarför hon lämnade fältet och reste till sitt land igen. Efter en tid kom hon tillbaka och hade fått en kamrat, och nu började de sin predikoverksamhet på fullt allvar. Rätt som det var blef missionspastorn förälskad i den ena af dem, och så blef det ett äkta par

af dem. Strax därefter måste pastorn flytta till annan ort. Om det var därför att han gifte sig med kjolpredikanten, veta vi ej.

Om frukten och välsignelsen af flickornas predikoverksamhet kunna vi ingenting säga, utom det, att af deras verksamhet uppstod en liten sekt, som folket kallade för de "fri-frie"; hvad de kalla sig självfva, är oss icke bekant. De predika lite till mans, män, kvinnor och barn. De komma i hänryckning då och då. Sedan tala och predika de, men ett underverk är det, att de säga sig kunna tala oeh skrifva tre, sju, ja, ända till tretton olika tungomål, som dock ingen dödlig förstår, och huruvida de förstå det självfva, vet icke heller någon. De sägas ha syner och uppenbarelser, och de profetera om tillkommande ting, såsom den yttersta dagens snara ankomst, att de fått löfte om att blifva lefvande upptagna till himmelen, såsom Elias, och mera sådant. Vi säga hvarken ondt eller godt om dem; vi blott teckna händelsernas gång, oeh de tillhöra historien i den vilda nordvästern. Somliga mena, att dessa ha samma gåfva, som omtalas i 1 Kor. 14. Men i samma kapitel vers 34 står att kvinnorna skola tiga i församlingen. Aposteln föredrog dock att hellre tala fem ord med sitt sinne, än tio tusen ord med tungomål, vers 19.

Somliga mena att de stå under spiritualismens ande, och ho vet, hvilken ande de stå under. Gud hjälpe villones andar till rätta, och måtte de bedja psalmistens bön: "Se till om jag på enom ond väg är, och om så är: led mig in på den rätta vägen för ditt namns skull."

En helbrägdagörare, en undergörare.

I en församling långt uti västern finna vi äfven en lärjunge till Bolzius eller till en Dowie i Chicago. Det förhöll sig så med denna sak, att en farmarehustru hade varit långt ute i västern, och där träffat denne underlige man, undergöraren.

Hon såg där många underverk förrättas af honom på de sjuka. Vi kalla mannen för Bolzius. Kvinnan sade då till B.: "Kan ni böta en gosse, som jag har hemma? Han har varit vanför i sina fötter allt ifrån moderlifvet", (båda fötterna voro vända inåt på gossen). B. svarade: "Om ni kan tro?" Kvinnan svarade: "Herre, jag tror, hjälp min otro." B:s resa gällde nu Chicago. Då kvinnan kom hem, bad hon sina grannkvinnor om hjälp till resebiljett för B. från Chicago och dit ut. $15 @ 20 sändes honom, och han kom mycket riktigt ditut. Hans första experiment gällde den stackars "klumpfotade gossen. B. sade: "Det är på tvenne sätt jag kan böta. Somliga blifva bra strax, men med somliga, i svårare fall, tager det någon tid. Detta är ett af de svårare. Han läste en vers, föll ned på knä,

och sjöng en sångvers samt bad några ord och smorde den sjuke eller lemmalytte gossen med olja — om det var St Jakobs olja eller någon annan, vet jag ej. Så for han omkring i socknen från hus till hus, där de önskade hans hjälp. Han experimenterade på en blind flicka som varit blind i 15 @ 20 år. Hon hade i sin barndom skadat sitt öga med udden af en ullsax och var nu blind på båda ögonen. B. sade, i så svåra fall kunde de icke vänta hjälp strax, utan först efter någon tid. Han läste, bad, sjöng och smorde. Det var det sätt, som han brukade. Nu var det så, att folket hade influensa på den tiden, och med sitt underliga beteende satte han blodet i rörelse, och de blefvo helbrägda. De upptogo ansenliga kollekter och offer för honom, och det gaf honom mera kraft och gjorde mera verkan, när han smorde dem. Det blef en allmän uppståndelse bland folket, och ryktet om den underbare mannen gick vida omkring. Hvad som mest förvånade mig, då jag fick höra att så många trodde på honom, var det, att så många stadgade kristna i den församlingen skulle låta sig förvillas af denne bedragare. Där var dock någon eller några, som icke trodde på hans under. Då han nu reste ned till Chicago efter full-

bordadt verk, togo de snälla kvinnorna och slaktade och plockade höns och kärnade smör och ystade ost samt inpackade alltsammans och sände med den store välgöraren hem. En tid efteråt hade jag tillfälle att komma dit ut i västern igen, och då fick jag höra på en diskussion, som jag aldrig förr hört maken till. Mången blygdes, då han fann sig bedragen och gäckad af honom, men jag tänkte: Huru länge skall människan vara lik ett säf ? Jag har sökt berätta denna sorglustiga historia i så korta ordalag som möjligt. Den ondes tecken

Betande hjordar.

och under, kraft och verkan skola vara så förvillande, att om möjligt vore, skulle de utvalda förförda varda. Vi behöfva ihågkomma dessa Guds ord: "Håll det du har, att ingen må taga din krona," Uppb. 3:11, och "den som står, må han se till, att han icke faller."

Varning för ovanor af en församlingsmedlem.

Som ingen människa är felfri, icke ens en präst, så behöfva vi påminnas om våra ovanor. Vi ha svårt för att upptäcka dem självfva. Till och med bjälken i våra egna ögon ha vi

svårt för att se. Men grandet i broderns öga märka vi strax. Emellertid hade jag fått den ovanan, att nästan gallskrika, när jag predikade. Då jag talat en stund, oeh det gick lätt och lifligt, så började jag att höja rösten mer och mer. Detta gallskrikande gjorde ett obehagligt intryck på folket. En präktig gubbe sade då till mig en gång: "Vill pastorn säga mig, hvad nytta det gör att si så där gallskrika, då han predikar? Det kännes mycket obehagligt för oss, som skola sitta och höra på. Pastorn skriker icke Guds ord i folk. Ni är visserligen icke någon stor och stark karl, men ni har starka lungor, så ni behöfver alls intet lägga an på att häfva upp rösten så, som ni gör. Jag har suttit i den bortersta bänken i kyrkan, jag har suttit uppe på läktaren, jag har suttit i sakristian, och hvar jag suttit, har jag hört eder lika grannt. Försök och sänk rösten. Folket skulle tycka mycket bättre om predikan, om ni modifierade rösten något.

Nästa söndag jag kom dit ut och började predika, hade jag samma ovana som förut, jag höjde rösten mer och mer. Men då fick jag syn på den där mannen, som varnat mig för att gallskrika. Han fäste två skarpa ögon på mig, och som han alltid brukade sitta i främsta bänken, så föllo mina ögon strax på honom, oeh då begynte jag strax sänka rösten. Så där gick det till några söndagar å rad, och ändtligen hade mannen med sin varning och två skarpa ögon förmått mig att tala lagom högt. Men då sade ban sedan: Håll rösten där — nu är det lagom. . Några sade sedermera till mig: pastorn gjorde väl som ändrade sin röst. Förut höllo våra öronhin-nor på att spricka.

Ännu "en annan ovana led jag af. När jag begynte blifva varm, då jag var i predikstolen, slog jag ganska ofta med handen i predikstolen. Samme man, som förut gifvit mig en varning för att allt för mycket höja rösten, varnade mig äfven för detta oskick. Han sade: talarstolen har intet ondt gjordt, och meningen är väl icke att slå Guds ord i den, och ni skräm-

mer icke Guds ord i folket heller. Och dessutom ser jag, att det ornament, som är fästadt på predikstolens framsida, skakar och darrar för hvarje gång pastorn slår till. Om det nu ginge så, att den där prydnaden fölle ned

och förstördes, då ni slår till i predikstolen, hvem skulle då betala kostnaden? Vi ha betalt $35 för ornamentet. Den spiken drog. För hvarje gång jag lyftade min hand för att slå till, såg jag ett par skarpa ögon fästade på mig, och så föll handen sakta ned. Efter en tid hade jag slutat upp med äfven denna ovana. Ni skall ha tack, min gode vän, för varningen.

För sent.

Där står en strof i vår psalmbok: "För sent skall syndarn vakna, då ingen tid är mer!" Men så länge vi lefva här i tiden, kan mycket, som vi försummat eller varit felaktiga uti, ändras, rättas och godtgöras. Saken var den, att jag kommit in på en orätt väg, så att säga på ett sidospår, som gick längre och längre bort från det rätta. Jag började komma för sent till annexförsamlingen på söndagen, då jag där skulle ha gudstjänst kl. half elfva. Ibland kom jag tio @ tjugo och någon gång trettio minuter för sent. Jag fick några vänliga påminnelser därom af en och annan och lofvade bättring, men gjorde ingen. Någon sade då: kan icke pastorn vara här så säg 11 och kom då!

Denna försummelse fortgick en tre, fyra månader under hösten. Årsstämman kom och gubbarna hade subskriberat fem dollar hvardera till en reparation på kyrkan. Detta skulle betalas nu. Ingen tycktes dock vilja börja betala sin subskription. En karl i församlingen stod då upp och begynte tala ungefär på följande sätt: "Som jag förstår, så vilja alla, att yxan skall gå, men ingen vill hålla i skaftet. Men då ändå någon måste hålla i det, så kan jag ju åtaga mig att göra det. Jag förstår icke hvad nytta det är till att bygga

kyrka och subskribera till reparation på kyrka, då ingen präst kommer hit på bestämd tid. Gudstjänsten är bestämd till kl. half elfva, och så kommer pastorn kanske elfva, half tolf eller tolf." På detta sätt fortsatte han en god stund och så satte han sig. Jag märkte på gubbarna, att de tyckte bra om hans tal. Nu kände jag mig manad att säga några ord — dock icke till mitt försvar. Jag yttrade mig ungefär på följande sätt. Hvad den föregående talaren sagt är ju såtillvida sant, ehuru han färglade saken något. Att jag ofta kommit för sent, är sant, och det är mycket illa, att en pastor skall göra sig skyldig till en sådan försummelse. Jag vill nu lofva bättring och har det fulla uppsåtet att hålla mitt löfte. Oeh kommer jag icke på bestämd tid nästa söndag, så mån 1 suspendera mig från pastorsbefattningen här. Af denna ödmjuka syndabekännelse blefvo både den som höll i yxskaftet och de öfriga bevekta. Han kom fram och lade sin femma på altaret så det smällde, och sedan följde alla de andra efter med sina femmor. Nu tycktes allt vara godt och väl, och vi gingo hem med ett lättadt hjärta.

Om någon frågar efter orsaken till att jag hade halkat in på detta sidospår, nämligen att komma för sent, så kan jag svårligen gifva någon annan orsak än den, att "jag var nygift". Min snälla hustru tyckte, att jag ville lämna hemmet och henne allt för brådt. Hon tycktes ha fått det intrycket, att jag var ledsen både på henne och på hemmet. Så vi förstå nog att celibatet är mången gång att föredraga. Och det är tvifvel underkastadt, om Paulus hade gjort så många missionsresor, om han varit gift.

Denna församling hade jag dock en viss förkärlek för. Kommunikantantalet var här det största. Det kristliga elementet var det förhärskande och tongifvande. Jag hade ett bra kyrkoråd under en följd af år. Det gick alltid lättare att tala ordet i denna församling än i de öfriga. Här voro flera präktiga ordningsmän. Denna församling öfverraskade sin

pastor flera gånger, dels med penningar, dels med presenter. Ingen separatism bröt ut här, såsom i en af de andra, men i slutet af min tjänstetid blef där en viss villervalla angående en person eller sak. I det hela taget så voro förhållandena tillfredsställande. Sådant, det ena med det andra, är uppmuntrande för en stackars pastor. Må Gud löna dem som på ett eller annat sätt gifva sin lärare någon uppmuntran, han behöfver det ofta ganska väl, om han icke skall uppgifvas och tröttna. Här kunde kanhända det språk vara på sin plats, där aposteln säger: "Våren edra lärare lydiga och följen dem, ty de vaka öfver edra själar, såsom de där räkenskap göra skola, på det de må göra det med fröjd och icke med suckan, ty det är eder icke nyttigt", Ebr. 13: 17. "Den eder hörer, han hörer mig, den eder föraktar, han föraktar mig."

XII.

Om lekmannaverksamhet, nedsättning af prästlönen och församlingsdiakonatet.

Pfästmän och lekmän ha svårt för att förstå hvarandra.

De tyckas ha svårt för att draga i ok med hvarandra. För egen del har jag alltid haft svårt för att förstå lekmannaverksamheten rätt. Den som bedrefs i Sverige känner jag icke mycket till. Men denna verksamhet har dock alltid förekommit mig såsom något säregen och egendomlig, och jag torde ha gjort klokast uti att icke alls säga något om densamma. Men då jag äfven i det stycket fått göra rätt bittra erfarenheter, så torde ett kort omnämnande här icke vara ur vägen. Att jag har haft och har en viss känsla af motvilja för detta slags kyrklig verksamhet, torde bero till en del på den kyrkliga uppfostran, som jag erhöll i Sverige. Södra Sveriges befolkning hörde i allmänhet till den så kallade schartauanska riktningen, och vi veta huru den betraktade lekmannaverksamheten. Kolportörer, som gingo ut för att predika utan kyrkans kontroll och ej stodo under hennes disciplin, kunde ju predika och lära hvad de behagade, utan att någon kunde säga eller göra något däremot. Jag frågade en gång en f. d. predikant i Fosterlandsstiftelsens tjänst huru

de gingo till väga, då de blefvo utsända af stiftelsen. Hans svar var ungefär detta: "Vi gå först till kyrkoherden i socknen och fråga, om han har något emot att vi hålla sammankomster i hans församling. Svarar han då: nej, det må ni göra, då är ju allt rätt, men om han svarar: nej, det tillåter jag icke, hvad göra vi då ? Jo, vi gå ändå ut och predika, ty vi måste mera lyda Gud än människor." Detta synes mig vara inkonsekvent. Då jag en gång framhöll, att kyrkan i Sverige icke har kontroll öfver eller utöfvar någon disciplin öfver lekmannaverksamheten, så anfördes Ahlberg och Fjellstedt, hvilka också utsände kolportörer. Mitt svar blef då: Är Ahlberg eller Fjellstedt detsamma som svenska kyrkan—?

Vi veta väl, att mången upphöjer och beundrar lekmannaverksamheten såsom den enda verksamhet, som kan åstadkomma väckelser och uträtta något som är verkligen godt, men vi kunna icke instämma häri. Vore lekmannen bekän-nelsetrogen och stode i ett godt förhållande till församlingens pastor, då vore ju allt väl, men innan man vet ordet af har där uppstått svårigheter emellan pastorn och lekmannapredikanten. Är lekmannen begåfvad och en dugande predikant, nåväl, ordinera honom då till präst och låt honom få känna sin plikt och sitt ansvar.

Då en präst och en lekmannapredikant äro i en församling, så är det prästen, som måste sköta disciplinen, om någon sådan öfvas i församlingen. På grund häraf åsamkar han sig ofta hat och fiendskap. Det går icke an för en pastor att skaffa sig ett visst kotteri, såsom så ofta är förhållandet med en predikande lekman. Man får ock därför stundom höra lekmannen säga: "Jag har fåren, prästen vaktar getterna", och dylikt. Huru ödmjuk, trogen och snäll lekmannen än tyckes vara till en början, så glider han snart ur detta spåret. Härtill bidraga ofta enfaldiga, men ovisa kristna i församlingen. Och innan man vet ordet af har där uppstått en klyfta emellan pastorn och lekmannen, och denna brukar ofta

vidgas mer och mer. Annars kunde en troende och bekän-nelsetrogen lekman vara till en ganska stor nytta och välsignelse både för pastor och församling. Det som vi nu skulle säga, vore kanhända bäst att tiga med, och dock må det sägas, att när lekmannen börjar fatta misstroende till pastorns andliga lif, döma och fördöma honom, då tillfälle därtill yppa sig, så förstår man väl, hvad verkan detta kommer att hafva, ty just sådant ogräs är satan angelägen om att få utsådt i folkets hjärtan.

Jag skall blott tillåta mig att anföra, huru en rik man "sökte" att missuppfatta, missförstå eller misstyda mig. Då jag en gång predikade öfver texten: "Den porten är trång och den vägen är smal, som drager till lifvet", Matt. 7:13—14, så brukade jag vid tolkningen uttrycket "Bättringens trånga port". Detta var ett uttryck, som jag lånat af dr Fjellstedt. Men för detta uttryck blef jag dömd som en villoande och gärningslärare. Kristus är porten, sade mannen. Det säger också Luther. När vi så skulle se efter, då hade Luther ordet tron. Nu är det ju så, att ingen kommer till tron utan genom bättring, och ingen kommer till Kristus utan genom tron, och ingen kommer till Fadern utan genom Kristus. Villfarelsen var således icke så farlig, om det var någon villfarelse alls. Vid ett annat

tillfälle, diskuterade vi ämnet: "Huru det andliga lifvet uppstår och utvecklar sig i församlingen". Jag talade då öfver ämnet och sade bland annat: "Huru det andliga lifvet uppstår eller upptändes, kunna vi icke precis säga, ögonblicket då det sker veta vi ej heller. Lifvet är ett mysterium. Men vi märka verkningarna af dess uppkomst, frid, fröjd och glädje", och så anförde jag Joh. 3:8: "Vädret blåser hvart det vill, du hör dess röst, men du vet icke hvadan det kommer eller hvart det far, alltså är hvar och en som af Andan född är." Att nu blifva misstrodd, dömd och fördömd för sådant, det kännes mer än svårt. Öfver den oro och villervalla, som nu uppstod med anledning af ofvan an-

tydda misshällighet, kasta vi en tystnadens slöja. Det må dock sägas, att hvad som nil försiggick en tid, var för mig så smärtsamt, att hjärtat kunnat brista, och jag tänkte mången gång: Hvarför allt detta? Är Herren med oss, hvarför vederfares oss då allt detta? Dan. 6:13. Kunde vi förhålla oss rätt under sådana pröfningar, så skulle nog äfven det allra bittraste tjäna och medverka till vårt andliga och eviga väl. Men det är vår åsikt, att om en lekman är en begåfvad oeh dugande man och vill och kan predika, gif honom ämbetet och låt honom få känna dess plikt och ansvar. Det torde bekomma honom bättre och komme utan allt tvifvel att i allmänhet blifva till mera nytta och välsignelse. Detta steg har nu vår synod tagit, och vi tro för vår ringa del, att det var ett visligt steg under våra säregna förhållanden i detta vidsträckta land.

Att sådana personer skola finnas, om hvilka man har all anledning att antaga och tro att dq äro på Kristus troende människor, men som dock tyckas besjälas af ett visst partisinne ända in i dödstimman, det är för mig alldeles ofattligt och obegripligt. Dock vill man ju ändå hoppas, att Herren frälsar deras själar, om det ock sker såsom genom eld. Men säkert är, att vi skulle önska både oss själfva och andra en riklig ingång i vår Herre Jesu Kristi eviga rike. Må vi icke försumma att bedja: inled oss icke i frestelse utan fräls oss ifrån ondo. Det finnes ingen synd, som vi icke skulle kunna falla uti, om icke Herren med sin nådehand bevarade oss. Ingen sorgligare sak kan gärna tänkas, än då en kristen begynner att gå vilse vare sig i lära eller lif. Blir det då ett verkligt affall, och människan lider skeppsbrott på tron, då må val sannas aposteln ord: "Bättre hade varit, att hon aldrig hade förstått salighetens väg, än att hon, sedan hon den förstått hafver, vänder sig ifrån det heliga budordet, som hon anammat hafver." Ma Gud i sin nåd förbarma sig öfver oss alla, ty vi stå alltid uti fara.

Nedsättning af pastorslönen.

Detta är också en erfarenhet, som en stackars pastor stundom får vidkännas. Det händer väl icke ofta, men det händer ibland med en och annan. Vi anföra hiir ett exempel från "Willans härad". Pastorn hade tre församlingar. Den ena församlingen hade hälften af betjäningen och de två andra en fjärdedel hvardera. Pastorns lön var $(>00. Den ena af de två mindre skulle således betala i pastorslön för sin fjärdedel $150. Det gick så ett par tre år. Men så tyckte församlingen, att det var för drygt med kommunikantafgiften, och på en årsstämma blef frågan om pastorslönen upptagen till behandling. En mycket skicklig affärsman hade åtagit sig att föra församlingens talan. Han gjorde det också som en bel karl. Han ådagalade mycken vältalighet och god takt. Han började ungefär sålunda • "Det iir väl bekant, att denna församling är liten — en trettiofem kommunikanter, eller se så där. Några af oss äro fattiga, och skola vi fortfarande ha denna afgift, ett hundra femtio dollars, så iir fara vardt, att en del lämnar församlingen. Vi nödgas därför att ändra pastorslönen till ett hundra om året. Vi vilja ju icke vara obilliga emot vår pastor, vi fordra icke lika många besök hädanefter som förut. Dock mottaga vi med tacksamhet så inånga vi kunna få. Således får pastorn gifva oss besök i förhållande till lönebidraget $100." Ingen på stämman opponerade sig häremot, och det blef antaget utan någon omröstning. Pastorn kunde ju icke göra annat än tiga, blygas och skämmas, ty han förstod saken så: "Nu förstår jag hvad värde de sätta på sin pastor och hans verksamhet." För en pastor gäller det blott att tiga och taga emot hvad de behaga gifva. För honom att säga ett ord häremot, skulle ju vittnat om snålhet och girighet; sådant bör vara långt ifrån en pastor. Att resignera, skulle fått samma utseende. Dessutom kunde det icke gärna ske med blott en församling, utan då måste

han resignera från hela pastoratet. Nu är ofta förhållandet såsom det var här, att pastorn icke kan få tillfälle att gifva betjäning åt någon annan församling. De andra två församlingarna kunde och ville icke ha mera pastorsbetjäning än hvad de hade. Hvad skulle nu pastorn göra denna fjärdedel af tiden ? Han var således nödd och tvungen att gifva denna församling samma andel besök, sedan de nedsatt pastorslönen, som den fått förut. Det förhåller sig med detta precis på samma sätt, som om en brukspatron eller grufägare, som hyrt sin arbetare och gifver honom $12 i veckan, skulle efter en tid säga: jag kan icke gifva dig arbete mer än under fem dagar i veckan och betalning därefter; den sjätte dagen kan du icke få arbete, utan då får du söka arbete hvar du kan, men vill du arbeta den sjätte dagen också, så får du, men jag betalar blott för fem dagar. En fattig skånsk arbetare sade till mig härom dagen: "Vi hade arbete på herrgården de flesta dagarna i veckan, men icke hvarje dag. Den dag jag icke hade arbete där betydde detsamma som att den dagen voro vi utan bröd."

Det bör också nämnas, att denna lilla församling erhöll en frivillig subskription af en del af stadens befolkning, som icke tillhörde församlingen, till hjälp till pastorslön. Efter någon tid fick pastorn en liten annexförsamling att besöka några gånger under året, men det oaktadt fick ändå den förut nämnda församlingen ungefär en fjärdedel af pastorsbetjäningen, eller två söndagsbesök i månaden, ett på förmiddagen och ett på eftermiddagen samt passionspredikningar, någon gudstjänst å högtidsdag, läsning med nattvardsbarnen, samt andra ministeriella förrättningar, alltsammans för ett hundra dollars om året, under en följd af år.

I somliga församlingar har man den ordningen att man indelar folket i klasser, första, andra och tredje klassen. De betala då allt efter som de äro förmögna till; men detta system har två sidor. Samma rättigheter, samma skyldigheter.

Då blir det alldeles rätt att alla betala lika kommunikantaf-gift. Den andra sidan, att de mera bemedlade skulle betala mer, skulle grunda sig därpå, att den som har mer borde gifva mer, både i pastorslön oeh för andra kyrkliga och kristliga ändamål.

Under ett års tid gaf pastorn en liten församling några extra besök, för hvilket han erhöll $50, men det oaktadt fick ändå den mera nämnda församlingen en femtedel af betjäningen, fastän den nu var berättigad till blott en sjättedel.

En resande indian.

Detta säges icke såsom en klagan eller som ett uttryck för missbelåtenhet med församlingen, men emedan det tillhör historien må det relateras tillsammans med det öfriga. Det kunde också nämnas, att denne pastor höll sig själf med pastorshus, hvilket kan beräknas till cirka ett hundra dollars om året, hvadan hans pastorslön de fakto var femhundra dollars om året.

Detta ha vi anfört blott som ett exempel. Är det godt och efterföljansvärdt, så tage man det sig till efterrättelse, om icke, låte man det bestå. Den lilla församlingen har, öfver hufvud taget, varit en snäll församling och öfverraskat sin pastor flera gånger. Må Herren hjälpa och välsigna den, så

att. den må förökas och tillväxa både utåt och inåt, är vår önskan och bön.

Hvad som nu angår det, att pastorer, som ha ett lika mått af studier och äro lika begåfvade både å naturens och andens vägnar och uti allt, så långt vi kunna se och förstå, äro jämlika, likväl dock ofta ha högst olika pastorslön, så beror väl detta mest på tillfälliga oegëntligheter, som räta till sig med tiden. Kanske beror det på omständigheter, på slumpen, på ödet, eller på försynens skickelse, eller möjligen därpå, att man håller sig framme, icke vet jag. Men att någon reglering af prästlönerna skulle ske i detta frihetens land, är väl knappast troligt. Församlingarna regulera pastorslönen självfva, och därvid blifver det. Är icke pastorn belåten ined sin lön, så veta vi icke någon annan råd, än att han strejkar. Och det går ju för sig på det sättet, att ban tar afsked eller,

som det heter på svensk-amerikanska, inlämnar sin resignation.

Vi lia pastorer, som tagit en fullständig college-kurs och studerat tre år i seminariet och äro dugande män, hvilka ändå icke ha mer än $600 @ $700 i lön; och vi ha pastorer, som gått "genvägen", som ha blott ett års skolstudier, som dock ha lika mycket. Andra ha tre till fem års studier och ha ändå samma lönevilkor, som de förstnämnda. Hvarför denna likhet i lönevillkor, då där är så stor skillnad i stildier? Vi kunna svårligen besvara denna fråga på annat sätt, än att de som ha mindre studier torde ha en större natur- och andebegåf-ning, som hjälper dem. Den ene har under tio års tid arbetat och knogat för att förvärfva sig det lian har, den andre har Gud .och naturen slösat sina gåfvor, på. De som ha större församlingar ha vanligtvis också större pastorslön, och detta inå väl anses för att vara rätt, ty sådana församlingar ställa ock högre fordringar på sin pastor, och i städerna kostar det naturligtvis mera att lefva än på landet. Vi tänka ock härvid på det steg, som synoden vid sitt sista möte i Lindsborg fat-OM LEKMANNA VERKSAMHET. 287

tade, att sådana män, som ieke genomgått en college-kurs, eller en teologisk kurs i seminariet, men som äro begåfvade, kunna prästvigas. Hur detta kommer att verka på de studerande, hvilka man fordrar skola taga en fullständig kurs, det återstår att se. Jag minns hur det gick till i den gamla goda tiden i Paxton. Först gick en och så en annan till professor Hasselquist och had att få slippa ifrån än latin, än grekiska, än algebra o. s. v. H. svarade dem vanligtvis: hvarför har ni kommit hit, om icke. för att studera ? Men då en och annan likväl blef befriad från något ämne, hvarför icke alla? Hur man än tänker sig denna saken, och hur man vänder på den, så kan man icke göra rättvisa åt alla, och Salomo säger, att allt det som är krokot kan icke varda rätt. Dock, när man tänker på de många små vakanta församlingar, som vi ha, de många missionsfälten, de många platser, där hundratals af vårt folk slagit sig ned, i urskogar och på slätterna, där sektmakare förhärja fältet, då må vi väl iindå erkänna, att behofvet är stort, och att sådana män, som ha ett kristligt sinne, äro begåfvade talare samt ha kropps- och själsstyrka och äro villiga att gå ut på utkanterna och arbeta, kunna blifva till en oskattbar nytta och välsignelse för vårt folk.

Hvad angår olika löner såväl för pastorer som andra ämbetsmän oeh arbetare i allmänhet, så förhåller det sig så som med Israel i öknen. "Det är detsamma, om hvilket Herren budit hafver: Församler däraf, hvar och en så mycket ban iiter för sig, och tager ett gomer till hvart och ett hufvud, efter själarnas tal i deras tjäll. Och Israels barn gjorde så, och församlade, den ene mycket, den andre litet. Men då ban mätte det ut med gomermått, hade den, som mycket samlat, intet till öfverlopps, och den som litet samlat, honom fattades intet; utan hvar och en hade församlat så mycket som han åt för sig", 2 Mos. 16: 16—18.

Men det är en annan lön, som både pastorer och alla kristna288

BANBR YTARRN.

borde sätta mera värde på, och det är nådelönen. Om jag predikar Kristi evangelium villigt, så får jag lön, om ovilligt, så är dock mig det ämbetet befalldt. Då nu Gud föder fåglarna, och kläder liljorna på marken, så är det alldeles visst, att han vill gifva sina tjänare och barn, hvad de behöfva till mat och kläder under deras korta vistelse här nere. Snart skola vi blifva afklädda och sedan öfverklädda med en förklarad kropp och med salighet utan ända.

Församlingsdiakonatet-

Församlingens diakoner ha en mycket framskjuten plats i församlingen, som man vet, och detta med all rätt, ty deras plikter och skyldigheter äro nästan desamma som pastorns. Som det är oss väl bekant, att de allra flesta församlingsmedlemmar sakna församlingens konstitütion, liksom ock en och annan diakon här och där icke torde ha vare sig sett den eller läst den, så torde det vara på sin plats att här anteckna dessa tjänstemäns plikter och skyldigheter, såsom de finnas i vår församlingskonstitution. Dessa äro följande: 1) De skola med Guds hjälp i sitt eget hus och inför hela församlingen iakttaga och ådagalägga ett kristligt lefverne i ord och vandel.

2) De skola i pastorns frånvaro leda den offentliga andakten samt i allmänhet uppmana till och söka befrämja en sann och lefvande kristendom. 3) De skola besöka sjuka samt vinnlägga sig om att anskaffa hjälp åt behöfvande

oeh nödställda medlemmar inom församlingen. 4) De skola tillse, att församlingens lärare enligt Guds ord får sitt tillbörliga underhåll. 5) De skola ock draga försorg om att församlingens barn och ungdom blifva behörigen undervisade i kristendomen, och att skolor för detta ändamål inrättas och underhållas, och skola därför tillsammans med pastor utgöra skolstyrelse. 6) De skola ock tillsammans med pastorn verka för missionssakens befrämjande, samla missionsbidrag oeh de-

samma redovisa. 7) Ändtligen skola de ock i allmänhet tillse, att allting inom församlingen och särskildt vid den offentliga gudstjänsten tillgår med ordning och skick.

Då man genomläser artikeln III, om lärare och artikeln IV om diakoner, så synes det oss, som om diakonerna hade flera plikter och skyldigheter än läraren. Läraren skall förkunna Guds ord och förvalta de heliga sakramenten i trogen öfverensstämmelse med församlingens bekännelse. De öfriga af lärarens plikter synas oss icke vara så många som diakonernas — för så vidt vi hafva läst och fattat konstitutionen rätt. Hvad nu sakramenternas förvaltning angår, så veta vi att diakonerna i nödfall kunna döpa, oeh i den första kristna kyrkans tid brukade diakonerna döpa, då läraren förkunnade Guds ord. De brukade också meddela nattvarden åt de sjuka, sedan läraren hade konsekrerat brödet och vinet. I vår konstitution heter det: De skola i pastorns frånvaro leda den offentliga andakten o. s. v. Här säges icke, om de skola läsa eller predika, de äro således lika berättigade till att predika som till att läsa. Man kunde nu vilja fråga: hvaruti består skillnaden emellan diakonernas och pastorns rättigheter och makt i deras respektiva ämbeten? Huruvida nu våra diakoner fullgöra sina plikter och åliggande i förhållande till sina rättigheter och sin makt i församlingen, är en öppen fråga. Det har händt ibland på våra årssockenstämmor, att en diakon icke själf har vetat, om han är diakon eller ej. Detta visar nogsamt, huruvida de fullgöra sina ämbetsåligganden i församlingen. Diakon skall ju betyda en som står i och är i utöfning af den kristna kärlekens tjänst i församlingen.

Vi ville också fråga: hvem' har gifvit diakonerna denna dömande makten att suspendera eller exkommunicera ? Månne icke detta är församlingens rätt och makt? Vi bara fråga. Huru skull det vara, om vår församlingskonstitution blefve reviderad och amenderad för fjärde gången, så att våra diakoner blefvo ålagda att, liksom våra diakonissor, taga en

treårig kurs vid en liknande anstalt, som dessa, och sedan uteslutande tjäna i församlingen såsom dessa? Ty, att diakon och diakonissa ha samma betydelse, är ju uppenbart — blott med den skillnaden att de äro af olika kön. Då man nu på en årssockenstämma väljer en diakon, så sker det ofta så, att man tager en i hopen, utan afseende på om mannen äger de egenskaper och gåfvor, det sinnelag, som konstitutionen föreskrifver. Ofta är det så, att det är rent af en omöjlighet, särskildt i de mindre församlingarna, att få en sådan person till diakon, som konstitutionen föreskrifver.

Ibland händer det, att en person, som är något språkfärdig och tycker om att taga sig en snaps då och då, föreslår till diakon en som har ett liknande sinnelag och kanhända ännu oftare tager sig en snaps eller två då och då, och man förstår väl motivet i ett sådant förslag. "Snaphanen" slipper då att frukta för att han skall komma under kyrkotukt för sin snaps. Om då pastorn skulle vilja göra någon anmärkning emot förslaget och säga: den personen är icke passande för det ämbetet, han saknar de egenskaper, den begåfning och det sinnelag, som fordras för en diakon, så skulle pastorn därigenom få sig en fiende till i församlingen, och han torde ha fiender nog förut. Om diakonerna hade förstånd och god takt, kunde de väl på förhand utse en man, som vore passande för diakonämbetet, och passa på och föreslå en sådan. Men för öfrigt, som sagdt är, så är det omöjligt att i en mindre församling alltid kunna få en man, som är kompetent för ett sådant viktigt ämbete.

Vidare uppstår den frågan, om en man med ett kristligt sinne alltid är skicklig att bekläda ett sådant ämbete? Lika litet som hvarje kristen mansperson är skicklig att bekläda pastorsämbetet blott därför, att han är en troende, lika litet är hvarje kristen mansperson skicklig att bekläda diakonämbetet därför, att ban iir en troende. I de flesta fall fordras det lika mycken begåfning för en diakon att kunna sköta sitt

ämbete och fullgöra sina plikter, som det fordras för en pastor att fullgöra sina. Detta framgår tydligt af vår församlingskonstitution. Vi komma därför återigen till vår mening, som vi nyss uttalade: att en

församlingsdiakon borde genomgå en treårig kurs vid en diakonanstalt, innan han väljes till ett sådant ämbete. Det lär finnas sådana församlingsdiakonat i Tyskland, Danmark och Norge, samt lära de tänka på och tala om någonting dylikt i Sverige. Borde icke vår lutherska kyrka här i Amerika också begynna att tänka på och tala 0111 ott sådant församlingsdiakonat? I de flesta fall är det, såsom det nu är ibland oss, icke hvad det borde vara, så mycket är visst och säkert. Nu invänder man visserligen: det är en lätt sak att klandra, men göra det bättre är svårare. Vi tro dock, att det är rätt, att vi göras uppmärksamma på en sak och inse det bristfälliga i densamma och sedan försöka komma in på det rätta spåret. Mången pastor har redan insett oeh känt detta missförhållande i församlingen och vill vara med om att råda bot därpå.

Kan man verkligen med bibelordet visa, att vårt församlingsdiakonat, sådant som det förefinnes ibland oss, bar stöd och grund i Guds ord? Man vädjar nu till Apg. G. Detta kapitel har till öfverskrift: Sju män utses att besörja den dagliga utdelningen. Slå upp din bibel och läs de åtta första verserna. Voro icke dessa sju män en fattigkommitté, som skulle utdela de timliga gåfvor, som dagligen inkommo, och utdela dessa till de fattiga i församlingen ? Om dessa sju män voro diakoner eller trusteer står intet här.

Diakonämbetet nämnes omväxlande med presbyter- och episkopal-ämbetet, och till och med tillägges denna benämning apostlaämbetet. Diakonatet i denna bemärkelse må väl vara något helt annat än vårt församlingsdiakonat, skulle jag tro.

Att gå vidare in i detta ämne och behandla det, som sig bör, kunde endast en man med lärdom, hvilket vi icke göra anspråk på att vara. Vi hafva dessutom många lärda afhand-292

lingar i detta ämne. Må den som gitter studera dem grundligt. Den gamla goda pietismen har nu dött ut, och därmed tyckes också vårt församlingsdiakonat ha tjänat ut. Hvad vi nu ha sagt, tycker nog mången kunde vara osagdt, men för sanningens skull vilja vi säga en sanning till, innan vi sluta detta kapitel.

Det finnes dock diakoner inom vårt samfund, som söka på bästa sätt fullgöra sina skyldigheter, såsom att varna och förmana på enskild väg — och detta mången gång utan att uppträda i egenskap af diakon, hvilket sätt utan tvifvel är det bäste. Detta kan och bör äfven hvilken kristen församlingsmedlem som helst göra. Så ha vi diakoner, som t. ex. hållit söndagsskola i 25 @ 30 år träget och troget, utan någon ersättning därför, ja, kanhända de fått otack till lön. Men för en sådan verksamhet fordras icke nödvändigtvis att man innehar ett diakonämbete.

Dessa diakoner äro ju pastorns medhjälpare, icke sant? Jo, så lärer vår konstitution. Men om en och annan af dessa hjälper eller söker att stjälpa sin pastor, det är återigen en öppen fråga. Vi ha allt för många och sorgliga exempel och bevis för det senare. Nu må ingen tro, att jag härmed syftar på de män, som tjänat, som diakoner i de församlingar, som jag betjänat som pastor. Nej, jag känner tämligen väl till förhållandet i det hela inom vårt samfund. Mina församlingars diakoner må ha handlat rätt, så långt de förstodo, men det är saken i sin helhet jag vill framhålla.

Om nu en eller annan i församlingen blir sjuk i sinnet, sjuk i spörsmål och missbelåten med" sin pastor, så anmäle han det i främsta rummet för en af församlingens diakoner, och han må då i tur och ordning anmäla det för församlingens pastor. Diakonen torde svara den missbelåtne församlingsmedlemmen ungefär följande: Ja, jag har tyvärr länge insett detta, och du är icke den förste, icke den ende, som talar till mig om saken. Jag skall med det snaraste gifva vårOM LEKMANNA VERKSAMHET. 295

pastor en vink härom. Nu är det den snälla diakonen, som gör sin plikt. Merendels på enskildt väg eller också offentligen låter han sin pastor få veta det bedröfliga förhållandet i församlingen och låter sin pastor förstå, att det är på tid, att pastorn resignerar. Det kan dock icke bevisas, nej, ingen har ens gjort antydan därom, att pastorn far vill vare sig i lära eller lefverne. De skäl, som vanligtvis andragas emot pastorn, äro: Det är så litet folk i kyrkan; han kan icke "draga" folket till kyrkan; han kan icke "draga" ungdomen dit; han kan icke "draga" flera till församlingen, som stå utom densamma. Så har han något "språkfel", dialekten är stötande; han är icke nog liflig, är ingen vältalare, ingen sångare, kan icke med barn och ungdom, är icke fullkomlig i engelskan. Men lära och lif

nämnas icke. Sådana klagomål äro de vanligaste och anses vara giltiga skäl för att en pastor bör flytta från en församling. Men pastorn torde icke blifva bättre och mera begåfvad, om han kommer till en annan församling. Är han oduglig i ett pastorat, så torde han blifva det i ett annat. Men saken är den: ombyte förnöjer. Nu, hvad pastorns ålder angår, så är det uppenbart, att den spelar en stor roll härvid.

Det ser ut, som om det skulle vara en nödvändighet för våra pastorer att i vår närvarande tid ofta flytta för att kunna behaga folket och församlingarna. Vi säga ingenting om denna flyttning, hvar och en vare viss i sitt sinne. Det är ju i allmänhet så, att en pastor behöfs lika väl och lika mycket i ett pastorat som i ett annat. Dock, vi behålla vår egen mening för oss själfva i detta stycket. Någon permanent kallelse för en pastor, kan man väl egentligen icke tala om inom vår frikyrka i detta land. Pastor såväl som församlingar ha ju sin oinskränkta frihet att i detta stycket göra och låta just som de behaga. Och friheten är god, om man den rätteligen brukar, säger aposteln. Må Herren få styra och leda allt efter sin vilja i allt virr värr, alla vindkast.

XIII.

Reseskildringar.

Pastorers och predikanters reseäfventyr och strapatser.

Dessa äro både många och lustiga. Somliga äro rent af sorglustiga. Det säges, att präster oeh doktorer bruka köra som Jehu, och han körde, som om han hade varit rasande, heter det. Det är dock icke sant om alla präster, i all synnerhet under nybyggaretiden, att de köra fort. Då nödgas man ofta köra sakta i backarna, och godt är det, om man kommer fram ändå. Ofta får man färdas genom en sju, åtta grindar eller stängsel, och det tar både tid och arbete att få dem ned och sedan upp igen. Värst är man däran, då icke hästen vill stå stilla, medan mim sätter upp tvärslårna igen, utan går sin väg. Då får kusken gå några mil till fots för att leta upp sin häst, och då händer det ibland, att vagnen är i spillror, när han finner den. Man talar om vägar, men ofta måste man resa långa sträckor, utan att där är någon väg alls. Svårast är det dock, att i ett nybygge så sällan finnas några broar öfver bäckar och floder. En gång skulle en pastor öfver en större bäck, i hvilken där var mycken och djup gyttja. Då vagnen kom midt i bäcken sjönk den ned till näfven, draglinorna släppte. Hästen gick upp på torra landet, oeh prästen blef sittande kvar i sin vagn midt i bäcken och ropade: hå! men det brydde hästen sig icke om, utan

gick sin väg. Pastorn måste ur vagnen oeli ne<l i gyttjan, som gick honom till knäna. Där hade förut varit en dålig stockbro, men ägaren till landet, en tysk, unnade icke folk resa öfver sitt land och hade därför rifvit upp bron. Nu var det dock ingen annan råd för den stackars prästen än att gå upp till tysken och bedja honom hjälpa sig att få upp vagnen, hvilket han ock välvilligt gjorde. Sedan man med stor möda fått upp vagnen, fick man binda ihop seltyget, så godt man

kunde och sätta sig åter upp i vagnen, nedsnictad som man var. Där var en plats, som jag skulle resa till en gång i månaden, och då måste jag öfver en stor flod. Här hade jag många sorglustiga äfventyr, och ett af dem må här omnämnas. Jag fick åka hos en farmare, och vi skulle nu öfver denna flod, som var stor och djup. Det var dock ingen möjlighet att komma öfver den, utan vi måste köra ut i sjön ett godt stycke i en half cirkel — för att komma öfver. Där var det en sand-

Süsom man reste fordom.

bank, som var något upphöjd i förhållande till bottnen på andra ställen i sjön. Men det oaktadt gick vattnet upp i vagns"boxen". Yi måste lägga fötterna upp på förskärmen, och jag tog kappsäcken på knäet, för att rädda mina böcker. Hans hustru ropade af räddhåga; jag var också rädd, men låtsade ingenting därom..- Farmaren var gemytlig och glad oeh småskrattade. Vågorna krusade, så att jag tyckte, att hästar, vagn oeh allt reste ned åt floden. Ändtligen kommo vi dock lyckligt öfver. Svårare var det under vintertiden, då isen bröt upp. Där var då landis, som var två @ tre fot hög, och så ett godt stycke från denna och ned till sjöns botten. Den stackars hästen måste då, snart sagdt, stå på hufvudet, då han skulle ned i vattnet, och då framhjulen kommit ned, såg det ut, som

om vagnen skulle gippa öfver fram på hästen. Jag kan sanningsenligt säga, att jag var i lifsfara mer än en gång, då jag skulle öfver denna flod. Då det var alldeles omöjligt att komma öfver, måste vi resa flera mil omkring för att komma öfver på en. fallfärdig bro. De 'flesta af våra pastorer, som rest i västern under nybyggarelifvet, ha haft liknande erfarenheter, och för somliga ha de varit af en mycket svårare beskaffenhet. Då aposteln Paulus med några penndrag skildrar sina strapatser, säger han äfven: Ofta färdats. Och liksom han ha nog andra Herrens tjänare fått erfara, att det icke alltid är en lust att vara på resor.

Då vi nu äro i färd med att skildra reseäfventyr, så må vi så godt tala om ett par till. En resa utåt västern skulle företagas, och hade jag då en liten "pony", som var ytterst elak oeh skyggade för snart sagdt allting. Han blef rädd för en gammal stock, och i ett nu kastade han sig åt sidan, vagnen stjälpte och jag föll på hufvudet i backen. In i skogen bar det af i den vildaste fart. Jag fick ett hårdt slag i hufvudet, så att jag för en stund icke kunde resa mig upp. Det mörknade för ögonen, så att jag icke kunde se för en stund, men höra kunde jag. Jag hörde huru det brakade, då hästen forRESESKILDRING A R. 297

inåt skogen med vagnen efter sig; och soin jag köpt en ny vagn, som kostat $125, — en ensitsvagn — låg jag där på marken och var högst bekymrad för min nya vagn, ty det var första resan jag företog med den. Ack, min nya vagn — ett hundra tjugufem dollars. Hvar skulle jag nu få pengar att köpa en ny vagn för ? tänkte jag. Då jag en stund legat där på marken, drömt och filosoferat öfver vagnen, var jag så pass att jag kunde stiga upp. Jag kunde spåra hvar häst och vagn hade gått fram därpå, att buskar och småträd voro nedbrutna. Om en stund fann jag vagnen. Jag tog då min kappsäck och gick till fots till det hus, där vi bestämt att hålla sammankomst. Man frågade mig vid min ankomst: "Hvar har pastorn häst och vagn ? Jag svarade då: "Nere i skogen, där och där, står vagnen, hvar hästen är, vet jag ej." Jag predikade, och när andaktsstunden var slut, frågade jag några män, om de ville åtaga sig, att leta rätt på hästen? De åtogo sig välvilligt detta uppdrag, och efter ett par timmar kommo de upp till mig med häst och vagn —. Hästen hade gjort sig lös från vagnen på det sättet, att hjulen kommit på hvar sin sida om ett träd, som hade fallit ned så, att toppen hade fastnat i en klyka på ett annat träd. Där stod nu vagnen alldeles oskadad, och hästen hade sprungit ett stycke längre in i skogen och fastnat i ett busksnår. Repareringen- af skadan kostade mig i ett och allt blott 75 cents. En yngling, som blifvit väckt till besinning om sin själs frälsning var med mig — han ville höra predikan hvarje dag — men efter denna skjuts, detta äfventyr, beslöt han sig för att stanna hemma, där deras oxskjuts gick mera varsamt framåt, och hvem skulle förundra sig häröfver.

Ett reseäfventyr under vintertiden. Min resa gällde en plats trettio mil västerut. Som det ofta var snöstorm på den tiden, så beslöt jag mig för att resa dit ut på fredagen, då det var vackert väder, och låg så där öfver hela lördagen och predikade på söndagen. Nu var det så, att hos den farmare, där

jag varit på lördagen, skulle icke sammankomsten hållas, utan hos en granne ett par mil därifrån. På söndagsmorgonen rasade en sådan snöstorm, att icke ens farmaren vågade sig ut. Han hade varit i en snöstorm ett par år förut, och höll på att sätta lifvet till, nu var han rädd, och det var icke underligt. Jag ville nödvändigt i väg. Länge diskuterade vi huruvida vi skulle våga oss i väg eller ej. Yi gingo ut och in många gånger. Ändtligen beslöto vi oss för att resa. Den ene satt i släden, den andre gick bredvid. När vi åkt en mil, kommo vi till en källare, där det bodde en annan farmare, som vi skulle ha med oss. Jag skulle nu åka, och en man gick på hvardera sidan om släden. Efter en stund kommo vi fram till stället, äär sammankomsten skulle hållas. De förvånades högligen af vår ankomst dit, som om vi hade kommit ned från himmelen; att komma fram på jorden ansågo de vara omöjligt. Det var nu vid tiotiden på f. m. och folket spisade sin frukost. De voro naturligtvis icke söndagsklädda, ty de väntade alls icke på någon främmande i dag. Blott några stenkast därifrån bodde en granne, som skulle ha bud •om att prästen var kommen; men knappast någon vågade gå till grannen för att gifva honom bud om sammankomsten, så häftig var stormen. Jag predikade nu för några få åhörare. De två männen, som varit i mitt sällskap, familjen där vi voro, och ett par grannar. Jag hade rest bort på fredagsmorgonen, legat öfver på

lördagen och så söndagen, och det tog mig sedan måndagen för att resa hem igen. Således fyra dagar för att hålla en predikan för 4 @ 6 personer. Detta är ett af de många exempel, som vi ha från nordvästern.

En vikarius, som jag hade under min resa i fosterlandet, och en lekmannapredikant skulle en gång företaga en resa, och hände det så att hästen var törstig, och då han fick se ett vatten bredvid vägen, sprang han ut i sjön. När han druckit hvad han behöfde, vände han om, men stjälpte därvid vagnen och lämnade de två herrarna i det våta elementet — hanRESESKILDRING A R.

unnade dem också lite vatten. Huru de sedermera fingo fatt i häst och vagn, är mig icke bekant. Nog af, de fingo full valuta därför, att de försummat gifva det stackars djuret vatten.

En liten episod till. Det var en liten pastor, som trodde sig vara en fullkommen man att köra hästar. Han skröt öfver att det fanns ingen häst på denna planet, som icke han kunde köra. Han skulle nu köpa sig en häst; och en farmare hade ett svart sto som han fick behag för. Pastorn frågade farmaren om han ville säl ja. sitt svarta sto.

"Nej", svarade gubben, "jag vet ej, åtminstone icke till pastorn, ty han kan icke köra det.

"Jag, kan icke jag köra märren? Hvad säger ni, gubbe?"

"Icke för en enbetsvagn åtminstone."

"Prat, låt mig bara få den för vagnen."

Pastorn fick sin vilja fram. Djuret spändes för vagnen, prästen och farmarpojken satte sig i, och så bar det i väg. Några hundra alnar gick det i flygande fart. Så kom man till en utförsbacke. Då lade hästen hufvudet bort åt bogen och sprang i den vildaste fart ned mot en gärdesgård, gjorde sig fri från vagnen och båda herrarna, sprang 3 @ 4 mil och kom tillbaka till det ställe, där han hade lämnat vagnen och karlarna, för att se efter hur det stod till. Jo, den prästen kunde köra hvilken häst som helst på denna planet.

Nu har jag så länge tagit ur min egen fatabur, att det kanske vore rätt och billigt att göra bruk af något långods. En kär ämbetsbroder har välvilligt stått mig till tjänst. Han är en af våira gamla banbrytare och har försökt nordvästern lika mycket som någon annan af oss. Han begynte sin bana här i landet under stor fattigdom, men är nu välbärgad. Han låter oss få en kort, men sakrik historik öfver en del af sin verksamhet, sitt arbete, sina mödor, strapatser och äfventyr. Han skrifver följande: Jag kom till Amerika den 4 juli 1866. Begynte att predika för mina landsmän3oo BANBRYTAREN.

W68. Af synodens vördade president hade jag erhållit: venia eoncionandi — tillåtelse att predika. Jag gick ofta 20 mil till fots och predikade tvenne gånger på söndagen, till dess jag 1869 fick en häst, På våren samma år kom en pastor dit ut, kallad af konferensen för att arbeta på det stora missionsfältet i nordvästern, och då blef jag pastorns medhjälpare. En dag kom pastorn och sade: Nästa söndag måste du ut att predika i N. N. Som jag visste, att mycket fint folk hade inflyttat dit och därför möjligtvis komme med på gudstjänsten, och mina skor voro af det långa präriegräset illa medfarna, så att endast den bakre delen var kvar och mina bara fötter stucko ut framför snörhålen, så bad jag att få slippa att gå. Men pastorn påstod, att det gick lika bra att predika utan skor som med skor. Efter flera misslyckade försök att få ett par bättre skor, hjälpte min hustru mig i min stora förlägenhet och band svarta klutar om fötterna, och så märktes just icke, att skorna voro så dåliga, utan det tog sig någorlunda bra ut efter omständigheterna, och snart upptog predikan allas uppmärksamhet, så att de glömde se på mina skor. Jag hade tagit 80 acres land som homestead, fick god skörd och bra pris för hvad jag hade att sälja, så att jag på hösten kunde köpa skor till både mig och min hustru. Jag köpte mig äfven en häst — en pony — för $75. Men nu fattades sele och åkdon. Händelsevis fick jag mig ett par bogträn och en bogputa, och med hjälp af några remmar och repstumpar hade jag snart en sele, så att om jag nu blott haft ett åkdon, skulle jag snart varit färdig att resa ut och predika. Det hade kommit snö, och jag gick till skogen för att hugga ett krokigt trä, som jag kunde göra medar af. Sedan gick jag till min granne och lånade näfver. Med denna och min yxa gjorde jag så en släde, på hvilken jag åkte ganska mycket den vintern. Det var ej så bekvämt för mig, men det gick ändå. Pastorn åkte med

mig någon gång, då vi måste sitta med ryggarna mot hvarandra. Och då där ej fanns något för den

som satt och åkte baklänges att hvila fötterna på, hände det stundom att, då snön var djup och farten stark, ty min lilla pony gick ledigt sina tio mil i timman, den som satt efterst asade af och blef liggande raklång på ryggen och skrek: hå! Pastorn kom från ett äldre pastorat hit ut och hade väl häst och vagn med sig, men den hästen hade ovanan att stanna, då han ej ville gå längre. Detta hände i all synnerhet, då han kom ned i floder, bäckar och dypölar. En gång då jag haft hästen till N. N. och skulle resa hem, gick vägen öfver en bäck, som var mycket bred och uppkörd samt hade dybotten, där stannade märren midtuti, och efter att hon stått där en stund, och jag bad henne beskedligt att gå, så lade hon sig på sidan, och begynte att slå med alla fyra fötterna, så att de yrde omkring oss. Snart hade hon slagit sig lös och höll på att spjärna tills .hon kom till land. Då steg hon upp och begynte gå och äta. Jag måste då ur vagnen och i vatten och dy för att taga fatt henne, och sedan ut efter vagnen, hvilket var ett ganska styft arbete och tog alla mina krafter i anspråk, och de voro ej små på den tiden. Då jag fått vagnen i land, måste jag gå fyra mil tillbaka för att få låna ett rep och binda ihop stumparna och få hästen för, och så kom jag då ändtligen hem igen. Men o hur jag såg ut! Det var värre än att ligga i snödrifvorna och ropa: hå! Det var på den tiden ej fråga om hvad man skulle få betaklt för allt sådant. Kosta, hvad det kosta ville, blott man kunde få själar med sig till himmelen. När har hvilan varit ljufvare, brödet smakligare, vänskapen mindre hycklad, förtröstan på Gud starkare, framtidsutsikterna större än i de dagarna? Under gräshoppsåren blef jag kallad till pastorsmedhjälpare i en större stad. Det var den ljufligaste tid jag haft i Amerika. Till följd af den stora väckelsen därstädes fick jag nästan dagligen tala med salighetssökande själar. Vid denna tid begynte man göra anordningar för att få mig in i prästämbetet. Pastor och kyrkoråd ville kalla mig till stadsmissionär, men min hustru sade

bestämdt ifrån att hon ej gick med mig till en sådan storstad. Ty, sade hon, vill Herren hafva dig i sin tjänst som präst, så får du nog plats ute på landet bland farmare, där passa vi bättre än i staden. Detta tog jag såsom ifrån Herren, och året därefter fick jag kallelse från N. N. På dr E. Norelii tillrå-dan framlade jag saken för konferensen, som rekommenderade mig att efter ett års privatstudier hos någon pastor blifva ordinerad. Jag efterkom, efter bästa förmåga, konferensens råd, och sedan jag stått examen inför den af synoden tillsatta kommittéen och i kollokvium hörts af ministerium, blef jag, enhälligt, så när som på en röst, beviljad ordination. Så flyttade jag till N. N. i juli 1879, in i ett till hälften färdig-byggdt hus. I den ena församlingen var kyrkan nästan nedruttnad, och i den andra var ett litet stockhus, som tjänte som kyrka. Då-det blåste, spelade barken på stockarna, och vi fingo på så sätt en konsert, som inte hvem som helst kan göra maken till. I en tredje församling fanns ingen kyrka alls. Församlingen hade fått tre tomter att bygga kyrka på, men nästan lika många medlemmar voro för hvardera af dessa platser. Det var därför ingen lätt sak att komma till enighet i fråga om kyrkobygge på endera af dem. Detta har dock senare skett. Kyrkan står där nu, efter mången 'hård kamp, som ett ljus på berget. Då jag först kom dit, voro vägarna nästan ofarbara; ingen bro fanns öfver den flod, som gick midt igenom församlingen. Då min hustru och jag en gång skulle hälsa på vänner väster om floden, gick storsvängeln sönder, då vi voro midt i floden, och hästarna gingo från mig och upp på landet. Jag fick då ge mig i vattnet och draga vagnen i land med hustrun i. Det gick bra, så länge vattnet var djupt, men närmare land sjönko hjulen ned i gyttjan. Det måste dock gå, och det gick. Det var bra att vara stark på den tiden, så att man kunde komma fram, äfven där hästarna ej kunde göra tjänst. Sådant hände ofta, då de t. ex. sjönko ned i snödrifvorna, så att snön gick upp till och någon gång öfver ryggen på dem.

Vissa vintrar voro dock drifvorna så hårda, att de buro hästarna. Jag minns tillfällen, då jag kunde gå öfver snödrif-vor, från tio till femton fot djupa, utan någon fara. Tidigt en vår, då snön smälte, hade vatten, snö och is samlat sig i en djup dal, genom hvilken en djup bäck flöt fram, öfver hvilken var uppförd en klen körbro. Vattnet

hade stigit så högt, att vi ej kunde se bron, och på båda sidor om bron långt upp på land var så mycket vatten, att det var förenadt med lifsfara att köra öfver. Jag måste dock öfver, och då jag visste, att

\

1 buggy öfver prärien.

vägen gick rätt fram, tog jag säkert landmärke och körde rakt öfver bron, fastän den var just lagom bred för ett par hästar och en vagn. Då vi kommit upp på torra landet, stannade vi — min hustru var med —- och sågo oss tillbaka och fingo då se bron flyta på vattnet och följa med strömmen, som nedanför blef mycket stark. Vi förstodo nu, att bron lossnat, då vi kommo öfver den. Vi betraktade händelsen som ett Guds nådeunder." Så långt är mig meddeladt af en gammal banbrytare. Samme man omtalade ock följande: "I den ena församlingen blef en kolportör insläppt* som ställde till myc-

ken villervalla. Det blef snart kändt, att han var en arg separatist, och stor oenighet uppstod i församlingen. Han förbjöds att predika i kyrkan, men somliga ansågo, att han hade rätt till att predika i kyrkan, och så följde stor oro och villervalla. På en årsstämma ville en separatist och en församlingsmedlem pröfva hvarandras styrka, men pastorn var en kraftig man. Han tog en i hvardera handen och höll dem på tillbörligt afstånd från hvarandra."

En af våra pastorer här i nordvästern var en gång ute på en resa och hade hustru och barn med sig i vagnen. Han skulle också köra öfver en bro, och som vattnet stigit öfver bron, kunde denna icke synas. Han körde så, att de två hjulen gingo vid sidan om bron och hästar och vagn och de som åkte föllo i floden. Hustrun drunknade men mannen blef räddad. Sådant händer lyckligtvis icke ofta. Af allt detta kunna vi förstå^ att det har sina faror med sig att arbeta i den vilda västern. Mer än en gång ha dessa djärfva banbrytare varit i lifsfara. Men de ha ock ända till det sista, Herren till pris, kunnat säga: "Allt här intill har Herren hulpit oss", och de ha ieke förgätit att tacka honom för hans hjälp. Ps. 103.

Något äfven om järnvägsresor. Inom vår synod ha vi öfver fem hundra pastorer. Dessa resa ganska myket på järnvägarna, än till missionsmöten och än till konferens- och syno-dalmöten. Våra respredikanter på missionsfältet och särskildt våra konferenspresidenter och synodens president, men synnerligast våra skolpresidenter och enkannerligen vår högt ärade president för Augustana college och teologiska seminarium resa mycket, stundom flera tusen mil i månaden. Då vi nu dagligen få höra om järnvägsolyckor, vid hvilka ganska många människolif spillas och många blifva mer eller mindre skadade, så kunna vi icke annat än anse det som ett underverk, att ingen af de våra mistat sitt lif på någon järnväg, i någon järnvägsolycka, och att ingen blifvit nämnvärdt ska-

dad. Äfven bland de bröder, som slutat sin arbetsdag, blef ingen skadad eller dödad under en järnvägsolycka, för så vidt vi veta. Särskildt i östern resa våra pastorer ofta och långa sträckor på järnvägen. Dessutom ha flera af de våra rest öfver Atlanten en eller flera gånger, och allt har gått väl. För sådant borde vi tacka Herrön. "Täcker Herranom, ty han är god, och hans godhet varar evinnerligen. Tacken alla gudars Gud, ty hans godhet varar evinnerligen. Tacken alla herrars Herre, ty hans godhet varar evinnerligen." Ps. 136: 1—3.

Ett reseäfventyr på järnväg.

Det som vi nu vilja beskrifva är ett af de mest putslustiga äfventyr som händt oss. Då jag kom från ett synodalmöte i Altona, 111., och skulle resa hem via St Paul, hände mig följande : Vi anlände till St Paul kl. 7 på kvällen och kunde då tagit nattåget västerut, men då jag önskade köpa några böcker i den svenska bokhandeln, så beslöt jag att stanna öfver natten i St Paul. Sedan jag på vederbörlig plats på stationen inlämnat min kappsäck etc., gick jag upp i staden och fick logi hos en präktig värmlänning. Innan jag gick till hvila, såg jag på tidtabellen och där stod: Tåget afgår kl. 8:30. Jag kom ned till stationen kl. 7:30 på morgonen och satt där lugn och trygg till klockan tre minuter före åtta. Då gick jag fram och skulle köpa min biljett, i det jag sade: det är ju kl. 8:30 tåget går? Biljettförsäljaren sade med skarp röst: "det är på kvällen, nu på morgonen afgår det klockan åtta precis." Inom ett par sekunder hade jag fått min biljett och han sin betalning, men nu hade jag en kappsäck

och tvenne andra paketer på paketexpeditionen, och tre män voro före mig. Då jag i tur och ordning fick mitt och jag sedan kom bort till vaktmästaren vid grinden och han fick se min biljett, sade han blott: "You are behind time. Your train is gone."3oo BANBRYTAREN.

Man tänke sig min ledsnad oeh harm! Hade det hjälpt att rycka allt håret af hufvudet, så hade jag nog gjort det. Jag gick till telegrafstationen och sände ett telegram till postmästaren i vår goda stad och sade: Tillsäg min dräng, - att han lämnar häst och vagn i staden till i morgon. Jag mistade tåget. Blundern jag gjort var den, att jag icke uppmärksammat, att det var 8:30 p. m. och icke a. m. Hela dén långa midsommardagen fick jag nu tillbringa i St Paul. Den dagen tycktes mig lika lång som en månad. Tankar och känslor korsade hvarandra hos mig. Emellertid nådde äfven denna för mig så långa dag sitt slut, och klockan 8:30 lämnade jag St Paul. Hela den natten regnade det, som om "himmelen varit öppen". När jag ändtligen hunnit till vår goda stad, frågade jag postmästaren, om han erhållit telegrammet. Han svarade: i går afton klockan sju. Alltså hade dräng, häst och vagn återvändt hem. Nu återstod för mig intet annat än att gå till fots i vatten, lera och gyttja fyra @ fem mil: Klockan sex på söndagsmorgonen kom jag liem och var då både hungrig och törstig och dessutom trött och sömnig och våt och smutsig ända till knäna. Ledsen och förargad var jag äfven. Jag gick till sängs med den tillsägelsen till hustrun, att hon skulle väcka mig precis klockan åtta. Då skulle häst oeh vagn stå framför dörren, emedan jag måste åka tolf mil till en plats, där jag utlyst gudstjänst och nattvardsgång på förmiddagen oeh predikan kl. 3 på eftermiddagen. Min snälla hustru kom in i sängkammaren kl. 8, men då hon såg, att jag var så trött och medtagen, hade hon icke hjärta till att väcka mig. Hon kom in i rummet och såg på mig tre gånger, men med samma resultat. Hon lät mig sofva, tills jag vaknade, och då var klockan 2. Här kunde någon ha anledning att fråga mig på samma sätt, som en pastor en gång frågade en annan, som vid ett tillfälle höll på att falla ur predikstolen, men räddade sig genom att utsträcka båda armarna. Pastorn frågade då sin ämbetsbroder: "Om du nu verkligen fallit nedRESESKILDRINGAR.

3°3

från talarestolen, hvem skulle du tillskrifvit det? Försynen, den ondes list eller din egen dumhet ?" Skulle man dock icke kunna kalla sådant för ödets lek? Mången annan pastor har nog ännu intressantare reseäfventyr än det vi nu ha skildrat att omtala, om vi blott hade dem oss bekanta.

En pastors reseäfventyr som öfverträffar allt.

En dag i maj månad 1880 regnade det utan uppehåll från tidigt på morgonen till sent på kvällen. Det kom så mycket regn, att alla fördjupningar fylldes med vatten. Några dagar därefter skulle en pastor resa till en af sina annexförsamlingar för att hålla gudstjänst. Han hade sin hustru med sig, hvilken nyligen anländt från Sverige. Då de åkt några mil från hemmet, kommo de till en dal, där de sågo att vattnet var högt, men vägen gick dock därigenom och de måste försöka att komma fram. Då de kommit ut i midten af dalen, steg vattnet ända upp under vagnssitsen, och de måste sätta fötterna upp på smutsskärmen. Vagnslådan, i hvilken pastorn hade sin kappsäck med böcker och en stärkskjorta uti, fylldes med vatten, och emedan vattnet trängde in i kappsäcken, måste pastorn den gången predika — utan stärkskjorta. Den lilla hästen började frusta och nästan lyftas af vattnet, men man kom dock lyckligt igenom. Litet längre fram kommo de till en brant backe, där vägen stupade rätt ned i en strid ström, som forsade öfver vägen. Frun skrek af förskräckelse, men pastorn, som åkt där många gånger förut, kom dock lyckligt och väl fram äfven här. Snart var man ute på landsvägen, men, o fasa! de kommo till en sump-håla, i hvilken stod en del grofva störar, med hvilka man lyftat upp någon arbetsvagn. Pastorn hade köpt en gammal skral schäs och vågade ej köra ut i denna håla, och som det var omöjligt att komma fram på sidorna om vägen, beslöt han att vända och taga en omväg. Han åkte från hemmet3oo BANBRYTAREN.

på lördagen vid middagstiden och kom fram till församlingen på söndagsmorgonen, då solen steg upp i öster. Den vanliga vägen mellan hemmet och församlingen var omkring 25 mil. Detta var fruns första ljufliga resa tillsammans med sin man i den härliga nordvästern. Resan skulle ha- fortsatts en sexton mil längre, men som man då måste passera en stor ström, öfver hvilken ännu icke fanns någon bro, och vattnet var högt, vågade man ej försöket. Äfven då pastorn vid lågt vattenstånd passerade denna ström, måste han lägga stora stenar i schäsen, för

att denna ej skulle bortföras af strömmen.

En annan gång voro de på besök i en annan församling femtio mil från hemmet. De togo då in hos den rikaste farmaren i byn. Han hade för ej så länge sedan kommit hit från Skåne och hade ej hunnit bygga någon mangårdsbyggnad, men hade uppfört en präktig ladugård. I denna hade han med bräder afskilt ett'rum för familjen. Detta rum lämnades åt pastorsherrskapet till nattlogi. Och då det var under den varma sommartiden oeh fähuset låg vägg om vägg med sofgemaket, så kan man förstå, hur gästerna kände det. De små fönstren saknade moskitnät, men kunde för hettans skull ändå icke stängas. Utanför var en inhägnad, där kreaturen höllos innestängda om nätterna. Här var värme, stallslukt och moskiter så det förslog. Den snälla farmaregumman gjorde dock sitt bästa för sina gäster. Då de skulle gå till hvila, kom hon in med handen full af ljus och sade, att de skulle låta dem brinna hela natten, ty om det blefve mörkt, kunde de ej ligga i sängen, emedan den och väggarna voro fulla af vägglöss. Detta var sant, och det hjälpte ej att ljusen brunno. Under de två nätter, som pastorn och hans fru logerade här, fingo de ej en blund i sin ögon och kunde ej ligga, utan måste sitta oeh gå hela natten. Om morgonen i soluppgången svepte pastorn in sig i sin regnkappa och lade sig i en vagnslåda utanför och fick så slumra en liten stund.

Detta var prästfruns andra behagliga resa tillsammans med sin man. Men så var också detta under den gamla goda tiden. Sådana erfarenheter ha alla våra pastorer, som kommit ut i nordvästern för att tillsammans med kolonisterna dela ljuft och ledt, haft de första åren. Vi ha ofta undrat, om det icke skulle göra herrar pastorer där hemma i Sverige godt att komma hit ut ett par tre år och på närmare håll lära känna hvad nybyggarna måste genomlefva. Men de skola komma hit ut till den vilda nordvästern och icke stanna i de stora städerna och i våra större välordnade församlingar, där de blifva föremål för loftal, banketter och dylikt. Vill man låta dem hemma i Sverige veta hur den svenska landtbefolkningen i Amerika lefver, så måste man komma i närmare beröring med den. Man måste först lära känna dess omständigheter och de förhållanden, under hvilka den måste tillkämpa sig oberoende.

En af våra yngre pastorer har välvilligt meddelat mig följande om några af sin strapatser och äfventyr under det första året han såsom pastor var ute i den vilda nordvästern. Denna trefliga berättelse torde dock närmast beröra den tid, då han såsom teologie studerande var ute på missionsfältet. Hans berättelse lyder som följer:

Teol. stud. S. betjänade sommaren 18— församlingen i H. och missionsplatsen L. G. i staten N. I L. G. bodde han en tid hos en familj B. Folket voro snälla och trefliga, men hade dåligt tak på sin koja, så att när det regnade, kunde icke eld tändas i järnspisen för det neddoppande vattnets skull, utan man fick vänta med maten, tills regnet upphört.

När S. en lördag skulle resa 17 mil till H. att där predika på söndagen, försågs han af sitt värdfolk med skjuts af följande beskaffenhet. Hästen, som i sina unga dagar varit kapplöpare, var nu gammal och styf i benen, men när han efter en duktig hvila ändtligen kommit i gång, kunde han ännu springa ovanligt fort. Han sprang uppför backe och

nedför backe, så länge han orkade, och brydde sig föga om betsel eller tömmar. Kärran var hemmagjord. Hjulen hade en gån g utgjort en del af en gammal hästräfsa. Det ena hjulet hade förlorat flera ekar och hjulringen hade böjts inåt, så att kärran gaf en duktig stöt för hvarje gång hjulen gingo omkring. Axeln var af järn. Tvenne grofva pålar, den ene barkad och tillyxad, den andre obarkad, voro fästade vid axeln och tjänade som skaklar. Sitsen utgjordes af ett bräde, anbragt ofvanpå axeln. S. måste på denna finna plats för en kappsäck med kläder uti och en säck hafre förutom sin egen lekamen. Selen utgjordes af bitar af remmar sammanfogade med snören ("twine"), oeh tömmarna utgjordes af ett groft snöre. Sålunda utrustad begaf sig S. i väg en solvarm eftermiddag i augusti, sedan ett stort regn nyss förut upphört. Hästen var vid godt humör, och alla försök att få honom att gå sakta voro förgäfves. Snabb som vinden rusade han framåt på den ojämna vägen. XJppför och nedför, genom vattenpölar och gyttja bar det af lika fort. Sedan S. slitit af skinnet på sina fina studenthänder på de hvassa snörena, som kallades tömmar, förmådde han icke mer än söka hålla sig och sina säckar kvar på brädet, hvilket

dock icke alltid lyckades utan möda. När han ankom till H., uttröttad och solbränd och uppskakad och nedstänkt öfver all beskrifning, var han sannerligen en syn att se, och sent glömmer han den resan. Följande måndag förnyades erfarenheterna under resan tillbaka till L. G. Pastor S. var icke något musikaliskt snille. I Röck Island fick han betyg på att han icke kunde sjunga. Sådant betyg hade han fått, om ock mindre officiellt, många gånger förut. När han i barndomen någon gång försökt att sjunga, brukade han blifva tystad med tillsägelsen: "Tyst du, du vet väl att du icke har not till .att sjunga." Och han teg. Men när han kom såsom präst på missionsfältet i norra M., då fick han icke tiga, och då var det för illa, att han icke kunde sjunga. Hvad skulle han taga sig till, då hanRESESKILDRING A R.

kom att hålla gudstjänst i en församling, i en farmares stuga eller i ett dammigt skolhus, då ingen fanns, som kunde leda sången? Han var ofta i en mycket svår belägenhet, och nöden tvang honom att försöka sjunga, fastän han hade vederbörandes betyg på att han var oduglig. Han befanns hafva kraftig röst, men hade svårt för att hålla tonen, då ingen ledare eller instrument fanns. Han hade på egen hand lärt sig att spela orgel och skaffade sig därför en s. k. "Bilhorn Telescope-organ", som han tog med sig på sina resor. Ofta måste han bära den långa vägar, och då kändes den ganska tung, fastän den icke väger mer än omkring trettio skålpund. För att spara sina svaga armar, om det än skedde på ryggens bekostnad, fästade han en gång orgeln på ryggen och åkte hem på velociped från stationen i C., ett afstånd af omkring en mil. Stackars den präst, som på missionsfältet icke kan sjunga. Han får ofta pino lida." Så långt pastor S.

Vi taga oss friheten att här nämna något om en gammal veteran, en som arbetat på missionsfältet — "mer än de alla". Om denne banbrytares strapatser och äfventyr ha vi oss helt litet bekant. Men det lilla vi känna till" vilja vi berätta. Pastor H. besökte nybygget E. och hade hört på ryktets väg, att där skulle finnas ett ganska stort antal landsmän. Glad. i hoppet att få tillfälle att organisera en stor församling, kände han sig icke så lite missräknad, då han efter att ha rest i "settlementet" bland ekebuskar och andra busksnår ett par dagar, och fann blott tre gummor, som bodde i små jordkulor, ingen af männen var hemma, och den ena gumman var baptist. Året därpå kom han dit upp igen och fann då något mera folk än förra gången. Kommen sent en afton till en farmare, som bodde i en stockhydda, frågade han, om han kunde få stanna där öfver natten. Men hustrun svarar: "Nej, med bästa vilja i världen kunna vi det ej, ty vi ha icke bröd i huset."

"Ni har väl icke heller något mjöl ?"312

"Jo, Gud ske lof, det ha vi", svarar hustrun.

"Nåväl", svarar pastorn, "koka då gröt, ty ingen rätt smakar mig så väl som gröt."

"Är det så, ja, då kan pastorn få mat allti'."

"Kan jag få hus här öfyer natten ?"

"Nej, ty vi ha blott en säng, och vi äro fyra i familjen som ligga där."

Pastorn svarade: "Jag ser, att I hafven ett lass hö därute. Jag sofver aldrig så godt i en säng som i nybärgadt hö."

"Är det så", sade gumman, "då må det väl ske." Och pastorn fick stanna där öfver natten.

En annan liknande historia, som också gäller samma pastor, lyder i korhet som följer: "Jag fick gröt i en håf, mjölk i en håf och förde gröten till munnen med en håf. Detta var ganska håfsamt."

I ett annat nybygge skulle pastorn hjälpa dem att bygga kyrka — den skulle blifva af stockar. Arbetet gjorde farmarna självfva, men pengar hade de ej. Några pengar måste de ha för att köpa bräder till en dörr samt ett par små fönster. Prästen gick omkring och samlade något hvete, en half bushel här, en hel där, hvilket sedermera förvandlades i pengar. På så sätt måste en pastor hjälpa folket att bryta sig igenom, äfven då det gällde kyrkobygge. Denna pastor var i fullaste mening en banbrytare.XIV.

Historien om en kolonist. Hur det tillgår nu för

tiden.

Det är allmänt antaget, att prästerna ha det bättre än andra, men när de nu ha det så, huru har då kolonisten det? Följande kostliga historia har blifvit oss meddelad af en nybyggare. "I maj månad 1870 kommo vi från Sverige till Amerika och stannade först hos min farbror söderut här i Minnesota ett år. Resan från Sverige hade gått ganska bra. Det tog oss jämnt en månad på resan. Far var mycket sjuk på sjön, och mycket dålig mat hade vi där. Jag kommer särskildt ihåg, att vi mot slutet af resan för första gången fingo potatis till ett mål. O, hvad jag tyckte, att den potatisen smakade godt, och ändå voro de delvis skämda och svarta till färgen. När vi kommo till farbror, så blefvo vi mycket väl mottagna, och för första gången fingo vi äta amerikanskt hvetebröd — sådant som vi nu äta för hvarje dag. Det hvetebröd, som vi fingo under sjöresan, var salt och osmakligt. Min farbror hade då ett mycket litet och dåligt hus, så att det blef mycket svårt för honom att härbärgera oss alla — vi voro tio i familjen. Men så inrättade han en säng med två våningar, och så packade vi oss ihop, det bästa vi kunde, så att vi alla fingo plats att sofva. Mest besvärades vi dock af den

då så gängse ohyran vägglöss. De hade ett eget sätt att fånga dessa på. De togo nämligen ett stycke af ett bräde och borrade däruti en massa hål och indränkte så brädet i lervat-ten, hvilket dessa objudna gäster tycka mycket om, och stack så brädet vid sängkanten. Om morgonen hade dessa odjur samlat sig i hålen och då tog man brädet och skakade det öfver en kittel med kokande vatten. På våren 1871 for far västerut för att söka efter "homestead"-land, ett frihemman. Re-

Ett nybygge.

san var bestämd till F. F., där han hade en bekant, nämligen J. R. Denne var honom sedan behjälplig att söka upp land. Han tog "homestead" i denna trakt i maj 1871, oeh där ha vi allt sedan bott. Far arbetade sedan på en järnväg nära P. till i oktober. Då hyrde han ett par oxar och en vagn af R. och kom ned och hämtade familjen, ett afstånd på cirka 125 mil. Resan tog oss tio dagar.

Vi hade då med oss hit ut fem årsgamla kalfvar och en ko, som vi köpte, innan vi reste. Tre af kal fvarna voro stutar och två kvigor. Då de voro två år, begynte vi köra med dem.

För plogen behöfde vi nämligen fyra dragare. Alltså körde vi med tre stutar och en kviga, och det gick utmärkt bra. Vi brukade denna kviga till dylikt arbete i tre år, och hon stod arbetet bra, men hon var något svår att tämja. Då vi kommo till A. på resan ut, köpte vi tio säckar mjöl — 100 pounds i hvardera säcken. Detta skulle blifva vårt bröd under vintern. Det kostade då $4 per säck. Detta var fars sista penningar.

Vi jagade och fiskade, så att vi fingo kött. Under tiden vi byggde hus på vårt land, bodde vi uti ett öde "hunter's shantv" ett litet stycke härifrån. Det var blott 8x10 fot med jordtak och utan golf, så att man kan föreställa sig, att där ej var stort rum. Men så följde vi farbrors metod och gjorde en säng med två våningar. Det blef visserligen något svårt att komma i den, enär den kom litet för nära taket, mon för oss små gick det nog. Det värsta vi ledo af under den månad, som vi bodde där, var det myckna regnet, som alltjämt dröp. Så fingo vi ändtligen vårt hus färdigt och fingo flytta in i detsamma. Man kan tänka sig hur vi barn då jublade, och det var icke heller fritt, utan att far och mor gjorde detsamma, och det var väl icke så underligt heller, ty detta var det första hus, som far och mor ägt. Det blef nu en mycket sträng vinter och mycken snö. Och fastän vi voro mycket dåliga skyttar, sköto vi likväl hjortar, så att vi fingo kött till husbehof. På detta sätt gingo årep, fastän somrarna voro regniga och vintrarna kalla. Det som var mest lönande vid denna tid var jakten på pälsdjur. Hade det icke varit för denna sysselsättning, hade det varit svårt för oss att reda oss. Många af nybyggarna ledo verklig nöd. Men oaktadt all nöd och försakelse var folket ändå alltid vid godt humör. De voro vänliga, hjälpsamma och framför allt hälsosamma. Hade någon på den tiden blifvit sjuk, skulle det ansetts som oförklarligt. Alla som kommo voro välkomna, och hvart man kom var man välkommen. Folk från skilda socknar och län,

ja, alla nationer voro som bröder och systrar, och det är mera än man kan säga om folket nu för tiden.

Jag kommer särskildt ihåg vår granne, Isak, som hade till granne en tysk gammal gubbe, som hette Ludvig. De första åren de bodde tillsammans som grannar, brukade Isak säga: "Jeg förstaar Ludvig lige saa gott som far min." Isak var norsk och Ludvig var tysk, och båda kunde de tala blott sitt eget modersmål. Men på senare åren brukade I. säga: "Jeg kan sletter inte förstaa om L. kan snakke slett int som han brukade att göra, också har han blifvit saa väng paa alle vis." Människorna blifva allt mera afvogt stämda emot hvarandra.

Pastorn kommer väl ihåg de första besöken han gjorde hos oss, huru folket kappades om att få öppna sina hus för sammankomster, och huru husmödrarna bjödo på en smörgås och lite kaffe, huru de gladdes att få höra Guds ord; men nu är det icke så — ingen vill nu öppna sitt hus för bönemöte ens. Söndagen vill folket numera ha till en förlustelsedag, då de jaga och fiska. Vill ni göra bruk af detta för den tilltänkta 'Banbrytaren', så står det eder fritt." Denna familj blef mycket välmående. De hade en dotter som blef skollärarinna och sedan skolsuperintendent i ett stort county med $2,000 årlig lön.

Surpris eller hur det tillgår nu för tiden.

Att den ena människan på ett angenämt sätt öfverraskar den andra med någon gåfva, därom är ju ingenting annat än godt att säga. Om nu bara människan icke hade lärt sig den fula vanan att förställa sig. En person, som tjänat en förening, en församling, ett samfund i många år efter den förmåga Gud gifvit honom, begynner kanhända att tröttna, och detta märkes af folket. Nu tänker någon eller några af hans vänner, ty hvarje människa har någon vän: vore det icke skäl att komma ihåg honom med en liten gåfva? En eller två

börja nu tala för saken, en subskription sättes i gång, och snart är tillställningen färdig. Den bäste talaren blir korad att hålla talet, hvilket lyder ungefär så här: "Vi äro några vänner, som ha samlats i afton för en viss orsaks skull. Vi äro alla djupt medvetna om de stora tjänster, som N. N. gjort oss, och vi ha länge tänkt på att gifva eder en uppmuntran. Ni har arbetat länge, troget och träget, och därför ha vi nu samlat en liten summa, som härmed framräckes till eder med de allra bästa välönskningar."

En söndagsskolföreståndare, lärare eller orgelnist, en trus-tee, kassör, en diakon eller en pastor blir föremål för en öfverraskning — lika godt hvilken person det är — allt går till på liknande sätt. Tag t. ex. en pastor, då han gör sitt inträde i en församling. Denna skall nu visa, att den älskar sin blifvande lärare, icke blott med orden och tungan, utan med gärning och i sanning. Men man vet ännu icke hvad pastorn duger till eller hvad godt han kommer att uträtta. Dock, denna gång är man tämligen enig om saken. Ingången till det vanliga välkomst- och hälsningstalet är oftast detta: "Du gjorde väl att du kom", och därpå följer ett litet loftal i "väl valda ordalag". Pastorn hoppas och tror, att allt är väl och skall förblifva väl. Det är ju också rätt och billigt att han så gör. Men dagar och år svinna, och det börjar bli något kyligt. Pastorn tänker på att lämna, men säger ännu ingenting därom. Folket märker ett visst något hos sin pastor, men man vet just icke hvad det är. Det kännes icke nu som strax efter det han kommit. Borde man icke uppmuntra honom på något sätt ? Man ser så ofta i tidningarna, att andra församlingar göra så.

Som sagdt, pastorn har ju några tillgifna vänner, och dessa sätta sig i spetsen för en insamling för att ännu en gång visa honom sin kärlek. Insamlingen går väl något trögare än första gången, men den går. Några äro villiga äfven nu, men några äro lite tröga; andra återigen låta ledaren för

företaget tydligen förstå, att de hade ingenting emot att pastorn lämnade församlingen. Men för skams skull tror man sig dock böra gifva en hacka. Ledaren blir lite modstulen, men det går. Penningarna äro samlade och pjäsen är köpt. Men ofta uppstår svårighet vid valet af present. Man kan antaga att presentationstalet får ungefär denna lydelse: "Vi äro några vänner, som samlats här i dag för ett visst ändamål. Vi äro väl medvetna om att pastorn har ett tungt, drygt och ansvarsfullt kall. Vi ha också märkt, att vår kära pastor icke alltid ser så glad ut; vi förstå nog att ett erkännande vore på sin plats. En pastor, om någon, behöfver lite uppmuntran. Vi ville diirför i dag på hans födelsedag gratulera vår pastor. Och här är nu en liten present, hvartill vi alla bidragit af ett ganska godt hjärta." Pastorn tänker och tänker. "Men hvad bör jag göra ? Skall jag lämna dem, då de bevisa mig så mycken

kärlek? Mena de uppriktigt? Ja, jag ville gärna tro det. Dessutom har äfven jag lärt af katekesen: 'Vi skola tänka och tala väl om vår nästa och tyda allting till det bästa.' Men hvarför går då icke folket i kyrkan nu som förr? Det är ju icke deras penningar jag trånar efter, utan deras själars frälsning. Det torde vara bäst, att jag lämnar rum för en ung, lärd, begåfvad och populär man, ja, om möjligt en kraftverkare och undergörare." Pastorn säger nu till liksom på försök, att han tänker lämna församlingen. Ett nytt surpris, så underligt det låter. Om man nu ville vara en smula elak, så kunde man tolka detta så som ett uttryck af glädje öfver att han nu ändtligen insett, att han bör lämna sin plats. Men bort med satiren! Detta surpris är den sista tacksamhetsgärd, som de vilja gifva sin käre pastor för all hans osparda möda, för hans outtröttliga flit och verksamhet ibland dem under en följd af år.

Pastorn tackar naturligtvis, sin plikt likmäktigt, men ofta är det så, att hans tankar och känslor löpa kors och tvärs. Han tänker: "Ack, om jag ändå kunde tro, att detta är ett

verkligt uttryck af deras kärlek. Maune icke inin vän N. N., då han besökte folket i detta ärende, fick locka och pocka en och annan? Men nej, 'viken i mörka tankar'." Ungefär så där tänker han, då vännen håller sitt tal å de församlade vännernas vägnar. Nu är där emellertid icke längre tid för denna bondfilosofi. Pastorn skall nu svara. Han börjar, men där är något i halsen, som liksom stockar sig för honom. Han försöker ännu en gång, men nej, det synes inte vilja komma fram. Just nu slapp det löst. "Ja, käre-e vänner — ja-a, det är alldeles oförtjänt — men hvad skall jag sä-ä-ga — jag tänkte, att jag alls inga vä-ä-nner hade, men nu-u ser jag nå-ågot he-elt annat. Ja, tack, tack, käre vänner — men detta var alldeles fö-ör mycket. Må Gud välsigna eder!"

Men nu börjar jag frukta, att om detta möjligtvis kommer att läsas, så ha vi tillfogat våra kära pastorer en oersättlig förlust. Folket tänker som så: "Är det på det viset, att pastorn så misstror oss, hvem vill då vara med om att surprinera honom. Nej, tack ska han ha, då behålla vi våra pengar för oss själfva." Men vi ville då oek ha sagt, att vi alls icke menat illa med hvad vi sagt. Vi önskade endast säga en sanning, som för mången, tyvärr, är obehaglig att höra. Men vill man taga goda råd, så ha vi ingen brist på sådana. Som vi veta, är icke prästen bara ande, utan han är också en kropp. Han lefver visserligen icke af bröd allena — men bröd behöfver han. Är pastorslönen jämförelsevis liten, och har han ^en stor familj, gif honom då äfven något in natura. En säck mjöl, en säck potatis, en fjämdels gris, några pund smör m. m. Sådant kunna familjerna utan vidare göra, och pastorn vet då, att ingen blifvit "lockad eller pockad" därtill. Men detta sättet behagar dock nästan ingen, ty man vill ha något extra nöje för sin gåfva.

Ett annat sätt, på hvilket man kan surprinera sin pastor — om hans lön är jämförelsevis liten, $500 @ $600 om året — är detta: Tala till de andra församlingsmedlemmarna före

stämman och fråga dem, om man icke borde öka pastorns lön med ett hundra dollars i stället för att ställa till ett surpris för honom. Kommunikantantalet i pastoratet är nu 300. Om man ökade kommunikantafgiften med 35 cents personen, så finge man öfver ett hundra dollars. Detta kunde man då gifva honom och säga, att det vore i stället för en årlig surpris. Men nej, det vill man icke. Det komme att höras och synas blott en gång, och så finge man ingen njutning, intet nöje däraf.

Det är emellertid min mening, att prästlönen borde vara så tilltagen, att ingen surprinering behöfde förekomma, men vi torde vara ensamma oin åsikten. I den gamla goda tiden visste vi icke hvad surpris ville säga. Vi känna en pastor, som tjänade i sitt pastorat i flera år, men hörde icke ens nämnas om något sådant. Han stannade dock kvar i församlingen en följd af år, och arbetade med de gåfvor och den nåd och kraft Gud honom förlänade. Men tidsandan är annorlunda nu, och vi måste ju följa med vår tid, som det heter.

Där är ännu ett annat surpris, en annan öfverraskning, som är vida bättre och högre aktad och värderad af en troende pastor än allt det vi förut ha nämnt, och det är, att om du har en börda att bära på, du då går till din pastor och ber honom hjälpa dig att aflyfta den eller visa dig till den, som kan och vill göra det. Vi mena här syndabördan. Ack, hvad det är få personer, som känna sig i behof af att gå till sin pastor och omtala för honom sina andliga lifsbehof! Har den tiden försvunnit och kommer aldrig åter, då man gick till sin själasörjare med sin

hjärtenöd? I vår ungdom sågo och hörde vi ofta sådana personer, som gingo till sin lärare och rådförde sig med honom om det ena nödvändiga. Tänk, om församlingsmedlemmar kommo tidt och ofta till sin pastor i ett sådant ärende! Det skulle blifva den allra behagligaste öfverraskning de kunde gifva honom. Vi må väl

äfven här med sångaren fråga: "Herre, kommer du ej snart, kommer du ej snart?"

Är det då månne alltid säkert, att pastorn alltid känner sig väl belåten och uppriktigt tacksam, då han blir föremål för öfverraskning? Gifvandet är också högst olika. En större, välmående församling kan komma med ett offer — juloffer — till sin pastor på $3 eller $5. För pastorn kännes sådant som ett slag på munnen eller på örat.

Det har blifvit 6ed i våra dagar att blåsa i basunen, när något gifves, och därom våga vi ej säga något, ty då kommer riset på vår egen rygg. Pastorn har kött och blod, han som alla andra människor. Det är nog icke alltid han är nöjd med gåfvan. Han vet medlemsantalet i församlingen, han känner hvars och ens ekonomiska ställning och han räknar efter hvad det kan bli per kommunikant. Men sådant är ovärdigt, ja, okristligt af en pastor, vi kunna icke neka därtill. Kanske kommer pastorn att tänka på en ämbetsbroder, som fick $200 af den församling han lämnade och $500 af den till hvilken han kom. "Jag menar", sade Naaman, "att farfars vatten i Damaskus är lika godt som Jordans vatten", och så tänker vår pastor. "Det Guds ord, som jag förkunnat, det arbete, som jag utfört, torde kunna jämföras med den där guldgossens." Men sådana tankar borde icke en pastor hysa, säger du. Sant, men det finnes så mycket hos en pastor, liksom hos kristna och människor i allmänhet, som icke borde finnas hos honom.

Att det skall blåsas i basun, det fordrar emellertid både gifvaren och mottagaren af gåfvan. För 25 @ 30 år sedan brukade Augustana säga med afseende på notiser af surpris: "Det är icke vår vana — vår grundsats — att meddela sådant i Augustana, men för denna gång må det tillåtas." Man kom dock tidt och ofta ändå. Det är icke det bästa att vara redaktör, särskildt i våra dagar, och kunna göra alla till lags. Det är nog nästan lika svårt som för en pastor. Och vi undra,

hvilken man, gom skall tjäna allmänheten, kan vara alla till lags. Icke ens Herren själf kunde vara det.

Nu skall man ställa till ett silfverbröllop för sin pastor.

• Sagdt och gjordt. Ett par tre personer börja arbeta, men fätt hvad det är så stöta de emot. De få höra ett rykte, att pastorn har sagt något om någon, en framstående person. Det var nog sant, hvad pastorn hade sagt, men det var just denna sanning, som var så obehaglig att höra. De mente, att uttalandet af en sådan sanning skadade hela församlingens goda namn och rykte. Man befallde då halt med afseende på subskriptionen. De som gifvit sin skärf för saken fingo den tillbaka, oeh allt blef tvst och stilla. Så slutade detta surpris. Men huru underlig är icke Försynens styrelse. Silf-verbröllopet kom till stånd och firades till pastorsherrskapets ara, fastän i ett annat pastorat. Och mycket silfver skänktes pastor och fru vid detta tillfälle. Så där styrer Gud världen, människorna — både sina vänner och fiender. Konungarnas hjärtan leder han som vattenbäckar, så ock folken i gemen.

Ibland blir en sådan tillställning rent af ett spektakel, hvilket vi här med ett par exempel vilja visa. Det var i en större församling, där en man hade undervisat i söndagsskolan i många år med mycken synbar framgång och välsignelse. Där var då någon som påminte om att man borde väl ändå på något sätt erkänna detta hans trogna och trägna arbete under så många år. Sagdt och gjordt 1 Det skulle då bli en — kollekt, och den gick upp till den näpna summan af $1.08, en dollar och åtta cents. En orgelnist fick en gån g i juloffer $1.75, en pastor $2.75. En annan pastor fick i offer i en församling på fem hundra kommunikanter 5, säger fem dollars. Kan man icke förstå, att sådant kännes som ättika på tänderna eller salt i sura ögon? Låtom oss vara gentlemän, då vi vilja göra något, som skall tjäna till uppmuntran för vår medmänniska. "Den som sparligen sår, ban skall ock sparli-gen uppskära, men den som sår i välsignelse, han skall uppskära i välsignelse."

Huru länge bör en pastor stå kvar i sin församling?

Denna fråga är utan tvifvel en af de svåraste att besvara. Att en pastor mången gång flyttar från sin församling allt för snart och innan han borde göra det, är nog uppenbart; och säkert är, att mången pastor fått ångra ett förhastadt steg i detta stycke. Lynnet och temperamentet spela här sin roll. Särskildt en ung pastor gör sig allt för stora förhoppningar, och när nu icke dessa blifva förverkligade, så beslutar han sig för att flytta. Att hvarje människa möter motgångar på sin lefnadsbana, är en känd sak, men allt för ofta tycka vi, att dessa blifva oss allt för svåra. Kors och lidande, vare sig utvärtes eller invärtes, tycka vi ej om, och i synnerhet för nybörjaren på lifvets vädjobana är hvarje liten svårighet som ett stort berg. Den unge pastorn menar, att det blott är där han nu är som svårigheter finnas, och han vill flytta därifrån för att slippa ifrån dem, men han vet icke, eller tror icke, att svårigheter och motgångar finnas öfverallt, hvilket han dock borde veta och vara beredd på.

En pastor, som varit i ämbetet i 14 år, hade flyttat 7 gånger och för hvarje gång han flyttat fått ett sämre pastorat, sade han mig. Men varningar äfven i sådana fall tyckas icke vilja hjälpa, utan man måste lära läxan genom bitter personlig erfarenhet.

Ett skäl för en pastors flyttning är hälsoskälet. Man har ofta funnit, att klimatombyte är nödvändigt för hälsans bevarande eller återställande. Ibland råkar en pastor att begå ett misstag, som kan blifva honom till mycken förtret och skada, om han stannar kvar, men på en annan plats kommer han icke alls att lida däraf. Ett annat giltigt skäl till en pastors flyttning kan vara att ban icke kan få sitt timliga lifs-uppehälle, där han är; församlingen är liten och fattig och kan icke göra mer än den gör. På skämt har man sagt, att det är tvenne orsaker, som göra att en pastor måste flytta,

nämligen om han gifter sig i församlingen, eller om han bygger en stor kyrka och själf skall samla medlen till den.

Men lika väl som en pastor kan förhasta sig med sin flyttning, så kan han äfven stanna för länge i en församling. Detta förekommer dock mera sällan i vår flyttningssjuka tid. Man menar sig skola vinna lagrar, rikedom och ära, bara man kommer dit, hvarest sådant finnes. Allt detta hägrar i fjärran för ens syn, man beger sig i väg, men framkommen finner man sig vara bedragen. Många af detta lands stora predikanter ha varit mycket fattiga till en början, haft små fattiga församlingar och ett fåtal åhörare. De ha beklädt tre ämbeten på samma gång: kyrkväktare-, orgelnist- och pastorsämbetet, såsom t. ex. Henry Ward Beecher, hvilken hade en sådan oansenlig plats i många år. Trohet, flit, ihärdighet och tålamod försäkra doc-k den unge mannen om framgång. Haf icke allt för stora tankar om dig själf, men fordra däremot mycket af dig själf och litet af andra.

En pastor kan blifva för gammal på en plats, säges det, och vi antaga, att det verkligen är så. Men hvad är orsaken därtill? Orsakerna kunna vara flera. Pastorn blir så hem-mavan, att allt blir hvardagligt och enformigt. Han sköter sina ämbetsgöromål, men allt går så maskinmässigt till. Där är ingenting väckande eller inspirerande, utan en besynnerlig stagnation. , Men hvilar då hela skulden på prästen? Ingalunda. Folket börjar tröttna vid att gå till kyrkan. Mången åhörare menar sig veta, hvad prästen har att säga; han tror sig kunna alla hans predikningar utantill, och han trånar efter att få höra något nytt — en ny predikant. Våra kyrkliga förhållanden här äro ju helt annorlunda än de som råda i Sverige. Om en församling där hade en troende lärare, ville hon gärna behålla honom för lifstiden, och han var älskad och aktad af allt folket, men i frikyrkan vill man vara fri från sina gamla präster.

Det gifves ock ett skäl, hvarför en pastor-så ofta flyttar,

och det är, att han har en oriktig uppfattning af sin pastorskallelse. Han anser, att det förhåller sig med hans kallelse, som då en farmare hyr sig en dräng för året, eller en köpman hyr sig en bodbetjänt. En sådan uppfattning af sin pastors-kallelse kan icke annat än verka ostadighet i sinnet och gör att man kan utan betänkande och öfvervägande lämna sin församling när som helst. Ty ser jag ingenting annat i min pastorskallelse än blott och bart naturligt och mänskligt och intet gudomligt, då är det ju helt naturligt, att jag

utan vidare om och men kan flytta när som helst. Att en pastors kallelse också har i sig något mänskligt, veta vi väl, och därför säga vi: en ordentlig mänsklig kallelse. Men illa är det, om icke pastorn kan se något annat i den än bara det mänskliga. Pastorn borde kunna säga och tro: Denna kallelse är af Gud, denna kallelse mottager jag icke blott utaf människor, utan af Herren från himmelen.

Paulus berömmer sig fif att vara kallad — icke af människor eller genom människor, utan genom Jesum Kristum och Gud Fader, Gal. 1: 1, 13. Han blef dock både kallad och sänd äfven af människor. Således borde också en pastors kallelse vara både en inre och en yttre, både gudomlig och mänsklig. Detta gifver en pastor den nödiga vissheten i hans ämbete, hvilken för honom är så nödvändig, särskildt under motgångar, pröfningar och anfäktningar. Hvad mening är där annars i det ofta förekommande uttrycket i pastors svar på församlingskallelse: "Har funnit, att det är i öfverensstämmelse med Guds vilja?"

Är jag nu blifven viss om att kallelsen just till denna församling är från Gud, då går det icke så lätt att flytta när som helst. Då står jag där, till dess jag blir viss om att Herren och församlingen vilja att jag skall bort därifrån. Detta tro vi är den rätta uppfattningen af en pastors kallelse till ämbetet.

En annan orsak, hvarför en pastor känner sig frestad att326

lämna sin församling och flytta till en annan, är den, att han vill vara en "styrpinne" uti allt. Han vill ensam styra, leda och regera församlingen uti ett och allt. Men en pastor ma väl säga sin mening, men icke pressa, icke vara envis som en "hallänning", utan låta församlingen ha sitt ord med. I det yttre bör pastorn låta församlingen bestämma om saker och ting. Vill hela församlingen nödvändigtvis ha sin gamla kyrka ännu ett eller två år, så låt den ha det gamla rucklet. Om den vill ha bräder eller järntråd till staket omkring kyrkogården, hvad angår det pastorn. Om de vilja ha predikstolen vid sidan eller midt framför altaret, kan ju också göra pastorn precis detsamma. Hans predikan blir nog lika god och lika kraftig, hvarhelst predikstolen står i kyrkan. Pastorn må säga sin mening och därmed låta det bestå. Detta är vår mening om saken, och vi mena, "att vi hafva också Guds Ande."

Men i läran, i bekännelsen, där böl- en pastor vara fast ocli oviklig och icke låta sig ledas och vridas efter hvarje vindkast, efter hvarje människomening, ty då går det på sistone illa. Det händer ibland, att åhörarna vilja undervisa sin pastor om hur han skall predika; "så och så skall du predika, men icke så och så", säga de, men detta går icke an, ty, säger Paulus, "om jag predikade människor till viljes, då vore jag icke Kristi tjänare." Eller om en och annan i församlingen vill, att kyrkan skall öppnas för alla och allehanda, då bör pastorn säga nej! Oeh om de envisas och vilja ha in i kyrkan allehanda kreti och pleti, då bör pastorn säga ett bestämdt nej, och låta dom förstå att, om sådant sker, då vill han helst flytta.

I läran och bekännelsen kan alltså icke en pastor gifva efter, då han vet, att den är rätt oeh i enlighet med Guds ord. Må sedan komma hvad sotn komma vill, ban har fredat sitt samvete. Om nu några envisas och göra uppror i församlingenHISTORIEN OM EN KOI.ONISI. 327

därför, att de ej få sin vilja fram, må de då lämna församlingen.

Ostadighet, sinnesoro och vankelmod äro alltid menliga för hvarje person i hans verksamhet, och i all synnerhet så för en pastor. Att en och annan har tagit miste vid valet af sin lefnadskallelsc, är uppenbart, och då går allting trögt och med olust. Att det är af allra största vikt för en ung man att vid valet af sitt lefnadskall välja det rätta, veta vi alla, mon huru detta skall ske, är en annan fråga. Det är af allra största vikt för en yngling, som väljer den prästerliga banan som sitt lifsmål, sin lifsuppgift, att ban är viss om att det är just detta som Herren har kallat honom till. Att en och annan misstagit sig i detta stycke, lider intet tvifvel — det visar esomoftast ^utgången ganska tydligt. Äfven under studietiden visar mången ung man, att han är oviss i detta stycket. Men bästa sättet att komma till visshet i fråga om sin kallelse är att falla ned på sina knän och bedja Gud om visdom, råd och nåd. Men att rådfråga sig hos föräldrar, målsmän och lärare är icke heller att förakta, fastän det kan inträtfa att dessas råd utfalla högst olika. Har man emellertid kommit till visshet om saken under bön och troskamp, då må man

icke låta satan eller något annat göra denna ens visshet om intet. Pröfningar, frestelser och anfäktningar skola vis- ; serligen icke uteblifva, och djäfvulen skall fresta, världen locka och ditt eget kött knota, men du, var viss i ditt sinne. Ditt lefnadsmål, din kallelse, din verksamhet är skön och härlig, men du må bereda dig på motgångar, försökelser och försakelser af många slag. Visa du blott trohet, fl.it, ihärdighet och tålamod, och lönen, nådelönen, skall blifva stor i de rättfärdigas uppståndelse. Hvad äro alla jordens skatter, rikedomar, ära och höga ämbeten emot detta: "Väl gjordt, du gode och trogne tjänare, öfver en liten ringa ting har du varit trogen, jag skall sätta dig öfver mycket; gack in i din Herres glädje"?330

Ofta är det så, att de personer, som Herren har korat, kallat och bestämt till detta ämbete, känna sig rätt ovärdiga och odugliga därtill. Mången menar sig till en början vara ganska duglig, och att Herren dröjer allt för länge med kallelsen, såsom förhållandet var med Mose, men Herren vet nog sin tid och sitt sätt att kalla dig. Luther säger, att den Gud vill hafva till sitt redskap och göra något stort af, den slår han först armar och ben af, det vill säga, han förödmjukar honom rätt grundligt. Så gjorde han med Mose. Men det är denna förödmjukelse vi ej tycka om. När Herren har fått förkrossa dig, göra dig till intet, smält dig i degeln, då säger han: nu är du skickliggjord att bekläda ämbetet. Men då menar du, att du är alldeles oduglig och svarar Herren: sänd hvem du sända vill. Jeremia mente sig vara för ung. Jere-mia 1: 6. Dessa sköna verser i Jer. 1: 5—8 borde vara och blifva såsom sagda till oss, som ingå i ämbetet.

Yi ha nu försökt gifva några svar på den frågan: Huru länge bör en pastor kvarstå i sin församling? Visserligen ha vi icke uppgifvit vissa år, men vi hafva gifvit vissa antydningar om huru han bör välja sitt ämbete, och vi tro, att om man följer anvisningen, skall detta blifva till icke så liten hjälp vid bestämmandet af tiden, huru länge man bör kvarstå i församlingen och när man bör flytta. Yi böra också erinra oss, att vi äro icke blott församlingens tjänare, utan också Guds.

Kristi apostlar och alla troende lärare ha varit och äro vissa om sin kallelse, om än i olika grad. Denna sak bör också vara ditt dagliga böneämne, och då skall du slippa att slitas af sinnesoro och bekymmer om huru länge du bör stå kvar i din församling och när du bör lämna den. Så anbefalla vi denna sak oeh oss själfva åt Herrens visa och nådiga vilja. Snart är tjänstetiden slut och hvar och en har tjänat ut.

Huru en församling skall bli af med sin pastor.

Kan en sådan sak någonsin komma på fråga inom den kristna församlingen? Ja, visserligen. Men den borde icke ens nämnd varda, såsotn kristna tillhörer, för så vidt pastorn förer ett kristligt lif och förkunnar en riitt lära och hans hälsotillstånd är sådant, att han kan sköta sitt ämbete. Men oaktadt han söker på bästa sätt och efter bästa förmåga att fullgöra sin ämbetsplikter, finner man ofta, att han blir föremål för klander, ovilja, misstankar, och försök göras på ott eller annat sätt att blifva af med honom. Det var en mycket framstående man i församlingen, som var mycket missbelåten med sin pastor. Han hade länge umgåtts med den tanken att försöka att få bort sin pastor. Han talade med än den ene och än den andre om saken och mente att något borde göras för att blifva af med honom. Göranson, tv så var hans namn, sade sig icke kunna få någon uppbyggelse eller själaföda af pastorns predikningar; han var för mycket lagisk, yrkade för mycket på helgelse, med ett ord: där var för litet ljufligt men för mycket salt i hans predikningar.

Göranson hade på detta sätt en längre tid arbetat i all hemlighet, men, som det syntes, utan resultat. Detta förargade honom lite smått, och han talade med ett par andra i församlingen, som voro mycket framstående, förstås. Hans ord föllo ungefär så: "Det synes mig, att vi länge nog haft tålamod och fördrag med vår pastor. 'Tålamodet har en gräns, där det upphör att vara en dygd', heter det. Nu måste vi göra något åt saken. Jag har länge haft in petto för denna sak. Yi skola ställa till en pedesion —- en petition mente han —. Jag skall själf försöka att skrifva en sådan; den behöfver icke vara så vidlyftig — folket förstår nog hvad det är fråga om." Sagdt och gjordt. Petitionen skrefs och fick följande lydelse:

"Vi undertecknade lia enats om att låta vår pastor veta,

att tiden är inne, då han borde flytta. Vi ha länge känt behof af pastorsombyte; vi förstå nog, att församlingen lider skada och går tillbaka, så länge vi ha denne våran pastor. Som vi alla veta, så gör han ganska sällan husbesök, och ungdomen kan han icke med — icke draga till församlingen. Det finnes också flera utom församlingen stående, som han borde draga till församlingen. Så är det äfven en annan sak, som förekommer ofta i hans predikan, näml. om det hemliga sällskapsväsendet — det anse vi, att det vore bäst, om han tege därmed. Mycket mera kunde här tilläggas, men det sagda må vara nog. De som äro lika med oss i tänkesätt, de underteckna här nedan sina namn: Göran Göranson, Jesper Jesperson, Ivar Ivarson, Mickel Mickelson m. fl."

Denna petition gjorde dock icke tillfyllest. Göranson och Mickelson blefvo mäkta gramse. Men Göranson var väl rådvill och dock icke rådlös. Han beslutade sig för att gå till en grannsocken och fråga deras pastor om råd. Denna pastor var något till åren och hade varit i ämbetet i femton år. Han hade själf haft några rätt bittra erfarenheter och kände människohjärtat, att det var ett argt och illfundigt ting öfver allting. Han hade nödgats flytta tvenne gånger under rätt brydsamma omständigheter.

Göranson kom till denna pastor, just som han kommit hem från ett besök hos en familj, där man och hustru voro oeniga, och där han försökt att försona dem, utan att det dock hade lyckats. Pastorn var således mycket nedslagen, då mannen inträdde i hans ämbetsrum. Göranson hälsade vänligt och började strax tala något religiöst, himlade med ögonen och drog en djup suck. Han begynte berömma pastorn på många sätt, sägande: "Ack, om vi hade en sådan pastor, som han är, jag har haft den stora förmånen att höra eder ett par gånger. Jag glömmer aldrig hvad han sade då — men alla församlingar kunna ju icke få de bästa, må en la veta." Mycket sådant äckligt smicker talade Göranson. Men pastorn

förstod emellertid, hvad slags man han hade att göra med, och tänkte på den vises ord: "Dep som smickrar sin nästa, han breder ut ett nät för hans fötter." Han bad honom sitta ned en stund, hvilket han ock gjorde, under det ban knäppte samman händerna och såg from ut.

Pastorn frågade Göranson, om han hade gått den långa vägen till fots.

"Jo jo män, har jag så; då anden drifver en, så måste man gå, huru lång väg det än är."

"Ja", sade pastorn, "anden och samvetet äro två stora makter i människan."

"Rätt var det", sa' Göranson.

Som Göranson ännu icke kunde komma fram med sitt ärende, utan harklade sig och såg med förstulna blickar på pastorn och ännu en gång drog en djup suck, frågade pastorn honom: "Hvad är det egentligen för något, som Göranson har på sinnet ?"

"Jo, se saken är den, att jag har kommit hit för att fråga pastorn, huru vi skola gå till väga för att få lärareombyte. Det är en sak, som har bekymrat mig och mången annan i vår församling. Det är nämligen så, att vi, rent ut sagdt, skulle vilja blifva af med vår pastor. Församlingen tyckes gå tillbaka år från år, inga väckelser förspörjas, och vår pastor har ingen gåfva att draga ungdomen. Disciplinen är icke heller hvad den borde vara, det har både jag och de andra diakonerna med mycken sorg insett en längre tid."

Pastorn frågade: "Är Göranson diakon?"

Göranson svarade med något sänkt röst och darrande på målet: "Ja-a, det är jag."

"Har ni gjort eder plikt såsom diakon — enligt församlingens konstitution ?"

"Nä-ä, jag vet icke så precis."

"Ha de andra diakonerna gjort sina skyldigheter som diakoner ?"

"Nä-ä, det ha de nog icke justament."

"Han I talat med pastorn om saken enskildt?"

"Nej."

"Bär pastorn ensam skulden till det beklagliga förhållandet i församlingen, tror ni?"

"Ja, vi tro så."

"Men veten I då icke, att diakonerna ha i hufvudsak samma plikter som pastorn? Det heter i vår goda bibel: 'Hvi knorra så människorna, medan de lefva ? Hvar och en knorre emot sina egna synder.'" Pastorn framhöll sedan några allvarliga sanningar angående hvarje församlingsmedlems plikt och nödvändigheten af att underlätta sin pastors tunga börda, att hålla honom under armarna, såsom en Aron och Hur gjorde med Mose.

Nu började Göranson att rodna i ansiktet och skifta färg. Han hade sagt, att anden drifvit honom till pastorn, nu började samvetet att drifva honom ut. Han kände något af det som de skriftlärda och fariséerna kände, då de anklagade kvinnan, Joh. 8: 3—9, och han kom i en häftig sinnesrörelse och ville hafva sagt något mera, men orden fastnade i halsen. Han tog ett par gånger krampaktigt efter sin mössa, spottade, häftigt ett par gånger, och så sade han adjö till prästen, under det ban mumlade något för sig själf, och sade slutligen hörbart : "Ja, det är som det säges; den ena korpen hugger icke ut ögonen på den andra." Tankar och känslor korsade sig om hvarandra i Göransons själ under hela hemvägen, och tankeläsaren har redan sagt oss allt hvad han tänkte, och det onda vi behöfva omtala däraf är hans beslut att aldrig mera gå till den prästen för att rådfråga sig i dessa stycken. Han hade omtalat sitt ärende för några få af sina förtrognaste, innan han gick, och nu kommo de till honom och frågade: "Hvad sade pastor N. N. ? Hvad rådde ban oss till att göra ?"

Göranson såg något modstulen och försagd ut, skakade på

hufvudet oeh sade: "Ja, den prästen, den prästen, de prästerna."

"Hur så, hur då, hvad sade han ?"

"Han frågade, om jag oeh de andra diakonerna hade gjort våra plikter; han hänvisade mig till församlingskonstitu-tionen; han sade, att vi diakoner hafva i hufvudsak samma plikter som pastorn. Han anförde en del bibelspråk, såsom detta: 'Du skrymtare, hur ser du grandet i din broders öga och ser icke bjälken i ditt eget öga?' Han frågade, om vi brukade bedja'för vår pastor; om vi höllo under armarna på honom, såsom Aron och Hur gjorde med Mose."

"Och hvad svarade du på sådana frågor-?"

"Svarade? Hvad skulle jag svara? Jag blef först något förlägen, och sedan blef jag arg."

"Vi skulle väl icke undra på det", svarade de. Mickelson mente dock, att det bort vara en ganska lätt sak att få en diskussion med prästen och tystat munnen på honom, om icke på annat sätt, med knvtniifven. Denne Mickelson var mycket förtretad öfver den snöpliga utgång, som det tagit med det ärende, som Göranson åtagit sig att utföra, och sade sig vara villig att åtaga sig ärendet i fråga och uträtta det vida bättre, än hvad Göranson hade gjort.

"Jag har hört", sade ban, "att i vår grannsocken norrut skall vara en ung, lärd och till och med något lagfaren pastor. Jag vill se honom. Det har blifvit mig sagt, att de yngre prästerna ha studerat vida mera än de äldre, såsom medicin och lagfarenhet, så att om en person i socknen blir sjuk, eller om någon har en sak med sin vederdeloman, så kan man bara kalla på pastorn. En sådan är det, som jag vill rådfråga mig hos angående denna sak."

Mickel begaf sig i väg — icke till fots, såsom Göranson, utan han satte ett par goda springare för sin täckvagn, och så bar det i väg. En ganska lång viig hade ban att färdas, men det afskräekte honom icke.

Mickel var icke riktigt säker på vägen, därför måste han förfråga sig esomoftast. Då han hade rest ett godt stycke framåt, träffade han en man och frågade honom, om detta var rätta vägen till pastor Fyndig? Ödet ville, att mannen, som Mickel mötte, var en skåning, hvarför svaret blef helt oväntadt detta: "Kör hocken väg du vill." Mickel blef mäkta arg och slog efter mannen med piskan och svor till — "din luns, är du klok eller är du en fåne?" Mannen gick förnöjd vidare oeh mumlade för sig själf: "Rätt åt den där sprätthöken."

Mickel reste i full sporrsträck och mötte snart en gumma och frågade henne efter vägen till pastor Fyndig. "Fyndigt var det. Så har jag då aldrig hört, att en präst heter fyndig. — Ja, nog behöfs det för en präst att vara fyndig, tv han skall ju både tänka och tala ögonblickligen." Efter en stund mötte Mickel en fröken och frågade henne, hur långt det kunde vara till kyrkobvn, där pastor Fyndig bor. Hon svarade: "Jag vet icke så noga, men antagligen har herrn en god fjärdingsväg dit." Då Mickel rest en halftimma till, mötte han åter en fröken och gjorde henne samma fråga. Hon svarade: "Jag vet icke så precis, mon ni torde ha tre goda fjärdingsväg dit." Han reste ett stycke väg och mötte så en gårdfarihandlande och frågade honom, hur långt det var till kyrkobyn, där pastor Fyndig residerade. "Jämnt två svenska mil", svarade knallen. Mickel började filosofera och tänkte som så, ju längre jag reser, ju längre har jag fram, och beslutade sig för att icke fråga någon mer efter vägens längd. Ändtligen såg han den stora hvita kyrkan och tornspiran med ett förgylldt kors i toppen och så en stor kyrkoby, som en gång i sin storhetstid varit en köping. Mickel hade nu nästan samma känslor, som Saulus en gång hade, då han stod framför Damaskus' portar med fullmakt af öfverstepresten att fånga och gripa miin oeh kvinnor, som voro af nasaréens parti. Haii knackade pä porten, och en dräng, som hette

Malkus, öppnade. Mickel gaf drängen en dollar i drickes-pengar, för att han skulle taga vara på hästarna. Malkus lyfte på mössan och tackade. Sedan knackade Mickel på dörren till pastorns expeditionsrum. "Kom in!" ropas det innanför. Inkommen i rummet bugade M. sig djupt och frågade, om detta var pastor Fyndig.

"Jo, så är mitt namn. Hvad är ert namn ?"

"Mickel är mitt namn, såsom de vanligtvis kalla mig."

"Det var mera fyndigt än mitt namn, fyndigt som det är."

Mickel drog något på smilbandet och sade: "Jag vet väl, att man på byspråket brukar kalla räfven för miekel. Annars skulle mitt rätta namn vara Mikael."

Pastor Fyndig smålog och sade: "Mickel har rödt hår, hvilket ju också är betecknande. 'Cailis vulpes' är ett listigt djur, och om jag icke misstager mig, så vittna edra ögon om något sådant."

De två latinska ord, som pastorn gaf räfven, förvillade Mickel så, att han icke förstod livad pastorn mente.

Pastor Fyndig satt och rökade en Havanna-cigarr och röken bolmade så fint uppåt, och bela huset uppfylldes af dess balsamiska lukt. Rummet var elegant möbleradt, med arabiska mattor på golfvet och ett bibliotek, som kunnat göra heder åt den största kyrkoprelat, en ärkebiskop. Allt detta anslog Mickel, och han tänkte i sitt hjärta: Denna pastor är nog mäkta lärd och torde kunna gifva oss ett godt råd, huru vi skola blifva af med vår gamla pastor. Pastorn måste emellertid afbryta tystnaden och frågade därför: "Herr Mickel, för hvad orsak har ni kommit hit i dag ?"

"Jo, herr pastor, det är en sak, som jag ville rådfråga eder om. Den är ganska kinkig, men jag tror, att pastorn nog kan lösa knuten."

"Herr Mickel, gentlemän begagna den titel, som med rätta tillkommer enom. Jag har tagit filosofie doktorsgraden."

"Om förlåtelse, om förlåtelse, herr doktor! Jag visste icke. att han var öfverstepräst."

Doktorn förblef gemytlig och vänlig såsom förut, men Mickel höll på att alldeles tappa konceptet och komma ur

fattningen.

"Jo, saken är denna,- att vi ha en gammal pastor, som är efter sin tid", fortfor Mickel. "För det första så är han icke populär; för det andra så kan han icke draga ungdomen; för (let tredje så har han icke den lärdom, som vår tid fordrar; för det fjärde så är han ingen sång- eller musikkännare; för det femte så är han ingen vältalare; för det sjätte så är han för mycket lagisk, och för det sjunde så är han icke kompetent i engelskan." Allt detta hade Mickel upptecknat på en papperslapp, för att riktigt komma ihåg alla sju punkterna. Han darrade på målet, då han uppläste det. Doktorn log något och såg under lugg, i det han lät handen fara lätt öfver pannan, oc-h tänkte: detta var mig en styf anklagelse; och denne man måtte vara en sannskyldig mickel. Han frågade : "Vill Mickel aflägga sin cd på att dessa sju anklagelsepunkter äro med fulla sanningen öfverensstämmande?"

Denna fråga hade Mickel alls icke tänkt att doktorn skulle framhäfva, hvarför han blef något förlägen, men repade sig dock och sade: "Ja-a — nära på. Nu är min fråga helt enkelt den: Vet herr doktorn något råd, huru vi skola kun--na bli af med en sådan pastor? Inom parentes kunde jag nämna, att en annan diakon, kyrkorådsmedlemmen, min vän Göranson, har rådfrågat sig hos en annan, pastorn i Hjälplösa församling, men antingen ban nu icke kunde eller icke ville gifva något råd, vet ej jag, men icke fingo vi något besked af honom. För den skull har jag kommit hit i dag för att rådgöra med herr doktorn." Doktorn stötte af askan på sin cigarr, drog ett par tre drag, strök sig öfver hjässan med flata handen och sade: "Bästa Mickel, den anklagelse, som ni andrager mot er pastor, är ganska svår, men nog finns

råd för den saken. Att blifva af med en pastor kan ske på trenne sätt. Ni kan antingen rösta ut honom med två tredjedelars majoritet, eller svälta ut honom, eller också pina ihjäl honom. Det finnes äfven många andra sätt att blifva af med sin pastor, men dessa tre äro de förnämsta."

Mickel blef något häpen, då han fick höra huru det skulle tillgå att blifva af med sin pastor, och ban frågade därför: "Huru skall detta tillgå? Vi förstå ej, huru vi skola gå tillväga."

En svensk landtgård i nordviistern.

Doktor Fyndig sade då: "Hvad det första sättet angår, sn är det helt enkelt så, att församlingen utlyser en extra ordinarie sockenstämma, eller helst på en årssockenstämma, diir hvilket ämne som helst kan behandlas, utan att det förut behöfver tillkännagifvas; på en extra ordinarie sockenstämma måste ämnena angifvas, och om det i kungörelsen skulle angifvas, att det blir fråga 0111 att försöka blifva af med sin pastor, så torde det kännas något obehagligt för pastorn att uppläsa kungörelsen. Därför, viinta hellre till årsstämman. Folket får del af ämnet i fråga och är beredt härpå. Mickel

kan då föreslå och Göranson understödja förslaget. Förslaget skulle då lyda helt enkelt så: 'Jag föreslår, att vi taga en omröstning för att se hur många af oss önska pastorsombyte.' Detta förslaget understödjes sedan af Göranson eller af någon annan, och då måste pastorn, såsom ex officio ordförande, taga det till omröstning. Utfaller det så, att två tredjedelar rösta för pastorsombyte, då är saken afgjord, och prästen måste flytta. Om nu icke Mickel vill hålla i skaftet på yxan, så kan man få den till att gå ändå. Det vill säga, om icke Mickel tycker om att föreslå eller understödja, — för att icke synas så framstående, utan liksom i all hemlighet ställa sig bakom, så kan det ske på det sättet, att Mickel talar vid någon i all tysthet på förhand och beder honom göra förslaget, så behöfver icke Mickel ådraga sig pastorns fiendskap." Denna vink, som doktor Fyndig gaf, tyckte herr Mickel mycket bra om och log därvid.

"Det andra sättet att blifva af med pastorn är att svälta ut honom. Detta tillgår helt enkelt sålunda, att man icke betalar prästlönen, som folket brukar kalla den, det vill säga, att I icke betalen iommunikantafgiften."

"Men kan detta gå an?" inföll Mickel.

"Ganska visst", svarade doktorn, "här i Amerika går allting an."

"Det går så till", sade doktor Fyndig, "att kollektören får en vink om att tillsäga hvar och en, då han kommer för

att kollektera prästlönen, att den som icke vill betala, han är icke tvungen därtill, utan det är alldeles fritt för hvar och en att betala eller icke betala. Detta, skall-Mickel få se, gör nog strax sin verkan på folket. Ingen andans man vill gärna lagsöka, det vet man; och när nu liten eller ingen lön inkommer, så förstår nog pastorn, hvad klockan har slagit, med ett ord, han blir helt naturligt tvungen till att lämna fältet. Detta experiment har man försökt mer än en gång, och det har befunnits verka godt, och församlingen har vunnit sitt syfte-

mål —• pastorns resignation. Här kunde jag också nämna ett annat sätt, som jag icke nämnde till en början: nedsättandet af pastorslönen. Det går så till, att på en årsstämma någon af de styfvaste talarna, Mickel t. ex. eller en affärsman, politikus eller jurist, åtager sig att föra församlingens talan i detta stycke — konsten och skickligheten att föra talan i detta stycke-behöfver för resten icke vara så synnerligen stor. Han börjar på följande sätt: 'Det är väl bekant för pastorn såväl som för hela församlingen, att vår församling är liten, 35 @. 40 kommunikanter, och af dessa äro rätt många fattiga. Pastorn har ock någon gång sagt, som jag har hört, att han icke vill vara någon plågoande för församlingen. Det är väl bekant, att vi betala i prästlön $150 för året (församlingen var en af 4 tillhörande samma pastorat), så kommer därtill orgelnist, kyrkväktare m. m., och då förstår man väl, huru detta kännes såsom en tung börda — särskildt för de fattiga i församlingen. Jag vill därför föreslå, att vi nedsätta pastorslönen till jämnt $100, med den förståelsen, att pastorn gifver oss så många besök under året för dessa ett hundra dollars som möjligt.' Jag nämnde till en början för herr Mickel, att det finnes många andra sätt, på hvilka man kan bli af med sin pastor, utom de tre, som jag särskildt angaf. Här är ett, som kunde vara lämpligt att bruka. På en årsstämma kan någon föreslå att upptaga en frivillig subskription, söm skulle utgöra'pastorslönen för året. Denna subskription är naturligtvis fri, det vill säga, man kan då sub-skribera mer eller mindre, eller också intet, om man så behagar. Detta experiment har också försökts och befunnits hafva god verkan. Syftemålet har vunnits. Pastorn har tagit afsked.".

"Detta vore icke så illa", inföll Mickel och log i skägget.

"Men ännu ha vi det sista och kanhända det säkraste och bästa sättet kvar, nämligen att pina ihjäl pastorn, om man så önskar."

Härvid studsade Mickel tillbaka och sade: "Nej, det uttrycket fina, ihjäl honom, det låter då alltför pinsamt det."

"Vi kunna begagna ett annat uttryck, om så behagas, men saken blir densamma. Hvad jag härmed åsyftar är, att folket låter bli att gå i kyrkan om söndagarna och när helst där är predikan. Vill man lära sig att skrymta lite, så är det ju ingen konst att lära. För öfrigt så är det ett så starkt naturanlag, att det behöfs ej mycken möda för att snart blifva .en mästare i den konsten. Fariséerna äro för oss goda föredömen härutinnan."

Mickel förstod ännu icke doktorns mening och stirrade hit och dit med en förstulen blick då och då på doktor Fyndig. Doktorn började sålunda: "Jag märker, att Mickel icke förstår mig riktigt. Jag vill då försöka att göra saken klar. Som människan icke vill synas ogudaktig, utan hellre from, så må hon alltid finna på något skäl, hvarför hon gör så och så. En handling, som icke är rätt eller god, må hon söka efter skäl och ursäkt för. Om nu pastorn frågar dig, hvarför du icke kom till kyrkan förliden söndag, så svarar du helt enkelt: 'en sådan köld, 30 @ 35 grader under noll, en sådan snöstorm utan like, en blizzard som kunde skrämma självfva 'Buffalo Bill' att stanna inom hus. Icke vill väl pastorn, att vi skola utsätta oss för lifsfara? Som pastorn väl vet, så finnes det sådana dagar här i de nordliga staterna, att om man begifver sig ut, så kan det kosta enom lifvet, och pastorn vill ju icke, att hans får skola dö af köld. Mången har, som bekant är, satt lifvet till genom sin ovarsamhet. Dessutom går icke själen förlorad därför, att jag icke kommer till kyrkan hvarje söndag. Sådan väderlek torde icke vår pastor ha reda på, som har blott ett stenkast emellan pastorshus och kyrka. Det är också en sak med hästarna, de kunna omöjligen stå ute på öppna prärien två långa timmar. Pastorn vet nog hvad bibeln säger härom : Den rättfärdige är också barmhärtig mot sina ök — ja, så står det.' Om det nu

är längre fram i mars eller i april, då kan du framhålla det ytterst dåliga väglaget — särskildt om du l>or i Olav co. Om det nu regnar därtill, så säg: 'Pastorn vet nog huru farligt det är att blifva vårt — mången har därigenom ådragit sig en förkylning, som slutat med döden. För pastorn är det ingen sak, som har blott några steg till kyrkan

och därtill en god paraply; men för oss är det väl annat, som pastorn väl vet.' Skulle nu pastorn en annan gång längre fram göra samma fråga, hvarför ni icke var i kyrkan förliden söndag, så svarar man: 'Förliden söndag? Märkte då icke pastorn, hvilken förfaselig värme det var då? Huru många grader, vet icke jag, men hett var det, och det så det försteg. Pastorn torde icke veta, huru farligt det är med solstyng. Snart kunde det vara gjordt, om det icke blefve döden precis, så kunde man snart blifva lite kollrig. Men säkert är, att mången har dött af solstyng — och jag tror, att hvarken Gud eller pastorn vill, att vi sätta lifvet till för en predikan.' Lider det nu fram i skördetiden, och pastorn gör samma fråga igen, hvarför ni icke syntes till i kyrkan härom sistens, så svarar du: 'Vet icke pastorn, att den brådskande skördetiden nu pågår som bäst ? De stackars kräken, som skola gå i så hårdt arbete sex dagar i veckan, vore det för mycket, om de finge hvila om söndagen? Herren stiftade ju en lag för sitt folk i gamla testamentet, att de icke finge arbeta med djuren på söndagen. Och resa till kyrkan 5 6 mil på söndagen, är det icke arbete för djuren kanske? Ännu en gång vill jag påminna pastorn om Guds ord: Den rättfärdige är ock barmhärtig mot sina ök. Dessutom torde pastorn veta, huru 'yan-keen' brukar göra. Han stänger upp kyrkan belt enkelt ett par tre månader under den hetaste tiden.' Sådana skäl och ursäkter kan folket framhäfva och med sådana skäl uteblifva från kyrkan hur ofta som helst. Pastorn får då tala för tomma kyrkbänkar söndag efter söndag. Detta var hvad jag mente med att pina ihjäl pastorn. Förstår Mickel nu?"

"Hvilket af dessa 3 eller 4 sätt I än viljen bruka, så skola de nog göra åsyftad verkan", fortsatte doktor Fyndig. "Kyrkorådet kan ju också vid lägligt tillfälle, om det så för godt finner, uppmana sin pastor att resignera. Säg t. ex. att gamla soldater bruka så göra, likaså de som hafva höga ämbeten inom staten, såsom officerare, ministrar, konsuler och andra tjänstemän. Det är hederligare att taga än få afsked. Dock vill jag säga dig, herr Mickel, som ju varit militär någon tid, huru det kännes för en pastor att af en församlingsmedlem blifva uppmanad att resignera. Det kännes som när en general, som varit i mången batalj och het kamp och strid för sin konung och dess folk, blir tillfångatagen och afväpnad af sin fiende. Hade ni, Mickel, varit anförare i många heta drabbningar och slutligen blifvit så där tillfångatagen och afväpnad, då hade ni känt något liknande det som en pastor känner, som blir uppmanad att resignera.

Jag har nu som en äkta jurist gifvit eder besked om huru I kunnen gå till väga för att bli eder pastor kvitt, men om det i moraliskt, juridiskt och kristligt hänseende är rätt, det vill jag ingalunda påstå. Jag vill fast hellre som en ärlig advokat uppmana eder till förlikning, försoning. Och framför allt, min gode Mickel, glöm icke den store Mästarens ord: 'Allt det I viljen människorna skola göra eder, det gören I ock dem.'"

Doktor Fyndig var visserligen ingen pietist, men han tyckte dock, att Mickels ärende luktade af räf. Fyndig gaf Mickel några fyndiga frågor till slut, såsom dessa: "Om Mickel hade varit i eder gamle pastors ställe, huru hade ni då tänkt om saken? Är eder pastor villfarande i lära eller lif? Kan ni med ed bestyrka de beskyllningar, som ni gjort mot eder pastor? Är han sämre än alla de andra pastorerna i edert härad ? Hàr församlingen gjort allt hvad den kunnat för att uppmuntra honom. Har han icke tfoget och träget sökt tjäna på bästa sätt med de gåfvor, Gud honom förlänat ?" Dessa

frågor till slut hade den verkan, att Mickel kände sig manad att aflägsna sig fortast möjligt. Hur det än var, så hade han någon rättskänsla, och det var icke utan att samvetet började låta höra af sig. Han bjöd farväl, bugade sig djupt, slog ned ögonen, öppnade dörren och försvann. Drängen Malkus kom ut med hästarna, Mickel steg in i sitt ekipage och for sin väg. I detsamma kom prosten Frommén in till sin komminister, dr Fyndig, då följande samtal uppstod:

"Hvem var det, som var härinne hos dig så länge?"

"Det var en man, som hette Mickel, från församlingen Missnöjd. De ha något bråk med sin pastor och vilja blifva af med honom. Mickel kom hit för att rådfråga mig, huru de skulle gå till väga för att blifva af med honom. Mickel hade sju särskilda anklagelsepunkter emot honom, som han antecknat på ett pappar och uppläste för

mig."

Prosten Frommén, som verkligen var en from präst, sade då: "Jag skulle önskat att jag varit inne då Mickel var här, det skulle beredt mig ett sannskyldigt nöje att höra på edert samtal. Nå, hvad råd gaf då pastor Fyndig mannen i fråga ?"

"Jo, bästa herr prost, jag gaf honom följande råd: Det finnes tre särskilda sätt, på hvilka man kan gå till väga för att bli af med sin pastor: man kan rösta ut honom med två tredjedelars majoritet; man kan svälta ut honom och man kan pina ihjäl honom."

Prosten rätade på sig, lång som han var — 6 fot och 4 tum var han — ock såg med två skarpa, blixtrande ögon på sin komminister och frågade honom, om han var jurist. "Ni har nyligen kommit in i pastorsämbetet, och det hade väl icke varit ur ordningen, om ni kommit in till mig för att rådföra eder något i saken, innan ni gaf Mickel sådana anvisningar och råd. Jag tror mig känna folket i de djupa lederna något bättre än hvad ni gör. Vet ni då icke, att tidsandan i vår tid kännetecknas af själfviskhet och missnöjdhet med den bestående ordningen? Jag skulle gifvit ombudet från försam-

lingen 'Missnöjd' andra råd och föreskrifter än hvad ni gaf honom, och jag tror, att det skulle både för Mickel och för hela församlingen varit till mera gagn, nytta och välsignelse än edert råd, var viss därpå. Nu kommer Mickel hem och säger: så och så har dr Fyndig sagt, att vi skola göra. Hvilket elände tror ni icke det skall medföra i hela församlingen, enkannerligen för den stackars pastorn därstädes?"

Pastor Frommén talade en längre stund i denna allvarliga tonart, och dr Fyndig, så fyndig han annars var, kände sig helt liten. Då prosten slutat, kände han sig manad att säga några ord till sitt försvar. "Vördade hr prost, jag sade visserligen, huru man skulle gå till väga för att blifva af med sin pastor, men jag sade ock, att sådant vore hvarken juridiskt, moraliskt eller kristligt rätt. Jag frågade också Mickel, om han med ed kunde bestyrka hvad han i sina sju anklagelsepunkter hade anfört, och därpå gaf han ett tvetydigt svar. Och till sist förmanade jag honom att lugna sinnena i församlingen, fördraga sin pastor, om möjligt, och att förlikning, försoning vore det bästa" o. s. v.

Med detta Fyndigs försvar för sig själf var prosten Frommén ingalunda belåten, utan sade: "Detta är liksom om jag ville undervisa och lära en pojkslyngel att stjäla. Jag lärde honom alla knep och konstgrepp, visade honom en dyrk och lärde honom sättet att öppna ett kassaskåp, att spränga en kassakista o. s. v., och sedan sade jag: men om det är juridiskt, moraliskt eller kristligt rätt att stjäla, det blir en annan sak. Ett sådant tillvägagående af en pastor är högst ovärdigt. Som jag förstår, så var Mickel en medlem af kyrkorådet, och ni hade därför bort hänvisa honom till kyrkolagen, till församlingens konstitution. Ni skulle läst upp de paragrafer, som handla om kyrkorådets plikter, och frågat Mickel, om han troget oeh punktligt uppfyllt dessa. Sade ni icke också under samtalet hur Mickel och hans gelikar skulle gifva

falska skäl och ursäkter för sitt uteblifvande från Guds hus?" Från den tiden stod icke pastor F. väl hoB prosten.

Pastor Frommén sade vidare: "Man klagar i våra dagar öfver prästbrist, jag förvånas icke alls däröfver. Med en sådan rådgifvare, som ni är — då det är fråga om en gammal troende lärare —, som undergräfver förtroendet för honom ännu mer, fastän ni är hans ämbetsbroder, hvad skall man då vänta af alla dem som äro i själ och hjärta fientligt sinnade emot Herrens tjänare?"

Vi vilja i detta sammanhang anföra några ord af en annan doktor — vi kunde ju kalla honom "Främling". Han skrifver i sin rapport följande: "I allmänhet synas församlingarna vara belåtna med sina pastorer, och somliga visa sin kärlek för sitt prästfolk på flera sätt. Ingen pastor är felfri, men man kunde nog medelst vaksamhet öfver sig själf och försiktighet i sitt uppförande undslippa en del obehag, som annars uppkommer. Det är högst oegentligt, att en församling tager sin pastors disciplinering i sin egen hand, på så sätt att den nedsätter hans lön till en orimlig litenhet och tillika inlämnar till honom en skriftlig begäran, att han skall resignera. Då sådant vid flera tillfällen inträffat, borde man förstå, att vår konstitution angående prästernas disciplinering borde ändras och förbättras, eller behöfva vi vidare erfarenhetskunskap i detta stycke ?" Så långt doktor "Främling".

Medan vi äro inne på detta kapitel, må det tillåtas oss säga ännu några ord. Det inträffar tyvärr icke så sällan, att den ene ämbetsbrodern förklenar och förtalar den andre. Det är sorgligt, men det är sant. Yi veta ju, att prästpojkarna redan i sina unga år ofta både i skolan och på lekplatsen få af sina kamrater höra allehanda speglosor, såsom: "Du är ju en prästpojk — du är väl mycket giidfruktig ?" "Skall du blifva präst eller 'saloonkeeper' ?" "Prästen är ju, åtminstone vill vara, det högsta hönset i korgen ?" "Ligger din far på knä morgon och afton?" "Han anser väl oss för att vara

ogudaktiga, om vi svära lite, om vi slåss eller om vi röka en cigarett?" Hvad sådant verkar på prästbarnen, är lätt att förstå.

När nu prästbarnen komma ut i grannstugorna och ofta få höra långa och många prästhistorier, så är det visst icke underligt, om prästsönerna få leda och afsky för allt hvad präst heter. Här torde vi finna förklaringsgrund, hvarför så få prästsöner blifva präster. Det är icke utan, att modern, prästfrun, också en och annan gån g låter barnen förstå, att hon önskat, att far icke hade varit präst. Då nu barnen höra, att prästen klandras, baktalas och illa beryktas, att han får heta både det ena och det andra och blir föremål för intriger m. m., och då de se huru särskildt de gamla prästerna behandlas, då är det alls icke att förvåna sig öfver, att icke blott prästsönerna utan också ynglingar i allmänhet hvsa sina betänkligheter för att blifva präster.

Fordomdags hade prästen ett godt anseende. Vi tänka härvid särskildt på förhållandet i vårt gamla fädernesland. Vi barn tyckte, att en viss gloria hvilade öfver prästen. Nu är det icke så. Tiden förändras och förhållandena med tiden.

Nu må ingen förstå oss så, som om vi velat säga. att det är flertalet af våra församlingar, som önska bli af med sina pastorer. Icke heller må man fatta oss så, som oin vi ville säga, att de flesta församlingar icke bemötte sina lärare med tillbörlig aktning. Nej, detta har ej varit vår mening, utan vi ha här blott tecknat några missförhållanden, några oegent-ligheter och skärande missljud.

Prästen har en egendomlig ställning bland folket. Han är af folket och för folket, och dock är ban till följd af sitt ämbete afskild från folket. Såsom bildad man kommer ock han mest i beröring med folket i gemen. Folkets fordringar på en pastor äro stora. Man vill, att han skall vara icke blott skollärd, utan lärd till himmelriket. Församlingen fordrar vidare, att ban icke blott förkunnar en ren lära, utan också

förer ett heligt, af Herrens Ande helgadt lif. Denna fordran är rättmätig. Det är också anmärkningsvärdt att äfven världsmänniskan mera respekterar den pastor, som lefver ett fromt och helgadt lif, än den som lefver världen likt.

Det är ju nästan ett under, att vårt folk i detta land, med obegränsad religionsfrihet, är villigt att samla sig tillsammans för att bilda församlingar, bygga kyrkor, kalla och aflöna lärare. Mången arbetar oc-h uppoffrar villigt för kyrkliga oeh kristliga ändamål, ja, mången lägger änkans skärf i Herrens offerkista. Detta arbete, denna uppoffring, må vi erkänna oeh tacka Gud för. Vårt samfundsfolk har också aktat och värderat sina lärare, mer än hvad de reformerta bruka göra. Detta beröm skall ingen fråntaga dem, och Herren skall hålla dem rakning därför. Men vi måste medgifva, att de voro villigare till att uppoffra och uppoffringen var större under den första tiden i förhållande till deras förmåga, än de nu äro.

XV.

Resignation.

Resignera, "resignare", lär vara ett latinskt ord, som betyder uppbryta (ett sigill), afstå ifrån eller nedlägga (ett ämbete). Resignera sig betyder underkasta sig sitt öde. Resignation är alltså nedläggandet af ett ämbete, undergifvenhet, tålamod, självförsakelse. Här ha vi själfva betydelsen af ordet. Nu vilja vi söka visa på huru många sätt man kan resignera. Alla tjänstemän såväl inom staten som inom kyrkan äga detta privilegium, att de få nedlägga sitt ämbete, om och när de så behaga. Statssekreterare, senatorer, ministrar, konsuber, ja, ett helt

kabinett på en gång, kunna nedlägga sina ämbeten på grund af många olika skäl. Samma är förhållandet inom kyrkan. Vi vilja nu söka finna orsaken till en pastors resignation.

Den första orsaken därtill kan vara densamma som arbetarens, då han gör strejk eller nedlägger sitt arbete i hopp om att få större lön. Det skulle se illa ut för en pastor att begära högre lön, och det skulle äfven kännas obehagligt för honom att så göra. Det skulle tolkas som girighet och i de flesta fall blifva illa upptaget, och man skulle kanhända neka lönförhöjningen. Pastorn här en bättre utsikt på en annan "marknad", och därför gör han detta försök, han resignerar och menar, att församlingen nog skall förstå meningen med resignationen.RESIGNA TION.

Vet han sig stå väl i församlingen, så kan han taga detta steg med så mycket mera visshet om att försöket skall lyckas. Han har kanhända förut hört sig om på annat håll och vet, att han är välkommen dit. Med denna utsikt och denna plan blir resignationen för honom icke någon själiförsakelse. Han tar steget i det självmedvetandet, att han är oberoende af den församling han har. Han behöfver icke stå med nedlutadt hufvud och tänka: "Jag nödsakas taga detta steg." Nej, han låter församlingen förstå, att det är icke endast i den, som det finnes arbete och bröd. Ty en pastor, som ännu är ung, begåfvad, lärd och populär, har aldrig svårt för att få en god anställning. Vet icke denna församling att uppskatta sin pastors begåfning, talanger oeh lärdom, så vet han hvar de göra det, synnerligast som det i vår tid ej finnes öfverflöd på präster. Alltså tar han steget ut och vet, att det skall lyckas på det ena eller andra sättet. Resignationen inlämnas och den bereder församlingen någon öfverraskning, plötsligt och helt oväntadt som den kom.

Pastorn resignerade inför hela församlingen, ty — mente han — den ene kan vara en lika god förståsigpåare som den andre, annars hade han kunnat inlämna resignationen till kyrkorådet. Stor uppståndelse blef det nu i församlingen, och en extra sockenstämma måste utlysas för att behandla resignationen. En del tyckte som så: "Låt honom gå, vi få nog en pastor igen lika god som han, och kanhända en som är nöjd med mindre prästlön."

"Jag har talat med flera, som gifvit mig antydan om att de hade ingenting emot att antaga kallelse till vårt pastorat, om det blefve vakant", sade Jesperson med stolthet och ett kraftigt tonfall i rösten.

"Ja", sade Arvidson, "Jesperson har rätt, ty jag har hört detsamma. Det blir ingen svårighet att få präst. Jag träffade herr Tuve på ett konferensmöte för icke länge sedan, han var ombud ifrån en församling, som för tillfället var vakant352

— han var ute och hörde sig om efter en pastor, och kan du tro, han hade fått icke mindre än sju namn på pastorer, som ville flytta och sade, att de voro villiga att antaga kallelse från den församlingen, om de finge en sådan."

En man borta i kyrkan vinkade med handen och begärde ordet. Han sade då: "Ja, Tuve och Jesperson ha nu lagt sin visdom i dagen, men låtom oss icke förhasta oss och låta vår pastor gå ifrån oss. Jag erinrar mig ett ordspråk, som lyder så här: ;Vi veta hvad vi ha, men vi veta icke hvad vi

kunna få.' Mången församling har slagit stort på, då den skulle kalla lärare. Den har kallat de mest beryktade pastorer, professorer och doktorer, men församlingen har fått nej gång på gång. Vi kunna icke bjuda så synnerligen stor lön heller. Den pastor, som vi haft, har endast haft $550 i lön. Jag föreslår därför, att vi höja lönen med $150. Det blir $700 i pastorslön. Det bjuda vi vår pastor i en ny kallelse — för så vidt han icke vill återtaga sin resignation." Detta förslag understöddes af ett par tre på samma gång.RESIGNA TION. 353

'•Herr ordförande, tillåt mig att motivera mitt förslag. Först ocli främst tror jag, att vår pastor är jämngod med, om icke något bättre än, de flesta af dem jag känner, och jag känner många. Åtminstone har han det ryktet om sig i alla våra grannförsamlingar, så långt jag har hört något därom. Jag skall icke nämna hans stora familj — ty jag

vet, att många alls icke vilja höra talas därom eller taga någon hänsyn därtill, då det är fråga om bestämmandet af pastors-lönen. Vår pastor är plikttrogen och punktlig, vänlig och villig att göra sitt bästa, iir tillgifven emot hvar man, bemödar sig om att vår ungdom må få en god skolundervisning. Hvad mera vilja vi begära ?"

Just som denne slutat och satt sig, steg en annan upp och sade med ljudelig stämma: "Det var rätt och ärligt taladt. Med all rätt heter du Ärlig, såsom ditt namn brukar uttalas." Hans namn var egentligen Ärling, men man kallade honom allmänt Ärlig.

Omröstning togs på Ärligs förslag, och märkvärdigt nog blef den enhällig. Församlingen bad nu pastorn att återtaga sin resignation, men han blef fast därvid och begagnade Pilati ord: "Hvad jag har skrifvit, det har jag skrifvit."

Nu föreslog Ärlig, att man skulle företaga pastorsval, och han. uppsatte deras pastor som kandidat. Förslaget understöddes, omröstning togs och valet blef enhälligt äfven denna gång. Till och med Tuve och Jesperson röstade för honom. Pastorskallelse utfärdades med $700 lön och fritt pastorsboställe — förut hade han själf hållit sig med hus. Kallelsen antogs, och pastorn stannade där i jämnt tio år, till ömsesidig belåtenhet. Här kan man säga, att resignationen var väl lyckad å pastorns sida, och lika säkert är det, att församlingen icke heller förlorade något därpå. Efter den tiden var pastorn mera aktad och älskad än förut. Pastorslönen kom också mera regelbundet och punktligt in, än livad förhållandet352

varit förut, och ingen knorrade öfver eller ens tänkte på att pastorslönen var höjd meà $150.

Men nu må icke hvarje pastor tro att, om han resignerar, det skall gifva ett lika godt resultat — nej, ty "det beror på", sade komministern.

Här är ett annat exempel på en pastorsresignation. Han hade varit pastor i församlingen ett par tre år. Hans lön var $900 och fritt pastorshus. Han var så älskad af sina församlingsmedlemmar, att om han velat begära det, hade de burit honom på sina händer, ja, de hade möjligtvis rifvit ut sina ögon och gifvit honom, om han så hade önskat. Han resignerade, hans resignation blef antagen, och han flyttade till ett annat pastorat med $700 lön. Orsaken till denne pastors resignation och flyttning känna vi ej. Den är oeh förblifver en hemlighet. Man kan emellertid ej beskylla denne pastor för att ha flyttat för att få större lön, hvad nu än hans motiv för flyttningen månde ha varit. Icke heller vet man, om han ångrat den som ett förhastadt steg. Emellertid fick församlingen en lika god pastor i stället, och allt blef väl. Men huruvida det är visligt för en pastor att flytta efter så kort tjänstetid, där han är så aktad och älskad af sin församling, det är en annan fråga.

Vår mening om saken är denna: har en pastor varit viss på att det var Guds vilja, att han skulle antaga kallelse till en församling, och han har fått en ordentlig mänsklig kallelse, då bör han också vara lika viss om, då han uppsäger sig, att det är Guds och församlingens vilja, att han nu skall flytta. Ostadighet och ovisshet i detta stycke verkar alltid menligt och störande i hela hans verksamhet, såsom aposteln Jakob säger i kap. 1: 7—8, "Ty en sådan människa tänke icke, att hon kan få något af Herren, hon som är tvehågsen och ostadig i alla sina vägar." Därför vare hvar och en viss i sitt sinne.

Ett andra skäl till en pastors afskedsansökan kan vara en

åstundan att utröna, hur inan står i församlingen. Han vet icke riktigt hvad folket tänker om honom, och dessutom händer det att han stöter emot ett och annat, som icke behagar honom. Strax resignerar han från sitt ämbete för att utröna hurudant verkliga förhållandet är. Ett sådant experiment är dock vanskligt och mången gång farligt, ty det förorsakar oro i sinnena, och församlingen får icke synnerligen höga tan-kra om sin pastor, som kanske upprepar det gång på gång, tid efter annan. Med dylika experiment har pastorn i verkligheten alls icke velat uttala en åstundan att flytta ifrån församlingen, han har endast velat utröna hur han själf står inom densamma. Om han nu upprepar sitt tillvägagående två @ tre gånger, så borde det alls icke förvåna någon, om församlingen

känner sig mindre tilltalad af pastorns handlingssätt, tager honom på orden och låter honom gå, fastän det dock icke varit pastorns mening att flytta. Det torde gå för sig att på detta sätt uppsäga sig en och annan gång, och församlingen försöker och förmår pastorn att stanna kvar, men hans handlingssätt vittnar alls icke om en fast karaktär. Vi minnas ännu så "lifslefvande" en predikan, som pastor P. Sjöblom höll under ett konferensmöte, däri han sade bland annat: "Kristus var judarnas pastor, och de flesta af judafolket voro ogudaktiga, fientliga emot honom, klandrade, tad-lade och kritiserade honom, men han resignerade icke. De hånade, begabbade, bespottade honom, men han resignerade icke." På detta sätt höll talaren på en längre stund och angaf folkets gensträfvighet och fiendskap. "Men", sade han, "Kristus resignerade icke. Men då han nu en gång hade resignerat, då återtog han icke resignationen." Denna predikan hölls vid ett tillfälle, då sex eller sju af pastorerna resignerat, och somliga af dem hade återtagit sin resignation. Den predikan glömmer nog aldrig den som hade tillfälle lyssna till den. Där var mer än en pastor, som kände snärten. Att där var någon satir i den predikan, kände vi alla, men troligt-354

vis var där ingen som ville ställa honom till rätta för hvad han hade sagt. Vi nödgades erkänna, att han hade rätt uti hvad han sade, ehuru talet var bemängdt med en ganska god portion salt. Vi hade kanske bort tillägga, att talaren också sade: "När nu Kristus en gång hade resignerat — i döden — så återtog han icke sin resignation, utan stiftade en ny församling."

Det kan också, för det tredje, möjligtvis någon gång inträffa, att en pastor är något egensinnig och vill ha sin vilja fram, då det på en sockenstämma blir fråga om en sak. Saken kan vara ganska betydelselös och likgiltig, men pastorn har satt sig i sinnet på att så skall det vara — "där skall skåpet stå". Nu kan det hända, att han har några gubbar i församlingen, som icke vilja låta böja sig så lätt, t. ex. några skåningar eller dalkarlar; och en allvarig stöt för pannan torde icke vara för pastorn så synnerligen angenäm. Resultatet i dylika fall blef, att pastorn fick nästan alla emot sig, och så kände han på sig, att det torde vara bäst för honom att resignera. Sagdt och gjordt. Det tog honom icke länge att bestämma sig. Gubbarna ville ock låta pastorn känna sin styrka och de läto honom gå.

Det kan vidare vara hälsoskäl, som förmå en pastor att afsäga sig församlingsvården på en plats för att upptaga den på en annan. Mången gång har en pastors klena och vacklande hälsa gjort det nödvändigt för honom att flytta, och klimatombyte har ofta återgifvit honom både hälsa och krafter. Under sådana omständigheter var han i sin goda rätt, då han lämnade en församling och flyttade till en annan. Men människohjärtat är ett argt och illfundigt ting, prästens icke undantaget. Hälsoskälet är stundom endast ett svepskäl. Pastorn ser mycket undfallande och oskyldig ut, han säger sig älska församlingen oeh vill dess väl, men hemligen önskar ban dock komma ifrån densamma, ehuru ban ej vill att någon skall förstå detta, och därför säger han: mitt hälsotillstånd ärRESIGNA TION.

sådant, att jag icke tål klimatet. Nödgas därför lämna. En teol. stud., som kallas till ett pastorat, men icke vill dit, utan åt ett annat håll, kan också angifva samma skäl, klimatet, hvarför han icke kan antaga kallelsen dit.

Man kan också ha tröttnat på sin ämbetsverksamhet. Om all håg och lust för den pastorala verksamheten försvinner och sinnesriktningen vänder sig åt ett annat håll, då är det ju icke skäl uti att pastorn söker tvinga sig till att fortsätta med denna verksamhet, ty en pastor, om någon, behöfver ha håg, lust, vilja och alla själens förmögenheter, hela styrkan af sitt artilleri-, riktad på denna verksamhet, liksom ett solglas på en enda brännpunkt, och godt är det, om det går då i vår klandersjuka och kritiska tid. En pessimist är en "olycklig pastor", han ser allting i sin verksamhet såsom förtvifladt, fruktlöst och gagnlöst. "Men jag tänkte: Jag arbetade fånfängt, jag har fåfängt och onyttigt förtärt min kraft härpå, ändock min sak är Herrens och mitt ämbete hör min Gud till", Es. 49: 4. Härmed hafva vi dock icke sagt, att en sådan pastor arbetar och verkar utan frukt och välsignelse. Vi sade blott, att arbetet kännes tungt och svårt för honom. Hans önskan är själars frälsning, allas omvändelse, om möjligt. Felet är, att han vill se frukten mogen, så snart han kastat ut säden i åkern. Han vill

omedelbart bruka lien. Men skall han ständigt känpa ämbetet såsom en tung, odräglig börda, hvarför icke då hellre lämna det till en tid och försöka det som han tror skall gifva honom mera sinneslugn och tillfredsställelse? Vi tro ieke som katoliken, att i och med ordinationen en outplånlig karaktär påtryckes den prästvigde.

Men det var ieke om den pessimistiske pastorn vi ville säga något, utan om den pastor, som tröttnat vid den religiösa verksamheten. Begynner han att få lust till jordbruket, till landspekulationer, handel eller agcntskap, låt honom då försöka sig på det, men oekså då lämna ämbetet helt och hållet. Vi356

ha ju så ofta hört de orden: en soldat befattar sig icke med näringshandel. Pastorn kan ju äga en farm, blott han icke drages in i den och ned i jorden. Men vill du själf vara med öfverallt, hjälpa till, styra och ställa med smått och stort på farmen, lämna då ämbetet. Sätt potatis, plantera kålrötter eller tobak, men lägg af prästrocken och hvad därtill hör. En pastor med dylik sinnesstämning har sina goda skäl för att resignera, och ingen skall tycka illa vara att han gör det.

Det kan äfven finnas andra omständigheter, som göra att en pastor är så godt som tvungen att resignera. Han kan t. ex. ha råkat få en så "besvärlig hälft", att han därför nödgas lämna ämbetet. Sådana fall äro väl icke många, men de finnas dock, så sorgliga de än äro. Det beror till en ganska hög grad på prästfrun, huruvida pastorn skall lyckas i sitt ämbete, huruvida han skall blifva omtyckt, aktad och älskad af sin församling eller ej. Hustrun är under alla omständigheter, enligt Guds förordning, mannens hjälp. Därför borde en ung pastor, som vill ingå i äktenskap, vara lika försiktig vid val af maka, som ministerium, då det gäller att bevilja en kandidat ordination. Må detta vara sagdt till alla blifvande teol. kandidater. .

Ett sjunde och sista skäl, som ock är giltigt, till att en pastor begär afsked från en församling är det, då pastorn icke kan få sin nödtorft. Det är icke alltid så, att församlingen är ovillig att gifva sin pastor hans bröd, utan det kan också vara fattigdom och brist på medel hos folket. Visserligen beror det till en stor del på folkets villighet att gifva arbetaren hans förtjänta lön, och oftast beror det på viljan mer än på något annat, fastän det någon gång äfven fattas medel. Dylika fall förekomma äfven ute på missionsfältet, där konferens och synod skola svara för pastorns lön. Men det är en annan viktig faktor, som vi här måste taga i betraktande, nämligen pastorns sinnelag. Är han pretentiös och har stora anspråk, då kan det ju ej gå så bra. PastorernaRESIGNA TION.

på missionsfältet såväl som våra "ledare" bruka ofta säga: "Allting är dyrare nu än förr. Det går icke an att lefva nu som förr." Låtom oss då taga denna sak något närmare i öfvervägande och se om det verkligen så förhåller sig. För 25 @ 30 år sedan betalte vi $50 för en liten mjölkko, $30 @ $35 för ett slaktkreatur. Nu köpa vi en bra ko för halfva det priset och ett slaktkreatur likaså. Mjölet var dyrare då. än det nu är, och alla specerier. En yard kalikå, som nu köpes för 4 @ 5 cents, kostade då 8 @ 10 cents. Pälsverk var äfven dyrare. Jag köpte då en ensitsbuggy och betalte $125, märk dock utan sufflett. En sådan buggv kan man nu köpa för $45 @ $50. Behöfva vi flera vittnesbörd ? Vi känna en pastor, som arbetade mer än halfva året — utom sina församlingar — på missionsfältet för $75, säger sjuttiofem dollars ur konferensens missionskassa. Men, säger man, det går icke an att lefva så nu. Åjo, det går nog an, bara det försakande sinnet finnes där. Hvad som gick an då på utkanterna, det går lika väl an nu, var viss på det! Gif oss blott unga män med det rätta missionssinnet, och det går! Vi sade att vi kände en pastor som arbetade i sex månader på missionsfältet för $75, men vi känna flera sådana från den "gamla goda tiden", som man brukar säga. Och jag vill säga dig, att vi kände oss lika lyckliga, om icke lyckligare, än den missionspastor, som nu får elfva eller tolf hundra dollars' i lön om året, och kanhända de förre gjorde lika mycket arbete som de senare.

Det var snälla lekmän, som på den tiden arbetade på missionsfältet under flera månader oeh fingo icke fem cents i arvode för sitt arbete, och nu tycker man att $6 @ $700 om året är litet. Hvart har missionssinnet tagit vägen? Men vi hålla ju på att komma ifrån vårt ämne, och det var, om ieke pastorn får sin nödtorft, så är han i sin goda rätt, om han resignerar. Kanske det likväl är så, att om vi icke ha alltför stora läckergommar, så skola vi ieke

sakna det nödvändiga ?358

En pastor sade mig för många år sedan, att det var fjorton år, sedan han blef präst, och under denna tid hade han flyttat sju gånger, och för hvarje gång han flyttat fått sämre pas-tbrat. Man må med skäl fråga, hvad kunde vara orsaken till all denna flyttning annat än ett ostadigt sinne? Men denna ostadighet torde dock vara medfödd och således "otillräknelig", liksom man ofta säger om ett retligt lynne eller temperament: "Han kan icke hjälpa sig själf, han är otillräknelig."

Slutligen nämna vi den resignation, då pastorn måste säga som biskop Brask: "Härtill är jag nödd och tvungen." Här måste han resignera sig, underkasta sig sitt öde. Där ligger något dystert och vemodigt i själfva ordet, och vi tänka ofrivilligt på den sista resignationen, resignationen i döden.

En pastor, som resignerat, då han var ung och visste att han skulle få en bättre plats, en större lön, än den han hade, kunde göra det med frimodighet och, vi hade så nära sagt, stolthet. Då han var efterfrågad, ärad, aktad och älskad af hvar man, som älskade Herren och hans ord — sådana älska också hans tjänare, —- kunde han, om han ville, låta församlingen känna sin makt. Var det någon, som ville näpsa honom, så kunde ban svara: "Vill ni vara af med mig, så kan det ske när som helst." Annat är förhållandet, då pastorn hunnit sin lefnads afton och uppnått 60 @ 65 år. Då vill ingen församling kalla honom, och det är ju ej att undra på. Hvem skulle väl vilja ha en gammal utsliten präst, hvars bästa tid är gången och hvars krafter äro uttömda? Den gamle pastorn suckar: "Min röst är vekare, mina kinder äro fårade, håret är grått, stegen äro vacklande, ögonen skumma och hörseln är tung. Mörka moln draga sig tillsamman öfver mitt hufvud, solen är i nedgående och mörkret faller in. De sista aftonstrålarna ingifva blott vemod. Hade jag ändå varit ensam! Då kunde ålderdomshemmet varit mig till någon tröst i mitt lifs afton, men nu — jag har flera barn,RESIGNA TION.

som ännu icke kunna försörja sig själfva, och de måste ha bröd, kläder, ack ja, de behöfva äfven undervisning. Och så hustrun, som också är till åren kommen, och — nu måste jag nedlägga mitt ämbete, och det betyder, att jag och de mina blifva utan bröd och kläder."

Men allt detta är ändå icke det tyngsta. Det är något som trycker honom ännu mycket tner. Hela församlingen, bela pastoratet står där och ser på, när deras pastor drager sig tillbaka, och hvad tänka de, hurudana känslor ha de för sin förre pastor? Ja, vi veta det icke. Men pastorn känner det så, som om ingen hade några ömma känslor eller goda tankar om den gamle utslitne prästen. Han hade väl förstått, att församlingen en längre tid väntat på den dagen, då de skulle få höra honom uppläsa sin afskedsansökan, och nu har ändtligen den länge efterlängtade stunden kommit. Dessa tankar och känslor kunde ju icke annat än göra pastorn nedstämd och bedröfvad.

Härmed ha vi alls ieke velat klaga på någon församling. Nej, det kan icke vara annorlunda i en frikyrka, där hvar och en har sin frihet och brukar den fritt, såsom honom bäst synes. Om nu pastorn är alldeles medellös, såsom förhållandet ofta är — församlingen äger ju det bus, i hvilket ban bott — och måste med bela sin familj ut på backen, så att säga, då äro prästfolkets glada dagar lätt räknade.

Pastorn är helt naturligt oförmögen till, snart sagdt, allt slags arbete, och hans barn, som liksom barn i allmänhet äro oförståndiga och tänka och tala som barn, säga: "Hade far varit farmare, då kunde vi, som andra barn, haft ett godt liem. Men nu få vi ut på bygden oeh förtjäna vårt bröd som de allra fattigaste barn." Detta är ju sant och smärtar fadershjärtat ännu mer. "Den och den farmaren har det så bra, den och den handlanden har det så bra — skulle vi icke också kunnat haft det lika bra, om bara far icke hade varit präst", heter det vidare. Är nu hustrun lite oförståndig och360

tanklös, så kan det hända att hon lägger sitt ord till och säger: "Ja, det är hvad jag ofta har sagt till pappa, men nu är det för sent att tala därom." Icke är det underligt, om det börjar skymma för den gamle prästens trosbliek. Han

böjer hufvudet mot jorden och drager en djup suck. Han försöker bedja, men det blir bara knot och klagan,^ och så blir han ännu olyckligare än förut. Då stiger hustrun fram och lägger sin mjuka hand på hans axel, i det hon säger: "Men, pappa, det står ju i ordet någonstädes, jag tror det är David som säger det: 'Jag har ung varit och är nu gammal vorden och aldrig sett den rättfärdige öfvergifven eller hans barn efter bröd gå'?" Men detta bibelspråk tycktes pastorn icke höra. Han lade sig på sängen, sammanknäppte sina händer oeh utropade: "Min Gud, är detta den tack, som en gammal utsliten präst till sist får, sedan han under mer än 25 år sökt — det vet Gud — att göra sitt bästa och tjänat efter den nåd, Herren honom gifvit, och efter de gåfvor han förlänat?" Milda, så hette hans hustru, sade åter till honom: "Men, far, hvad går åt dig ? Aldrig har jag sett dig bete dig på ett sådant sätt. Du brukar ju alltid vara frimodig, till och med då du haft de allra svåraste strapatser. Detta kan ju icke bära sig. Får jag inte läsa ett kapitel för dig?"

"Ja, läs, om du vill" — detta sades i en ganska barsk ton. Milda tog då sitt nya testamente, som hon hade fått vid sin konfirmation, och som hon höll kärare än de öfriga biblarna och testamenten, som de hade. Hon slog upp Ebr. 11 och begynte på första versen: "Men tron är en viss tillförsikt om det man hoppas, en öfvertygelse om de ting, som icke synas." Och så börjar aposteln med Abel, Enok, Noa, Abraham, Isak och Jakob och Sara — allt genom tron; om huru Abraham offrar sin son Isak, om Josef och Mose och om huru Israel gick genom Röda hafvet såsom på torra landet, huru Jerikos murar föllo; och så nämner han Rahab, Gideon, Barak, Simson, Jefta, David, Samuel och alla profeterna och

hvilka segrar de hafva vunnit — allt genom tron. Detta gjorde ett öfverväldigande intryck pä pastorn, där han låg. Han började nu att få sina sinnen igen. Det underbara med kvinnan, som dock är det svagare kärlet, är det, att då nöd, motgång, lidande och pröfningar af allra svåraste slag komma, då är kvinnan starkare än mannen.

Milda hade glädjen att se, att far fick ett blidare ansiktsuttryck. Han smålog mot henne. Hon hade segrat — besegrat sin man och hjälpt honom att segra. Du ädla kvinna, du är en dyrbar Guds gåfva. Du är, hvad Herren har sagt: mannens hjälp. Guds ord är dock lefvande och förmår smälta det hårda människohjärtat och göra det mjukt som vax. Det är också en hammare, som berg sönderslår. Nu kunde dessa två bedja, och nu blef det icke knot och klagan, utan pris, tack och lof i detta hem. Milda kunde nu börja tala till sin man; förut såg hon, att det var fruktlöst, och hon frågade: "Men, pappa, hvarför äro vi ledsna? Det är ju ingen nöd, som går åt oss. Våra barn äro alla välskapade, med helbrägda lemmar, en sund kropp och en förnuftig själ. De arta sig alla väl, äfven om de icke äro så fromma, som vi skulle önska. Hvad mer? Månne icke Herren kan vinna dem, så väl som han vunnit oss? Äfven vi gingo en gång på syndens villovägar, men Herren fann oss och förde oss ifrån mörker till ljus. Jag kunde vilja fråga, som Herrön en gång frågade sina lärjungar: 'Då jag sände eder utan penningar, utan matsäck och utan skor, har eder något fattats?' De måste svara: 'Intet har oss fattats.' Har något fattats oss?"

Pastorn blygdes nu för sin Milda oeh sin Gud och sade: "Nej, icke ännu."

"Men ha vi då förlorat tron, som vi läste så skönt om i Ebreerbrefvet?"

Något vått syntes i ögonvrån på pastorn.

Milda bjöd god natt, och i det hon klappade sin rare gubbe på kinden, sade hon: "När du nu skrifver resignationen, så skrif icke något som är hårdt och stötande. Du vet väl, att i så fall ha de fin och skarp hörsel. Hellre må du bedja församlingen om ursäkt och förlåtelse för alla fel och brister. Jag vet nog, att du har ett naturligt anlag för satir och ironi, men tag dig väl till vara, du vet, att det är mången som är grå på oss och har groll i sinnet. Var därför försiktig, då du skrifver."

Pastorn lofvade sin Milda, att det skulle ske, men tillade: "Må jag icke säga sanningen ?"

"Jo, visserligen, hvad en kristen säger bör vara sant, men han behöfver icke, må icke säga allt hvad han vet vara sant."

"Iiätt så, min kära Milda."

Hustrun aflägsnade sig, och i detsamma knackade det på dörren. "Stig in!"

In steg en man, väl känd till ansiktet och delvis äfven till sinnelaget, llans namn var Fåkunnig.

"Sitt ned, min kära vän."

"Ja, tack — kanhända jag kommer och stör pastorn i hans arbete?"

"Åh nej, ingen fara med det."

Fåkunnig börjar berömma pastorn för hans många dygder, sägande: "Pastorn bar arbetat länge, träget och troget i sitt kall, och vi ha alla varit väl belåtna med våran pastor. Jag har icke hört någon som klandrat eller varit missbelåten med er, utom möjligtvis någon fåkunnig stackare, som icke förstått bättre. Det är vackert och hyggligt att ha stått så länge på en plats. Sådana pastorer ha vi icke många. Och nu hör jag, att han har tänkt att taga afsked. Ja, det var sannerligen icke för snart —- han behöfver så väl lite hvila, hvilket vi så gärna unna honom — så det var rätt förståndigt af honom att så göra. Nu kan pastorn ha godt och makligtRESIGNA TION.

på gamla dagar och vara utan omsorg, utan bekymmer. Det är icke många soin ha det så bra, som pastorn har det. Jag vill för min ringa del gratulera pastorn, som nu tager sitt afsked med heder."

En sådan svada var Fåkunnig mäktig att prestera, och han mente nog väl, det vilja vi hoppas och tro. Men hans tal hade en annan verkan än den åsyftade i pastorns sönderslitna själ, som nu höll på att läkas, sedan hans hustru talat så hjärtligt, uppmuntrande och tröstande till honom. Nu refs såret upp igen. Pastorn kände Fåkunnig ganska väl. lian läste något emellan raderna, och han kände väl till situationen i församlingen. Han sade ock: "Ja, min käre Fåkunnig, det förhåller sig med mig och den där hvilan, som ni nämnde, som när en gruf- eller fabriksarbetare nödgas nedlägga sitt arbete. Det betyder så mycket; att den dag, han icke arbetar, är han utan bröd. Arbetaren har annars en god och gunstig herre, som han arbetar för. Denne gunstige herre säger till sin arbetare: Min vän, jag har icke mera bruk för er i min fabrik. Här om dagen fick jag in några unga, kraftiga arbetare, och jag kan gifva eder permission, tjänstledighet och hvila, hvilket ni så väl behöfver.

Den stackars arbetaren slår ned ögonen och säger: Jaså, det betyder för mig och min familj: brödlöshet. Kan jag icke hädanefter få arbete för half dagspenning? Nej. Mannen går hem med lutande hufvud, sorgsen och bedröfvad. Hemkommen meddelar han sin familj den nedslående nyheten. Hans hustru Hulda förstod hvad det gällde, men icke barnen. Hon talar så uppmuntrande och tröstande till sin man, att han börjar lyfta på hufvudet och se glad och frimodig ut. Jag, säger hon, som är 15 år yngre än du, jag skall nog försörja oss. Huset, som vi bo uti, äga vi, som du vet. Det är icke så litet heller. Vi skola försöka med kosthåll för arbetare. Det ha vi en gång förut haft, och det gick bra. Med 8 @ 10 arbetare, som ha sitt kosthåll här, kan jag försörja364

liela familjen. En pastor, som är utan församling, är lik en arbetare, som är utan arbete, oeh ofta är det så till vida sämre för honom än för arbetaren, att han icke äger något hus att bo uti."

Fåkunnig begynte att se tankfull ut. Ilan sade: "Jag förstår nu, att jag talat i fåvitsko, då jag sade: hädanefter får pastorn godt, han får hvila."

Mannen kände sig vek om hjärtat, och en tår smög sig fram ur hans öga, i det han sade: "Ja, jag har också erfarenhet af det som pastorn nu sist yttrade. Jag minnes väl, då jag arbetade på herregården H. i Skåne. Jag var gift och hade tre barn. Min hustru var sjuklig, och mången dag var jag utan arbete, och det betydde — just som pastorn nämnde om den där andre — att jag då var utan bröd." Det behöfs icke så stora kunskaper till för att förstå en sak, blott man är ärlig oeh vill gå till sig själf. Fåkunnig tog sig ett tag om munnen och sedan öfver hjässan, i det han sade: "Käre pastor, förlåt. Jag gjorde nu, som de bruka säga ibland, jag talade först och tänkte sedan."

"Allt är förlåtet, är glad öfver att ni vill förstå en sak rätt. Det är icke alla, som äro så ärliga."

Fåkunnig sade godnatt och gick hem. Hustru och barn hado gått till hvila. Allt var tvst i rummet som i grafven. Utanför härskade mörkret. Stormen hven och regnet slog mot rutan. Det blixtrade en och annan gång ur de mörka molnen och åskan började att mullra. Pastorn böjde sig ned på sina knän i bön till Herren. Han tänkte på Getsemane och på honom, som låg där på sitt anlete, i det han sade: Käre Gud, så har då den stunden kommit för mig, att jag skall lämna den församling, det pastorat, där jag med Guds nåd, efter de gåfvor och krafter du mig förlänat, arbetat och verkat en följd af år. Här har jag nedlagt mina mesta och bästa krafter; här har jag delat med folket både ljuft och ledt; här har jag sammanvuxit med folket under rätt många

bekymmer, pröfningar och lidanden; hiir har jag gråtit och fröjdats tillsammans med församlingen — med unga och gamla, nu är stunden kommen till afsked. Tack, o Gud, för all nöd och nåd, för pröfningar och hjälp, för sorg och glädje, för lust och nöd, för lif och död. Käre Gud, du har lärt mig att vara nöjd, då det varit knappt afmätt. Jag liar också lärt af dem jag umgåtts med, så att jag kunnat "nöd lida och nog hafva". Så veta vi, att allt skall medverka till det bästa, för dem som älska Gud. Ända från min moders lif liar du.

Indiantält.

Gud, så visligt, så underbart och så nådigt fört och ledsagat mig på min väg. Hvarför skulle jag knota och klaga? Nåd och aga äro ett för dina barn. l)u, käre Herre, liar bevisat mig mera godhet, kärlek och barmhärtighet än någon annan."

I denna tonart gick bönen, tills den slöt. Allting började nu att ljusna — i själen och ute på natthimmelen, där tusentals och hundra tusentals tindrande stjärnor tittade fram och på sitt stumma vis vittnade: Gud är god och vis, och vi sjunga hans pris nu och alltid. Amen, amen.

Klockan slog tolf. En gång skall äfven för den gamle

prästen slutresignationen i döden inträffa. Världsuret skall ock en gång slå tolf. Arbetsdagen är då slut, och arbetarna framkallas, då hvar och en får sin lön, allt efter som ban har handlat, vare sig ban gjort godt eller ondt. Då kommer den länge efterlängtade hvilan, sabbatshvilan i himmelen. Men nu är det tid för den nattliga hvilan. Pastorn lämnar sitt rum och går till hvila — men ingen sömn tyckes vilja komma i hans ögon den natten. Själen hade varit i en för stark spänning en längre tid, och såsom hafsvågorna icke kunna stilla sig strax efter det stormen upphört, så är det också med själen, då den varit i häftig svallning. Pastorn genomgick bela sitt förflutna lif — synnerligast tiden under hans ämbetsår. Hade icke den tiden förflutit såsom en dröm ? .Ta, hela vår lifstid, hvad är den annat än en dröm, en tvärhand, och dock har det sin betydelse för evigheten, huru vi här ha lefvat, trott, älskat. Milda, den älskliga, blida, vänliga hustrun, hälsar god morgon på sin rare gubbe, som hon brukade att uttrycka sig. "Huru gick det med resignationen? Blef den färdigskrifven i går afton?"

"Nej, det ville icke gå riktigt bra att skrifva i går kväll, hur det nu än var. Den där Fåkunnig förtretade mig lite, så jag var icke i det sinneslugn, som man borde vara i, då man skall skrifva sådana dokument."

"Ja, jag skulle tro det —• du som har så godt anlag för sarkasm och ironi."

"Jag började visserligen att skrifva, men måste rifva sönder det."

"Ja, du minns väl hvad aposteln säger: 'Hamnens icke eder självfva, kära vänner, utan låten Guds vrede hafva rum, ty det är skrifvet: Min är hämnden, jag skall vedergällat, säger Heri*cn.' Jag har hört omtalas, att det finnes pastorer, som i resignationen och i afskedspredikan farit ut emot församlingen på ett mycket opassande sätt. Det må du akta dig för." Så där talade Milda en stund, så blid och mild som

en liten ängel, och det utöfvade en makt, som ingen kunde' emotstå.

Nu skulle pastorn ändtligen till att resignera, det vill säga skrifva sin afskedsansökan. Han började då tänka på

huru Johannes döparen fick sitt afsked. Han skref icke själf begäran därom, utan en annan skref den med en bila, medelst Johannes döparens eget blod. Så förhöll det sig också med/de flesta apostlarnas oeh profeternas resignation. Den skrefs med deras blod. På samma siitt skref man också Kristi resignation på korset, så ock alla martyrers, såsom jag minns min hustru läste i Ebr. 11. Nu kom Milda och föll honom i talet: "Men, pappa, du kan väl icke likna dig vid dessa heliga martyrer?" "Icke precis. Till dem kom döden på en gån g, men de gamle Herrens tjänare i våra dagar tyckes man vilja sakta pina ihjäl." Detta tyckte dock Milda var ett hårdt tal. Och man måste gifva henne rätt däri. Ehuru det icke heller bör förvåna, om en gammal pastor känner det så, om han nödgas på grund af sin ålder lämna en församling, som under ett mångårigt arbete under bön och tårar blifvit honom synnerligt kär.XVII.

Den gamle pastorn. (

Den gamle utslitne och afdankade prästen.

För några år sedan sågo vi en uppsats i F—t af dr C. A.

Swensson, som handlade om den: "Gamle — prästen." Den artikeln väckte ett visst uppseende ibland många och lästes med mycket intresse af några. Swensson hade dock-ingen erfarenhet 0111 det ban skref, men innehållet däraf var dock i full öfverensstämmelse med sanningen. Vi tilltro oss självfva ha någon erfarenhet om hvad vi nu komma att säga om "den gamle utslitne och afdankade prästen." Människans barndomstid kännetecknas såsom lekande, utan omtanke, utan bekymmer för morgondagen och framtiden. Ungdomstiden kännetecknas af förhoppningar, stora och lysande framtidsutsikter; för yngl ingen hägra höga ämbeten, ära och rikedomar. De ynglingar, som hafva goda hufvuden, lust för studier, begåfning och goda anlag för förvärfvande af kunskap, iigna sig merendels åt affärer, menande sig skola skörda guld och gröna skogar i en handvändning och sedan på ålderdomen säga till sin själ: Själ, ät, drick och var glad, du har mycket godt förvaradt intill många år. Precis på samma sätt tänkte den rike kornbonden. Och för mången lyckas det till själensDEN GAMLE PRÄSTEN.

369

olycka. Andra tänka på att blifva medicine doktorer, jurister eller få något annat lönande och vinstgifvande ämbete. Allt detta är ju godt och lofviirdt och icke att förakta. Andra, som ha ett godt affärsgeni, ägna sig åt bankrörelse eller söka något inbringande ämbete inom staten. Allt detta och mycket mera sådant är väl lofligt, nyttigt och godt, men det lyckas icke alltid för alla. Men ynglingen hoppas dock allting och tror allting.

Konkurrensen är stor i våra dagar, icke minst på affär-banan. Mannen i sin bästa mannaålder, i sin krafts dagar arbetar allt hvad tygen hålla, och ändå vill det icke förslå, ban hinner icke sitt önskningsmål — rikedom. Men de flesta räkna ut det så, att någon skall på deras gamla (lagar anamma dem i sina hyddor. Alla försöka att lägga ihop något för ålderdomen. Men nu hör jag våra ärade läsare ropa i korus: håll dig till ämnet. Det var ju "den gamle utslitne och af-dankade prästen", som du skulle säga något om.

Välan, förlåt mig denna afstickare. Den gamle utslitne och afdankade prästen har också en gång varit ung och förhoppningsfull. Han läste och knogade bittida och sent och hade sina ljufva drömmar. Om det icke var hans hopp att blifva rik, ärad och högaktad, så längtade och triingtade ban dock efter att få tjäna Herren och hans församling, att få blifva ett redskap i Herrens hand till några själars frälsning.

En studerande, som önskar blifva priist, och som har det rätta sinnet härför, tänker icke alls på huru det skall blifva då ban blir gammal. Det sörjer Gud för, tänker ban, och det är ju rätt. Han tänker blott på en sak, och det iir att få tjäna Herren och hans församling. Han arbetar och studerar med flit, nödgas vara sparsam till det yttersta, ty hans föräldrar och anhöriga, om han har några sådana, kunna eller vilja icke hjälpa honom. I den gamla goda tiden tog det icke mer än från 4 till 0 år för att bli präst, 0111 man hade lite nödtorftiga kunskaper förut. .Ta, utan förberedande kunskaper372 BANBRYTAREN. .

kunde det gå med 5 @ G års studier, oeh för en och annan gick det för sig på ett enda år att bli präst, utan förberedande kunskaper. Men det är icke många, som äro så gynnade af "tur och lycka". Numera är det helt annat för studerande ynglingar, som vilja blifva präster. Det tar nu en prästkandidat åtta, tio och elfva år för att gå

igenom skolan, och man kan lätt räkna efter hvad det kommer att kosta dem under denna tid för kläder, kost, böcker och undervisningsafgift m. m. En som tar en vanlig affärskurs blir vanligtvis färdig på två, högst tre år. Sedan har han sina $50, $60 @ $75 och därutöfver i månaden oeh behöfver icke hålla sig med häst och vagn m. m. Sådant tänker man i allmänhet just icke på. Sådana studenter, som komma igenom för så godt pris och sedan få en sådan månadspenning, borde kunna lägga upp något för framtiden. Men nu hör jag mina läsare åter igen ropa: du förirrar dig gång på gång och kommer bort ifrån ditt ämne. Ditt ämne var ju: "den gamle utslitne och af-dankade prästen." Alldeles riktigt. Nu skola vi återgå till vårt ämne. Men tillåt mig dock att nämna något om hans mannaålder, hans krafts dagar.

Prästen arbetar nu år ut oeh år in, ett, -två eller tre tiotal af år, och huru det nu än är, så räcker det nätt och jämnt ihop för hans och familjens nödtorftiga underhåll. Är han sparsam i fråga om mat, dryck, kläder oeh ekipage, så säger man: prästen är snål. Är han något mera frikostig och liberal, så vill det icke gärna räcka till, och då säger man: prästen är en slösare. Antingen det nu blir sorgmusik eller dansmusik, så vill det icke behaga alla. Så var det också med både Johannes döparen och Kristus, då de predikade och verkade.

Hvad uppoffringar och gifvande till olika kristliga och kyrkliga inrättningar angår, så har det ofta visat sig, att när en välmående farmare eller affärsman gifvit $1, $5 eller $10, har pastorn ofta gifvit $25, $50 och $100 för samma ändamål. Så att i det stycket tro vi, att våra pastorer icke stå efter, enDEN GAMI.F. PASTORN.

mot en, i likadana ekonomsika omständigheter. Men det iir ju bäst att icke låta den vänstra handen veta hvad den högra gör. Efter ett par tiotal af år är nu prästen utsliten och af-dankad. Hvarje äldre person blir på gamla dagar, mer eller mindre, en pessimist, särskildt om han är medellös, men en kristen och allra minst en pastor borde se ålderdomen mörk, men hur det nu än är, så kan ingen alldeles befria sig därifrån.

Gamla präster, liksom gamla i allmänhet, tro sig vanligtvis

Fiskare.

vara lika dugande oeh kraftiga, huru gamla de bli, 50, f>0 @ 70 år, bara de kunna stå på två ben och äta lent bröd, potatis och gröt. Men folket märker, att prästen är utsliten och ut-gammal.

Då det kommer till det kritiska skedet, att pastorn måste lämna sitt arbete och fljtta, frågar en eller annan af församlingens medlemmar: hvad skall pastorn taga sig fore, när ban nu lämnar oss ? Han svarar då vanligtv is: Jag vet icke rik-372 BANBRYTAREN. .

tigt. Hvad kan väl en gammal utsliten och afdankad präst göra P

Jag är ingen pessimist, det må ingen tro. Gud sörjer nog för de sina. Då dr C. A. Swensson skref om den gamle prästen, syftande på sin fader, sade han bland annat: "Han läste latin som en häst." Detta kom mig att tänka på likheten emellan en präst och en häst, d. v. s. då de båda äro gamla. Då de äro unga, gör man allt hvad man kan för deras välbefinnande, men då de äro gamla, har man ju icke .något bruk för dem. Likheten och jämförelsen dem emellan är så i ögonen fallande, att med liten inbillningskraft och fantasi blir skillnaden blott den, att prästen har en själ, som hästen saknar.

Om nu någon skulle tycka, att bilden är för grof, så må man ursäkta mig, ty jag har lånat den af doktor Swensson.

Nu tycker mången som så, att en gammal prqst och en gammal farmare äro lika lyckliga och lika lottade på gamla dagar. Detta är dock något som är svårt att förstå, och man skrifve detta på min okunnighet, fåkunnighet och enfald.

Vi taga här t. ex. tvenne ynglingar om 20 eller 21 år. Den ene går till skolan för att studera till präst. Det tar honom i rundt tal tio år. Efter fullbordade studier har han en skol-skuld på, säg $2,000. Nu skall ban börja att förtjäna något. Den andre gick ut och tog eller fick en kvart land, 160 acres homestead. Efter tio år har ban upparbetat sitt land, så att det är i godt skic-k. Detta iir nu värdt i rundt tal $2,000, och för hvarje år stiger landet i

pris. Dessutom har han haff tillfälle att köpa land för rimligt pris från fem till tio dollars per acre. Om ban arbetar, så kan han efter en tid af trettio år ha en farm, som är värd från tio till femton tusen dollars. Denna lilla förmögenhet har han nu på gamla dagar. Huruvida prästen har något motsvarande, får ban själf gifva svar på, och jag vet hvad svaret i nittionio fall af hundra skall blifva.

Har nu bara den gamle utslitne och afdankade prästen ott "shanty" eller kyffe, som han själf äger, så att han har tak öfver hufvudet, så att han slipper att vräkas ut under bar himmel, och därtill litet bröd och potatis — i värsta fall en "norsk sill", en nypa salt och i bästa fall litet peppar såsom en lyxartikel, samt en skopa vatten, så behöfver ingen ömka sig öfver honom, och det gör icke heller någon, och nog må han själf finna sig väl, när han har det så pass. Det är dock icke alla våra gamla utslitna och afdankade präster, som ha det så bra på gamla dagar.

Den gamle prästen.

Amerikansk tidsbild.

Sakta gled Pawtuxet-floden ned mot Narragansett-viken, skuggorna af strandens löfskog dallrade i hennes krusning. — Dalen låg som sänkt i drömmar, doftande af ros och lilja, milda silfverstrålar föllo öfverallt från nattens öga. — Skön var natten, fager nejden, fagrare i fjärran riken finnes ej. Här tycktes tona älfvors spel i nattens susning. Härifrån blef indianen en gång jagad mot sin vilja, härifrån hans fäder flyttat blott till anden i det höga.

Bäddade i grönska ligga hemmen i Pawtuxet-dalen, smäckra tempelspiror skymta här och där bland trädens stammar. Dödens gårdar, blomstertäckta, locka vandraren till hvila, hviska om en evig fägring,

om det återfunna Edén. Här mig bjuder all naturen glömma sorgen, glömma kvalen och i stället stilla drömma, drömma hän, när kvällssol flammar purpurröd vid västerranden, eller när på fästet ila fram i natten bleka ljusen på den azurblåa leden.

Här den gamle prästen vuxit in med folket, in med bygden, här hans hjässa silfverkröntes och hans bästa dag förrunnit. Här inunder blomstertäcket hos sin maka vill han hvila, bäddas ned af varma händer, som en gång så varmt han tryckte. Så han tänkt och drömt och trodde kärlek sann än vara dygden, som ur hans församlings-hjärta ej med årens lopp försvunnit. Ack, i kväll är gubbens öga skumt, det flydda kunnat glömmas, brefvet, han i handen håller, honom ur hans villa väckte.

II.

Fru Cotton, fru Carder, fru Spinner, fru Spool och fru direktörskan och fröknarna Fool, ordföranden Puller, herr Smart och herr Trick, bykrämarn herr Herring och fogden herr Slick, de samlats i kväll för att rådslå, ty se, församlingens pelare voro ju de.

För gammal är prästen, besinna han går, så nära man vet, på sitt sjuttionde år. I flera årtionden redan han stått som pastor, för längesen borde han fått

sitt afsked, men än man ej kommit sig for därmed, ty hos några han hade gehör.

Ordföranden Fuller till ordet nu tar: "I veten, församlingens välfärd jag har på hjärtat, och därför vi här denna gång ha samlats; först vilja vi sjunga en sång, vi sjunga: 'Pris vare dig, Gud, för ditt ord och tack, att vi äro din fläckfria hjord !' "

Sen leder fru Cotton dem alla i hön,

och själarna fira en andakt så skön,

hon beder, att Gud må dem leda hvar stund,

att de måtte känna hans vilja i grund,

att prästen, som nu belt för gammal är där,

må flytta ifrån dem förutan besvär.

"Hallelujah!" "Amen!" så ropa i kör de samlade, och deras andakt upphör, nu gäller det handling, och nu fröken Fool behagligt står upp från sin stoppade stol: "Jag önskar en präst, som kan följa sin tid, ungdomlig, helst ogift och älsklig och blid."

"Och jag vill ha en", säger fogden, herr Slick, "som ej är för sträng med vår vandel och skick, som ej väljer texter ur bibeln och slår med dem oss hvar söndag från år och till år, och ämnen nog finnas förutan att ta dem alla ur skriften, det tror jag, jaha!"

"Herr Slick nog har rätt", säger Herring, "jag satt precis som på nålar, hvar gång ban fick fatt i budet, det sjunde, han mente nog mig, dock veten I alla, hur ärbar min stig bland eder har varit; mitt tålamod tröt hvar gång, innan gubben anförandet slöt."376

BANBRYTAREN. .

Fru Spinner liar ordet! — "Jag vill ha en präst, som kan spela krocket och boll och därnäst är hemma i tennis och pri ffe också, en, som på teatern med nöje kan gå, ej en, som med dyster och dum slentrian jämt talar oin synden, det är då chikan."

Fru Carder instämmer, men lägger därtill: "En pastor för min del ock hafva jag vill, som icke beständigt framhåller det där, att Kristus för alla exempel än är, att han oss försonat och uppfyllt Guds lag, det kunna vi själfva, det tycker då jag."

Och fru direktörskan står upp, gör förslag:

"att en kommitté får i afton uppdrag

att skrifva till prästen och kärleksfullt be,

att vänlig afsägelse snart måtte ske",

och: "understödt!" ropas från vän och till vän,

"välsigna oss, Gud, snart vi mötas igen!"

III.

"Herr pastor Trogen, lärare så kär, vi märkt er hvilotid är kommen när, visst af församlingen ni älskats jämt, och därför tanken henne djupt förstämt, att ni på grund af edra många år behöfver hvila ifrån möda svår.

Guds rike ligger oss om hjärtat ömt, och ej dess framgång vi i bön förglömt, men om bland oss det åter blomstra kan, sker det nog lättast med en yngre man, och därför kärleksfullt vi föreslå: ni nästa söndag afsked taga må."DEN GAMI.F. PASTORN. 379

IV.

Så lydde brefvet, han i handen höll, och tung var tåren, som på skriften föll, och tung var sucken, som ur hjärtat smög, och skum var blicken, som mot höjden flög.

Var detta kyrkan, var det Kristi brud, så from, så falsk, så skild från lifvets Gud? O, hvilken dom skall icke henne nå, som honungslen kan döda, sarga, slå.

Var det för henne, som han offrat allt, för henne, som han nästan frös och svalt, till dess en lustgård rundt kring honom stod. växt vid hans bön, hans kraft af ungdomsblod

För sådant lifsverk gifver hon en gärd, ej ens lik dens, som med sitt trogna svärd har tjänat landet; skydd och hem ban får, men ej den kämpe, som mot mörkret går.

Jämt öppen stod den gande prästens hand för nödens barn, och kanske han ibland för mycket gaf, nu hade han ej kvar ett hem, ej skatter, allt förgånget var.

På mänskors kärlek ban för mycket trott, ett yngre släkte vid hans sida grott, han icke märkt, han tänkt sig allt som förr, och nu stod nöden vid hans egen dorr.

"Ren nästa söndag — det var så där stod, så vare det!" — Men han ej ägde mod att läsa själf sitt ödesdigra svar, kanske hans grannpriist då tillgänglig var?

Djup var hans sorg, men ej för timligt bröd, men sviken vänskap, kolnad kärleksglöd' han djupast kände och den handling, som på älskad menighet lagt Herrens dom.

V.

Öfverallt i dalen klockor ringa, sabbatstoner sig mot höjden svinga, skaror genom templens portar strömma att en stund från världens larm sig gömma.

Pastor Trogen skall i dag frambära i sin grannes kyrka Jesu lära, templet fylles, se, hans kinder glöda, mäktigt orden från hans läppar flöda.

Tian är ung igen, cn eld där brinner i hans själ, och vittnesbördet vinner väg till hjärtan, länge hårdt tillslutna, väg till hjärtan, som sig tänkt förskjutna.

"I min Faders hus är rum för alla, dit jag går, vill jag ock eder kalla, kommen, T, som törsten, gråten, kviden, I, som mattats under hvardagsstriden!"

Så han visade till öppna famnen, till don sälla, evigt lugna hamnen, och hans anlet' strålade förklaradt, som om Gud sin närhet uppenbarat.

Slut är tjänsten, snart en spårvagn ilar mot hans hem; don gamle herden hvilar trött i hörnet, nu är tiden nära, då hans vän skall smärtfylldt svar frambära.

Se på gubben! Kring hans rena panna solens strålar tyckas vilja stanna; snart han sitter som från världen domnad, gubben är i ovig ro insomnad.

Ludvig.

"Resignationer".

"Härmed får jag inlämna min afskedsansökan till sv. ev. luth. Tjärby-församlingen i Jässe härad. Som bekant är, så har jag stått här i jämnt tio år, hvilket jag anser för att vara en rund tid. Jag kom hit på ett besynnerligt sätt — lättvindigt oeh, jag hade så nära sagt, på ett lustigt sätt. Jag blef bekant med fröken Amanda, då jag låg vid universitetet. Amanda flyttade hitut, som I alla väl veten. Ilon var en älsklig sällskapsdam; gjorde sig väl känd och älskad af alla dem som hon kom i beröring med. När nu denna församling blef utan pastor, så var det Amanda som icke försummade att rekommendera mig som prästkandidat, och det lyckades öfver all förväntan bra, som ni alla veta. På det sättet väldet som jag fick kallelsen hit. Ingen hade hvarken hört eller sett mig, förutom Amanda. Allt har dock gått ganska bra under dessa tio år, som jag varit här, som ni alla väl veta. Ingen har stött eller sårat mig och jag ingen.

Jag har regelbundet deltagit i alla kafferep, såväl som också i alla "korgpartier". Ingen kaffebjudning eller någon annan bjudning har jag försummat, det jag trott kunde vara eder och mig till nytta. Artighetsvisiter har jag aldrig försummat. Liksom jag kom hit genom Amandas bemedling, så flyttar jag ock på samma sätt härifrån. Det är nämligen så, att Amandas föräldrar bo nere i församlingen Y., och som ött snällt, älskande barn trånar hon att få lefva i sina föräldrars närhet. Detta är den egentliga orsaken till min flyttning härifrån. Och både hon och jag

anse, att detta skiil är nog så giltigt. Som sagdt är, jag har icke stött eller sårat någon, vare sig i samvetet eller i sinnet. Jag har också ofta anfört den skånske prästens ord: 'Lag och evangelium stå i den närmaste förbindelse med hvarandra.' Så lycka till en lika god efterträdare, som jag varit företrädare. Tjärby, Jässe härad, i maj 1870. Xrebördigast,

Amandus IlJän>Lös,"382

BANBRYTAREN. .

"Härmed får jag afsäga mig vården af sv. ev. luth. -

församlingen i - härad. Jag har länge varit oviss

huru jag borde göra, ty jag har icke haft någon kallelse på hand. Men just här om dagen erhöll jag en sådan med ganska goda lönevillkor, och nu är jag icke längre i val och kval. Ovissheten har vikit undan och vissheten inträdt. Har stått här i fem år, hvilket jag anser för att vara en lagom tid för en pastor att stanna i en församling, ty på den tiden har nyfikenheten hunnit blifva tillfredsställd. Att stanna längre tror jag icke är bra. Icke heller är det bra att flytta allt för snart. Mina utsikter i den blifvande församlingen äro vida större, än här varit fallet; detta gäller förnämligast det finansiella. Detta må en pastor ingalunda förbise, såsom vi alla väl veta. Sedan kommer den omständigheten, att där äro blott två församlingar med annexförsamlingen fem mil från moderförsamlingen. Här har jag haft fyra församlingar från sex till aderton mil skilda. Sådana motiv betyda något för en pastor vid hans flyttning.

Som sagdt, jag vet att det är Guds vilja, att jag skall lämna denna församling och flytta till den andra, ty vår Herre unnar oss alltid det bästa. Jag kan icke se eller förstå något orätt i detta, ty om någon tillbjuder mig en förmån eller gåfva, hvi skulle icke jag mottaga den? Det blifvande pastoratet har också flera kommunikanter än detta, följaktligen så får jag tillfälle att betjäna ett större antal af själar med mina kunskaper och gåfvor. Som sagdt är: större församling, större lönevillkor, mera bekvämligheter, mindre resor o. s. v. det ena som det andra gör sitt till, och har jag funnit nog giltiga skäl till min flyttning och antagandet af den andra församlingen. Utan tvifvel är det med vår Herres vilja kallelsen i fråga antages.

Sv. luth. församlingen i ——— härad i april 1875.

Vördsamt,

N. N. Nappe.DEN GAMI.F. PASTORN.

381

"Till sv. ev. luth. församlingen vid Svarta Floden. Länge oeh med mycken oro och själsspänning har jag motsett den dagen, då jag skulle taga detta viktiga och afgörande steg, att lämna denna min kära församling, som jag har så starkt fästat mig vid, och hvilken lika innerligt har fästat sig vid mig. Jag kan visserligen icke berömma mig öfver att jag stått här så synnerligen länge, — ett år och tre månader —, men desto kärare har det varit för mig denna tiden. Jag har lärt att känna och älska denna församling som ingen af de föregående, som jag betjänat, och hade det icke varit för en viss orsaks skull, nog skulle jag ha stannat här till min dödsdag, om församlingen velat ha mig så länge. Men som I väl veten, så finnes det saker och ting i denna världen, som icke någon människa kan råda öfver. Man är icke heller alltid sin egen, utan är beroende af — ja, som I veten, till hälften af 'hälften'. Sådant må också en pastor ofta taga hänsyn till.

Det var med mycken kamp och strid jag lämnade min gamla församling och antog denna, men jag kom slutligen till visshet om att jag skulle lämna den förra och antaga denna. Nu är jag lika viss om att jag skall flytta härifrån. Jag har visserligen fått tillbörligt erkännande under tiden jag varit här, och mer än en har uttryckt sin sorg och saknad öfver att jag skulle flytta så snart, men just så är det med oss pastorer. Vi ha ingen varaktig stad här på jorden, och detta kan väl äfven sägas i en annan mening om alla människor. Lönevillkoren ha varit tillräckliga för mitt underhåll, så det är icke för den skull som jag nödgas lämna eder. Jag önskar och beder, att I mån få en herde, som föder fåren oeh lammen med godt bete. Jag vill också härmed tacka eder för all den välvilja, kärlek

och surpris, som I bevisat mig oeh de mina.

Svarta Floden i november 1880.

Eder förbundne

Invita Minerva, pastor.382 BANBRYTAREN. .

"Till sv. ov. luth. församlingen i Gökendahl, Himle härad. Härmed får jag inlämna min resignation till denna församling, och efter tre månader är jag enligt vår konstitution fri från både skyldigheter och rättigheter i församlingen. Församlingen må väl anse detta mitt handlingssätt något underligt, att jag redan vid tillträdandet af denna församling inlämnar min resignation. Men det har sina giltiga skäl. Hedningarna brukade tala om ödet — vi benämna det försynen, och det säkra är, att den osynliga handen har nog sin hand med äfven här.

Må församlingen taga denna sak såsom ifrån den Högste, det gör jag. Har ingenting emot församlingen — trakten är skön och idyllisk — hela Himle härad är berömdt för att vara romantiskt skönt. Men omständigheter, öfver hvilka vi icke ha någon makt, föra oss ofta dit vi icke vilja gå. Sådant händer oss ofta, och vi blifva därför ofta en gåta för oss själfva och för andra med vårt handlingssätt.

För öfrigt torde icke detta vara eller blifva ett enstaka fall i vår historia. Dessutom veta vi ju alla, att vi bo i ett fritt land, och liksom våra församlingar äro friförsamlingar, så äro ock vi pastorer fria i vårt görande oeh låtande. Ingen behöfver här känna sig bunden af regler eller stadgar, utan till frihet äro vi kallade, heter det. Ålltnog, jag skall ombesörja att I fån en pastor snart nog, och så blir allt väl. Ingen må inbilla sig att det iir högre lönevillkor, som jag står efter, nej, ty dit jag kommer blir det mindre.

Emellertid får jag härmed inlämna min afskedsansökan och hoppas, att den må bli enhälligt antagen. Känner mig manad och dragen till en annan plats. Det skall alltid blifva mig kärt att hafva eder i kär hågkomst.

Gökendahls pastorsexpedition, Himle härad, i januari 1899.

Vördsamt eder

Filemon.DEN GAMI.F. PASTORN.

383

"Vördade församling.

Efter moget öfvervägande haT jag nu ändtligen beslutat mig för att till denna ärade församling inlämna min afskedsansökan och, för att bruka biskop Brasks ord, 'härtill är jag nödd och tvungen.' En äldre person har svårt för att inse, att hans kroppskrafter aftaga dag från dag. Det förhåller sig härmed som med ett kärl som läcker. Droppe efter droppe synes för tillfället icke skola betyda så mycket, men efter veckor, månader, för att icke säga år, synes det, och omsider är kärlet tomt. Eller som med ett stort träd, de första huggen betyda icke så mycket, men med hugg efter hugg faller det slutligen. Det är ofta så med gamla präster och lärare. De vilja icke erkänna, att de aftagit med åren, men andra märka det. Till och med om alls icke några ekonomiska skäl här inverka, så kännes det förödmjukande att resignera. Den gamle kaptenen med sina 75 år tror sig föra skeppet mod samma stadiga och säkra hand, som då ban var 30 (<(i 35 år. Amiral Devvey mente sig också vara mäktig att vid 00 @ 05 år göra sin manöver och manövrera sin flotta lika bra som en nykläckt rekryt, och han visade hela världen, hvad han dugde till. När det gäl]er krigare, lagkarlar och medicine doktorer, medgifver man, att detta är sant, men man är icke lika villig att medgifva, att det är samma förhållande med en till åren kommen präst. Så länge en pastor har hälsa, krafter och god vigör, tro vi icke han är eller blir för gammal att sköta sitt ämbete, fastän det må medgifvas, att han icke är så glädtig och liflig som en ung pastor. Huru mycken båtnad, glädtighet och liflighet det har för själens frälsning, däröfver vilja vi ingen domare vara. Neka en äldre kapten att bestiga sitt skepp eller en militär att gå ut i krig, och han skall känna sig vemodig, sårad och djupt förödmjukad.

Någon sade oss, att en präst i Israel icke fick tjäna i ämbetet, förrän han fyllt 25 och icke efter det han fyllt 50 år. Så långt vi ha läst i vår bibel, måste vi tillstå, att vi icke fun-386

nit det stället. Lars Linderoth började predika, då han var 17 år, och svenska statskyrkan prästviger män vid 21 års ålder. Vi hafva icke så få präster, som haft god röst och hållit goda predikningar vid 75 års ålder och däröfver. Det är således icke åldern, utan det är kropps- och själsförmögenheterna som bestämma, då pastorn bör nedlägga sitt ämbete. Då jag nu tar afsked från församlingen, så är det icke sagdt därmed, att jag blir 'lagd på hyllan'. Emellertid så får jag tacka församlingen för hennes långa tålamod med mig — en

Indianer som köra hö.

så skröplig tjänare. Och dock genom Guds nåd är jag det jag är, och hans nåd har icke fåfäng varit i- mig. Liksom vi pastorer måste en gång svara för huru vi hafva predikat och lärt, så måste hvar och en af eder svara för huru han har hört, trott och lefvat. Man är ofta benägen för att tala om pastorns stora ansvar, och det är sant, han har nog ett drygt ansvar, men man glömmer ofta att åhöraren, församlingsmedlemmen, också bar sitt stora ansvar. Se till, hvad du hör och huru du hör! Kyrkorådet i synnerhet har samma skyl-

digheter oeh plikter i hufvudsak som församlingens pastor, men det glömmes allt för ofta. Men blir det fråga om att disciplinera sin pastor, då vet man sin plikt och makt. En konferensordförande sade oss nyligen något därom.

Kapten Philip på slagskeppet Texas tillfrågades: Hvad lön och erkännande gör du anspråk på för den vunna segern ? Philip svarade: Intet fordrar jag, ty jag har endast gjort mitt plikt. Vi säga: vi ha sökt göra vår plikt. Och om vi än kunde göra allt hvad vi äro pliktiga att göra, så äro vi dock onyttiga tjänare. Detta måste vi pastorer erkänna. Vi veta väl, att församlingen tycker och tänker, att pastorerna få så pass löner, att det är rätt underligt, att det icke vill räcka till för de allra flesta af dem. De måste vara slösare. De ha ju sex, sju, åtta, nio hundra dollars i lön och somliga ända upp till tolf @ femton hundra om året. Borde icke sådant räcka till ? Nu vilja vi ingenting säga om den saken, men det tro vi, att de icke äro några slösare. Vi veta också, att de äro med om gifvandet, och en och annan pastor med jämförelsevis liten lön har kanske gifvit större summor till välgörande ändamål än det stora flertalet, som har vida större tillgångar, men sådant sker vanligtvis i all tysthet, såsom tillbörligt är. En och annan pastor är en god ekonom, det vill säga hushållsam och sparsam. Om honom säger folket vanligtvis, att han är snål. Men saken är den, att om pastorn är välbärgad — för att icke säga smått förmögen — så är det merendels hustrun, som borde ha erkännandet därför. Mannen får vanligtvis bära skulden, antingen det går illa eller väl.

Men det må medgifvas, att ingenting är vedervärdigare än en snål och girig präst. Då jag nu tar afsked från församlingen, så vet jag, att den icke kan beskylla mig för snålhet, om den vidblifver sanningen. Man vill väl gärna vara gästvänlig och frikostig och uppoffrande för Herrens sak och för välgörande ändamål, men huru det skall räcka till detta med

en knapp pastorslön, det torde blifva rätt svårt att räkna ut for en rätt skicklig matematiker.

Vår tid är klandersjuk och kritisk, i all synnerhet då det gäller lärarna. Man talar och skrifver så mycket om den liögre kritiken, men hvad soni är allmännast det är den lägre kritiken, klandret öfver ordets förkunnare. Nu beror det på om en predikant gifver anledning härtill. Paulus säger: "Vi gifva icke någon i någon måtto anstöt, på det vårt ämbete icke må blifva klandradt." Kunna alla predikanter säga så? ITo är hiir dogse till? Vi- få hiir allesamman, den ene med den andre, bedja: "Herre, gack icke till doms med din tjänare, ty för dig är ingen lefvande rättfärdig."

Det är icke sällan man får höra: "det är prästernas skuld. Om icke söndagsskolor finnas i församlingarna och äro väl ordnade oeh i godt skick, så är det prästens skuld. Om ieke barnen gå regelbundet till skolan hvarje söndag, och om icke de kunna sina läxor, så iir det prästens skuld. Om icke nattvardsungdomen läser oeh svarar bra på konfirmationsdagen, så iir det prästens skuld. Om icke den uppväxande ungdomen bevistar nattvardsbordet, så är

det prästens skuld. Om de äldre draga sig ifrån nattvardsbordet, så är också det prästens' skuld. Om ungdomen icke är gudfruktig och lefver ett fromt och dygdigt lif, så iir det prästens skuld. Om icke folket går i kyrkan, så är det prästens skuld. Om icke församlingens kommunikantantal ökas, så är det prästens skuld. Om disciplinen iir slapp, så är det prästens skuld. Om återigen disciplinen, sådan som vår konstitution föreskrifver den, öfvas och många blifva förargade, taga anstöt och gå ut ur församlingen, så är det prästens skuld. Och hvad ondt än sker, så tillskrifver man det den stackars prästen. En man gick en gång oeh hängde sig, och hustrun sade till pastorn: "Det var er skuld ; ty han var hos pastorn, under tiden han var lite rubbad, och talade mod pastorn. Om då pastorn hade gifvit honom den rätta trösten, så hade han ieke gjort så. Allt-DEN GAMI.F. PASTORN.

så är det pastorns skuld." Detta sade lians hustru själf till mig. Då tänkte jag på Herrens ord i Matt. 5:11: "Salige ären I, när de försmäda oeh förfölja eder och, ljugande, siiga allt ondt mot eder för min skull."

På ett större ungdomsföreningsmöte i Sverige, vid hvilket voro representanter från flera länder, sade en talare, sedan han hade skildrat huru illa det stod till med den stora mängden af ungdom, att de öfvergifva kyrkan: "Dat är prästernas skuld." På en stor prästkonferens i Stockholm var diir en dansk präst, som, sedan han hade vidt och bredt ordat om kyrkans förfall, att folket öfvergifver kyrkan och att rationalism och fritänkeri ta öfverhand, utropade: "Och allt detta elände äro prästerna skuld till." ! ? !

Det synes mig, som om man hade ofantligt stora tankar om prästerna, att de skulle kunna omvända hela mänskligheten, om de bara ville. Folket tyckes vilja fordra af läroämbetet, af lärarna, något som icke ens Herren själf var mäktig att åstadkomma, nämligen omvända dem, som icke vilja låta sig omvändas. Kristus stod framför Jerusalem och grät, men kunde icke omvända det halsstarriga och otrogna folket. "Nu vill man lägga på vår hals, det hvarken vi eller våra fäder draga kunde." — Det underliga iir, att äfven ibland prästerna finnas sådana, som ställa samma obilliga fordran på prästerskapet, som folket ofta gör. Om till exempel en pastor får höra, att i ett grannpastorat allting icke stå så väl till som det borde, så är han icke sen till att säga: "Ja, det är den pastorns skuld, att det är så." Om sådant sker på det friska trädet, hvad skall då ske med det torra ? Herren förbarme sig öfver både präster och folk.

Så finnes det också pastorer, som tyckas ha ett särdeles godt väderkorn att vädra upp hvad som sker i grannförsamlingen, huru dess pastor är omtyckt, och hvad som säges och sker där. Du, som finner ett nöje uti att "sopa framför andras dörrar", begynn att sopa framför din egen dörr, och du skall få till-388

räckligt med arbete för hela din lifstid. Du, som själf sitter i glasskåp, kasta icke stenar på din broder. Men att sådant ofta sker, är en sorglig sanning. Huru mycket har icke Herren uttalat i de orden: "Du skrymtare, hvarför ser du grandet, som är i din broders öga, men blifver icke varse bjälken, som är i ditt eget öga? Eller huru kan du säga till din broder: Broder, låt mig uttaga grandet, som är i ditt öga, du som icke ser bjälken i ditt eget öga ? Du skrymtare, tag först ut bjälken ur ditt öga, och sedan skall du se klart nog för att uttaga grandet, som är i din broders öga," Lukas 6: 41—42. Måtte vi alla taga dessa allvarliga ord till hjärtat och lära af Mästaren.

Pastor S. sammanträffade med en "separatist"-gubbe — vi vilja kalla honom för X. Dessa två kommo i ett lifligt samtal med hvarandra under en järnvägsresa. X. förstod, att S. var pastor, och begynte beklaga sig öfver att de hade en pastor, som var död som cn stock. Jaså, säger pastor S., huru kan ni veta det? Jo, svarar X., det kan jag veta däraf, att han icke kan omvända nattvardsbarnen. Jag hade en son, som gick och läste för vår pastor, och då min gosse konfirmerades, var han lika oomvänd, som då han började läsningen. Jaså, säger pastor S., var det verkligen så? Så var det, säger X. Huru gammal var eder son, som läste, frågar S. Jo, han var jämnt 15 år, då han gick fram. Hade gossen varit i föräldrahemmet hela tiden under dessa 15 år? frågar S. Ja visst hade han det. Är ni kristen? frågade S. sin vän X. Jag, ja, jag har varit Guds barn i 25 år Jaså, säger S. Och ni har icke själf omvändt eder son under dessa 15 år, som han varit i edert hus och hem, och ni fordrar, att eder pastor skulle omvända honom på ett par tre timmar om dagen under en månads tid — ty mången pastor läser icke med barnen mer än 30

@ 35 gånger under året, och tre timmar hvarje dag, gör omkring åtta dagar eller si så där. Och nu fordrar X., att eder pastor skulle omvändaDEN GAMI.F. PASTORN.

389

eder son på denna jämförelsevis korta tid, då ni själf icke kunnat omvända honom på femton år. X. blef naturligtvis pastor S. svaret skyldig. Nå, bar icke X. något mera bevis för att eder präst är död som en stock ? Jo män, har jag så. Jag skulle nästan tro det, sade pastor S. Hvad kan det vara? Jo, det står någonstädes i bibeln: "Om de predikade mitt ord, så skulle de omvända mitt folk", sade X. Ja, verkligen står det så, sade S. Hvad är skulden till att folket icke omvänder sig, om icke det, att predikanterna icke predika Guds ord? säger X. Ja, du tyckes ha starka skäl för ditt påstående, och hvem skulle vara mäktig att kunna vederlägga dig? Pastor S. drog något på smilbandet och sade: Men huru skola vi då förstå profeterna, evangelisterna, apostlarna oeh Herren själf? Är det icke nog uppenbart, att det stora flertalet af judafolket var och förblef ett otroget, hårdnackadt och obotfärdigt folk, trots alla profeternas röster, och dessa män talade väl Guds ord ? Och apostlarna sodan! Huru bittert klagar icke Paulus öfver judarnas otro och säger, att emedan de hålla sig ovärdiga till evinnerligt lif, så vänder han sig till hedningarna. Och hvad skola vi då säga om Herren själf? Han talade ordet så, som ingen annan kunde. Han talade med makt och väldighet. Han hade Guds Ande utan mått, och dock, förblef icke det stora flertalet i sin svnd och otro? X. blef tankfull och begynte att fundera på allt detta, som pastor S. sade, oeh tänkte: kankända jag har dömt något förhastadt.

Vet just ieke om det är på sin plats att nämna, att jag har måst ut på resor mången gång, då det varit 30 @ 35 graders köld och däröfver, en bitande nordanvind, en blizzard utan like. Ibland har det regnat, som om himlen varit öppen, men ut måste man i alla fall. Stundom har det varit väglag, så att hästarna haft nog med tomma vagnen, men ut måste man. Ibland har det varit absolut omöjligt att taga sig fram med hästar för snödrifvors skull, mon ut måste man; och då måste392

BANBRYTAREN. .

nian bruka sina skidor, ibland var det mörkt, som självfva det egyptiska mörkret, men ut måste man. En präst och en medicine doktor måste ut, hvad slags väder det än är. De kunna icke, få icke, som andra människor, vänta, tills det blir bättre väder. Sådant där tänker icke det kära folket mycket på, då det sitter inne vid spiseln.

Vi känna en pastor, som icke hindrats från mer än tre predikningar under trettio år för väderlekens skull, och säkert är, att vi ha många sådana pastorer inom vårt samfund, om vi blott kände deras historia. Det torde synas för mången såsom belt omöjligt att nämna sådant i en resignation, men för sanningens skull må det sägas. Det skulle varit för oss ett verkligt nöje, om vi hade haft något mera reda på de gamla veteranernas lefnadsöden, strapatser och äfventyr. Det torde finnas någon, söm vill gifva oss en fullständig teckning däraf. Hundra år härefter torde en sådan teckning vara af värde för historieskrifvaren. Vi ha blott velat göra ett försök att dra ett strå till stacken.

Vi se nu gärna don, som vill upptaga vår mantel, och tillönska honom anden och talandets gåfva i dubbelt mått, såsom Elisa en gång had. Vi önska och bedja, att församlingen må få en herde, som föder hjorden med lärdom och Jesu Kristi evangelium. Vi tillönska församlingen en pastor, som är mäktig landets språk — engelskan —, hvilket språk ungdomen helst hör och bäst förstår. Vi gamle äro i mångt och mycket efter vår tid, vi veta det. Såsom viigröjare och banbrytare torde vi ha haft någon uppgift att lösa, någon betydelse för kolonisten i den vilda västern. Johannes döparen hade sin uppgift, sin kallelse, och då den var fullbordad, fick han sitt afsked. Så har Herren kallat och sändt sina redskap på de af honom bestämda tiderna, och hvad Herren fordrar af hvar och en af sina tjänare, det är trohet. Må vi alla, som arbeta i Herrens vingård, befinnas trogna uti det lilla och uti allt.DEN GAMI.F. PASTORN.

393

Må då dessa församlingar, som jag betjänat i flera eller färre år, tillväxa, förkofras och utvecklas både utåt och inåt, så skall både den som sår och den som skördar tillsammans glädjas.

Då en pastor är emellan 60 och 70 år, då begynner det att lida mot aftonen och dagen är förliden. Timglaset iir snart utrunnet. Om en pastor blickar tillbaka på sin lefnadsbana, så måste ban säga som korsdragaren Job: Måste icke en

En "prairie-schooner".

människa alltid vara i strid på jorden? De flesta pastorer ha börjat sin lefnadsbana i fattigdom, fortsatt i fattigdom, äro nu i fattigdom och förblifva utan tvifvel i fattigdom till sin död. Dock tro vi, att de alla fått sitt nödtorftiga lifsuppehälle. Då en pastor slutar, gör han sig många frågor, såsom: hvad har jag uträttat under denna tid som jag tjänat församlingen och samfundet? Huru många själar har jag vunnit för Herren? Skulle jag icke kunnat vara mera trogen, mera verksam, mera nitisk, mera själ ff orsakande? Ila icke andra — möjligtvis — med mindre gåfvor — uträttat mera än jag? ITar jag vid alla tillfällen, i tid och otid, varit vil-392 BANBRYTAREN. .

lig att med saktmod bestraffa, varna och förmana i Herrens fruktan ?

Det händer också ofta, att då en pastor slutligen nedlägger sitt ämbete, ban gör sig den frågan: månne det icke hade varit visligare för mig, om jag hade'valt en annan verksamhet? Jag kunde väl ha varit en på Kristus troende ändå. Då kunde jag ha sluppit allt detta klander och tadel, som jag nu under denna min verksamhet fått uppbära. Med de kropps- och själsförmögenheter, som Gud mig förlänat, och med det kunskapsmått, som jag har varit i tillfälle att inhämta, skulle jag kunnat göra det vida bättre i ekonomiskt hänseende. Dessa och dylika tankar tränga sig ofta på en gammal präst, då han nu nödgas nedlägga sin verksamhet som pastor, och detta är, som en viss man ofta brukade säga, mänskligt.

Folket har visserligen ingenting emot, att en pastor är väl och anständigt klädd, har ett ordentligt ekipage och ser bra ut. Jag minnes en gång, då en farmare, en af mina'försam-lingsmedlemmar, stod och såg på min piska. Den var gammal, afbruten på midten. Han tog och kastade bort den och satte sin egen i vagnen i stället. Men för en pastor, som kommer ut i en ny koloni, där folket är mycket fattigt, skulle det icke taga sig bra ut, icke heller blifva omtyckt af folket, om pastorn vore en sprätt eller allt för finfin herre, som vore "stärkt och struken" från topp till tå. Ibland hör man folket klandra en sådan präst, och detta förnämligast i nya settle-ment. Man förstår väl det berättigade i dessa folkets tankar och tycken, då de ofta komma till Guds hus, icke blott i "overalls", utan icke så sällan rent af trasiga. De flesta gå till fots 4 (7i) G mil, eller också åka de i en gammal rucklig arbetsvagn. Om nu pastorn kommer i en täckvagn, så blir kontrasten för stor. Denna min kära församling kan icke förebrå mig för det jag var för mycket "stilig."

Men då folket kommer i bättre ekonomiska omständigheter,DEN GAMI.F. PASTORN.

393

så tycker det ej om att prästen är simpelt klädd och ieke heller att han har en skral, mager häst oeh en dålig vagn. Och hvarför? Jo, då andra se detta, som vittnar om fattigdom hos församlingens pastor, då säges det: den församlingen betalar icke sin pastor en ordentlig lön, ty 0111 den det gjorde, skulle pastorn ha det bättre. Men nu är det ofta så, att då församlingen går framåt i välstånd och förmögenhet, glömmer den dock att höja pastorns lön. Men det oaktadt får man ibland höra af en och annan: Vår pastor är snål, som kläder sig så simpelt och har så skral häst och vagn. De glömma, att deras egna inkomster ha under årens lopp mångdubblats. Detta säga vi icke i någon förebrående ton, men för sanningens skull och i rättvisans namn må det sägas. Vi gamle, som stått som utposter, vi ha någon erfarenhet häraf.

Vill nu säga församlingen farväl oeh bedja, att den ville förlåta mig alla mina fel, brister, skröpligheter oeh alla ofull-komligheter, och de äro många. Ingen skulle väl hellre vilja vara fullkomlig, om möjligt, iin en pastor. Den som icke felar i ett ord, han är en fullkomlig man, säger Jakob, men sådana män äro svåra att finna. Vill också framföra min tacksamhet till församlingen för dess outtröttliga tålamod med sin skröplige tjänare, och skall någon ha erkännande, så är det församlingarna och icke dess pastor. Har sökt att tala och skrifva sanningen, vare sig folket vill hörat eller låtat. Sanningen är ju ieke alltid gärna hörd, men som Herren själf säger: Jag är kommen i världen för att vittna för sanningen. Johannes siigcr ock: Hvar och en som är af sanningen hörer oss. Många

sanningsvittnen ha måst lida martyrdöden just därför, att de talat och vittnat om sanningen.

Hvad min familj angår, min kära hustru och mina barn, så har jag det hoppet, att Herren sörjer för dem. Han, som gifvit kroppen, gifver kläderna, och han, som gifvit lifvet, gifver nog också maten. Det är dock en god sak för mig, att

jag slipper att blifva drifven ut ur huset. Sådant händer dock ganska ofta med många af våra gamla och sjuka pastorer, som icke längre kunna betjäna församlingen. Utan hus och hem, utan medel, utan förmåga att arbeta — det måste kännas mer än svårt för en pastor att med sin familj på gamla dagar komma ut på bar backe. Hvar nu felet ligger, antingen i hushållningen, motgångar och sjukdomar eller i en allt för nätt tilltagen pastorslön, det må hvar och en själf afgöra. Det märkvärdiga är, att en man med liten pastorslön och stor familj rcdar sig godt ; för en annan med vida större lön och liten familj vill det icke räcka till. Apanage är endast för kungar och prinsar, för personer med kungligt blod. Herrens tjänare äro konungar och prinsar, ett konungsligt prästerskap, men något apanage veta de icke om. Hvad pension angår, så är det endast staten, som tänker på och gifver sina afskedade tjänare pension. Är det nu en tjänsteman af högre rang och ordning, som med tillhjälp af några tusen soldater har lyckats skjuta ihjäl eller på annat sätt taga lifvet af några tusen personer, så får han icke blott lagrar, titlar, ordnar och stjärnor, utan äfven pension på flera tusen kronor årligen, och hela världen anser, att detta är fullkomligt rätt och att pensionen är väl förtjänt. Herrens och församlingens trogna tjänare, som under en hel mansålder uppoffrat sin tid, sina gåfvor, krafter, hälsa och lif i församlingens tjänst, skulle ihågkommas med pension! — Hvad vore det för en löjlig sak!

En folkskollärare i Sverige, söm egentligen icke är statens tjänare, utan kyrkans, och som undervisar församlingens barn, erhåller efter vissa tjänsteår en pension, som' är lika stor och större än den årslön, ban erhöll under sina tjänsteår. Så där handlar staten, men kyrkan, "den kristna kyrkan", hvad gör hon med och för sina tjänare? Jo, det var sant, ett exempel kunna vi konstatera på frikostighet och omtanka om ålderstigna predikanter. Metodist-kyrkan har beslutat att

samla en fond på $25,000,000, säger tjugufem millioner dollars för ett sådant ändamål, inen det är icke svenska metodister.

Men det lär väl äfven finnas någon nåd och barmhärtighet med det lägre prästerskapet, dock icke precis med pastorn, utan med hans fru och barn. I den heliga skrift ha vi ordet: "nådens behagliga år." För en prästfru finnes verkligen ett nådår, i Sverige, men icke för prästen. Vi ha ock något exempel på att äfven här i landet, inom frikyrkan, kan församlingen någon gång, — af nåd besluta gifva den stackars fattiga prästänkan ett nådår. Detta är visserligen godt, så långt det räcker, men om hon har många små barn, så kan icke en sådan nådegåfva räcka långt.

Det var en gång en "rådsherre", som på en sockenstämma yrkade på att pastorn skulle resignera. Han sade: Vi kunna ju gifva honom ett "nådår". En sådan man var ju mycket nådig, eller hur? Pastorn kände det som en nådestöt. De fattige Guds barnen veta, att det är godt att få lefva på Guds nåd, och att själen får äta himmelskt nådebröd, men annorlunda kännes det att mottaga oeh äta mänskligt nådebröd.

En person, som spelar bort eller dricker upp sin arbetsförtjänst och nu på gamla dagar måste blifva ett nådehjon, tycker nog det är svårt, men en person, som varit nykter, arbetsam, sparsam och redbar, känner det bittert smärtsamt att på gamla dagar nödgas blifva ett nådehjon och äta mänskligt nådebröd. Och det finnes en och annan, som på gamla dagar kommer i denna ynkliga ställning. Må vi slippa att på gamla dagar blifva fattighjon och äta mänskligt nådebröd, ty det skulle kännas som det svåraste af allt. Den store gudsmannen David säger: "Jag har ung varit och är nu gammal vörden, men aldrig sett den rättfärdige öfvergifven eller hans barn efter bröd gå."

Ljusdalen i maj 1905.

Förbindligast,

N. N. Glad.XVII.

Skolverksamheten.

Kulturarbetet hade nu fortgått under en tid af 25 år, d. v. s. man hade under denna tid nästan uteslutande sysselsatt sig med att odla, plantera, sköta och ansa jorden. Nu började en och annan att tänka på att odla själsförmögenheterna, att få någon förståndsutbildning, någon själsförädling. Mången farmare var nu välbärgad, för att icke säga smått förmögen. Många af deras barn voro vid 15 @ 20 års ålder, och således var rätta tiden inne för att tänka på skolbildning. Våra församlingar hade nu fått kyrkor byggda samt vackra och ändamålsenliga boningshus med utbyggnader m. m. för sina präster. Vi hade visserligen de engelska publika skolorna härute på landet, men som vi veta, äro de tämligen skrala, och någon undervisning i svenskt modersmål och kristendom kommer i dem alls icke i fråga. Några högre skolor, s. k. academies, funnos ej. Vi hade visserligen en österut omkring 250 mil härifrån, men denna skola förekom oss så aflägsen, att då det blef fråga om att vår ungdom skulle resa dit, tycktes det oss vara liktydigt med en resa till Eom. Sådant syntes för oss nära nog omöjligt.

Några af vår ungdom sökte inträde vid en norsk acad-emy, som låg i närheten, men de kände sig icke riktigt hemmaSKOL VERKSA MHE TEN.

där, hvarför behofvet af en svensk kristlig folkhögskola gjorde sig allt mera gällande. Vi tänkte ieke blott på våra egna barn och ungdom, utan också på andras. Tanken på en skola blef emellertid allt mera stark, och redan 1895 skrefvo vi några små uppsatser i Minnesota Stats Tidning, angående denna sak. Vi tänkte både hit och dit, men kunde icke komma till något resultat. Stundom tänkte vi på att uppsätta en liten simpel skolbyggnad på vår egen torfva, men vi sågo svårigheter, ja, ömöjligheter och måstte låta det bero. Men vi kände dock en inro maning, en inre drift, soin vi icke kunde lösgöra oss ifrån. Vi gingo till Gud i bön och åkallan angående denna sak, men allt syntes möta svårigheter och oöfverstigliga hinder. Vi bådo och gräto, men ingen utväg tycktes vilja öppna sig för oss. Denna förunderliga inre drift och påverkan har varit, är och förblifver för oss en hemlighet; men vi tro dock, att Herren hade sin hand med uti allt detta.

Vi samtalade med en och annan om saken, vi rådfrågade oss här och diir, utan att komma till klarhet eller något bestämdt resultat. Vi diskuterade frågan på våra missionsmöten, man och man emellan och dess emellan offentligen, men alltjämt utan att komma till något visst. Vi föllo då på den tanken att skrifva till alla distriktets pastorer och några s. k. ledande lekmän inalles, vilja vi minnas, 25 (fi} 30 till antalet. Vår cirkulärskrifvelse hade ungefär följande lydelse:

1. Anser ni, att en kristlig folkhögskola inom vårt distrikt eller någonstädes här i nordviistern är önskvärd och behöflig?

2. Anser ni, att en sådan kan upprättas och bedrifvas utan skuldsättning?

3. Anser ni, att kristendom och modersmålet äro en hufvudsak eller en bisak?

4. Anser ni, att skolan bör förläggas i A. eller F. ?

5. Har ni själf något intresse för saken, och vill ni medverka till dess förverkligande?

Alla, som vi skrefvo till, svarade utom en enda. Vi frågade400

också om de ville infinna sig i Kr. den 11 maj 1896 för att diskutera frågan. Alla svarade uppmuntrande och tillstyrkte företaget och sade sig vilja vara med om dess realisering. Mötet kom också till stånd och hölls i K., där frågan grundligt diskuterades. En tid fortgick, och vi samtalade om förslaget då och då, men det syntes icke vilja

blifva något af saken, som hellre tycktes vilja aftyna och dö. Vi beslöto oss då för att börja en liten skola i vår egen socken. Som lokal fingo vi begagna kyrkans sakristia. Vi kallade en graduent från Gusta-vus Adolphus College, V. E. H., till lärare samt lofvade honom $50 i månaden i lön för ett och allt. Vi begynte skolan på hösten den 1 november 1899 och fortsatte med undervisningen en vintertermin efter jul, från den 2 januari till den 1 april 1900 oeh samma år på hösten från den 1 november till jul samt efter jul från den 2 januari till den 1 april 1901, således tio månader för hela tiden. Elevantalet var cirka 25. Skol-afgiften utgjorde $2.50 i månaden. Vi skaffade skolbänkar, kartor och svarta taflor. Allt gick ihop. Där blef ingen vinst, men heller icke någon förlust, ty vi fingo någon ved till skänks. Vi gåfvo skolan, anspråkslös som den var, det storslagna namnet

Lund Academy.

Vi hade icke så litet arbete med saken, men vi önskade göra detta såsom ett experiment och se om det kunde gå utan förlust, och det gick bra.

Då nu pastorerna och folket såg, att det gick bra med detta skolföretag, begynte man återigen upptaga frågan om en kristlig folkhögskola redan första året af denna skolverksamhet. En kommitté af fyra pastorer tillsattes för att utse en passande plats för skolan, antingen A. eller F. Nu uppstod en rätt allvarlig oeh skarp strid om platsen, hvarest skolan skulle förläggas. Det höll på att åter bli om intet med hela skolaffä-ren. Ändtligen beslöts det att förlägga den i Fergus Falls, Minn.

Inkorporatörerna vid skolans organisation voro: Hrr John Anderson, Evansville, C. J. Enström, Fergus Falls, L. P. Holmquist, Fergus Falls; pastorerna S. J. Kronberg, Melby, James Moody, Battle Lake; hrr Martin Nelson, Battle Lake, S. J. Nylander, Amor, August Nygren, Elizabeth, P. P. Set-terlund, Barrett, samt pastor L. P. Stenström, Elizabeth, och prof. A. C. Youngdahl, Fergus Falls.

Lund Academy 1899—1900.

Ämbetsmän: Pastor James Moody, president; pastor Louis Johnson, vice president; pastor L. P. Stenström, sekreterare; hr August Nygren, kassör.

Trustecs: Pastor James Moody, ex officio; Jolin Anderson och L. P. Stenström till 190?;

Martin Nelson och August Nygren till 1903;

C. J. Enström och L. P. Holmquist till 1904.

Lärare:

A. C. Youngdahl, A. B., principal;

Clara M. Olson, Mus. B.;

Anton Quello;

W. L. Tombling, Ph. B.;

N. Mabel Vaughn.

Northwestern College i Fergus Falls blef grundadt 1900, och formligen öppnadt den 3 januari 1901. Det äges och kontrolleras af en korporation, hvars alla medlemmar tillhöra den svenska evangeliskt lutherska Augustana-synoden.

Af Ilon. J. B. Cutler erhöllo vi den frikostiga gåfvan af hela det kvarter, på hvilket skolbyggnaden är uppförd. Skolan har ett vackert ocli dominerande läge, från hvilket man har utsikt öfver bela staden, med blott omkring en half mil till stadens centrum.

Ändamålet med denna skola är att bereda ynglingar och jungfrur för vissa kall och ämbeten i lifvet och att lägga

en god grund för inträde vid högre läroverk. Fergus Falls är en stad på öfver sex tusen invånare, är belägen i den s. k. park regionen, nära ilen fruktbara och beryktade Red River dalen, och har en förträfflig järnvägsförbindelse. Röda floden (Red river), som löper igenom staden, har öfver åttio fots fall inom stadens gränser, hvilket ger godt aflopp och gör att platsen är mycket hälsosam. Skolbyggnaden är byggd af hårdt brändt, godt tegel och är 76x44, sam.t tre våningar hög utom källarvåningen. Den äger alla moderna bekvämligheter, såsom varmapparat, elektriskt ljus i alla rummen, vatten o. s. v. I den första våningen inrymmas principalens kontor och fem klassrum, i hvilka plats lätt kan beredas för närmare två hundra elever. I den andra och tredje våningen äro bekväma rum för omkring sextio studerande.

Första året, 1901, hade vi ett elevantal på 65. Detta varSKOL VERKSA MHE TEN.

401

nästan öfver all förväntan stort. Det har berättats för oss, att ett par af våra samfundsskolor började, den ena med en elev och en lärare, den andra med två lärare och en elev. Andra skolåret, 1901—1902, fingo vi tillökning i lärarekrafter, nämligen prof. Erik Florecn, A. B., samt A. C. Holmquist, B. Accts., lärare för affärsskolan, och Tobias Tjörnhom, lärare i norska språket och religion. Detta skolår hade vi 130 elever. Nu voro vi hoppfulla och glada och tackade Gud för hvad som hade skett. Tredje året, 1902—1903, ökades lärarekrafterna med Martha T. Anderson, B. Mus., och J. A. Abrahamson oeh som biträdande, Beda Murk och Bert C. Hoyt. Våra första graduerandc elever — "Academy Grad-uates", 1903, voro Selma B. Malmgren, Victor E. Anderson och Olof A. Olson. Ännu ett kvarter inköptes af korporationen 1902. Katalogen för 1904 omnämner, att ett liberalt anbud på $4,000 gifvits direktionen af James J. Ilill, president för Great Northern-järnvägsbolaget, om trasteerna kunde försäkra sig om $6,000 på annat håll. Denna summa har blifvit samlad, och herr J. J. Hill sände vår kassör följande februari en bankanvisning på den summa ban lofvat gifva. Skolan är ännu blott i sitt femte år. En ny tillbyggnad har blifvit uppförd, år 1903. Dess storlek är 88x40, tre våningar hög utom "basement." Denna nya byggnad är uppförd 18 fot från den andra. Basementet och första våningen iiro förenade medelst en s. k. "hallway." I den nya byggnaden finnas matsal, kök o. s. v., hvilka upptaga hela jordvåningen. Kapell och lektionsrum för affärsafdelningen inrymmas i första våningen, och rum för damerna äro inredda i andra och tredje våningen. I den nya byggnaden äro rum för minst ett hundra studerande. Lektionssalarna äro stora nog för att bekvämt rymma två hundra. Allt är modernt och tidsenligt inrättadt, "up to date", som det heter.

Var det icke Nels Månson i Skomparp — en genuin skåning — som talade så varmt i riksdagen för folkskolan? Själf402

BANBRYTAREN. .

hade han visserligen icke fått mycken skolundervisning, men han var en varm vän af kunskaper och vetande. Han fick visserligen icke lefva, till dess han fick se frukten af sitt arbete, men han utsådde ett frö, som bar frukt i sinom tid. Då vi voro ute och upptogo subskription för skolan i Fergus Falls, var det en man, som gaf oss en af de största subskriptionerna, ehuru han själf icke kunde skrifva eller läsa skrifvet. Men han önskade, att det uppväxande släktet måtte få bättre tillfällen

Northwestern College.

än han haft. Sådant bevisar ädelmod och högsinthet. Raka motsatsen ha vi i den där guvernören i södern, som rapporterade hem till sin regering i England sålunda: "Jag tackar min Gud att här inga folkskolor finnas och ingen tryckpress, och hoppas jag, att de icke heller skola komma att finnas här på åtminstone ett hundra år."

Själfva ha vi älskat boken, kunskap och vetande allt ifrån vår barndom och tidigare ungdom, men ty värr haft ytterst få och små tillfällen att förvärfva oss kunskaper och vetande.SKOL VERKSA MHE TEN.

405

Vår önskan och vår sträfvan är nu och blir att, livad på oss ankomma kan, göra vårt bästa för att det uppväxande släktet må få något mera däraf. För dem som ha lust för studier och att förvärfva kunskaper och vetande äro

tillfällena och möjligheterna till det senare så många och goda, att ingen, som vill ha själsodling, behöfver gå miste därom. Det är merendels så, att de fattiga och medellösa ofta göra de största framstegen på den lärda banan. Och nästan alla stora män, såväl inom kyrkan som staten, ha kotnmit ifrån fattigmanshem. Penningen gör ofta lika mycken skada som gagn vid idkandet af studier, säger en författare, och det torde komina sanningen mycket nära. Ar fadern af så kalladt "bättre folk" och bemedlad, så vill han naturligtvis, att hans barn skola studera. Det är dock alls icke säkert, att sönerna äro utrustade med de naturliga anlag och själsförmögenheter, som behöfvas för ett framgångsfullt bedrifvande af studier. Det är möjligt, att de ha hvarken håg eller lust för studier, men fadern tyckte som så: "det vore en skam, om mina söner skulle blifva grofarbetare och icke gå den lärda banan." Kanhända en och annan af våra präster göra samma fatala misstag med afseende på sina barn. Saknar ynglingen begåfning, aiilag, håg och lust för studier, så tvinga honom för all dol icke därtill. Låt honom blifva smed, skräddare eller skomakare, hellre än att han skulle tvingas att sitta och hänga näsan öfver en bok, ty något annat och mera skulle ban knappast göra. Fadern tänker på sig själf, huru han steg för steg nådde upp till par-nassos-höjden, och menar att hans söner nog också skola komma dit, bara de komma i skolan. Men detta är en fata mor-gana. Det är också dessa odågor, som gjort och göra, att skolan och de studerande så ofta komma i vanrykte. Man såg väl, huru det gick med Pålsas Pälle, med Görans Lars Petter, med Håkans Nisse. Fadern kastade ut mer än tusen kronor på "pågen", men hvad blef det af honom, tror du? Han gick "slink-slank, oeh ville allri göra det allra bittersta grann."4°4

Då det är kändt, att farmaren lägger an på att, som man säger, "resa" så vackra fålar, kalfvar, lamm och grisar som möjligt oeh icke har någon möda ospard för att härutinnan vinna de bästa resultat, då har man ock rätt att vänta, att ban äfven skall ha höga tankar om sina barns uppfostran och se till, att den blir så grundlig som möjligt. Vi veta ju, hvilket stort värde vi sätta på ett af våra barn, som aflider. Vi voro villiga att gifva allt hvad vi ägde, om vi blott finge behålla det. Då borde vi också göra något mera för dess själsodling, medan det lefver. Mången fader säger: jag behöfver min pojke hemma till arbete på farmen, jag kan icke undvara honom, oeh så tvingar han sin son att stanna hemma, till dess han är 21 @ 25 år, och någon gång tills han är närmare 30 år. Då kommer sonen ut från hemmet och begifver sig till skolan för att studera. Han arbetar natt och dag, tills han ändtligen, om ock sent, uppnår sitt önskningsmål. Fadern mente nog väl, då han satte sig så starkt emot att sonen skulle få studera, men han begick ett svårt misstag. I fråga om sysselsättningar, som äro lödiga och goda, må barnen gärna ha sin valfrihet. De må gärna ha sin frihet vid val af lefnadsyrke. Detta är vår oförytterliga mening om denna sak.

Ofta får man höra detta inkast: "Deri farmaren,. som knappt kan skrifva sitt namn, har ändå gjort sig förmögen, ja, blifvit rik." I vår materialistiska tid iir det guldet aliena, den allsmäktige dollarn, som gäller för något. Penningen värdesätter människan. Så oeh så mvcköt är lion värd. Om en man icke är så vettig eller klok, om han icke vet, om det finnes en, flera eller ingen Gud, så betyder det ingenting, blott han är rik. Det gör ingenting, om han icke vet, om jorden tager slut vid horisonten eller den räcker ett stycke längre bort, bara han är rik.

Han är hörd i byalag, vid sockenstämmor, vid kyrkomöten, och vid riksdagen — om lian kommer dit — bara han är rik. Han har många aktier i grufvor, fabriker, oljebolag och järn-SKOL VERKSA MHE TEN.

vägar, och vid deras möten väger hans röst tungt, ty — han är rik. Därför kan man strunta i skolor och lärdom, ty den försäkrar oss icke om stor rikedom. Så resonerar mången och menar att han är lika klok, som sju visa.

Vi få också ofta höra den satsen framkastas: "He was a selfmade man." I fri öfversättning skulle det ju blifva: Han var en själfgjord man. Men vi förstå ju meningen med408

dessa ord. De användas vanligtvis om en person, som fått liten eller ingen skolbildning, men som det oaktadt

genom naturlig begåfning och energi kommit sig upp i världen, gjort stora affärer och blifvit rik. Detta inträffar dock icke med alla "selfmade" män. Vi känna flera sådana, som i sina affärer "gått upp som en sol, men fallit ned som en skinnpäls", som ordspråket lyder. Mången sådan har kastat sig in i storartade affärer, utan att själf kunna föra sina räkenskapsböcker ordentligt,' och vet följaktligen ej huru affären går. Den som misslyckas i denna den skarpa konkurrensens tid blir dock sällan ansedd som en "selfmade" man. Om man också kunde lyckas utan densamma, skall dock icke en god naturlig begåfning göra en två- eller treårig handelskurs obehöflig. Ofta får man dock höra om sådana som lyckats väl: "Han har icke gått i skolan, och ändå reder han sig så bra, hvad nytta är då skolan till?" Det är ett annat inkast, som man ofta får höra: "Skolan gör en yngling oduglig till arbete." Detta påstående lider af det felet, att det icke är sant. Är ynglingen en odåga, då han kommer ifrån skolan, så var han också det, då han gick dit. Och den som trodde, innan han gick till läroverket, att man icke behöfde arbeta, han finner nog, då han kommer dit, att om det någonstädes gäller att arbeta, så är det där. Där är möda, kamp och strid, om man icke skall komma på bakkälken; där gäller det att arbeta, om man icke skall behöfva stå i skamvrån och vid skampålen. .Och mången yngling tänker: kommer jag bara härifrån med icke allt för stor skam, nog skall jag arbeta med flit och trohet på åker och äng eller i verkstaden. Vi ha också exempel därpå, att ynglingen efter ett eller två års skolgång och skoltvång arbetat bättre på farmen, då han kommit hem. En duktig studerande duger till hvad som helst. Man bör därför icke komma med detta gamla snack om att skolan gör en ung man oduglig till arbete. Vi ha till och med präster, som studerat i 6 @ 7 år och innehaft prästämbetet i

flera år, hvilka nu äga och själfva drifva ett omfattande jordbruk, äro riktiga storfarmare. De göra äfven på detta område heder åt sig själfva. Nej, bokvett skämmer nog icke bort någon, och en tids vistelse vid någon af våra högre skolor behöfver nog icke göra någon oduglig till arbete. Lite bokvett, skolvett och folkvett borde vi tillägna oss litet hvar, äfven om det icke är rådligt för alla att slå in på den "lärda vägen". Törsten efter guld är större och starkare än törsten efter kunskap och vetande, därför behöfs uppmaning till det senare, men sällan till det förra. Hvem skall man likna den man vid, som håller på i hela sin lifstid att odla jorden, men som glömmer att odla sitt eget förstånd? Han är lik egyptier, romare och greker, som höllo på i århundraden och årtusenden att bilda stockar och stenar, men glömde att bilda sig själfva, som försummade själens och andens rätta bildning. Att de lade an på en slags bildning, det är sant, men hurudan var denna bildning?

Med den högre bildningen förstår man vanligtvis den, som erhålles vid universiteten, och i en viss mening är det väl så, men här tänka vi på en ännu högre bildning, nämligen den, som Gud genom ordet gifver. Allt vårt kulturarbete på åker och äng, allt kulturarbete i våra lägre och högre skolor, all möjlig mänsklig bildning utan Guds ord är fåfänglighet, förgänglighet och ingenting annat. Den rätta, sannskyldiga bildningen består däruti, att Guds afbild blir upprättad i själen, att Guds beläte, som gick förloradt vid syndafallet, återupprättas och undfås i nya födelsen, genom en sann omvändelse från mörker till ljus, från satans makt till Gud, från död till lif. Detta är hufvudsaken, lifssaken för hvarje människa.

"Än vår bildning djärfs jag att uppmana: Gå framåt till kristna korsets fana! Tv en bildning utan kristendom är en reaktion — till hedendom.

Än vår fromhet dristar jag erinra: Gå framåt där konstens stjärnor tindra! Ty en fromhet, ej mot bildning blid, är en reaktion — till medeltid.

Främst likväl: framåt i egna hjärtans värmegrad af himlens ljus, i smärtans eller glädjens stund af ögat sedt!

Ack! det ljuset är dock evigt ett."----

P. Wieselgren.

Prästbristen gör sig allt mer och mer känd ibland oss, och hvarifrån skola vi få pastorer, om icke ifrån våra skolor? Vi kunna väl icke tänka eller vänta, att staten skall uppfostra dem? Icke heller skola väl de reformerta samfunden eller våra norska bröder göra det? Nej, vi måste själfva utbilda våra pastorer, om vi vilja vara och

förblifva en svensk luthersk kyrka i detta land. De första åren i våra nybildade kolonier hade folket ett uppoffrande sinne och gaf då — icke "af det dem öfverlopp", utan af sin äring, och mången gång sin sista skärf. Nu är det dock så, att lärare vill man ha, men hvarifrån? Huru mycket har du bedit, arbetat och uppoffrat för att få många trogna arbetare i Herrens vingård ? Du torde kanske ha bedit: "Herre, sänd en stor evangelisters skara i den myckna säden, väck och fostra många ynglingar för arbetet i ditt rike", men du har glömt, att det är du oeh jag som skola göra vårt för att äfven på ett mänskligt sätt fostra dem för deras arbete, och detta kostar något, och detta något vill Herren hafva af dig och mig. Huru tänker, talar och handlar du, då du blir ombedd att gifva för våra skolor?

Numera vill man också ha lärda präster, och det är ju allt godt och väl. Men besinna då, att förvärfvandet af lärdom kostar penningar. De flesta, som nu utgå såsom präster, ha måst ligga vid läroverket i 10 eller 11 år, hvilket kostat dem cirka $200 årligen. Då de komma ut som pastorer erhålla de från $50 till $75 i månaden, eller ungefär så mycket somSKOL VERKSAM HF. TEN.

President A. C. Youngdahl.

en betjänt i en butik, en bank öller någon liknande affär vanligen erhåller, och då har den senare endast tagit en tvåårig kurs i en handelsskola. Det är icke heller ovanligt, att en bokhållare eller en kassör hos en timmerhandlande erhåller $100 i månaden och därutöfver, ehuru ban blott tagit en två- eller treårig kurs. Månne våra församlingar tänka något häröfver, då de kalla en pastor och bestämma hans lön. En

principal vid en af statens eller stadens "high schools" får från $75 till $125 i månaden. Därför är det väl icke underligt, att våra ynglingar vid tanken på den ringa lönon dra sig för att blifva präster, då de hunnit så långt, att de ha det mått af kunskaper, som behöfs för det ämbetet. Till pastor kan man icke viga hvem som helst, blott han har ott "ljushufvud". Det har väl erfarenheten lärt oss, så vi borde minnas det för all framtid. "Vi äro kanhända i fara att öfver-skatta det teoretiska vetandet och underskatta den personliga erfarenheten af synd och nåd och den medfödda naturliga begåfningen som predikant. Kunskapen kan dock aldrig blifva för stor hos en pastor, om den blott är helgad af nåden. Vi veta väl, hvilken skada en ovärdig och otrogen pastor åstadkommer i församlingen och inom bela kristenheten. Det är just sådana pastorer, som gifva Kristi fiender största anledningen att försmäda Kristi och de kristnas namn. Bättre vore då att utsända kristligt sinnade, om än olärda lekmän. Dock tro vi, att en kristligt sinnad man med goda kunskaper kan tjäna Herren och hans församling till dubbelt större välsignelse. Hufvudsaken är och förblifver emellertid tro och trohet uti tjänandet. "Herre, dina ögon se efter trona; är det ieke trohet, Herre, dina ögon söka?" Jer. 5: 3. Hjälp oss då, trofaste Gud, och gif oss rättskaffens lärare efter ditt sinne! .

Vi ha blifvit beskyllda för att vi äro ärelystna. Ja, visst äro vi det; vi äro så ärelystna, att vi önska, att hvarje ung man och kvinna måtte få det möjligast största vetande, den mest omfattande kristliga och intellektuella bildning. Vi äro så ärelystna, att vi önskade se, att all vår ungdom vore den mest intelligenta i detta land. Vi äro ärelystna till den grad, att vi önskade se våra unga män bekläda alla ämbeten inom staten, från det liigsta till det högsta; att våra unga damer finge lönande och hederliga sysselsättningar inom staten och en kristlig hedrande anställning inom kyrkan, såsom diako-SKOL VERKSAMHETEN. *

nissor, sjuksköterskor, zenanamissionärer, lärarinnor vid högre och lägre kristliga folkskolor såväl som lärarinnor vid våra publika lägre och högre skolor inom staten. Vi äro så ärelystna, att vi önskade, att hvarje handelsbiträde och handlande, hvarje jurist, hvarje medicine doktor, hvarje countv-kommissionär, hvarje legislatunncdleni, hvarje senator vore svensk-amerikan, ja, vi äro ärolystna till den grad, att vi önskade själfva Tandets fader vore svensk-amerikan, så ärelystna äro vi.

Då vi nu stå nära tidens och evighetens gräns, så vilja vi tillropa hvarje ung man och kvinna: tag vara på din

ungdomstid. "Time is money", säger det engelska ordspråket, det är sant, men tiden är mera värd än penningar, silfver och guld. Tiden har ett oskattbart värde för hela evigheten, och tidens sådd blir evighetens skörd. Du ungdom, se till, att du sår god säd i ditt hjärtas åker. "Faren icke vilse. Gud låter icke gäcka sig, ty hvad cn människa sår, det skall hon ock skörda; ty den som sår i sitt kött, han skall af köttet skörda förgängelse, men den som sår i anden, ban skall af anden skörda evigt lif. Och låtom oss icke förtröttas att göra det goda; ty vi skola ock i sinom tid skörda, om vi icke tröttna.. Därför, medan vi hafva tid, låtom oss göra det goda mot alla, men mest mot dem, som höra tron till," Gal. 6: 7—10. "Tiden är så kort, lek den icke bort."

Vi hafva bedit, arbetat och uppoffrat för den läroanstalt, som vi i början af detta kapitel framhållit, vi vilja också göra detta härefter, så länge Gud förlänar lif, hälsa och krafter, och vi vilja hoppas och tro, att vårt arbete icke skall vara fåfängt i Herren.

Ett tal till skolungdomen vid Northwestern College.

Dyra ungdom! Det är icke liten ära att få stå på detta rum och tala till denna ungdomsskara af vårt svenska folk. Det torde vara och blifva mitt sista tal till denna vår kära412

ungdom; ty som I'sen, så är gubben gammal och grå. Jag är fullt medveten om att min tid härefter icke kan blifva lång. Tidens timvisare går hastigt framåt, tidsuret slår snart sitt sista slag, timglaset har nu strax runnit ut, och jag har stigit öfver gränsen. Därför borde dessa mina ord vara för eder så mycket mer minnesvärda. Kära ungdom vid North Western College; I ären vårt framtidshopp för både stat och kyrka, och vi vilja gärna tro, att I icke sviken oss i våra förhoppningar med afseende på eder!

Dessa vackra och magnifika skolbyggnader äro många böners barn. Dessa veteraner med sina grå hufvuden eller kala hjässor, som I här sen (syftande på korporationsmedlemmarna) äro de tolf män, som uppreste de tolf stenarna i Jordanfloden; de äro såsom Aron och Hur, hvilka uppehöllo armarna på Mose. Många af dessa hedervärda män, hvilka I sen sitta på dessa bänkar, och som gifvit oss en god handräckning vid uppförandet af dessa byggnader, äro de sjuttio, som fingo något af Moses anda. Yi vilja också hoppas, att Gud skall uppväcka en Gideon i spetsen för Herrens här — tre hundra man stark, som slår och bortdrifver dc midianiter, d. ä. skulderna.

Det första som jag ville lägga eder på hjärtat är: Tänk på din skapare i din ungdom! Gack till Herren Gud i bön, först och sist, om du vill hafva en rätt nytta och välsignelse af dina studier. Du vet, hvad Luther brukade säga: "Väl bedet är mer än hälften studeradt." Huru många verkliga bedjare ha vi i denna stora ungdomsskara? I ären ju alla döpta och hafven fått en kristlig uppfostran, I borden därför alla vara rätta bedjare, men det våga vi knappast hoppas eller tro. Dock ha vi lof att hoppas och tro, att Herren i sinom tid i luttringens eld skall göra eder till sanna bedjare.

Många af eder ha bedjande föräldrar. Dyra ungdom, låt Kristus få vara edert A och O, det första och sista, det som eldar edra sinnen och själar under edert arbete i skolan. ISKOL VERKSA MHE TEN.

]lafven ofantligt stora förmåner i denna tid, som edra fäder och förfäder saknade. Vi tillropa eder: tagen vara på tiden, tillfällena och de stora förmåner, som Gud gifvit eder, särskildt eder, som ären liär. Studeren så, uppfören eder så, att I mån blifva edra föräldrar till glädje och fromma, ja, edra föräldrars stolthet.

Första utgående klassen t academy-afdelningen.

Näst en sann gudsfruktan ville jag på edra sinnen liigga en sann patriotism! . Du bar alls ingen orsak att blygas för din härkomst, för din nationalitet, för ditt modersmål, svenskan, som är det tredje språket i ordningen, hvad skönhet och välljud beträffar. Dina anor sträcka sig tillbaka, ända bort i det hemlighetsfulla fjärran, ja, ända upp till gudarna Odin och Tor! Men dina verkliga anor äro dock ifrån den allra högste,414

din. skapare och Frälsare, hvars beläte och liknelse dn bär, om du är Guds barn! Liksom gudaktigheten är nyttig till allting, så ock svenska språket. Vi mena, att du får hellre och lättare plats i en handelsbod, i en bank, om du kan svenska. I nittionio fall af hundra har du nytta af att kunna svenska språket, och skam åt den som är född af svenska föräldrar och icke kan tala, läsa, skrifva sitt sköna modersmål svenskan. Du har gjort dig ovärdig att vara en Sveas ättling, om du förglömmer ditt modersmål. Ovärdig den son eller dotter, som icke älskar sin moder. En filosofie doktor, som höll ett tal vid ett tillfälle, sade oss, att geologer, natur-och fornforskare och kännare af olika språk hade nu alla kommit till dot resultatet, att Adam, då han först öppnade sin mun och talade, talade svenska, och i glädjen häröfver svarade Eva på norska. Grunden för detta påstående får naturligtvis filosofie doktorn svara för.

Bort med skämtet, brukade pastor S. säga, och nu fulla allvaret: Saken är den, att för mig är svenskan det skönaste språk i världen — men saken är ock den, att jag kan icke något annat språk, och icke ens detta kan jag fullkomligt. Jag är den som i otid född är, men I ären komna till just i den rätta tiden för att lära allehanda nyttiga kunskaper och många språk, såsom: svenska, norska, danska, engelska, tyska, franska, spanska, ryska, latin, grekiska och hebreiska med flera.

Tag vara på din kyrkas lära, tro och bekännelse. Du har fått ett dyrbart arf af dina fäder. Den lutherska kyrkan är din moder, som har fött och fostrat dig, och din moder bör du älska. Den kristendomskunskap, som du har, såväl som ock din intellektuella kunskap har du att tacka denna kyrka för. Säg också ett ord till hennes försvar, då du hör, att hon blir anfallen. Du bör också framför allt med en from, sedig och dygdig vandel hedra henne. Glöm icke heller att uppoffra för henne, icke blott penningar, silfver och guld, utan dig själf! Denna din kyrka behöfver pastorer, missionärer,SKOL VERKSA MHE TEN.

liirare vid våra läroverk. Oeh det finnes många ämbeten inom staten, hvilkas innehafvare kunna giira kyrkan stora tjänster. Arbeta först oeh sist för hennes bestånd oeh utbredande.

Kom ihåg vår kyrkas store reformator, hans ifver att studera, hans fattigdom, då han sjöng framför andras dörrar för att få bröd, lians brinnande böner, hans försakelse och lidande, men kom också ihåg hans tro och trosfrimodighet, lians oryggliga karaktärsfasthet, hans hjältemod, då han i Worms stod inför rådsherrar, furstar, kurfurstar, inför munkar, präster, prostar, biskopar, kyrkans stora prelater, kardinaler, konungar oeh själfva den store kejsaren Karl V, inför denna lysande församling på riksdagen i Worms.

Luthers hjältemod, hans fasta oeh ovikliga förtröstan på Gud oeh hans uppenbarade ord framträdde, då hans skrifter framdrogos oeh upplästes och han blef betraktad som den allra värste ärkekättare oeh tillfrågades, om han trodde oeh vidblefve hvad dessa skrifter innehöllo. Luther svarade då: "Ja, om något icke kan bevisas vara stridande mot Guds uppenbarade ord och en kristens samvete! Här står jag, kan icke annorlunda, Gud hjälpe 111ig. Amen."

Älskade ungdom, lären häraf och "blifven fasta och ovikliga i Herrens verk alltid, vetande, att edert verk är icke fåfängt i Herren." Tänken på Luthers rastlösa verksamhet för upplysning, frihet, religions- och samvetsfrihet. Tänken på hans herkulesarbete med öfversättningen af den heliga skrift, gamla och nya testamentet, från de döda språken till tyska. Luther gaf bibelordet åt folket. Han var i sanning en ungdomens vän; han arbetade outtröttligt för folkupplysning, bildning, kultur; han älskade oeh idkade sång oeh musik. Han var en populär folktalare framför allt. Skulle du blygas för eller öfvergifva den kyrka, som bär Luthers namn ?

Dyra ungdom, I ären också ättlingar af den store hjältekonungen Gustaf Adolf, som stred och led, blödde och dog på Lützens slagfält i Tyskland för luthersk lära, tro och be-418

kännelse, för borgerlig såväl som religiös frihet. Sådana mäns exempel bör mana oeh elda er till ambition, till arbete och sträfvan för allt som är sant, rätt, godt, till tro oeh hopp och till kärlek till den kyrka, som I tillhören.

Sveas söner och döttrar ha orsak att känna sig stolta öfver att vara ättlingar af sådana stormän och att få träda i besittning af deras arf och egendom. Tänk på de storartade donationer, som Gustaf Adolf skänkte till Uppsala universitet. Hvad göra vi för sådana ändamål ? Jag besvär eder, I unga, vid sanning och rättvisa, gören hvad på eder ankomma kan i denna sak! Dådlösa och odågor har hvarken Gud eller människor något bruk för. Verken, medan dagen är, aftonen kommer snart, 'då ingen verka kan. Eder uppgift, som I hafven att lösa, är stor, men om I söken efter bästa förmåga, efter den nåd, gåfva och kraft, som Gud eder förlänat, så skall också/ lönen, nådelönen, blifva ännu större. Glömmen icke detta.

Tag tillfället i akt att odla dina själsförmögenheter. "Time is money" säger ett engelskt ordspråk, och det är sant, men tiden är mera värd än penningar. Det mesta af det vi förlora, kan återvinnas, men icke ett ögonblick af den tid, som är gången. Du har viil hört om den man, som hade förlorat tvenne guldringar. Hvarje ring var bosatt med- sextio ädelstenar i form af minuter. Ingen hittelön utlofvas, ty det är absolut omöjligt att återfinna dem. Om den unge mannen och den unga kvinnan kunde inse och förstå hvilket oskattbart värde hvarje timma har, så skulle de köpa tiden, för att begagna apostelns uttryck. De skulle då använda tiden på ett helt annat sätt och för helt andra ändamål. Med afseende på själens välfärd säger Paulus: "Nu är den behagliga tiden, vu är salighetens dag." Mången äldre man och kvinna har bittert fått erfara, hvad en illa använd ungdomstid kan ha till följd.

Dyrt älskade ungdom, eder ungdomstid är kort, ja, hela erFörsta utgående klassen i alf är säf delning en.420

lifstid är kort, anväden den därför väl — just nu, denna timma, denna dag, detta år.

Såsom du använder tiden, vare sig till ondt eller godt, till lättja eller försummelse eller till nyttigt arbete och flit, så har det sina följder och frukter, icke blott för tiden, utan ock för hela evigheten. Denna tid är grundläggande. Under densamma fostras och förberedes man för det kommande, för den oändliga evigheten. Hvad menar annars aposteln med de orden: "Hvad människan sår, det skall hon också skörda"? Här försiggår en utveckling, ett fortskridande, ett stigande från klarhet till klarhet. Vi äro skapade till Guds afbild och likhet, vi skola likna Gud. Här gifves rum för utveckling och förklaring i det oändliga. Lättingar och odågor komma icke in i himmelen, ty hvad skola de där? Där är verksamhet, framåtskridande, utveckling i det ändlösa. Salomo var alldeles rådlös med den låte.

Dyra ungdom! Sen I, huru allting hastar framåt? Fågeln flyger pilsnabbt framåt till sitt mål, hästen trafvar framåt till den krubba, som väntar honom, hjorten ilar med vindens hastighet dit där han kan känna sig trygg? Hvarför skulle icke då människan jaga framåt mot målet, som är henne föresatt, till den lön, som förehålles ofvanefter af Guds kallelse?

Älska din Alma Mäter och arbeta för hennes väl. Ovärdig den son och dotter, som icke älskar sin moder! Ovärdig den yngling eller jungfru, som icke älskar och talar väl om den läroanstalt, diir han eller hon fått åtnjuta en god undervisning ! Men tyvärr finnas nog sådana ovärdiga här och där. Hedra, vörda, akta och ära dina föräldrar och lärare, om du vill ha framgång, lycka och sällhet i lifvet. Äfven här kunde med fullt skäl tillämpas apostelns ord: "Våren edra lärare lydiga och följen dem, ty de vaka öfver edra själar (såväl som edra kroppar), såsom de där räkenskap göra skola, på det deSKOL VERKSAMHETEN. * 419

må göra det med fröjd oeh ieke med suckan, ty det lir eder icke nyttigt."

Skolans framgång, förkofran och utveckling beror till största delen på er, som ären här i dag, och på dem, som varit här under de föregående åren, såväl som ock på dem. som skola komma hit i kommande tider. Älska din fader, moder, lärare, läroanstalt, och det skall gå dig väl i detta lifvet, och om du tror på och älskar din Gud och Frälsare, så går det dig väl för evigheten också. Först och sist och framför allt gif din Gud ditt hjärta i ungdomen. Allt studerande och filosoferande, allt arbete, all flit och alla framsteg på den lärda banan, alla språk och vetenskaper, alla stora och lönande ämbeten, all mänsklig ära, alla lagrar, titlar, ordnar och stjärnor och all annan glans och härlighet, allt är fåfängt och värdelöst, om du icke gifver ditt hjärta åt Herren, om du icke mottager själens allra högsta bildning, den bildning, som fås genom den nya födelsen, då Guds beläte och afbild upprättas i

ditt hjärta. Att vara hans barn, hans tjänare är den största äran. "Den mig tjänar, honom skall min Fader ära", säger Herren. Jag vill inviga eder i dag till Herrens tjänare ^ och tjänarinnor, till Kristi brud. I ären döpta och köpta med Kristi blod. I ären icke edra egna, I ären dyrt köpta. Hela himmelen är eder tronhimmel och hvälfver sig öfver eder under denna vigselakt. Alla troende Guds barn på hela jorden äro edra brudsvenner och brudtärnor. Kijsti nåd är den krans, som I skolen krönas med. Dav. ps. 103: 4.

Detta är mitt sista tal, mitt afskedstal till eder, ungdom vid Northwestern College. Afsked, sade jag? Nej! aldrig afsked till eder. Hos en kristen råder en ovig ungdom. Om vi än skola skiljas från hvarandra till den yttre människan, så äro vi dock tillsammans i anden. Yi ingå i dag med hvarandra ett brödraförbund, ett borderskap. Yi knyta i dag en syskon-ring, som aldrig skall upplösas, så länge himmelen varar, ja, så länge vi existera. Vi svära här en evig trohet, ett evigt

förbund med hvarandra. Vi vilja älska vår Gud oeh vår skola — Alma Mäter — i lifvet och in i döden!

Min dyra ungdom, om I icke fån mera höra min svaga stämma här i tiden, så vill jag försöka att tala till eder "fastän jag är död" genom detta välmenta tal. Läs öfver och begrunda detsamma! Nu anbefaller jag eder och allas vår Alma Mäter i den Ilögstes beskydd. Framgång, förkofran och tillväxt i allt godt tillönskas eder samt rik välsignelse af all välsignelses Gud nu och alltid. Amen.

De första lärarna och professorerna vid våra läroverk.

Våra läroverk hafva alla utan undantag till en början varit små och fattiga. Ofta hvilade skuld på de små läroverks-byggnader, som voro uppförda. Ibland kolonisterna rådde stor fattigdom, de lefde i jordkulor och stockhus af det mest primitiva slag. De första professorerna, såsom Hasselquist och Jackson, hade små löner, jag vet knappt, om de hade någon lön alls, men de voro pastorer i en församling och fingo således en liten pastorslön på $6 @ 700 eller däromkring. Don egentliga professorslönen vid skolan torde ha reducerat sig till noll. Hvad våra professorer vid Northwestern College angår, så äro de icke pastorer och ha således icke någon lön från någon församling. Deras lön på en $5 @ 600 kan man nästan kalla för en svältlön, eller som en af våra pastorer brukade att uttrycka sig: Jag har nätt och jämnt så stor lön, alt kropp och själ kunna hänga tillsammans. Således förstå vi, att dessa våra professorer måste ha ett försakande och uppoffrande sinne. Om detta sinne i någon mån saknas, så iir det helt naturligt, att de söka en annan verksamhet, som tillförsäkrar dem litet bättre inkomst, och härför må ingen klandra dem. Dessa professorer ha således sin banbrytare-bana likaväl som våra pastorer, som kommo först ut på utkanterna till nybyggena, där fattigdomen var en hemmastadd

gäst. Det hav också ofta ordats i pressen om att många pastorer ha små löner, mon litet eller intet har bifvit sagdt om små professorslöner. Professorerna måste också bland mycket annat förse sig med ett rikhaltigt bibliotek, och det kostar mycket pengar. De måste ha lika god lärdom som våra styf-vaste pastorer. De arbeta blott under nio månader vid skolan, det är sant, men under de öfriga tre månaderna ha de

Presidentens ämbetsrum.

icke gärna tillfälle till någon verksamhet. Dessutom böra de få njuta af en välbehöflig hvila. Den som är innestängd under nio månader, ofta i kvaf luft i ett litet klassrum, behöfver tre månader att hämta- frisk luft samt för att hvila sig. Principalen är dock aldrig fri, ty ban har den stora bref-korrespondensen att sköta, resor att företaga o. s. v.

Någon pension för dessa herrar professorer kommer lika litet i fråga som för våra pastorer. Det torde hända ibland, att en eller annan professor, som tjänat en följd af år vid något af våra äldre läroverk, kan blifva ihågkommen på ett eller annat sätt, men sådant sker vanligtvis i all tysthet. En professor, som haft en $12 @ 1500 i årslön, kan möjligtvis blifva ihågkommen med en nådegåfva vid sitt frånträdande från befattningen, enkannerligen om han har några särskilda gynnare, annars ieke. Således äro våra pastorer och professorer lika

lottade i detta afseende. En rättsinnad pastor och en rättsinnad professor arbeta väl icke blott för lönens skull, utan för den stora, sköna sakens skull, för de yngres och äldres sedliga, kristliga och intellektuella lyftning och förädling. Saknar läraren denna ädla bevekelsegrund, detta stora motiv, så är ban ovärdig att innehafva ämbetet. Staten är rikare på silfver ocli guld, hvarför den som söker därefter i främsta rummet lämnar oss, när tillfälle gifves. Men äfven staten behöfver våra bästa män, det är sant, och hvar och en har sitt fria val.

Vi känna några sådana män af vårt svenska folk, som en tid tjänat vårt svenska folk vid våra svensk-amerikanska läroverk för en ganska liten lön, i förhållande till hvad staten brukar gifva. De ha tjänat för en lön från $600 till $900 om året, men då tillfälle yppat sig, ha de lämnat oss och tagit tjänst vid någon af statens skolor oeh erhållit i lön den vackra summan af från $1,500 till $2,000 om året oeh därutöfver. Dessa dugande män hade vi gärna velat behålla vid våra egna läroverk om möjligt, ty cn skolas framgång beror till en stor clel, för att nu icke säga till största delen, på skickliga lärare. Men de kunna dock äfven på dessa sina respektiva platser bistå sina landsmän på många sätt, om de besjälas af den rätta patriotismen och verkligen älska sitt eget folk. Vi sörja dock öfver att vi icke kunna betala större löner till våra professorer, så att de ej för sin utkomsts skulle behöfva lämna oss,'SKOL VERKSA MHE TEN.

423

Om väjt folk kunde viiekas upp till mera deltagande och uppoffring för våra skolor, så kunde vi lättare behålla våra bästa lärareförmågör vid våra egna läroverk.

Vi må dock glädjas öfver att hvarje år ett ganska ansenligt antal af vårt svenska folk utgår som lärare i de allmänna skolorna. Northwestern College har redan fått fostra och utsända några för denna verksamhet. Öfverallt där vårt svenska folk bygger och bor borde vi ha svenskar som lärare i de allmänna skolorna. En skolsuperintendent, svensk till börden, sade oss vid ett tillfälle, att ett ganska ansenligt antal svenskar nu innehade detta ämbete inom staten, och det gladde oss mycket. Det är också fortfarande en stark efterfrågan på skollärare för att hålla svensk församlingsskola, och vi hafva icke haft nog studerande att sända till alla församingar, som begärt lärare. Vi äro glada öfver att vårt folk synes mer och mer vakna upp med afseende på denna lifssak. Huru skulle det väl gå med våra församlingar, om icke våra barn och vår ungdom finge en kristlig uppfostran? Om skolungdomen vid våra svenska läroverk satte större värde på modersmålet och lade sig mera vinn om att studera det, vore det en god sak. De kunde då få plats att hålla engelsk och svensk skola året om, om de så önskade.

Pristäflingarna i modersmålet vid våra svenska läroverk äro en förträfflig sak, emedan de verka entusiasm för svenska språket. Vi borde ha en sådan täflan äfven vid Northwestern College.

Vi känna till svenska ynglingar, som icke velat vare sig läsa eller tala svenska i föräldrahemmet, men efter fullbordad kurs i "high school" rest ned till universitet och där upptagit svenskan såsom ott af sina studieämnen. Här fingo de se, att några "vankee youths" studerade svenskan, och förstodo då, att det icke var någon skam att läsa svenska.

Svenskan lär, enligt de lärdes påstående, vara det tredje språket i ordningen, hvad klang och skönhet beträffar. Är det dä en skam alt kunna ett sådant språk?Affürsafdelningens lektionsrum,.SKOL VERKSA MHE TEN.

425

Sängen och musiken vid vår skola.

Det vore väl icke mer än rätt och billigt att också ägna några ord. åt våra "sångfåglar" vid vår skola. Alla sångare och musikanter ha af ålder ansetts för att vara "högmodiga"; om detta är sant, vet icke jag. Ilen deras etikett, klädsel, manér och sätt att vara tyder något ditåt. Sången och musiken höra ju till de sköna konsterna, och den som kan en konst och utför den på ett konstnärligt sätt, honom bör man icke förtycka, att han beter sig något konstigt. Bandet och "banditerna" (musikkåren, som i dagligt tal kallas bandet) lämna vi åt deras värde. De ha nog sin stora uppgift att lösa vid månget högtidligt tillfälle — för att nu icke tala om vid fasansfulla tillfällen, såsom t. ex. i de vilda och rasande krigen.

Det var dock icke till dessa musici som vi ville säga ett ord, utan till dem som ägna sig åt ett annat instrument som kallas fortepiano. Det lär nu vara på modet att kunna "play" — leka på ett piano. Nyttan och välsignelsen häraf har undertecknad svårt för att fatta, alldenstund dessa pianister sällan tyckas kunna spela en svensk psalm såsom den skall spelas enligt våra sköna koraler. Jag såg en gång i ett bibliotek på en lång hvila flera volymer, som alla hade till öfverskrift: "time killers". Vore det öfverdrifvet och obilligt, om vi satte samma öfverskrift öfver fortepianomusiken? I den stora världsstaden O. fann jag i flera hem ett stort grant piano och präktiga ynglingar eller jungfrur, hvilka jag bad spela en svensk psalm, men fick alltid till svar: "Nej, jag kan icke." Men en marsch eller något liknande, det kunde de spela. Så kom jag att hälsa på i ett arbetarehem i samma stad. Där hade de en liten gammal kammarorgel. Husets dotter, enkel och sedesam, tjänstgjorde som vår orgelnist i kyrkan om söndagarna. Då tänkte jag: hvad tjänar pianot och pianisten till?

En liten anekdot må här anföras. Det var en pianist, som skulle fira sitt bröllop; en som varit lärare i pianomusik vid Northwestern College. På deras bröllop var en professor vid samma college "toastmaster". Han gaf hvarje talare hans ämne. Man kan lätt tänka sig min förlägenhet och öfverraskning, då professorn kom till mig och sade: Du talar öfver fortepianot. Aldrig i mitt lif, hvarken förr eller senare, har jag blifvit så öfverraskad och förlägen, då någon bedt mig att hålla tal. Att neka gick icke, att få ett annat ämne var absolut omöjligt, professorn var obeveklig den gången. Några började att klappa med händerna, innan jag började tala. Men att talet redan från början satte skrattmusklerna i rörelse, förstår man väl. En ganska hullig och korpulent pastor, vägande sina modiga 250 skålpund, som var med, sade mig efteråt: "Så mycket har jag väl aldrig skrattat i mitt lif, som då du höll din 'toast' öfver fortepianot." Alla fingo liksom han ett grundligt och hjärtligt skratt, och detta var professorns, den skälmens, syftemål med att få mig att tala öfver det ämnet. Meningen med denna lilla satir rörande fortepianot är att förmå den musikälskande ungdomen att lägga sig mera vinn om att lära sig kyrkomusik. Yi känna till sådana fall, där en pastor kommer till en församling, där ingen kan sjunga eller spela, och om han själf kunde spela, så finnes det ofta ingen orgel i kyrkan, ja, i hela församlingen finnes ingen som kan ta upp en psalm och leda sången. Ibland händer det att en gumma tilltror sig kunna sjunga, men hon sjunger 500 psalmer på samma melodi, om man annars kan kalla det för en melodi. Själf har jag varit i knipan för denna sak mer än en gång. Världen påstår, att världen förbättras, och så torde det äfven blifva med kyrkan och kyrkosången. På ett annat ställe ha vi omnämnt en ung pastor, som kom ut på fältet med betyg från Eoek Island, att han var totalt oduglig att sjunga, och likväl fick han tjäna sin församling både såsom kyrkväktare, sångledare, orgelnist och pastor.SKOL VERKSA MHE TEN.

Våra sainflindsskolor hafva en stor och lifsviktig uppgift att lösa, ett arbete, en mission, som ingen annan än den ev. luth. kyrkan genom dem kan utföra. Det är den kristliga samfundsskolan, som skall fostra den uppväxande ungdomen på kristlig grund till att blifva nyttiga medlemmar i kyrkan och staten. Det gränsar nästan till det löjliga, att några vilja påstå, "att det är principiellt orätt att sätta den kristliga skolverksamheten i främsta rummet och missionen i andra." Är det då principiellt rätt att först sända ut män och kvinnor på missionsfältet härhemma och där ute i hednavärlden och , sedan gifva dem skolundervisning? Missionären, som går ut på missionsfältet i Indien, Kina eller Afrika, har han icke först och främst fått skolundervisning, eller hur ? Då Ansgarius kom till Sverige, saknade han väl kunskaper? Började icke våra grundläggare, Esbjörn, Hasselquist, Carlsson och Swensson att upprätta en skola med det först görliga? Och innan denna skola kom till stånd, tog Hasselquist några män med ett kristligt sinne och skolade dem enskildt, så godt sig göra lät. Detta skedde t. ex. med Håkan Olson m. fl. Alltså tro vi, att det blir principiellt rätt och i full öfverensstämmelse med all historia att först och sist sörja för ungdomens rätta fostran. Ofta är det en kristligt sinnad moder, som meddelar pilten den första elementära grundsanningen, åtföljd af bön, vattnad med tårar. Och denna rad af män och kvinnor, som fortsatt den kristliga moderns arbete, uppoffrat tid, arbete och medel för den kristliga skolverksamheten,

missionsverksamhet och annan kristlig välgörenhetsverksamhet, "skola i sinom tid med glädje skörda utan återvändo", Ps. 126. "Så skall den som sår och den som skördar tillsammans glädjas," Joh. 4.

De gamla banbrytarnas fond vid Northwestern College.

Det torde redan vara bekant för de flesta af våra läsare, att en sådan fond är bildad vid Northwestern College. Den skall utgöra en grundfond för en professur i kristendom och mo-428

dersmålet, svenskan. Endast räntan af denna fond får brukas för detta ändamål, nämligen att aflöna en professor i kristendom och modersmålet. Men icke ens räntan får brukas, förrän fonden stigit till $5,000. Denna fond närmar sig redan nu upp mot ett tusen dollars. Gamla ogifta personer eller gamla gifta, men barnlösa personer, som icke ha några bröstarfvingar, eller sådana, som Herren har välsignat i timligt afseende i ett rikt och ymnigt mått kunde, om de ville, gifva en gåfva, en donation, ett testamente till denna fond, och vi tro, att det skulle vara en Gudi behaglig gärning. Vi bedja, vi förmana, vi tillråda hvar och en som är i tillfälle . därtill att göra det snart, ty man kan snart dö, och sedan är det för sent att göra några bestämmelser om sitt jordagods. Herren skall löna hvar och en efter hans gärningar, ehvad det är godt eller ondt.

Somliga missförstå meningen med sådana där testamenten och tro, att om de skrefve ett sådant för ett visst ändamål, så skulle de icke ha rätt att "äta och dricka" eller att lega en piga eller en sjuksköterska, om de behöfde en sådan på gamla dagar. De tro, att de då icke skulle ha rätt att gifva gåfvor till fattiga och nödlidande, medan de lefva. Huru kan man komma på sådana tankar? Det är ju din egendom, så länge du lefver. Du får förbruka däraf så mycket du behöfver, så mycket du vill. Det är först efter din död, som ett sådant testamente träder i laga kraft. Det är först då, som din kvarlåtenskap skall fördelas enligt din bestämmelse. Någon torde här invända, att detta är något, som hvarje människa måtte begripa. Nej, vi äro medvetna om att det finnes folk, som missförstår sådana testamenten.

Då vi en gång uppmanade en barnlös familj att skrifva sitt testamente till en god inrättning, svarade dessa: "Skulle vi då icke ha rätt att lega en piga, som sköter oss, då vi blifva gamla? Skulle vi behöfva att binda oss på ett sådant sätt?" Detta visar, att de missförstått meningen med testamenten.Studerandes rum.432

Somliga välmående och förmögna familjer, som blifva uppmanade och ombedda att gifva ellér testamentera något till en välgörande sak, svara: "Nej, vi kunna icke, ty vi ha våra barn att tänka på och gifva'till. De äro berättigade till allt hvad vi ha." Har du då icke rätt att gifva, medan du lefver, till hvem och hvad du behagar? Är du säker på att dina barn komma att hushålla väl med den egendom, som de få af dig? Har det icke ofta händt, att barnen "spelat" bort den på ett eller annat sätt? Ibland blåser den bort, stundom brinner den upp och stundom "flyter" den bort. Såsom psalmsångaren säger: "En flod kan den besvära, en eld kan den förtära." Gif dina barn en god uppfostran och låt dem sedan själfva pröfva världen. De ha två ögon och två armar, de såväl som du. Yårt land har sådana resurser, och de unga ha sådana tillfällen, att om de vilja bedja Gud om hjälp och bruka sitt förstånd och.de gåfvor, som Herren förlänat dem, så behöfver du icke vara ängslig för dina barns fortkomst i världen.

Som sagdt, om barnen vilja bruka dessa sina af Herren dem förlänade pund och gåfvor, så blir allt rätt och väl med dem. Bruka de dem icke, så hjälper dem föga allt det du kan gifva dem i arf och egendom. Din gåfva, ditt testamente skall gifva dig ett erkännande både inför Gud och människor. Barnhem äro ju barmhärtighetsanstalter; sjukhus likaså. Hednamissionen är en kärleksplikt. För dessa tre är det jämförelsevis lätt att få medel i form af gåfvor och testamenten, ty de tilltala känslan. Men med våra skolor förhåller det sig annorlunda. Den som vill studera, han må själf betala därför, ty det är han själf, som får nyttan däraf, säger du. Sant, men är det icke sina medmänniskor de vilja tjäna såsom folkskollärare, predikanter, pastorer, missionärer, zenanamissio-närer, sjuksköterskor, diakonissor m. m. ? För all sådan verksamhet fordras skolkunskap, bildning, vetande. Visserligen få eleverna själfva betala för sin undervisning, men vi måste dock bygga husen,

skolbyggnaderna.

Man hör ofta, att eleverna klaga öfver att skolan är så dyr — det är så kostsamt att underhålla sig på skolan. Äfven barnens föräldrar, som skola skaffa dem penningar, veta något därom. Nåja, att det kostar penningar att förvärfva sig någon kunskap, det torde vara allmänt bekant. Det finnes far-mare, som äro stolta öfver att deras söner icke bry sig om

Kapellet.

att "hänga näsan öfver en bok". De äro villiga att arbeta och på ett "ärligt" sätt förtjäna sitt bröd, säger man. Ja, alldeles riktigt, men om alla våra söner och döttrar alls icke ville befatta sig med skolan och boken, då fruktar jag, att den gamla, ieke goda utan barbariska, hedniska tiden snart skulle komma åter.

Ibland höjes en röst här och där däremot, att det finnes för många skolor och för många som studera. Det är ingen fara, min vän. Det finnes alltid ett stort nog antal af människor som hata boken och skolan eller åtminstone äro likgiltiga för dem.

Då man beder om hjälp till skolan, får man ofta höra denna invändning göras: Jag har inga barn som vilja gå i skolan, jag har inga barn alls, jag "kärar" icke för skolan. En annan säger: Jag har barn som gå där; det kostar mig en rätt vacker summa under året. Detta hjälper upp skolan. Låt andra göra likaledes. Vi förstå människohjärtat väl. Penningen är oss kär. Att uppoffra är en sak, som kännes svår, då jag icke kan se eller förstå, att jag själf har direkt nytta däraf.

Glöm nu icke att låta skrifva ditt testamente till en god anstalt. Helst skulle vi se, att du i ditt testamente ihågkom-me Northwestern College.

Det du gör, gör snart!